శ్రియైనమః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

శ్రీమన్నైధ్రువ కాశ్యపాన్వయ కులకలశ పయోరాశి

రాకానిశాకరాయమాణేన

శ్రీవణ్శఠకోప శ్రీ శ్రీనివాసయతీంద్ర దివ్యచరణారవింద చఞ్చరీకేణ

శ్రీవీరరాఘవసూరిణాఽనుగృహీతః

ప్రయోగదర్పణాఖ్యోఽయంగ్రన్థః.

తదనుసార్యనుక్రమణికయాసాకమ్

ఔర్ధ్వదేహిక కర్మానుష్ఠాతృ పరమవైదికజనానా ముపయోగాయ

శ్రీ. ఉ. శ్రీమన్నల్లాౕ చక్రవర్తి గరుడాచార్య

కృత ద్రవ్యసాహాయ్యాత్,

తూప్పుల్ వేఙ్కటాచార్యదాసేన

శ్రీచన్నపత్తనస్థ డిక్రైౕ ముద్రాలయే ముద్రణాయారభ్య

బెంగళూరు శ్రీతులసీవనావాసరసిక శ్రీరామకృష్ణాశ్రయ సంప్రతిష్ఠాపితే

శ్రీన్యాసవిద్యా ముద్రాలయే సాకల్యేన ముద్రితో విజయతే

అస్యమూల్యమ్ అణా ౧౦.

౧౯౧౫.

పుదరుద్ధృతా శుద్ధభాగాః.

పుటమ్	పఙ్క్తిః	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్.
౨	౨	సాదయిత్వా	శాయయిత్వా
౩	౪	స్రరం	పురం
౫	౨౪	సందానం	సన్ధానం
౬	౧౬	తేనాగ్నినాం	తేనాగ్నినా
౭	౬	సప్యం	సత్యం
,,	౯	ద్యసరైః	న్యైవరైః
,,	౨౧	భావర్తిన	భ్యావర్తి
,,	౨౫	సంస్కురాత్	సంస్కుర్యాత్
౯	౫	ద్బుద్ధ్యసన్వ	ద్బుధ్యసన్వ
,,	౧౦	రి–తాత్యగ్ని	రితాత్యగ్ని

శ్రియైనమః.

శ్రీలక్ష్మీహయవదన పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమత్కౌశిక కులతిలక కపిస్థల రంగాచార్య ప్రణీతా
అఘత్రయస్త్రింశత్.

ప్రణమ్య జగతాం జన్మస్థితి ప్రళయ కారణమ్। అనాది కిమ పి జ్యోతి ర్వక్ష్యా మ్యాశౌచనిర్ణయమ్ ॥

కాలస్నానాపనోద్యం దురిత మశుచితాబీజ మాశౌచ మా హు ర్గ్రామస్యాశౌచ మన్తస్థితశవజనితం తత్ర కాలాపనోద్యమ్। అంత్యం బన్ధువ్యయాద్యై రుభయ నిరసనీయం సపిణ్డాదిజన్మాద్యాశౌచం తచ్చ కర్మానధికృతి రితరాస్పృశ్యతేతి ద్విధోక్తమ్ ॥ ౧ ॥

నోపస్థ్యాకర్మ జహ్యా న్మను మిహ మనసో చ్చారయే న్మార్జనాదౌ వాచాత్వర్ఘ్యేఽనుయామః పరమమను రితి ప్రోక్త మాశౌచకాలే। ఆ న్తం స్పృశ్యేనశావే జనుషి చతురహం సూతకేస్పర్శదోషో నై వేత్య న్యేదశాహం యమళజననత స్స్యాత్పితృస్పర్శదోషః ॥ ౨ ॥

గ్రామస్యాశుచితాన శూద్రశవత స్తద్గేహమాత్రస్యసా తద్భిన్నాదపి నోచతుశ్శతమహీదేవస్య వీథ్యంతరే। తన్న్యూనస్యచ సైకచాపదశకా దూర్ధ్వం నవీథ్యంతరే స్త్రీబాలానుపనీతభిక్షుమరణే నైవేత్యవోచ స్మరే ॥ 3 ॥

ప్రోక్త స్స్రావ శ్చతుర్ష్వ ప్యకథిచపరయోర్గర్భనాశస్తు పాత స్స్రావే తోయావగాహః పితు రథపతనేజ్ఞాతివర్గస్యచాసౌ । తత్కాలిన్యేద్వయోశ్చ త్ర్యహమథ మథచేత్సప్తమాద్యా దశాహం మాతుస్స్యాదాతృతీయం త్ర్యహ మథత్రిషుచే న్మాససంఖ్యా ద్యహాని ॥

చత్వారింశద్దినైస్త్రీసజనుషి పుముదయే త్రింశతామాతృశుద్ధిస్తద్వాక్యం దర్శనంచాదశదిన మశుచిస్స్పర్శమాత్రం పరస్తాత్ । స్వభ్రాతౄణాంపితుస్తత్పితురపిచ పితృభ్రాతృ తత్పుత్రకాణాం భ్రాతౄణాంస్యా దశౌచం పితృపితురుదయే కన్యకాయా దశాహమ్ ॥ ౪ ॥

సాపిండ్యంసప్తమాంతం తతఉపరి సమానోదకత్వం తథాస్యా దూర్ధ్వంసాగోత్ర్యముక్తం దశదినముదితేపుంస్యశౌచంసపిండే । విజ్ఞే

యం సోదకేతు త్రిదినమహారధిజ్ఞాతయోగే సగోత్రే జన్మాశౌచా
చ్ఛిశోస్తన్మృతిజ మఘమపైత్యన్యశావం ససూత్యా ॥ ౬ ॥

ఘస్రేదాశమికే శిశోర్యదిమృతిః పశ్చాచ్ఛద్వ్యహాంతత్పితు స్త
ద్రాత్రేః ప్రహారేంతిమే త్ర్యహామఘం సాచేత్త్రభ్రాతేపివా। దంతా
త్ప్రాక్ఖననం శిశోస్తు దహనంవోర్ధ్వం దశాహాన్మృతౌ జ్ఞాతేస్నా-
నమహః క్రమేణచ పితుర్భ్రాతుశ్చ పూర్ణంసదా॥ ॥ ౭ ॥

త్ర్యబ్దాత్ప్రాజ్మరణంగతస్య ఖననే జ్ఞాతేరశౌచందినం దా
హేత్యాగవిధావపి త్రిదివసం కన్యామృతిశ్చేత్తదా। ఆద్యేస్నాన మ
థాంత్యయోస్తుదివసం భ్రాతుఃపితుఃపూర్వవ త్త్ర్యబ్దానంతర మేక
యోర్యదిమృతి ర్దాహఃపరంసంస్కృతిః ॥ ॥ ౮ ॥

జ్ఞాతీనా మఘమత్ర తూపనయనా త్ప్రాక్సప్తమాద్వాత్ర్య
హం సర్వేషామపి పూర్ణమేవకథితం పశ్చాద్వ్రతాద్వాపరమ్। తత్కా
లేత్రిదినంతు సోదకమృతౌ ప్రాక్చేదియంత్వాల్లవః ప్రాగ్వాగ్దానత
ఉచ్యతే దినమఘం కన్యామృతౌ జ్ఞాతిషు॥ ॥ ౯ ॥

వాగ్దానోత్తర మావివాహ ముదితం జ్ఞాతౌవశేతత్కులే స్యా
శౌచంత్ర్యహమష్టమప్రభృతితు జ్ఞాతేరదానేపితత్। ఊఢాయాఃపున
రత్యయే దహనమేవోక్తం త్ర్యహోఘం పితుర్మాతుశ్చాత్ర తయో
ర్మృతావపితథాతస్యాస్త్ర్యహోఘంస్మృతమ్ ॥ ॥ ౧౦ ॥

కన్యాబాలకయోస్తు సంస్కృతిదినాద్యేవత్ర్యహోఘాదికం త
చ్చాచౌళక మావ్రతంత్వితి పక్షే గ్రాహ్యంయదత్రోచితమ్। దాహా
ద్యేవతు యజ్వనో దశదినాద్యస్యస్యమృత్యాదిత చ్ఛిష్టాహం దశ
వాసరాంత రనయోర్గర్భయోపి దాహేస్మృతమ్॥ ॥ ౧౧ ॥

పూర్ణం యజ్వనపక్షే దథపరస్య త్వస్థిదాహే త్ర్యహం జ్ఞా
తేః పూర్వ మఘగ్రహే త్వితరథాపూర్ణా ఘమేవావిదుః। దాహోవా
ఽథ క్రియతే స్వచేత్ప్రతికృతేః ప్రాగగ్రహేఽఘస్యత ద్గ్రాహే
వా ఽనుదకేప్యఘంత్రిదివసం పుత్రస్య పూర్ణంసదా ॥ ౧౨ ॥

జ్ఞాతే శావే ఽథసూత్యాం భవతి దశదినాంతస్తు శిష్టాహ

మేవం పుత్రే ఽస్థ్నాం సంచయాత్ప్రాగ్వాదితపితృమృతౌ పూర్ణ
మూర్ధ్వం సదాఽస్య। క్లృప్తేర్జ్యేష్ఠేన పిత్ర్యే త్రిదివస మనుజస్యోర్ధ్వ
మబ్దాచ్చ్యుతిశ్చే ద్దానర్క్షం భిన్నమాతు ర్ద్విపదవగమనే పూర్ణ మూ
ర్ధ్వం త్ర్యహం స్యాత్ ॥ ॥ ౧౩ ॥

జ్ఞాతీనాం శ్రవణే త్ర్యహం దశదినాశౌచస్యమాసత్రయే ష
ణ్మాసావధిపక్షిణీ దినమథావర్షం తతస్త్వాప్లవః। జ్ఞాతే ఽనంతర మే
కకాల ఉదితః పక్షిణ్యఘే ఽథత్ర్యహాశౌచే త్వేకదినం తయో ర్ద
శదినోర్ధ్వంస్నానమేవ శ్రుతౌ॥ ॥ ౧౪ ॥

జ్ఞాతాతీతదినాఘకస్యతు సదాస్నానం వ్యతీతేతథా విజ్ఞాతే
ఽనుపనీతమృత్యుత్రిదినాశౌచేసపిండస్యచ। అత్యాశౌచ మపత్యజన్మ
ని నకస్యాప్యాప్లవస్నా స్య త్రితః కృచ్ఛ్రాదే రఘమధ్యపవిరతౌ శి
ష్టాహఃయార్ధ్వం త్ర్యహమ్॥ ॥ ౧౫ ॥

* శావే సూతకశావయో రధిగమే సూత్యాంతు సూత్యాగ

---

* ౧౬ శ్లోకస్య వివరణం—శావేసమపరిమాణం న్యూనంవా శావాంతరం సూతకంవా సమాగతంచే త్పూర్వ శేషేణైవశుద్ధిః. సూతకేతు సమపరిమాణం న్యూనంవా సూతకాంతరమాగతంచే త్పూర్వ శేషేణైవ శుద్ధిః. సూతక సమస్య న్యూనస్యవా శావస్య సమాగమే తస్యస్వకాలే నైవనివృత్తిః, నపూర్వ శేషేణ. అనతీత దశాహశిశు మరణాశౌచం వినా శావస్య సూతకేనక్వచిదపి నివృత్తిర్నాస్తి, సర్వత్ర పశ్చాదాగతస్యాధిక పరిమాణత్వే తస్యస్వకాలే నైవనివృత్తిః, నపూర్వ శేషేణ. దశాహసూతకస్య దశమదినే దశాహం సూతకాంతరం దశాహశావాశౌచస్య దశమదినే శావాంతరం సూతకాంతరంవా దశాహం యదిస్యాత్తదా పూర్వాశౌచనివృత్త్యనంతరం ద్వ్యహమాశౌచమ్. దశమదినరాత్రే రంత్యయామే ప్రభాతేవా యదిస్యాత్తదాత్ర్యహమ్. దశాహవ్యతిరిక్తాఘేషు అంత్యదిన ప్రభాతాగతస్యాపి సమస్య న్యూనస్యవా ఽఘస్య పూర్వేణైవ నివృత్తిః. ఆశౌచయోః పౌర్వాపర్యం నిమిత్తోత్పత్తి క్రమేణ, నశ్రవణ క్రమేణ; తేన ప్రథమ శ్రుతస్యోత్తరమృతి నిమిత్తా శౌచస్య మధ్యే పూర్వోత్పన్నా శౌచస్య శ్రవణె పూర్వా శౌచ శేషేణైవ శుద్ధిః, అతిక్రాంత దశాహా శౌచస్య త్ర్యహాత్మకస్యమధ్యేదశాహా శౌచాంతరస్య ప్రాప్తౌ తస్య స్వకాలేనైవ నివృత్తిః, పూర్వస్య తదానీముత్తరాపేక్షయా అల్పత్వాదితి.

మే పూర్వేణాంత్యనివృత్తిరేవ కథితాచేత్తుల్యమానద్వయోః । దీ
ర్ఘాదల్పనివృత్తిరంతిమదినే పూర్ణస్య పూర్ణాగమే భూయోపి ద్విది
నంభవే ధుమసివా రాత్ర్యంత్యయామే త్ర్యహమ్॥ ॥ ౧౬ ॥

పూర్వేణైవనివృత్తిరల్పపరిమాణస్య ప్రభాతాగమే ప్యన్యో
త్రాంత్యఘమధ్య ఏవ మరణం మాతుః పితుర్వాయది। పూర్ణం
మాతృమృతాఘమధ్యమరణే తాతస్యపూర్ణంతదా ద్వ్యస్యాః పిత్ర
ఘమధ్యకాలవిపది త్వస్మాత్పరంపక్షిణీ॥ ॥ ౧౭ ॥

జాతేఽపత్యేఽఘమధ్యేసమకథిశుచితా సూతకానాం తేతుపి
త్రోర్యంకంచిచ్చేదఘాంతర్దహతి దశదినాశౌచమస్యైతదాది। దా
హాశౌచాంతరన్యాన్దహతియది తదానద్వితీయాదిదాహాశౌచం త్వత్రై
వమాతాపితృదహనవిధౌ స్యాద్దశాహంసుతస్య॥ ॥ ౧౮ ॥

పూర్వాహ్ణేవచాఘం నిశిజననరజోమృత్యుయోగే ద్విసం
ధ్యావర్జం త్రేధావిభాగే యదిభవతి నిశాయాస్స ఆద్యేఽంశయుగ్మే।
అంత్యేఽంశేచేత్పరాహ్ణేద్యకథి యదిమృతిస్స్యాత్ప్రభాతేపి రాత్ర్యా
రంభాద్యేవాత్రపక్షిణ్యఘవిధిరబలాయాఋతౌతు త్ర్యహాఘమ్॥౧౯॥

మాతుర్మాతృసహోదరస్వసృపితౄణాం మాతులా
న్యాః పితుస్సోదర్యాశ్చ నిజస్వసుశ్చ మరణే పుంసిత్ర్యహాఘంస్మృ
తమ్। సప్తానాం ప్రతియోగిపూరుషమృతౌ తద్వత్త్ర్యహాఘం ప్ర
తా త్ర్యాద్దౌహిత్రసహోదరీసుతమృతౌ పక్షిణ్యఘంచోదితం ॥౨౦॥

జామాతుస్త్రిదినం మృతౌశ్వశురయోః పత్న్యాఽభావేది
నం యద్యస్త్యేతదపత్యకం త్ర్యహమఘం స్నానం తయోస్తన్మృ
తౌ। ఉక్తేష్వేషు పరోక్షతస్త్రిదివసాఘేషు స్మృతాపక్షిణీ శిష్యా
చార్యతదంగనాతనయఋత్విగ్యాజ్యమృత్యౌత్ర్యహమ్ ॥ ౨౧ ॥

ఉత్క్రాంతావపరాశ్రితాసుచ మిథోభర్తృద్వయేచ త్ర్య
హం దూరేఽహఃప్రియయోః కులేషుచగృహే ప్రేతేత్ర్యహం శ్రో
త్రియే। తద్భిన్నే దినమాత్మజాప్రసవతః పిత్రోస్స్వగేహేత్ర్యహం
విత్తేసత్యపరత్రచాపి సదనే భ్రాతుశ్చబంధోర్దినమ్ ॥ ౨౨ ॥

పిత్రోర్మాతృసహోదర స్వస్ర పితృ్యాణా మేషుమధ్యస్థజాప
త్యానాం స్వస్ర తత్సుతాసుతసుతానాం భ్రాతృపుత్ర్యాఅపి। దా
హిత్ర్యాః అథమాతులస్య యువతే ర్ద్వావింశ తెరత్యయే పక్షిణ్యా క
థితా విశుద్ధిరబలా యానైవ మన్యత్రతు॥ ॥ ౨౩ ॥

స్త్రీపుంసా జననీ స్వసుస్సముదితౌ తాతస్వసుర్మాతులా ద
ప్యాత్మస్వస్ర పుత్రికామహితరౌ పుత్ర్యాస్తనూజస్యచ। పుత్ర్యౌ
భ్రాతృపితృవ్యయోశ్చ జననే భ్రాతాఽఽవ్రతోస్యాస్స్వసా ఽనూ
ఢాచేత్యుదితత్రయోదశ మృతౌపుంసిస్మృతా పక్షిణీ॥ ॥ ౨౪ ॥

ఊఢానాం వ్రతశాలినామపి మృతావేవోక్తపక్షిణ్యఘం
పూర్వంత్వాప్లవఏవ యాత్స్వతిజనాన్యాశ్చస్మృతాపక్షిణీ। తద్దారా
పదినైవసానచతథా తత్రైయసామత్యయే కృత్స్నంపత్యఘమంగనా
స్వపిభవే నైన్నతేషుతాసామఘమ్॥ ॥ ౨౫ ॥

మాతుర్వాఽథ పితుర్విభిన్నభగినీభ్రాత్రోః ప్రజానాంతయోః
పుత్రీసోదరసోదరీపితృతనూజానాం విహాతుస్తథా। ఏతేషాం తను
జాతనూజనిచయస్యాప్యుక్తషడ్వింశతే ర్మృత్యౌ తత్ప్రతియోగినీదిన
శుచిస్స్త్రీనతేపితస్యామృతౌ॥ ॥ ౨౬ ॥

సాపత్న్యాః పితృసోదరస్వస్రసుతా మాతుస్సపత్న్యాస్సుతే
భిన్నభ్రాతృపితృవ్యయోశ్చ జననీభిన్నస్వస్రభ్రాతరౌ। సాపత్న్యేవిపితృ
ష్వసాచ ససుతా ద్వావింశతేరత్యయే త్వేతేషాంప్రతియోగినోదినమ
ఘం తేషాంచ తస్య వ్యయే ॥ ॥ ౨౭ ॥

దత్తస్స్వీకర్తృమాతు స్స్వస్రదుహితృపితృభ్రాతరోఽపత్య
మేషాం సాపత్న్యాతాతసోదర్యపి దినశుచయోఽమేమిథః పక్షసం
ఖ్యాః। దత్తస్తత్పూర్వపిత్రో స్స్వస్రదుహితృపితృభ్రాతృపుత్రాస్సపు
త్రాః ప్రేతత్వే ఽమీత్రయోవింశతిరపిచమిథః పక్షిణీభాజఉక్తాః॥౨౮॥

దత్తస్తజ్జనకః పితాచ విపదిజ్ఞేయా త్ర్యహాఘామిథ స్సోస్వ
స్యా తనయస్యచేజ్జనయితుః కర్తాదశాహాఘభాక్ । దౌహిత్రోఽపి

తథావిధస్స్వజననీతాతే ఽనపత్యే మృతే పిత్రోర్దాహదినే ఽశుచిః పరదినేప్యాప్రేతకృత్యంవ్రతీ ॥ ॥ ౨౯ ॥

స్యాలేరాజ్ఞిసగోత్రకేచదివసం దూరేమృతేత్వాప్లవ శ్శుధ్యేత్తాంతు మిథో విభిన్నజననీచాహ్నే సపత్నీసుతా। గ్రామే శ్రోత్రియ మృత్యుతోదిన మఘం సబ్రహ్మచారిణ్యపి ప్రేతేసత్యథ పక్షిణీతు కథితా మృత్యౌ సహాధ్యాయినః ॥ ॥ ౩౦ ॥

స్నానాచ్ఛుద్ధిరుదీరితా స్వనృపతే సన్న్యాసినాం వా మృతౌ ధీపూర్వంతు తనుత్యజామపితథా పానీయపాతాదినా। పాషండాదిమతప్రవిష్టమనసాం పాతిత్యభాజాంతథా నారీణాంప్రతిలోమ సంగతిజుషాం బహ్వవ్రతానామపి ॥ ॥ ౩౧ ॥

నాడీనాంతు చతుష్టయం వ్యవహృతం సంధ్యేతిపాదోజ్ఝితం సూర్యాస్తాత్ప్రా గరుణోదయాచ్చపరతః కాలఃప్రభాతాహ్వయః। సైకఃకాల ఉదీర్యతేఽత్ర రజనీయద్వా దివాతద్ద్వయీ ప్రోక్తాహర్దిన సంధివంత్వితిచసార్ధైకందినం పక్షిణీ ॥ ॥ ౩౨ ॥

ఉక్తో వింశతియోజనవ్యవహితో దేశఃపరోక్షాభిధః పూర్ణాఘే త్రిదినాఘకేతు కథిత ష్షడ్యోజనాభ్యంతరః। పక్షిణ్యాం సముదీరితో వ్యవహితో దేశశ్చతుర్యోజనై ర్ద్వాభ్యామంతరితో దినాఘవిషయే త్వేవంవ్యవస్థాకృతా ॥ ॥ ౩౩ ॥

ఇత్థంకౌశికరంగనాథసుధియా ప్రాచ్యాననేకా నఘగ్రంథా న్వీక్ష్యైతు సారఉద్ధృతఇదం శ్లోకై స్త్రయస్త్రింశతా। యద్యాశౌచ వినిర్ణయోఽభిలషితః క్లేశంవినాతర్హ్యసౌ సంగ్రాహ్యోవిబుధా భవద్భిరిహచే ద్దోషోస్తిసక్షమ్యతామ్॥ ॥ ౩౪ ॥

ఇత్యఘత్రయస్త్రింశత్సమాప్తిమగమత్.

శ్రీ.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీచూర్ణపరిపాలనమ్.

గృహబహిః ప్రదేశసమీపే చతుర్ద్వారం చతుస్స్తంభమంట
పం కారయిత్వాఽలంకృత్య - అశేషేత్యాదిస్వీకృత్య గోత్రస్యశర్మ
ణః పితుః శ్రీవైకుంఠలోకావాప్త్యర్థం శ్రీపాంచరాత్రోక్తవిధానే
న శ్రీచూర్ణపరిపాలనం కర్తుమిత్యనుజ్ఞాప్య. కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య।
మంటపే ధాన్యపీఠోపరి నవవస్త్రం ప్రసార్య ఉపవీత్యేవ కలశస్థాపనా
దికుర్యాత్. మధ్యే ప్రధానకలశం కోణేషు కలశచతుష్టయం ని
ధాయ కేశవాది ద్వాదశకలశాన్ వారుణాది నైరృత్యాంతంని
ధాయాపః పూరయిత్వా కూర్చపల్లవపుష్పాణినిధాయ తత్తత్ప్రతి
మాం నిక్షిప్య మధ్యే నారాయణమావాహ్య కోణేషు ప్రత్యేకం వా
సుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధానావాహయామీత్యావా
హ్య కేశవాది దామోదరాంత మావాహ్య - ఉలూఖలే పృథివీ దే
వతాం ముసలే మేరుదేవతాం శూర్పే అంతరిక్షదేవతాం వాయుం
చావాహ్య ఆసనాదిభిరభ్యర్చ్య భూరిత్యులూఖలే భువఇతి ముసలం.
సువరితిశూర్పమితిక్రమేణ ప్రోక్ష్య అభిమంత్ర్య రామాభిర్విష్ణు
దాసీభిః కేశవాదిద్వాదశనామభిరులూఖలే హరిద్రాచూర్ణం స
మ్యక్ చూర్ణీకృత్య తచ్చూర్ణం ప్రణవేన శోధయిత్వా పు
నరులూఖలేనిక్షిప్య వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య పునశ్చూర్ణంకృత్వా
తచ్చూర్ణం తైలంచ శూర్పేనిక్షిప్య - శ్రీవైష్ణవైస్సహ శ్రీ
చూర్ణంస్పృశన్ శ్రీసూక్తంజపిత్వా కుంభోదకైః కుశాగ్రైః
పుంసూక్తేన పావమానీభిశ్చ చూర్ణంప్రోక్ష్య కర్తాతచ్చూర్ణమా
దాయ శిరసినిధాయ స్వామినః అడియేనుడైయతిరుత్తకప్పనారా

నవర్ ఆచార్యాళ్ తిరువడియడైందార్ తన్నిమిత్తమాక కోయిల్ తిరుమలై పెరుమాళ్ కోయిల్ తిరునారాయణపురం ముదలాన దివ్యదేశఙ్గళిల్ ఎళున్దరుళి ఇరుక్కుమ్ జీయాళ్ శ్రీవైష్ణవాళ్ అనైవరుమ్ శ్రీచూర్ణపరిపాలనం కండరుళి కృపై శెయ్దు రక్షిత్తరుళవేణుమెన్ఱు ప్రార్థ్య శ్రీవైష్ణవోత్తమాన్ పరితోపవేశ్య శ్రీమధురకవిప్రణీత దివ్యప్రబంధాన్ శ్రీభట్టనాథోదితప్రథమప్రబంధ మారభ్య సహస్రశాఖోపనిషదుపాంత్య దశకదివ్య ప్రబంధాన్ శ్రీవృత్తాఖ్యప్రబంధాంశ్చగానేన సమ్యక్ పాఠయిత్వా చూర్ణంతైలంచ శ్రీవైష్ణవానాంసమర్ప్య కుంభస్థాం దేవతాముద్వాస్య - కలశోదకైః పుంసూక్తేన శవవిగ్రహంప్రోక్ష్య కేశవాదినామభిః శ్ర్యాదినామభిశ్చాంగేషు చూర్ణం ధారయిత్వా - తచ్ఛేషంపుత్రమిత్రకళత్రాదయోధారయేయుః. తతః శ్రీవైష్ణవైస్సహ భగవత్సన్నిధిద్వారంగత్వా విష్ణ్వర్పితగంధమాల్య శేషాపటపవిత్రమాలాదీనాదాయ శ్రీప్రపన్నసావిత్ర్యాఖ్య దివ్య ప్రబంధం సమ్యక్ పఠన్తో గ్రామం ప్రదక్షిణీకృత్య గృహద్వారే ప్రబంధశేషంసమాప్య భగవత్సమర్పిత గన్ధమాల్యాదిభి శ్శవమలంకృత్య శ్రీవైష్ణవేభ్యోదక్షిణాందద్యాత్.

ఇతి శ్రీచూర్ణ పరిపాలనవిధిః

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీచూర్ణపరిపాలనస్యాయమేకః ప్రకారః.

కర్తా స్నాత్వా నమస్సదసే + సర్వమాయురుపాసతామ్ అశేషేత్యాదిస్వీకృత్య గోత్రః శర్మా మమపితా అర్చిరాదిమార్గేణ పరమపదం ప్రాప్తః అష్టోత్తరశత దివ్యదేశస్థాః జీయ్యాశ్శ్రీవైష్ణవాశ్చ ఆగత్య శ్రీచూర్ణ పరిపాలనంకృత్వా రక్షధ్వమిత్యనుజ్ఞాప్య ప్రాణానాయమ్య సంకల్ప్య - గోత్రస్యశర్మణః పితుః అర్చిరాదిమా

గ్రేణ పరమపదం ప్రాప్తస్య సభిః శ్రీవైష్ణవైస్సహ శ్రీచూర్ణ పరి
పాలనం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య భూమౌ నవవస్త్ర మాస్తీర్య
తదుపరి తండులాన్ నిధాయ మధ్యే చతుఃకలశం నిధాయ తేషు క్ర
మాత్ వాసుదేవాయనమః వాసుదేవమావాహయామీతి క్రమేణ
వాసుదేవసఙ్కర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధానావాహ్యాభ్యర్చ్య తద్బ
హిః పూర్వాది ప్రదక్షిణక్రమేణ ద్వాదశకలశాన్నిధాయ కేశవా
యనమః కేశవమావాహయామీతి కేశవాది దామోదరాంత మా
వాహ్య షోడశోపచారాన్ సమర్పయామీతి షోడశోపచారాన్
కృత్వా. ఉలూఖలే పృథివీమావాహయామి ముసలే అపః ఆ
వాహయామి శూర్పే తేజః ఆవాహయామి శ్రీచూర్ణే వాయు
మావాహయామి ఘృతే ఆకాశ మావాహయామీత్యావా
హ్య షోడశోపచారాన్ కృత్వా కలశేషు జలంపూరయిత్వా
పవిత్రాన్ నిధాయ హిరణ్యంనిక్షిప్య యథా సంప్రదాయం ప్రబంధాన
నుసంధాయ "మొళ్ళైయై క్కడక్కుమ్ పేరిన్బక్కుళ్ళార్, వఙ్గాముక్క-
రుమ్బాయ్ కుళ్ళైక్క-క్కుమ్ నఙ్క-పత్తార్గళ్, శరణ్ కూడియ
పిన్ పళ్ళైయై క్కత్తు మిరామానుశన్ పుకళ్ పాడియల్లా వళ్ళైక్క-
డత్తల్, ఎనక్కినియాదుమ్ వరుత్తమన్రే" ఇతిగాథయా శ్రీచూర్ణా
వహనసంకృత్వా "సహస్రశీర్షా పురుషః + యత్రపూర్వే సాధ్యా
స్సంతిదేవాః" ఇతిమృతదేహమభిషిచ్య శ్రీచూర్ణాది శ్రీశఠారిప్రసా
దం శ్రీవైష్ణవేభ్యో ధారణాయసమర్ప్య స్వయంచధృత్వా మృతదే
హేఽపి తత్తత్ స్థానేషు ధారయేత్.

ఇతి శ్రీ చూర్ణ - పరిపాలన ప్రయోగః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

ప్రయోగదర్పణప్రారంభః.

ససీతం సానుజం రామం సంప్రణమ్య సహస్రశః ।
ప్రయోగదర్పణస్సమ్యక్సాం ప్రతం క్రియతే మయా॥
శ్రీధరాద్యస్మదాచార్య పర్యంతాన్ప్రణమన్గురూన్ ।
ప్రయోగదర్పణం కుర్వే దృశ్యతే యేన సంస్ఫుటమ్॥

శ్రీవైకుంఠం గమిష్యంతం పిత్రాదిం పుత్రాదిః "శన్నోదేవీః" "ఆపోవా ఇదం। ద్రుపదాదివ। ఆపోహిష్ఠామయోభువః। ఋతంచసత్యంచ॥" ఇత్యేతైర్మంత్రైస్స్నాప్య శుద్ధవస్త్రోర్ధ్వ పుండ్రవత్సాక్ష తులసీమాలాధారయిత్వా మహదవలోకనం కారయిత్వా తత్పాపానుగుణం ద్వాదశాబ్దకృచ్ఛ్రం షడబ్దకృచ్ఛ్రం త్ర్యబ్దకృచ్ఛ్రమబ్దకృచ్ఛ్రమితి క్రమేణ షష్ట్యుత్తరశతత్రయమశీత్యధికశతం నవతిస్త్రింశదిత్యేతేషాం ప్రతినిధిం ప్రతికృచ్ఛ్రం గోదానం తన్మూల్యం వింశతిమాషపరిమాణ స్వర్ణదానం తదర్ధం తదర్ధంవా షష్టిబ్రాహ్మణభోజనం చతుర్వింశతిబ్రాహ్మణభోజనంవా తదర్ధంవా తావత్పర్యాప్త ధాన్యదానం తన్మూల్యదానంవా అయుతగాయత్రీజపం గాయత్ర్యా తిలహోమ సహస్రం ప్రాణాయామశతద్వయ మనశనవేదపారాయణ మహోరాత్ర ముదకవాసం ద్వాదశయోజన తీర్థయాత్రాం పుణ్యతీర్థే ద్వాదశవారమనార్ద్రవస్త్ర సశిరస్కస్నానం సముద్రగనదీస్నానంవా కాలశక్త్యోరనుగుణం యత్కించిత్పరిషదనుజ్ఞాపూర్వకం కారయేత్ । అశక్తౌ పుత్రాదిస్స్వయం కుర్యాత్ । అత్యంతాసన్న మరణసమయేతు భగవన్నామకీర్తనమేవ కారయేన్న ప్రాయశ్చిత్తముపదిశేత్, తదుపదేశేతు ముమూర్షుర్మనోవ్యాకులతయా హరిసంకీర్తనం త్యజతి, తదుపదేష్టుశ్చ మహాన్దోషో భవతి, తస్మాద్భగవన్నామ సంకీర్తనమేవ కారయేత్ । తతో గౌస్సవత్సా భోజనపర్యాప్తా భూమిర్ద్రోణద్వయపరిమాణాస్తిలా నిష్కత్రయపరిమాణం స్వర్ణం మాఘకపరిమాణమాజ్యం సూక్ష్మవస్త్రద్వయం సార్ధఖారీధాన్యం షష్టిపలం గుడం నిష్కచతుష్టయపరిమాణం రూప్యం సార్ధఖారీలవణమిత్యేతాని దశదానాని, అన్నపానాశ్వసాలిగ్రామదానానిచ శక్త్యనుసారేణ కారయేత్కుర్యాద్వా। పుణ్యసూక్తపుణ్యమంత్రాష్టాక్షరద్వాదశాక్షర శ్రీరామషడక్షర ప్రణవోపనిషదః పఠేజ్జపేచ్చ.

అథ సంస్కర్తృక్రమః.

పుత్రస్సపత్నీపుత్రః పుత్రికాపుత్రః దత్తః పౌత్రః ప్రపౌత్రః ధనహారీ దౌహిత్రః దౌహిత్రః పత్నీ పతిః దుహితా భ్రాతా తత్పుత్రః అసోదరభ్రాతా తత్పుత్రః పితా మాతా స్నుషా

ధాత్రీ దౌహిత్రీ పౌత్రస్యపత్నీ తత్పుత్రీదత్తస్యపత్నీ భగినీభాగినేయస్సపిండః సోదకఃమాతృసపిండః సగోత్రః శిష్యః ఋత్విక్ భృత్యః గురుః ఆచార్యః సహాధ్యాయీ జామాతానఘారాజేతి పూర్వపూర్వాభావే పరః పరఃకర్తా. దాహాద్యేకోద్దిష్టాంతాః పూర్వాః క్రియాః, తదుత్తరాస్సాపిండ్యాంతామధ్యమాః, తదూర్ధ్వాముత్తరాః । పుత్రాదిస్త్రివిధాఃక్రియాః కుర్యాత్పిత్రాదిః పూర్వామధ్యమాశ్చకుర్యాన్నోత్తరాః । ముఖ్యకర్తాఽశక్తశ్చేత్సవిధానమాత్రం స్వయమేవకుర్యా దన్యత్సర్వం దర్భప్రదానపూర్వకమన్యేన ప్రత్యాసన్నేన కారయేత్ । పుత్రాణాంబహుత్వే శీలవృత్తాదిగుణవాన్కుర్యాత్, సర్వేషాం గుణసామ్యేపి పితుఃప్రియఃకుర్యాత్, సర్వేషాం ప్రియత్వేజ్యేష్ఠః కుర్యాత్సర్వేషామప్రియత్వేన్యఃకుర్యాత్ । దత్తౌరసయోర్మధ్యే కనిష్ఠోప్యౌరసః కుర్యాత్ । ప్రథమవర్షాకృతచౌళస్త్రివర్షోవా పిత్రోర్మంత్రవర్జమౌర్ధ్వదైహికంకుర్యాత్తత్పూర్వమన్యేనకారయేత్ । భర్తుఃపత్నీసర్వం సమంత్రకం కుర్యాదధర్మవివాహోఢా చేదమంత్రకం, తయోర్మంత్రోచ్చారణాశక్తౌప్రధానవ్యతిరిక్తంసర్వందర్భం గృహీత్వాఽన్యఃకుర్యాత్, ప్రధానంసమంత్రకం తాభ్యామేవ కారయేత్ । పత్న్యాం రజస్వలాయామమంత్రక మన్యస్సంస్కుర్యాచ్చతుర్థే పంచమేవాదినే సాపునస్సంస్కుర్యాత్, అథవా తదానీమేవోద్ధృతజలేనస్నాత్వా ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం తీర్థకృచ్ఛ్రం వారుణకృచ్ఛ్రంకృత్వా దర్భం ప్రదాయాన్యేనకారయేత్.

ఆత్మారూఢాగ్నిమరణేకర్తా ప్రేతస్య దక్షిణహస్తం లౌకికాగ్నావధితప్య “ఉపావరోహజాతవేద ఇమంతం స్వర్గాయలోకాయనయప్రజానన్నాయుః ప్రజాంరయిమస్మాసు ధేహ్యజస్రోదీదిహినోదురోణే” ఇత్యుపావరోహమంత్రంజపిత్వా ఉపఘాతప్రాయశ్చిత్తం కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య పరిస్తీర్యాజ్యం దర్వీంచసంస్కృత్య “పునస్త్వాదిత్యా” ఇత్యగ్నింప్రజ్వాల్యసర్వప్రాయశ్చిత్తమనాజ్ఞాతత్రయంచ జుహుయాత్ సమిత్సమారోపణేతు “ఆజుహ్వాన-ఉద్బుధ్యస్వ” ఇతిద్వాభ్యాం లౌకికాగ్నౌ తాంసమిధమాధాయ పూర్వవదుపఘాత ప్రాయశ్చిత్తం జుహుయాత్ । ఏవం కాలద్వయహోమానతిక్రమే తదూర్ధ్వం ప్రేతాగ్ని సంధానమ్.

విచ్ఛిన్నాగ్నే స్తత్పత్న్యావా మరణే ప్రేతాగ్నిసంధానం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య ద్వాదశగృహీతేనాజ్యేన సర్వప్రాయశ్చిత్తంహుత్వా “అయాశ్చాగ్నేసి” ఇత్యేతయా అనాజ్ఞాతత్రయేణచహుత్వా అతీతకాలానుగుణం కృచ్ఛ్రప్రతినిధిద్రవ్యం హోమద్రవ్యంచ బ్రాహ్మణేభ్యోదత్వా సాయమారభ్యహుత్వా సంస్కుర్యాత్ । పతితాయాంరోగిణ్యామనిచ్ఛంత్యాం ప్రతికూలాయాంవా భార్యాయాం దర్భైః ప్రతినిధిం కృత్వాఽగ్ని సంధానం కుర్యాత్.

ప్రోషితభార్యస్య ప్రోషితభర్తృకాయావా మరణే ప్రేతాగ్ని సంధానంసంకల్ప్య అయాశ్చహోమాంతే “నస్తతేఅగ్నే - సప్తవ్యాహృతయః - పూర్వందేవా అపరేణ-ప్రా

ణాపాసా చక్షుః - మాత్వావృక్ష సంబాధిష్టాం మాత్వావృక్షసంబాధేథాం - అగ్నేభ్యావర్తిన్ అగ్నేఅంగిరః - పునరూర్జా నివర్తస్వ - సహరయ్యా నివర్తస్వ" ఇత్యేతాభిశ్చతుర్గృహీతం హుత్వా అనాజ్ఞాత హోమాద్యుపాసనాంతం కృత్వా సంస్కుర్యాత్.

రజస్వలాసూతికయోస్తద్భర్తుర్వా మరణే పూర్వవదయాశ్చ హోమాంతం హుత్వా "జాతవేదసే సునవామ - మనో జ్యోతిర్జుషతామాజ్యమ్" ఇత్యేతాభ్యాం, "భూరగ్నయేచ" ఇతి చతుర్భిః, "తంతుతన్వన్,- ఉద్బుధ్యస్వ - త్రయస్త్రింశత్తంతవః" ఇత్యేతాభిర్వ్యస్తాభిస్సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిరనాజ్ఞాతత్రయేణ పునస్సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిః, "అపహాప్మానంభరణీ - యస్మిన్నక్షత్రే యమయేతి" ఇత్యేతాభ్యాం చతుర్గృహీతం హుత్వా అనాజ్ఞాతమిత్యాది పూర్వవత్కృత్వా సంస్కుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే ప్రథమః ఖండః.

అథయద్యన్యద్వేభార్యేతస్యవా జ్యేష్ఠభార్యాయా అగ్నిసంసర్గాత్పరం మరణే తేనసంసృష్టాగ్నినా దాహః కార్యః, కనిష్ఠపత్నీమరణే. చంద్రికోక్తవిభాగక్రమేణ అగ్నిం ద్వేధా విభజ్య దక్షిణభాగస్థః జ్యేష్ఠాయా ఉత్తరభాగస్థః కనిష్ఠాయా ఇతి వినిర్దిశ్య పృథక్పృథక్పూర్ణాహుతిం హుత్వా జ్యేష్ఠాయా అగ్నిం శమయిత్వా కనిష్ఠాయా అగ్నినా తాం దహేత్॥ తయోర్యుగపన్మరణేచైవం విభజ్య తత్తదగ్నినా తాంతాం దహేత్॥ అగ్నిసంసర్గాత్పూర్వం తస్యా మరణే భార్యాద్వయాగ్నిసంసర్గప్రకారేణ అగ్నిసంసర్గం కృత్వా తేన దాహః కార్యః॥ జ్యేష్ఠాయా అగ్న్యాకనిష్ఠా వివాహహోమే కృతే త్రయాణామపి తేనైవ దాహః కార్యః॥ వివాహశేషహోమయోర్మధ్యే దంపత్యోరన్యతరమరణే యుగపన్మరణే వా తద్వైవశేషహోమాంతం కృత్వా తేనాగ్నినా దాహః కార్యః। యతిభార్యా విధురవిధవా కన్యానుపనీతోపనీతానామకృతవివాహస్య స్నాతకస్య చోత్తపనాగ్నిః, యతిభార్యాయాః ప్రేతాగ్నిసంధానంవా - కన్యాబాలయోస్తుషాగ్నిర్వా - బ్రహ్మచారియతిభార్యేతరేషాం లౌకికోవా బ్రహ్మచారిణః కపాలాగ్నిర్వా దర్భముష్టిత్రయేణ క్రమాదావర్తితోత్తపనాగ్నిః॥ తప్తకపాలనిక్షిప్తతుషాజ్జాతస్తుషాగ్నిః॥ కపాలదహనాజ్జాతః కపాలాగ్నిః ఏవమగ్నిముత్పాద్య ప్రేతస్య దక్షిణపార్శ్వే నిధాయ అయాశ్చ పురుషసూక్తవ్యాహృతిభిశ్చ ద్వాదశగృహీతేనాజ్యేన హుత్వా తతస్సంస్కుర్యాత్.

ప్రాణవాయోః కేనచిద్దోషేణ నాసాగ్రవర్తినిసతి మృతవద్భవతి తస్మాన్నంశీఘ్రం ప్రేతకర్మోపక్రమేత్ యామద్వయం యామంవాఽవలోక్య తత ఉపక్రమేత్ అన్యథా బ్రహ్మహత్యాభవతి - తథానిశ్చితే సవిలంబేతశ్శీఘ్రం సంస్కారేత్॥ సనిస్సారణాత్ప్రాగ్యదిజీవతి తదా అగ్నయఆయుష్మతేస్థాలీపాకంకుర్యాత్ ఆహితాగ్నిశ్చేదగ్నయ ఆయుష్మతేపురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేత్ యదిమార్గే శ్మశానేవా జీవతితదాపుత్రాదిస్థం ఘృతకుంభే నిమజ్జ్యజాతకర్మాదికుర్యాత్.

దినాపంచవింశతిఘటికానువృత్తే అస్తమయాత్పరం ప్రేతేస్థితే బ్రాహ్మముహూర్తాత్పూర్వం మృతే ఉదయాత్పరంస్థితేకృచ్ఛ్రత్రయం కృత్వాపంచగవ్యేన ప్రక్షాళ్యస్నపనమానేనాభిషిచ్య "యమోదాధారపృథివీం యమోద్యాముతసూర్యః, యమస్సర్వమృత్యుస్తే నప్రాణానాం వాయునాంస్వాహా॥ ఉశన్తస్త్వానిధీమహ్యుశన్తస్సమిధీమహి, ఉశన్నుశత ఆవహపితౄన్హవిషే అత్తవేస్వధాన మస్మాస్వాహావిశ్వే దేవస్యనేతుర్మర్తోవృణీతసఖ్యం విశ్వేరాయఇషుధ్యసిద్యుమ్నం వృణీతపుష్యసేస్వాహా" ఇత్యేతాభిర్వ్యస్తాభిస్సమస్తాభిర్వా వ్యాహృతిభిశ్చతిలైర్జుహుయాత్.

మరణసమయే భయాదినాజలమలోత్సర్గేణార్ద్రీభూతేవా రోగాదినాపూతిగంధేవా గోమయవారిణాస్నాపయిత్వా శుద్ధజలేన ప్రక్షాళ్యగన్ధోదకేన సేచయిత్వా బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య కృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యాత్॥ కృమ్యుత్పాదేమశకమూషికేవా మధ్వాజ్యగోమయవారిభిస్స్నాపయిత్వా శుద్ధజలేన ప్రక్షాళ్యగంధోదకేన సేచయిత్వాబ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య గోదానం కృచ్ఛ్రత్రయంచకుర్యాత్.

దక్షిణాయనేకృష్ణపక్షే రాత్రౌవామరణే "తాసూర్యాచంద్రమసా, ఉభావంతా పరీక్ష్యమద్విశ్వవిదా, విశ్వవపరి ఆస్యత్రవః పూర్వాపరం" ఇత్యేతాభిస్తిస్భిశ్చతుర్గృహీతం ప్రతినిమిత్తంజుహుయాత్॥ సర్పహతే "నమో అస్తుసర్పేభ్యః యేదోరోచనే-యాఇషవః" ఇతితిసృభిశ్చతుర్గృహీతం హుత్వాస్వర్ణతారకృతసర్పప్రతిమాంగాంచశ్రోత్రియాయదద్యాత్। అప్సుమృతే "ఇమంమేవరుణతత్త్వాయామి" ఇతిద్వాభ్యాం చతుర్గృహీతం జుహుయాత్॥ అశనిహతే "మూర్ధానందివ" ఇతి చతుర్గృహీతం జుహుయాత్। పశుభిర్హతే "ఆగావో అగ్మన్-ఇంద్రోయజ్వనః" ఇతిద్వాభ్యాంచతుర్గృహీతం జుహుయాత్॥ దంష్ట్రిహతే "దంష్ట్రాభ్యాంమలిమ్లూన్ ఏజసేముమలిమ్లవః" ఇతిద్వాభ్యాంచతుర్గృహీతంజుహుయాత్॥ శ్వసూకరసృగాలకుక్కుటగర్దభ చండాలసూతికోదక్యాశౌచిజనాదిస్పృష్టస్య మరణేపంచగవ్యైః కుశోదకేనచస్నాపయిత్వా పవిత్రమంత్రైః ప్రోక్షయిత్వా పంచషడ్వాకృచ్ఛ్రాన్ స్పృష్ట్యనుగుణంకుర్యాత్॥ మంటపగోపురప్రాసాదహర్మ్యఖట్వాశయ్యాదిష్వకామమరణే కృచ్ఛ్రద్వయం, బుద్ధిపూర్వకే కృచ్ఛ్రచతుష్టయంకుర్యాత్॥ మార్గవనతటాక నదీతీరాంగణనిష్కుటాద్యనావృతప్రదేశ మరణేకృచ్ఛ్రదశకం నారాయణబలించకుర్యాత్॥ శృంగిదంష్ట్రిచోరాన్త్య విద్యుదశనిసర్పజలాగ్నికుడ్యక్రోధోద్బంధనజనసంమర్దాదిభిరబుద్ధిపూర్వకమరణే కృచ్ఛ్రదశకంగోదానం బ్రాహ్మణభోజనం నారాయణబలించకుర్యాత్, బుద్ధిపూర్వమరణేతు అశీతికృచ్ఛ్రం నారాయణబలించ కృత్వాత్ర్యహేణప్రేతక్రియాఃకుర్యాత్॥ ఏవమున్నీతానామూఢానాంచ ప్రతినిమిత్తం ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా శవసంస్కుర్యాత్.

ఇతిశ్రీయోగదర్పణే ద్వితీయఃఖండః.

అథానుపనీతానామనూఢానాంచసంస్కారః॥ జన్మమాసమారభ్య సౌరమాసేన త్రయోవింశతిమాసేషు కన్యాబాలయోర్మరణే ప్రేతంసంస్నాప్య వస్త్రగంధాదిభిరలంకృత్య గోఘృతేనాభ్యజ్య గ్రామాద్బహిః శ్మశానాదన్యత్ర అస్థిరహితాయాం భూమ్యామవటంఖాత్వాతత్ర దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య, యమగాథామ్ “యోఽస్యకౌష్ఠ్యజగతః” ఇతివాక్యచతుష్టయం యమసూక్తం “పరేయువాంసమ్” ఇత్యాదిద్వాత్రింశద్వాక్యం ద్వాదశవాక్యంవాజపద్భిర్జ్ఞాతిభిస్స్వహస్వయంజపన్ తేషుదర్భేషు దక్షిణాశిరసంప్రణవేన శాయయిత్వామృద్భిః ప్రచ్ఛాదయేత్, మృతజాతే ప్రణవవర్జం నిఖనేత్॥ తృతీయవర్షమారభ్య ఉపనయనాదర్వాక్తయోర్మరణే శ్మశానదేశసమ్మార్జనం హిరణ్యశకలనిధానం చామంత్రకంకృత్వా యమగాథాయమసూక్తజపసహితం “అస్మాత్త్వమధిజాతోఽస్య యంతు” ఇతిమంత్రేణసంస్కృత్య గ్రామాద్బహిర్దగ్ధ్వామంత్రవర్జం భూమావేవప్రథమ దివసే ద్వాదశజలాంజలీన్ త్రీన్ పిండాన్ ద్వితీయేత్రింశజ్జలాంజలీన్ చతుఃపిండాన తృతీయేత్రయస్త్రింశజ్జలాంజలీన్ త్రీన్ పిండాంశ్చదద్యాత్॥ బాలానాంచాహర్ద్వాదశపిండదానమ్॥ పంచమవర్షమారభ్యాస్థిసంచయనం తృతీయేదివసే క్షీరేణాస్థిసేచనమస్థ్నామాదానమమంత్రకంకృత్వాఽస్థికుంభంక్షీరేణపూరయిత్వా ‘ఇదంతఏకమ్’ ఇతిమంత్రేణనిఖనేత్॥ షష్ఠవర్షమారభ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోత్తరవృద్ధి నవశ్రాద్ధైకోద్దిష్టానిచామంత్రకం కుర్యాత్॥ నవమాబ్దాది పాషాణస్థాపనం షోడశశ్రాద్ధానిచకుర్యాత్॥ త్రయోదశాబ్దాదిసోదకుంభశ్రాద్ధాని సపిండీకరణంచకుర్యాత్ గృహస్థస్యాష్టమాబ్దాది సపిండీకరణంకుర్యాత్॥ ఉపనీతస్యవిధివత్పితృమేధాది సపిండీకరణాంతం మంత్రవత్కుర్యాత్॥ త్రయోవింశతిమాసేష్వపి కృతచూడస్యదాహ ఏవసంస్కారః॥ తత్రైవోఢాయామరణే తాంఖనిత్వాయామాదూర్ధ్వముత్థాప్యవిధివత్పితృమేధాది సపిండీకరణాంతం మంత్రవత్కుర్యాత్॥ త్రివర్షాదూర్ధ్వమనుపనీతానూఢయోర్మరణే ద్వాదశాహే నారాయణబలింకుర్యాదిత్యేకే తత్పూర్వమపీత్యన్యే॥

గర్భిణ్యాష్షణ్మాసాదూర్ధ్వం మరణే తాంశ్మశానంనీత్వా హస్తసమ్మార్జనాంతం కృత్వా తస్యాఉదరం వామతస్స్వధితినా ‘హిరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్రే’ ఇత్యుల్లిఖ్య, గర్భముద్ధృత్య యదిజీవతిశిశుః ‘జీవతుమమపుత్రో దీర్ఘాయుత్వాయవర్చసే’ ఇతి తమభిమంత్ర్య, హిరణ్యశకలమంతర్ధాయ జలేనాభిషిచ్య గ్రామం నీత్వా “యస్తేస్తనశ్శశయః” ఇతిమంత్రేణ స్తనంప్రదాస్య సురక్షితంకృత్వా శ్మశానంగత్వా తదుదరే ‘శతాయుధాయ యేచత్వారః గ్రీష్మోహేమంతః ఇదువత్సరాయ - భద్రాన్నశ్శ్రియః’ ఇతిపంచభిః ‘ప్రాయాసాయస్వాహా - ప్రాణాయస్వాహా - పూష్ణేస్వాహా’ ఇత్యనువాకత్రయేణ ప్రతిస్వాహాకారం షడ్వింశతిభిశ్చహుత్వా, సూచ్యాసూత్రేణ జఠరంసంధాయ మృద్భస్మకుశగో

మూత్రసహితైర్జలైస్సంస్నాప్య వస్త్రేణాచ్ఛాద్య చితిమారోప్య అష్టశాఖేనం నీలధేనుం భూమిధేనుంచ దత్వోత్తరంకర్మకుర్యాత్ । యదిశిశుర్మృతస్స్యాద్గోఘృతేనాభ్యజ్యాలంకృత్య తస్యాః పాదప్రదేశే వ్యాహృత్యాస్య ఖనేత్.

రజస్వలాసూతికయోర్మరణే బ్రాహ్మణానానుజ్ఞాప్య శుద్ధజలైః పంచగవ్యేన కుశోదకేనచ పృథక్పృథక్ స్నాపయిత్వా 'యదంతియచ్చ' ఇత్యాదిభిస్సప్తభిః 'కయానశ్చిత్ర ఆభువత్', ఇతిద్వాభ్యాం 'ఆపోహిష్ఠా' ఇతితిసృభిః 'హిరణ్యవర్ణాః', ఇతిచతసృభిః పవమానస్సువర్జనః' ఇత్యనువాకేన 'ఉదుత్తమమ్' ఇత్యాదివరుణసూక్తేనపురుషసూక్తాదిభిశ్చాభిమంత్రితేన కుంభజలేనచ స్నాపయిత్వా పంచగవ్యేన యోనింప్రక్షాళ్య వస్త్రాంతరేణాచ్ఛాద్య ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం వారుణకృచ్ఛ్రం తీర్థకృచ్ఛ్రంచకృత్వా 'జాతవేదసేసునవామ - తామగ్నివర్ణాం - అగ్నేత్వంపారయా - విశ్వానినః - పృతనాజితమ్ ఇతి పంచభిః 'మనోజ్యోతిః ఇత్యేతయా గాయత్ర్యా 'భూరగ్నయేచ ఇతిచతుర్భిః 'యోఽస్య కౌష్ఠ్య - యమంగాయ' ఇతిద్వాభ్యాంచహుత్వా సంస్కుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే తృతీయఃఖండః.

అథ పరిభాషా.

సర్వప్రేతకర్మణిస్నాత్వాఆర్ద్రైకవస్త్రోధృతోర్ధ్వపుండ్రోబద్ధశిఖః పాదౌ ప్రక్షాళ్య ద్విరాచమ్యపవిత్రపాణిర్బ్రాహ్మణై రనుజ్ఞాతోదర్భేషూపవిశ్య భగవంతంధ్యాత్వాత్రిః ప్రాణానాయమ్యహరిరోమిత్యుపక్రమ్యగోవిందం త్రిస్సంకీర్త్య దక్షిణజానుస్థస్యోత్తానస్య సవ్యపాణే స్తర్జన్యంగుష్ఠయోర్మధ్యే అవాచీనస్య దక్షిణస్యపాణేరంగుష్ఠరహితాశ్చతస్రోంగులీర్న్యస్యస్వ శేప.భూతెనేత్యనుసంధాయ దక్షిణాంగుష్ఠేన సవ్యాంగుష్ఠం పరివేష్ట్యోద్యేత్యాద్యస్యాం తిథావిత్యంతే భగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థం భగవత్కైంకర్యరూపమేతత్కర్మకరిష్య ఇతికరిష్యమాణంకర్మసంకల్ప్య తత్తత్కర్మకృత్వాంతేచపూర్వోక్తశ్లోకాననుసంధాయతత్తత్కర్మణసహావ్య భగవదర్పణంకుర్యాత్ ఆద్యంతయోర్మహాదనుగ్రహంకారయేత్ ఉత్క్రమణాదిశ్రాద్ధాంతం ప్రాచీనావీతం, ఆచమనప్రాణాయామప్రదక్షిణానువ్రజన నమస్కారశాంతిహోమేభ్యోఽన్యత్ర దక్షిణాగ్రైరయుగ్మైర్దర్భైర్దక్షిణాముఖః పితృతీర్థేనసర్వంకుర్యాత్ । సంకల్పావాహనాదౌ తత్తల్లింగం తత్తద్విభక్తికం గోత్రంనామచకీర్తయేత్ । గోత్రాపరిజ్ఞానే కాశ్యపగోత్రం, నామాపరిజ్ఞానే 'పృథివీషదంతరిక్ష సద్దివిషత్' ఇతిపితృపితామహప్రపితామహానాంనామానిబ్రూయాత్ ॥

దేవతాంతరభజనరహితానాం భగవత్ప్రపన్నానాం బ్రహ్మవిదామేవ బ్రహ్మమేధః ఏతేషామన్యేషాంచ పితృమేధః । ఆరణ్యకతృతీయచతుర్థప్రశ్నౌ బ్రహ్మమేధపితృమేధౌ । పితృమేధమంత్రైర్బ్రహ్మమేధమంత్రైశ్చయఃక్రియతే సబ్రహ్మమేధః, పితృమేధమంత్రై

రేవయః క్రియతేసపితృమేధః। బ్రహ్మమేధేపిసంవేశనాదికేషు నిత్యకర్మసు నబ్రహ్మమేధమంత్రాః పితృమేధమంత్రైరేవతానికర్మాణి క్రియంతేజ్ఞాతీనాంమధ్యే సర్వకనిష్ఠపూర్వం తతో జ్యేష్ఠానుక్రమమ్, జ్యేష్ఠోవా కనిష్ఠోవాకర్తా 'సర్వేషాంపశ్చాత్' ఇతి సర్వత్రకనిష్ఠ పూర్వఃక్రమః.

పిత్రాదేస్స్వసూత్రేణ ప్రేతక్రియాః కుర్యాత్. మాతామహాదేస్తు తత్తత్సూత్రేణ తత్తత్సూత్రవిదభావేతత్తత్ప్రవరసూత్రేణ తదభావేబోధాయనసూత్రేణ. సర్వాభావేయేన కేనచిత్సూత్రేణకుర్యాత్। యేనసూత్రేణదాహః కృతస్తేనైవశ్రాద్ధాంతాః క్రియాః కుర్యాత్। స్వసూత్రవిదభావేప్యేవమేవ। సర్వేషాంస్వసూత్రేణైవ సపిండీకరణంకుర్యాత్.

అథబ్రహ్మమేధః

ప్రాణసంశయే కర్తా గోమయేనోపలిప్తాయాం భూమ్యాందక్షిణాగ్రాన్దర్భానాస్తీర్య తేష్వమూర్ఖాణం దక్షిణాశిరసం శాయయిత్వా 'ఆయుషః ప్రాణంసంతను' ఇత్యనువాకం తస్యదక్షిణకర్ణేజపేత్। బ్రహ్మమేధేతు 'బ్రహ్మవిదాప్నోతిపరం - భృగుర్వై వారుణిః' ఇత్యనువాకౌచజపేత్। మృతేజ్ఞాతయః కేశాన్ ప్రకీర్య స్వమూర్ధసు స్వాంసేషుచ పాంసూన్ప్రక్షిప్య తర్జనీమధ్యమానామికాభిర్మూర్ధసుపహత్య ప్రేతంఘృతేనాభ్యజ్య సంస్నాప్య భగవదుపయుక్త వస్త్రగంధపుష్పాద్యైరలంకుర్యుః। అథకర్తాస్నాత్వా సంస్కారకరణే స్వస్యయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం సప్తపంచ త్రీణివా కృచ్ఛ్రాణి కృత్వా మృతస్యపాపానుగుణం బ్రహ్మదండద్రవ్యం సభాయాం నిధాయప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్య తైరనుజ్ఞాతః, అముకగోత్రమముకశర్మాణమముకం ప్రేతమముకాగ్నినా పైతృమేధికేనవిధినా బ్రహ్మమేధవిధినావా సంస్కరిష్యామీతిసంకల్ప్య దక్షిణాపవర్గముల్లిఖ్యాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రజ్వాల్యపరిస్తీర్యాజ్యం దర్వీంచసంస్కృత్య ప్రదక్షిణం పరిషిచ్యాగ్నేః పశ్చాద్దర్భేషు 'సర్వస్యప్రతిశీవరి' ఇతి దక్షిణాశిరసంప్రేతం శాయయిత్వా ప్రేతేనాన్వారబ్ధే 'పరేయువాంసమ్' ఇతి, చిత్తిస్స్రుక్ 'ఇత్యాదిభిష్షడ్భిస్స్వాహాకారానువాకైశ్చ ప్రతిస్వాహాకారంహుత్వా హస్తాంగుష్ఠౌపాదాంగుష్ఠౌచ పృథక్పృథక్శ్వేతసూత్రేణబద్ధ్వా శిరసినళదమాలామాబధ్య అనంద్యామృతానంనిపాత్య 'ఇదంత్వావస్త్రం' ఇతిపత్తోదశేనాఖండితేననవవస్త్రేణాచ్ఛాద్య 'పూర్వధృతవస్త్రంఅపైతదూహ' ఇతిధృత్వాఽఽచామేత్తద్వస్త్రమాజరసముహశ్శేషంరాత్రిశేషంవావసీత। పూర్వంప్రతిష్ఠితే అగ్నౌజీవతండులంచరుంశ్రపయిత్వా 'ఇమౌయునజ్మి' ఇతివాహకాననుమంత్ర్యతైరాదీయమానం ప్రేతమ్ 'పూషాత్వేతశ్చ్యావయతు' ఇతి 'భర్తాసన్' ఇత్యనువాకేనచానుమంత్రయేత। అగ్రేఽగ్నింప్రస్థాప్య తత్పశ్చాన్మృతశిఖః కర్తాగచ్ఛేత్తతశ్శిలాస్తండులాంశ్చరుంపలాశశాఖాలోష్టానిహిరణ్యశకలాన్యాజ్యం పాత్రాణిదర్భాస్స్మేక్షణమశ్మనస్సికతా

ఉదకుంభంచప్రస్థాపయేత్ । తతో వాహకానివీతినో మానిశ్చ గ్రామానభిముఖం ప్రేతం నిర్హరేయుః । జ్ఞాతయో జ్యేష్ఠక్రమేణ పశ్చాద్గచ్ఛేయుః। అన్యే యథేష్టంపశ్చాదేవ గచ్ఛేయుః స్త్రియః హర్షయోశ్చ । ప్రేతాగ్నిసంభారతృణకాష్ఠాని బ్రాహ్మణైరేవహారయేన్నశూద్రైః । గ్రామశ్మశానయోరంతరం మార్గంచతుర్ధాకృత్వా తత్రాద్యంచతుర్థాంశంగత్వా దక్షిణాశిరసంప్రేతంనిధాయ తస్యదక్షిణలోలోష్టేషు చరుం ప్రతిష్ఠాప్య జ్ఞాతయో ద్వేధా కేశాన్విభజ్యదక్షిణాన్ కేశానాబధ్యసవ్యాన్విస్రస్య దక్షిణానూరూనాఘ్నానా అధోవస్త్రాణ్యవధూన్వంతః కనిష్ఠపూర్వాః 'అపనశ్శోశుచదఘమ్' ఇతిప్రేతం త్రిః ప్రదక్షిణంపరీత్య సవ్యాన్ కేశానాబధ్యదక్షిణాన్విస్రస్య సవ్యానూరూనాఘ్నానాఅవధూన్వంతః ప్రాచీనావీతినఏవ 'అపనశ్శోశుచదఘమ్' ఇతిత్రిరప్రదక్షిణంకుర్యుః। తతో మేక్షణేన చరోస్తృతీయాంశంలోష్టేషు సకృదేవప్రక్షిప్య మేక్షణేన లోష్టానిచరుంచ త్రిస్త్రిశ్శ్రయేత్ । తతో వాహకాః ప్రేతం నిర్హరేయుః । త్రైరాదీయమానం ప్రేతమ్ 'పూషేమా ఆశాః' ఇతి 'భర్తాసన్' ఇతిచానుమంత్ర్య అవశిష్టాంశత్రయస్య మార్గస్య చతుర్థాంశంగత్వా ప్రేతనిధానాదిపూర్వవత్కృత్వా తతఆదీయమానం ప్రేతమ్ 'ఆయుర్విశ్వాయుః' ఇతి, 'భర్తాసన్' ఇతిచానుమంత్ర్య పునరవశిష్టస్య మార్గస్యచతుర్థాంశంగత్వా ప్రేతనిధానాది పూర్వవత్కృత్వా చరుస్థాలీం కపాలేషుయథోదకంనతిష్ఠేత్తథాభిత్త్వా తతఆదీయమానంప్రేతమ్ 'ఆయుర్విశ్వాయుః' ఇతి 'భర్తాసన్' ఇతిచానుమంత్రయేత । తతో వాహకాః ప్రేతంశ్మశానంనీత్వాదహనదేశస్య పశ్చాద్భాగేనిధాయ కర్త్రాసహ ఉదీచీందిశం గచ్ఛేయుః । గ్రామశ్మశానయోర్మధ్యే శవాగ్న్యోరన్యతరస్యవాపతనే ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం కృత్వా 'పరేయువాంసమ్' ఇతిప్రేతాహుతిమారభ్య పునఃకర్మకుర్యాత్ । ఏకదేశపతనేతు తదుద్ధృత్యయోజయేత్.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే చతుర్థఃఖండః.

తతఃకర్తాప్రత్యేత్యోపరామేధ్యా౽న్యదాహారహితశ్మశానదేశమార్ద్రయా పలాశశాఖయా శమీశాఖయా వారణశాఖయావా తాసామభావే బహుపర్ణయా యయాకయాచిచ్ఛాఖయా "అపేతవీత" ఇతి సంహితాపాఠతస్సంమృజ్య దక్షిణతశ్శాఖాం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్యోద్ధృత్యావోక్ష్య హిరణ్యశకలమవధాయ దర్భాన్ సంస్తీర్య దక్షిణాగ్రై[illegible]మైః కాష్ఠైస్తులసీకాష్ఠయుక్తైశ్శకృదేధోభిశ్చ దక్షిణాప్రాచీం చితింకృత్వా తత్పురస్తాదగ్నింనిధాయఅగ్నించితించసహవాపృథగ్వాపరిస్తీర్యఅగ్నేర్దక్షిణతోదర్భాన్సంస్తీర్య, తేషు సర్పిరాజ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీపాత్రంచ దక్షిణాప్రాంచ్యేకైకశస్సాదయిత్వా రజ్జ్వాశ్చిత్వా ఆసంద్యా ఏకైకంవంశమపనీయ యథారజ్జుషు ప్రేతశ్శయీత తథాకృత్వాఏకపవిత్రేణ ప్రోక్షణీరుత్పూయ అంగుష్ఠబంధనసూత్రేచ్ఛిత్వా ప్రేతంపాత్రాణిచితిం

చ ప్రత్యేకం ప్రోక్ష్య ఆజ్యం దర్వీంచ సంస్కృత్య "సువర్ణం హస్తాత్" ఇతి "దే
వస్యత్వా" ఇత్యనువాకేనచ సప్తదశభిరనుషక్తైః ప్రత్యనుషక్తం సువర్ణేన ప్రేతస్య
హస్తౌ సంమృజ్యాత్ । తత్ప్రకారస్తు "దేవస్యత్వా" ఇత్యాది "దేవిదక్షిణే"
ఇత్యన్తే "అగ్నయేహిరణ్యమ్" ఇత్యాది । ద్వితీయేతు "దేవిదక్షిణే సోమాయ
వాసః - గ్నాస్త్వా కృన్తన్నపసస్త్వాతన్వతవరూత్రియస్త్వావయమ్- తేనామృతత్వ
మశ్యామ్" ఇత్యాది । అన్త్యే అనుషక్తేతు "దేవిదక్షిణే వైశ్వానరాయ రథ
మ్ - వైశ్వానరః ప్రత్నథా నాకమారుహత్" ఇతివాక్యచతుష్టయాన్తే "తేనామృ
తత్వమశ్యామ్" ఇత్యాది । తేనామృతత్వమశ్యామిత్యాది ప్రతిగృహ్ణాత్విత్యన్తం
సర్వత్ర సమానమ్ । తతః ప్రేతం దక్షిణాశిరసముత్తానం చిత్యామారోప్య సప్తవ్యా
హృతీర్ధ్యాయన్ సువర్ణశకలానాజ్యబిన్దూన్వా అస్య నేత్రశ్రోత్రఘ్రాణేషు
దక్షిణసవ్యేషు క్రమాత్సువర్ణం ఘర్మ ఇత్యనువాకేన నిక్షిపేత్ । సువర్ణం ఘర్మమి
త్యాస్యే, శతం నియుత ఇతి సవ్యే, సువర్ణం కోశమితి దక్షిణకర్ణే, ఇన్ద్రో రాజేత్య
నువాకశేషేణ సవ్యకర్ణే, పునశ్చేన్ద్రో రాజేతి దక్షిణఘ్రాణే, తేనైవ సవ్యఘ్రా
ణేచ వినిక్షిపేత్ । అథవా సువర్ణం ఘర్మమిత్యనువాకాన్తముక్త్వా పూర్వోక్త
స్థానేషు క్రమాన్నిక్షిపేత్ । పితృమేధేతు సప్తవ్యాహృతీర్ధ్యాయన్ పూర్వోక్త
స్థానేషు తూష్ణీం నిక్షిపేత్ । అథాజ్యం ముఖేనినీయ పాత్రప్రభృతి· ముఖాన్తం సన్త
తం శేషం నినీయ దక్షిణతః పాత్రం నిరస్య దధి మధు తిలమిశ్ర తణ్డులా నాస్యేప
త్వా ఆదిత్యాభిముఖం స్థిత్వా "మైనమగ్నే విదహః - శృతంయదా" ఇతిద్వా
భ్యామ్ "జ్యోతిష్మతీన్త్వాసాదయామి" ఇత్యనువాకేనచ జ్వలదుల్ముకేనోరసిద
హేత్ । తతో నిరవశేషమగ్నిం ప్రదక్షిణం ప్రాగాదిక్రమేణ నిక్షిప్య "సూర్య
న్తేచక్షుః" ఇతి "సహస్రశీర్షా - అప్యస్యస్వభ్యాతః" ఇత్యనువాకాభ్యాంచ
ప్రేతముపస్థాయ ఉరస్థమగ్నిం యోజ్ఞీయైః కాష్ఠైస్తులసీకాష్ఠైశ్చ ప్రజ్వాల్య చితేః ప
శ్చాత్ప్రాఙ్ముఖస్థిత్వా "యఏతస్యపథో గోప్తారః" ఇతినవభిః "ప్రయాసాయ
స్వాహా" ఇతి ద్వాదశభిశ్చ ప్రతిస్వాహాకారం హుత్వా ఆజ్యస్థాలీం దర్వీంచా
గ్నౌ ప్రహరేత్ । ననగ్నం దహేత్ । శ్మశానవాసిభ్యశ్చణ్డాలమ్లేచ్ఛాదిభ్య
శ్శవవస్త్రైకదేశం పరిత్యజేత్ । అథాగ్నేః పశ్చాత్ప్రాఙ్ముఖముపవిశ్య "ప్రకేతు
నా" ఇతినవభిఃఋగ్భిః "హరిం హరన్తమ్" ఇత్యనువాకేన షడ్భిఋగ్భిశ్చార్ధర్చా
వసాయ ఋగన్తస్యాచ స్తత్పరయోశ్చవ్యఞ్జన విసర్జనీయయోశ్చస్థానే త్రిమాత్రం
ప్రణవముక్త్వా తేనోత్తరార్ధర్చం సన్ధాయైకస్వరేణ తం నేత్ । తత శ్చితేః పశ్చా
ద్దక్షిణోత్తరతోదీర్ఘాం స్త్రీన్ గర్తాన్ ఖాత్వా తేష్వశ్మనస్సికతాశ్చ ప్రకీర్యకుమ్భ
జలేన పూరయిత్వా తేషుజ్ఞాతయః కనిష్ఠపూర్వమ్ "అశ్మన్వతీ రేవతీః" ఇతి "త

ప్యాయస్వమదన్తిమ" ఇత్యనువాకేనచావగాహ్య గర్తానాం పశ్చాత్పలాశశాఖే శమీశాఖేవా దక్షిణోత్తరేప్రతిష్ఠాప్య తయోరగ్రే దర్భమయ్యాఽబలయా రజ్వా తోరణవద్బధ్వా తయోర్మధ్యే "యద్వైదేవస్య" ఇతినిర్గచ్ఛేయుః । పశ్చాద్గచ్ఛేత్కర్తా "యద్వైదేవస్య" ఇతిమన్త్రం జపిత్వా "యారాష్ట్రాత్పన్నాత్" ఇతిమన్త్రేణ భూమౌప్రతిష్ఠితే శాఖే ఉత్క్షిప్య రజ్జుం ఛిత్వా దక్షిణస్యాంనైరృత్యాంచదిశి పృథక్పృథక్పరిత్యజేత్ । తతోజ్ఞాతయః "ఉద్వయంతమసస్పరి" ఇతి, "తరణిః" ఇత్యనువాకేనచాదిత్యముపస్థాయ శ్మశానమనవేక్షమాణాఉదకాన్తం గత్వా కేశాన్ప్రకీర్య మూర్ధస్వం సేషుచపాంసూనోప్య "ధాతాపునాతు" ఇత్యేతయా "ఈయుష్టేయే" ఇత్యనువాకేనచ ప్రవాహోదకేన స్నానంకుర్యుః। యద్యజ్ఞాతయఃప్రేతం వహేయుస్తేసభాం ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్యానుజ్ఞాప్య దివాచేదానక్షత్రోదయాద్రాత్రౌచేదాసూర్యోదయాద్గ్రామాద్బహిర్వసిత్వా పఞ్చగవ్యం ప్రాశ్య కృచ్ఛ్రపాదంచరేయుః. జ్ఞాతయశ్చేద్బహిర్వాసమాత్రం కుర్యుః. శ్రౌతస్మార్తాదిభిర్మారితే శవస్పర్శనవహనదహనాదికర్తారోజ్ఞాతయః కృచ్ఛ్రమజ్ఞాతయఃకృచ్ఛ్రత్రయంచకుర్యుః । పర్యుషిత రజస్వలా సూతికా గర్భిణీప్రేతదహనే బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య పఞ్చగవ్యంప్రాశ్య గోగ్రాసందత్వా యథాశక్తిసహస్రాదన్యూనం గాయత్రీం జప్త్వా పుణ్యాహం వాచయిత్వా తేనజలేనాత్మానంప్రోక్ష్య నూతనముపవీతం ధృత్వా పురాతనం పరిత్యజేత్. బహిర్వాసఉభయోస్సమానః । యతీన్ద్రానాథప్రేతదహనే సద్యశ్శుద్ధిర్మహాఫలంచ । అనుగన్తారో వాహకాశ్చత్రయోదశవారంనిమజ్యాగ్నింస్పృష్ట్వా ఘృతం ప్రాశ్య శుష్కవస్త్రం సప్తవాతాహతవస్త్రంవా పరిధాయ పునస్స్నాత్వాప్రాణాయామాన్కుర్యుః। ఘృతాగ్న్యభావే అనాథానాథాఽనుపనీతానాం దహనే అనుగమనేవా సవ్యాహృత్యాగాయత్ర్యాదశవారమభిమన్త్రితం జలంచులుకేన పిబేయుః । స్త్రీషుస్నాత్వాబాలైస్సహ గ్రామంప్రవిష్టాసు దాహకేన వినాఽనుగన్తారోగ్రామం ప్రవిశేయుః । కపాలదహనాత్పరం సపిణ్డానాం ధూమదర్శనాత్పరమనుగన్తౄణా మితితేషాం సమాప్తే కర్మణ్యనారబ్ధేవాఽన్యేషాం స్నానమ్ । శ్మశానంగతాఅస్నాత్వా గ్రామంనప్రవిశేయుః । అలఙ్కృతస్యోహ్యమానస్యవా ద్విజప్రేతస్యదర్శనే సచేలస్నానం శూద్రప్రేతస్య దర్శనే ఆచమనమ్ । శవస్పృష్టియుక్తోయః విణ్మూత్రే విసృజేత్తదా శ్రోత్రాచమనంకృత్వా స్నానానంతరమాచామేత్ । మృతస్యబన్ధుభిస్సహ పరిదేవనే అనుగమనేవా కృతే తదహోరాత్రం శ్రాద్ధభోజనం జపహోమాదీన్నకుర్యాత్ । దివాచేత్సూర్యం రాత్రౌచేచ్చన్ద్రం దృష్ట్వా ఘృతంప్రాశ్య పునస్స్నాత్వా కర్మకుర్యాదిత్యేకే. తథాపి దేవతారాధనం శ్రాద్ధభోజనంచ వర్జయేత్ । సఞ్చయనాత్పూర్వం పరిదేవనే స్నాయాత్తదూర్ధ్వమాచమనాదాచామేత్। అనుమర

ణేతు పత్నీస్నాత్వా బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తిదక్షిణాందత్వా తైరనుజ్ఞాతా ప్రీ
తా సిగ్వా తైరుపవీజ్య శ్మశానం గత్వా చితిగతం భర్తారం ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్య
చితిమారుహ్య భర్తుర్దక్షిణపార్శ్వే శయీత. తతః కర్తా తామ్ "ఇయం నారీపతిలోక
మ్" ఇతిశాయయిత్వా హిరణ్యశకలనిధానాదిక్రియాః కుర్యాత్ । దమ్పత్యోరన్య
తరదహనాత్పూర్వం శ్మశానాగ్ని నాశాత్పూర్వంవా అన్యతరమరణే అనుమరణే
చ చరు చితి కుణ్డసఞ్చయన ప్రదక్షిణనమస్కారోపస్థాన శాన్తిహోమ మాసికా
బ్దికాని సహైవ. హస్తసమ్మార్జన హిరణ్యశకల నిధాన నగ్నప్రచ్ఛాదన పాషాణ
వాస ఉదక తిలోదకపిణ్డైకోత్తరవృద్ధి నవశ్రాద్ధవృషోత్సర్జన షోడశసోదకుమ్భశ్రా
ద్ధానిచ, తిథిభేదేమాసికాబ్దికానిచ పృథగేవ। ఏకోద్దిష్టే సపిణ్డీకరణేచ ప్రేత హో
మార్ఘ్యనిమిత్తవరణ పిణ్డాః పృథక్, ఏతయోర్మాసికాదిషుచ పాకహోమ విశ్వేదే
వవిష్ణువరణ పిణ్డప్రదానాని సహైవ । పితృమాతృపత్నీ పుత్రపౌత్రభ్రాతృ తత్పు
త్రస్నుషా స్వస్రాణాం మధ్యే ద్వయోర్బహూనాంవా ఏకస్మిన్ దినేమరణే పి
త్రాద్యుక్తక్రమేణ సంస్కారాన్ క్రియాః కృత్వా పితుర్ద్వాదశ దినే మాతుస్త్రయోద
శదినే పత్న్యాదీనాం త్రిపక్షే సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్, ఏతేభ్యోఽన్యేషాం బ
హూనామేకదిన మరణే మరణక్రమేణ క్రియాః కుర్యాత్ । పిత్రాదీనా మన్యే
షాంచైకదినమరణేపిత్రాదీనాం పూర్వోక్తక్రమేణసపిణ్డీకరణంకృత్వా తదన్యేషాం
వత్సరాన్తే మాసికైస్సహసాపిణ్డ్యంకుర్యాత్ । పితురాశౌచమధ్యే మాతృమరణే
త్రిపక్షే పృథగ్దినే పితుః పూర్వంమాతుః పశ్చాత్సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్. మాతురాశౌ
చమధ్యే పితుర్మరణేపితుర్ద్వాదశదినే మాతుస్త్రిపక్షే సపిణ్డీకరణంకుర్యాత్ । రా
త్రౌనవ నాడికాసు బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తిదత్వా ప్రణమ్యచానుజ్ఞాప్య దా
హోదక పిణ్డదానం వపనంచకుర్యాత్, పుత్రేతరే పరేద్యుర్వపనం కారయేయుః

ఇతి ప్రయోగదర్పణే పఞ్చమః ఖణ్డః.

అథకర్త్రాత్రయోదశ వారనిమజ్జనపునస్స్నానానన్తరం కణ్ఠాదుపరివాపయి
త్వా పూర్వవత్స్నాత్వాఽఽర్ద్రవాసాః కనిష్ఠపూర్వం గ్రామంప్రవిశ్య గృహ
ద్వారే అముక గోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య నగ్న ప్రచ్ఛాదన శ్రాద్ధం కరిష్యే
ఇతి సఙ్కల్ప్య దశదినపర్యాప్త తణ్డులపూర్ణం వస్త్రవేష్టితం కుమ్భం తదుపరి
ఘృతపూర్ణం సహిరణ్యం కాంస్యపాత్రం నిధాయ జలపాత్రప్రదీప దక్షిణా తా
మ్బూలసహితమిదం నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధం తుభ్యమహం సంప్రదదే ఇతికులీనాయ.
శ్రోత్రియాయ దత్వా నిమ్బపత్రాణివిదశ్యాచమ్య అగ్నిముదకం గోమయం గౌర
సర్షపం గాం దూర్వాం ప్రవాళమక్షతాన్ తైలమశ్మానమృషభంచస్పృష్ట్వా గో
మయోపలిప్తం సంమృష్టం సప్రదీపం గృహంప్రవిశ్య యస్మిన్ దేశే ప్రాణాఉ
త్క్రాన్తాస్తం దేశం గోమయేనోపలిప్య తత్రదూర్వాక్షతతణ్డులానుదకమిశ్రాన్

ప్రకీర్య స్వస్త్యస్తు వోఽగ్నిహాతానాం శేషశివం వోఽస్త్వితి తం దేశమభిమృశ్యాగ్ని
హద్వారస్య దక్షిణే వామే వా పార్శ్వే కుణ్డం ఖాత్వా ప్రత్యగ్ద్వారాం దక్షిణద్వా
రాం వా కుటీం కృత్వాఽలఙ్కృత్య నవం వాసస్తిలాన్ దర్భాన్ కుంభం చ సఙ్గృ
హ్య తీర్థం గత్వా హస్తౌ పాదౌ చ ప్రక్షాళ్య వస్త్రం సంశోధ్య స్నాత్వా తీర్థతీరే కు
ణ్డం ఖాత్వా అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య వాసఉదక తిలోదక ప్రదానా
ర్థం పాషాణస్థాపనం కరిష్య ఇతి సఙ్కల్ప్య దర్భవేష్టితం పాషాణం కుణ్డే నిధాయ
తస్మిన్నముకశర్మన్గోత్రాయాహీతి ప్రేతమావాహయేత్.

తతో జ్ఞాతయః కనిష్ఠప్రథమం కణ్ఠాదుపరి వాపయిత్వా స్నాత్వాఽముకగో
త్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య వాసఉదక తిలోదక ప్రదానాని కరిష్య ఇతి సఙ్క
ల్ప్య ఏకవాససో దక్షిణాముఖాస్సకృదుపమజ్యోత్తీర్య సవ్యం జాన్వాచ్య అముక
గోత్రాయాముకశర్మణే ప్రేతాయైతద్వాస ఉదకం దదామీతి త్రిగుణీకృతం సద
ర్భం నవం వాసస్సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం కుణ్డే పీడయిత్వా పునరేవం నిమజ్య
వాసః పీడయిత్వా పునరప్యేవం నిమజ్య వాసః పీడయేయుః । అశక్తా యుగపదే
వ త్రిర్నిమజ్య త్రిర్వాసః పీడయేయుః । అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రేతాయై
తత్తిలోదకం దదామీతి త్రీంస్తిలోదకాఞ్జలీన్ దద్యుః.

అథ కర్తా పూర్వోక్తప్రకారేణ సఙ్కల్ప్య వాసఉదకతిలోదకాని దద్యాత్ ।
ఏవమహరహరాదశాహాత్ జ్ఞాతయః కర్తా చ త్రిర్వాసఉదకం దత్వా పూర్వపూర్వది
నాదుత్తరోత్తరదినే ఏకైకాధికాంస్తిలోదకాఞ్జలీన్ దద్యుః । అథ కర్తా స్నాత్వా
జలపూర్ణకుమ్భమాదాయ గృహం గత్వా స్వయమేవ చరుం శ్రపయిత్వాఽభిఘార్యో
ద్వాస్య పునరభిఘార్య అముక గోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య వాసఉదక పి
ణ్డబలిప్రదానార్థం పాషాణస్థాపనం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య పూర్వఖాతకుణ్డే దర్భై
స్సం వేష్టితం పాషాణం స్థాపయిత్వా తస్మిన్పూర్వవత్ప్రేతమావాహ్య దక్షిణా
ముఖస్సవ్యం జాన్వాచ్య త్రిర్వాస ఉదకం దత్వా అముక గోత్రస్యాముక శ
ర్మణః ప్రేతస్యాద్య ప్రథమేహని పిణ్డబలిప్రదానం కరిష్య ఇతి సఙ్కల్ప్య దక్షిణ
తః పశ్చాద్వా దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు మార్జయతాం మమ పితా ప్రేత ఇతి తిలోదక
ముత్సృజ్య ఫల మూల గుడ శాక దధి క్షీర ఘృతేషు యద్యద్దినం లభ్యతే తేన స
హ తిలమిశ్రమశ్వఖురప్రమాణం, పిణ్డముష్టిపర్వమాత్రం బలిం చాముక గోత్రా
యాముకశర్మణే ప్రేతాయై తం పిణ్డం దదామీతి దర్భేషు దత్వోత్థాయాంజలిం బ
ధ్వాఽముక గోత్రాముకశర్మన్ ప్రేతైతం పిణ్డముపతిష్ఠ ఏతం బలిముపతిష్ఠేత్యు
పస్థాయ గన్ధపుష్ప ధూపదీపాన్ దత్వా చరుస్థాలీం ప్రక్షాళ్య తిలమిశ్రేణ తేనో
దకేన పిణ్డమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య శేషం పిణ్డోపరి పూర్వవదుత్సృజ్య అన్యేనాన్నే
న వాయసేభ్యో బలిం దత్వా అప్సు దక్షిణాముఖ ఆకాశే పిణ్డముత్క్షిపేత్ ।

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

అథాముక గోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్యైకోత్తరవృద్ధి శ్రాద్ధాన్యామరూపేణక రిష్యఇతి సఙ్కల్ప్య అమాన్యామరూపాణి ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధానిశ్రోత్రియేభ్యోబ్రాహ్మణేభ్యస్సంప్రదదఇతి తిలోదకముత్సృజ్య త్రీణిశ్రాద్ధానిసదక్షిణాని బ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్ । ఏవమహరహరాదశాహాద్వాస ఉదక తిలోదక పిణ్డబలిప్రదానానికుర్యాత్ । యస్మిన్ దినేయావన్తితిలోదకాని తస్మిన్దినే తావన్త్యేవ కోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధానిదద్యాత్.

అథాముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య నవశ్రాద్ధమామరూపేణకరిష్య ఇతి సఙ్కల్ప్య ఏతం నవశ్రాద్ధం యస్మైకస్మైచిచ్ఛ్రోత్రియాయ సంప్రదదే ఇతితిలోదకముత్సృజ్య ప్రథమదినాద్యేకాదశ దినాన్తేషు షట్సు విషమదినేష్వే కైకం నవశ్రాద్ధం దద్యాత్ । కుణ్డోపరిశిక్యేమృణ్మయే పాత్రద్వయే జలంక్షీరంచ నిధాయ అముకగోత్రాముకశర్మన్ ప్రేత అత్రస్నాహీదం పిబేతి బ్రూయాత్। ఏవం ప్రతిదినం నవంజలం క్షీరంచ స్థాపయేత్ । దశమదినపర్యన్తం యథాతిష్ఠతి తథాప్రథమదినేవా స్థాపయేత్ । కాకాది పక్షిస్పృష్టే విద్ధిర్ణెవాపిణ్డే పునఃపిణ్డందద్యాత్ । తద్వ్యతిరిక్తజన్తుభిశ్శూద్రేణవా స్పృష్టే కృచ్ఛ్రత్రయం కృత్వా పునఃపిణ్డం దద్యాత్ । ఫలమూలాదికం ప్రథమదినే యద్ద్రవ్యం పిణ్డేనసహదత్తం తద్ద్రవ్యం దశాహాన్తం దద్యాత్ । ద్రవ్యాలాభే చరుపాత్ర విపర్యాసేవా పూర్వదత్తపిణ్డబలీన్ పునర్దద్యాత్ । వాసోవిపర్యాసే పూర్వదత్తవాస ఉదకాని, కుమ్భవిపర్యాసే పూర్వదత్తతిలోదకాని, గృహద్వార కుణ్డవిపర్యాసే పూర్వదత్తవాసఉదకపిణ్డ బలిశ్రాద్ధాని, కర్తృవిపర్యాసే పూర్వదత్తవాస ఉదకాది శ్రాద్ధాన్తాని, తీర్థతీరకుణ్డవిపర్యాసే పూర్వదత్తవాసఉదక తిలోదకాని, తీర్థతీరకుణ్డస్థాపితపాషాణనాశే అన్యంపాషాణం "ఆయాతుదేవస్సుమనాభిః" ఇతికుణ్డేస్థాపయిత్వా ప్రేతమావాహ్య "యమాయసోమమ్" ఇతి లౌకికాగ్నౌ హుత్వా పూర్వ వాసఉదక తిలోదకాని, గృహద్వారకుణ్డస్థాపిత పాషాణస్యనాశే పూర్వవత్పాషాణాన్తరస్థాపనం హోమంచకృత్వా పూర్వదత్తవాసఉదకాదీనిశ్రాద్ధాన్తాని పునర్దద్యాత్ । పాషాణాన్తరే స్థాపితే నష్టపాషాణదర్శనే "యమేఇవయతమానే" ఇతితచ్ఛ్రుత్యైవస్థాపయేత్.

దేశవిప్లవే స్థాపితపాషాణం గృహీత్వా దేశాన్తరంగత్వా తత్రతంస్థాపయిత్వా హోమంకృత్వా పూర్వదత్త వాసఉదకాదీని శ్రాద్ధాన్తాని పునర్దద్యాత్ । అథవాదశాహాన్తకృత్యమాకృష్యసమాప్యదేశాన్తరంగచ్ఛేత్.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే షష్ఠఃఖణ్డః.

అథాఽస్థిసఞ్చయః.

దహనదినాత్పరేద్యుర్మృతాహాద్దహనదినాద్వా చతుర్థదినేవా దశాహాత్సపిణ్డీకరణాద్వా పూర్వం విషమదినేవాఽస్థిసఞ్చయనం కుర్యాత్ ।

క్షీరముదుమ్బరశాఖామాజ్యం బృహతీఫలం నీలలోహితసూత్రే అశ్మనస్సికతాః కుమ్భౌ పలాశశాఖేచ సంగృహ్య జ్యేష్ఠక్రమేణ శ్మశానం గత్వా అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య అస్థిసఞ్చయనం కరిష్యఇతిసఙ్కల్ప్య క్షీరమిశ్రేణోదకేనోదుమ్బరశాఖయా "యం తేఅగ్నిమమన్థామ" ఇతిపఞ్చభిః ప్రతిమన్త్రమస్థీన్యవోక్ష్య దహనదేశాద్దక్షిణతోఽఙ్గారాన్నిరూహ్య ప్రజ్వాల్య పరిస్తీర్యాజ్యం దర్వీంచ సంస్కృత్య పరిషిచ్య వారణేనాన్యేనవాపర్ణేన "అపసృజపునరగ్నే" ఇతితిసృభిః ప్రతిమన్త్రంహుత్వా అయుగ్మైరుదకుమ్భై రేకేనవాకుమ్భేనా శేషాణ్యస్థీన్యవోక్షేత్ । అథయస్యాః పునః ప్రసూతిర్న స్యాద్గతరక్తావా సావిధవావా ప్రేతస్య పత్నీవా సవ్యహస్తే నీలలోహితసూత్రాభ్యాం బృహతీఫలం బద్ధ్వా సవ్యేన పదాఽశ్మానమాస్థాయ నేత్రేనిమీల్య సవ్యాఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం పదాస్థి శిరోఽస్థిచ "ఉత్తిష్ఠాతస్తనువమ్" ఇత్యాద్యాదాయనిధాయ నేత్రే ఉన్మీల్య కుమ్భేనిధాయ అంసాస్థిబాహ్వస్థిచ "ఇదన్తఏకమ్" ఇత్యాద్యాదాయనిధాయ పార్శ్వాస్థి శ్రోణ్యస్థిచ "పరఊతఏకమ్" ఇత్యాద్యాదాయ నిధాయ ఊర్వస్థిజఙ్ఘాస్థిచ "తృతీయేనజ్యోతిషాసంవిశస్వ" ఇత్యాద్యాదాయనిధాయ పదద్వయాస్థి "సంవేశనః" ఇత్యాద్యాదాయనిదధ్యాత్ । సర్వత్ర నేత్రేనిమీల్యాస్థీన్యాదాయ ఉన్మీల్యకుమ్భే నిదధ్యాత్ । తతేకకర్తాసర్వాణ్యస్థీన్యాదాయ కుమ్భేనిధాయ భస్మభిసమూహ్య శరీరాకృతిం కృత్వా ప్రేతస్య క్షున్నివృత్త్యర్థం పఞ్చభక్ష్యాణిదత్వా "ఉత్తిష్ఠప్రేహి" ఇత్యస్థికుమ్భమాదాయ పలాశమూలే దర్భమూలే శమీమూలేవా గజప్రమాణం పురుషప్రమాణంవా గర్తంఖాత్వా ఆజ్యేన గన్ధతోయేనచాస్థీని సేచయిత్వా గర్తేకుమ్భం నిధాయ మృద్భిర్గర్తం పూరయేత్. అథవావస్త్రేణ కుశరజ్వాచ కుమ్భం పృథంబధ్వా గఙ్గాకావేర్యాది మహానదీషువా ప్రవాహాదిషు పుణ్యతీర్థేషువా ప్రక్షిప్య కుమ్భమజ్జనకాలే అఘమర్షణసూక్తంజపేత్ । కుమ్భనిధానదేశాత్పశ్చాద్దక్షిణోత్తరతోదీర్ఘాం త్రీన్గర్తాన్ ఖాత్వేత్యాది స్నానాన్తం ప్రథమదినవత్కుర్యాత్ । శ్వగర్దభ చణ్డాలైరస్థిస్పర్శేకునాశవదేహభస్మస్పర్శేచ అస్థీని పఞ్చగవ్యైః ప్రక్షాళ్య త్రీణికృచ్ఛ్రాణిచ క్రమేణకుర్యాత్ । సూకరసృగాల కుక్కుటసూతికాపతితైశ్శవదేహ భస్మాస్థిస్పర్శేకునాశవదేహ స్పర్శేచ పఞ్చగవ్యప్రక్షాళనం కృచ్ఛ్రత్రయంచకుర్యాత్ । యద్యస్థిప్రవాహాభిహతంస్యాత్ తద్భస్మవాతద్దేశమృదంవాఽస్థిస్థానేకృత్వా సఞ్చయనంకుర్యాత్ । యదిసదేశోనదీవాహ్రదోవాస్యాత్తదాతత్రగత్వా సఞ్చయనమన్త్రాన్ జపేత్.

యదిశ్మశానాగ్నిర్నష్టస్స్యాత్తదాఽముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్యశ్మశానాగ్నిసన్ధానం కరిష్యఇతి సఙ్కల్ప్య "అపహతాఅసురాః - శన్నోదేవీః" ఇతిద్వాభ్యాం తద్భస్మప్రోక్ష్య "అయంతేయోనిః" ఇతి సమిధిభస్మసమారోప్య "ఆజుహ్వానః - ఉద్బుధ్యస్వ" ఇతిద్వాభ్యాం లౌకికాగ్నౌతాంసమిధమా

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ధాయ ప్రజ్వాల్య పరిస్తీర్య ఆజ్యం దర్వీంచ సంస్కృత్య సమస్తమప్రదక్షిణం పరిషి
చ్య "అయాశ్చాగ్నేసి" ఇత్యేతయా "అగ్నిర్హోతా" ఇత్యనువాకేన ఏకామా
హుతిం "బ్రాహ్మణ ఏక హోతా" ఇతి దశభిః "మనోజ్యోతిః" - యన్మఆత్మనో
మిందా - పునరగ్నిః" ఇతి తిసృభిః "భూరగ్నయే - భూరన్నమగ్నయే - భూరగ్న
యేచ" ఇతి ద్వాదశభిర్వ్యస్తాభిస్సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిః "అనాజ్ఞాతమ్" ఇత్యాది
భిశ్చహుత్వా పూర్వవత్పరిషిచ్య తస్మిన్నగ్నౌ సఞ్చయనహోమంకుర్యాత్.

దశమేఽహని మహాప్రేతస్య తుష్ట్యవతి తన్నివృత్త్యర్థం నిత్యోదకపిండదా
నాత్పూర్వం ప్రభూతబలిం పశ్చాద్దక్షిణతోవా దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు పూర్వవత్తి
లోదకముత్సృజ్య తేషు అముక గోత్రాయాముక శర్మణే ప్రేతాయ ఏతం ప్రభూత
బలిం దదామి ఏతాని నానావ్యఞ్జనాని పృథుకాపూప ఫలాన్యుపతిష్ఠేత్యుపస్థాయ
తదుపరి పూర్వవత్తిలోదకముత్సృజ్య తత్సర్వం పిణ్డవదప్సు నిక్షిప్య స్నాత్వాఽముక
గోత్రాముకశర్మన్ ప్రేత అస్మాత్పాషాణాదుత్తిష్ఠేతి పాషాణముత్థాప్య వస్త్రేణా
చ్ఛాద్య కుణ్డే యవాన్ ప్రకీర్య మృద్భిః పూరయిత్వా తీరకుణ్డేష్వేవంకృత్వా పా
షాణద్వయం పిణ్డవదప్సు నిక్షిప్య స్నాయాత్ । తతో జ్ఞాతయః కర్తా చ సర్వాఙ్గవప
నం కుర్యుః । దశమేఽహని శుక్రవారశ్చేజ్జ్ఞాతయః పూర్వేద్యుః పుత్రాస్తు తస్మి
న్నేవదినే వాపయేయుః । ప్రతిదినముదకదానం కర్తుమశక్తా జ్ఞాతయో దశమేహ
ని కనిష్ఠపూర్వం సర్వాఙ్గవపనం కృత్వా త్రింశద్వా సఉదకాని పఞ్చసప్తతి తిలో
దకాని చ దద్యుః । మాతుర్దశాహమధ్యే తద్దీక్షాయాం వా పితృమరణే నవపనమ్,
మాతృదీక్షాన్తం కేశాన్ ధారయేత్ । గర్భదీక్షామధ్యే మాతాపిత్రోర్మరణే మాతృ
పితృదీక్షామధ్యే పత్న్యాః ప్రసవే చ వాపయేత్తచ్ఛేషం కేశాన్ ధారయేచ్చ । సపి
ణ్డీకరణాత్పూర్వం పత్నీ ప్రసవే నవాపయేదిత్యేకే । త్రిపక్షాదిషు సపిణ్డీకరణే గ
ర్భదీక్షాభావే తత్పూర్వం శుభదినే వాపయేత్ । మాతాపిత్రోర్మరణాభావే ప
త్న్యాం గర్భిణ్యాంచ ఆహితాగ్నేర్న కేశధారణమిత్యేకే । వివాహదీక్షామధ్యే
మాతాపిత్రోర్మరణే వాపయేన్నతదన్యమరణే । జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యమాతామహాదీ
నాం సంస్కర్తా పక్షాన్ క్షౌరాభ్యఞ్జనతామ్బూలమైథునాది వర్జయేత్ । మాతా
పిత్రాచార్యస్వపత్నీనాం యస్మిన్కాలే మరణం తదూర్ధ్వం పరేద్యుస్తత్కాలాత్పూ
ర్వం భోజనం నకుర్యాత్ । మాతాపిత్రోర్మృతాహాది వత్సరాన్తం సపిణ్డీకరణా
న్తం వా తైలాభ్యఞ్జన క్షారలవణ తామ్బూల మధు కాంస్యభోజన పరాన్నాధ్వగమనప
న్థాపన ద్విభుక్తి ప్రతిగ్రహ గన్ధపుష్పమిత్రాశన ఖట్వాదిశయనాని వర్జయేత్ ।
అల్పంభుఞ్జీతాధశ్శయీత । మైథునం ఋతుకాలేఽపి వర్జయేత్ । మైథునే
కృతే పితరో రేతః కర్దమాబ్ధౌ నిమజ్జన్తి రేతః పిబన్తి చ । మైథునే కృతే కృచ్ఛ్రత్రయమ్,
శుక్లోత్పత్తౌ కృచ్ఛ్రత్రయమ్, గర్భధారణే బ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తం కార్యమి
త్యేతైర్నియమైస్సహ పుత్రాణాం కేశధారణమ్ । జ్యేష్ఠస్యైవేత్యేకే । నియమై

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ర్వినాపీత్యన్యే । ఆర్ద్రికామార్ధ్వం శుభేమాసే శుభేదినే వపనమ్ । జ్యేష్ఠపత్న్యాం గర్భిణ్యాం కనిష్ఠపత్న్యాః ప్రసవేనవపనమ్ । కనిష్ఠపత్న్యా గర్భిణ్యాం జ్యేష్ఠపత్న్యాః ప్రసవేవాపయేత్ । జ్యేష్ఠానాం తత్పత్నీనాంచ మరణే కనిష్ఠైర్వపనం కార్యమ్ । అసన్నిధానే నేత్యేకే । దశాహాతిక్రమేపి త్రిమాస చతుష్టయేన కార్యమిత్యన్యే । తత్రాపి శుభేమాసేదినేచ కార్యమిత్యపరే । జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యమాతామహమాతులశ్వశురాచార్య తత్తత్పత్నీమాతృస్వసృపితృష్వసృ జ్యేష్ఠస్వసృ సపత్నీమాతౄణాం మరణేనాన్తర్వాక్ తత్ప్రతియోగీవాపయేత్ । అన్తర్వానపిసంస్కర్తాచేద్వాపయేత్ । పత్నీమరణాత్పరం తత్పిత్రోర్మరణేనవపనమ్ । తస్యాః పుత్రః పుత్రీ వాఽస్తిచేద్వపనం కార్యమ్ । అశుభనక్షత్రే క్షౌరేకృతే పునశ్శుభనక్షత్రే క్షౌరం కారయేత్ । శిరసికృకలాసపతనే దగ్ధషువాకేశేషు పఞ్చగవ్యేన కేశాన్ ప్రక్షాళ్యవాపయేత్ । పితాపుత్రౌ భ్రాతరౌచ ఏకస్మిన్దినే క్షౌరం శ్రాద్ధభోజనంచ నకుర్యాతామ్ । యస్మిన్మాసే పిత్రాదీనామాబ్దికంమాసికంవాకరోతి తన్మాసేతత్పక్షేవాక్షౌరంపరాన్నంచ వర్జయేత్ । గర్భిణ్యాం మాసత్రయాదూర్ధ్వం క్షౌరం శవానుగమనం శవనిర్హరణం సముద్రస్నానం శ్రాద్ధభోజనం ప్రతిగ్రహం దూరయాత్రాం గృహారమ్భప్రవేశౌ దేవతాప్రతిష్ఠాం మైథునంచ వర్జయేత్ । క్షౌరేకృతే బ్రహ్మహత్యా సమోదోష ఇతి విజ్ఞాయతే.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే సప్తమఃఖణ్డః.

దశాహమధ్యే దర్శసఙ్క్రాన్త్యోరన్యతర సమ్భవే పుత్రేతరోదశాహాన్తం కర్తవ్యోదకపిణ్డైకోత్తర వృద్ధిశ్రాద్ధాన్యాకృష్య దర్శాన్త్యయామాత్పూర్వం సఙ్క్రాన్తిసమయాత్పూర్వంకుర్యాత్ । త్రయోదశీకలామాత్రయుక్తదినమరణస్యైవమ్ । దినద్వయేదర్శసమ్భవే మధ్యాహ్నవ్యాప్తియుక్తదర్శదినేవాకుర్యాద్దర్శాత్పూర్వమేవ పుత్రాస్తదితరేచ సఞ్చయనంకుర్యుః । దర్శాత్సఙ్క్రాన్తేః పరమేవవారభ్యకుర్యాత్ । దర్శాత్పూర్వం సమాపనేపి ప్రభూతబలి పాషాణోత్థాపనేఏకాదశదినఏవ కుర్యాన్నవశ్రాద్ధాని తత్తద్దినఏవకుర్యాత్ । పుత్రస్తుదశాహమేవకుర్యాత్ । జ్ఞాతయస్తు దర్శసఙ్క్రాన్త్యోరేవోదకందద్యుః । సర్వత్రవపనపూర్వకమేవోదకందద్యుః. విదేశస్థః పుత్రః మాతాపిత్రోర్మరణం శ్రుత్వా దశాహమధ్యే సఞ్చయనాత్పూర్వమాగతః సంస్కారాదావన్యేనకృతే అస్థిసంస్కారం తదభావే ప్రతికృతిసంస్కారంవాకృత్వా శిరోమాత్రవపనం కారయిత్వా నగ్నప్రచ్ఛాదన సఞ్చయనాతీతదిన వాసోదక తిలోదకపిణ్డైకోత్తర వృద్ధినవశ్రాద్ధాని తద్దైవకృత్వా తత్తద్దినేషు తత్తద్దినకృత్యంకుర్యాత్ । సఞ్చయనాత్పరమాగతశ్చేద్దాహసఞ్చయనవర్జం పూర్వోక్తవత్సర్వంకుర్యాత్ । కనిష్ఠపుత్రేణసపత్నీపుత్రేణవా

దాహాదికె కృతేసంచయనాత్పూర్వం పరంవాఽఽగతో జ్యేష్ఠపుత్రః అతీతదినవాసఉదక
తిలోదకాదీనికృత్వా తాత్కాలికాని తత్తత్కాలెకుర్యాన్నపునర్దాహః॥

కనిష్ఠపుత్రేణ దశాహకృత్యేకృతేదశమదినరాత్రావేకాదశాహె అపరాహ్ణాత్పూ
ర్వంవాఽఽగతో జ్యేష్ఠపుత్రస్సర్వాంగవపనంకృత్వావృషోత్సర్గమేకోద్దిష్టంచ కృత్వాతద్దిన
ప్రభృతిదశాహముదకమాత్రం దద్యాత్ । కనిష్ఠపుత్రేణాకృతెప్రేతకృత్యే పూర్వోక్తకాల
ఆగతో జ్యేష్ఠస్తద్దినమారభ్య దశమదినపర్యంతం దశాహకృత్యం కృత్వా ఏకాదశాహేఏకో
ద్దిష్టంకుర్యాత్ । అన్యేన సపిండాదినా దశాహస్తకృత్యేకృతేపూర్వోక్తకాలఆగతః పుత్రః
పునర్దహనవపనాద్యేకోద్దిష్టాన్తాన్యేకాదశాహ ఏవకుర్యాత్ । అపుత్రస్యకృతసంస్కారస్య
దశాహమధ్యే సంచయనాత్పూర్వం పరంవాఆగతో ముఖ్యకర్తాఅతీత దినవాసోదకతిలోద
కాదీని దత్వా తాత్కాలికోదకాదీని తత్తత్కాలెకుర్యాత్ । అన్యేన దశాహకృత్యే
కృత్యేపూర్వోక్తకాల ఆగతో ముఖ్యకర్తా వృషోత్సర్గమేకోద్దిష్టంచ కృత్వా అత్యాశౌచ
విధినాయావత్స్వాశౌచముదకందద్యాత్ । అకృతే దశాహకృత్యేదాహంవినా సర్వం
తదైవకృత్వా వృషోత్సర్జనమేకోద్దిష్టంచ కృత్వా యావత్స్వాశౌచముదకం దద్యాత్ ।
ఏకోద్దిష్టాంతే పుత్రేణాన్యేనవాకృతే విదేశస్థః పుత్రః పిత్రోర్మరణంశ్రుత్వా వపనంకార
యిత్వా దశాహముదకందద్యాత్ । సర్వత్రమాతాపిత్రోర్భర్తుశ్చమరణశ్రవణం పుత్రాణాం
పత్న్యాశ్చ సంచయనాత్పూర్వం చేన్మృతాహాది దశాహశేషం సంచయనాత్పరంచే
చ్ఛ్రవణాది దశాహమాశౌచమ్ । పుత్రాణామన్యేషాంచ యావత్స్వాశౌచముదకదానమ్.
అశౌచేనత్యపి మృతాహాద్యేకాదశాహ ఏవైకోద్దిష్టశ్రాద్ధమ్, దశాహాత్పరం శ్రవణేశ్రవణ
దినాద్యేకాదశాహ ఏవ ॥ సపిండీకరణంతు సావకాశత్వాత్త్రిపక్షాదిషుకార్యమ్ । దశా
హమధ్యఆగతేన ముఖ్యకర్త్రాక్రియమాణేఽపిప్రేతకృత్యేపూర్వమారబ్ధ ప్రేతకృత్యే నాన్యే
నాపి యావత్స్వాశౌచముదకమాత్రం దేయం - దౌహిత్రసమానోదకాభ్యామాదశాహన్న-
అశౌచాంతే శుద్ధ్యర్థం బ్రాహ్మణానాం భోజనంచ కార్యమ్॥

అపుత్రస్యసపిండస్యాకృత సంస్కారస్య దశాహాత్పరం మరణశ్రవణే పునర్దహనం
కృత్వా యావదాశౌచముదకం పిండంచ దత్వాఅశౌచాంతె ఏకోద్దిష్టం పరేద్యుస్సా
పిండ్యంచ కుర్యాత్ । కృతప్రేత కృత్యస్యత్వూదకమాత్రం దత్వా అశౌచాంతె ఏకోద్ది
ష్టంసాపిండ్యంచ కుర్యాత్ । కృతైకోద్దిష్టస్య ఉదకదానం సాపిండ్యంచ కుర్యాత్ ।
వత్సరాత్పరంచేదేకస్మిన్దినే పునర్దహనోదకపిండాన్ సమాప్యద్వితీయేఽహన్యేకోద్ది
ష్టంతృతీయేసాపిండ్యంచ కుర్యాత్ । దశాహాశౌచినో దౌహిత్రాశ్చ దశరాత్రం క్రియాః
కుర్యుః । త్రిరాత్రాశౌచినః పక్షిణ్యాశౌచినశ్చ త్రిరాత్రేణ క్రియాఃకుర్యుః॥ త్రిరాత్రప్రేత
కృత్యేతు ప్రతిదినం దశవాసఉదకాని క్రమేణద్వాదశత్రింశత్త్రయస్త్రింశత్తిలోదకాని,
త్రీన్ చతురస్త్రీన్ పిండాన్ ద్వేద్వేఏకమేకంచ నవశ్రాద్ధాని ద్వితీయేఽహ్నిసంచయనం,

చతుర్థేఽహన్యేకోద్దిష్టమ్, పంచమేఽహని సాపిండ్యం కుర్యాత్ । దశాహాంతత్ర్యహపక్షత్రయే అష్టమేఽహని చతుర్వింశతివాసఉదకాని ద్విపంచాశత్తిలోదకాన్యష్టపిండాన్ నవమేఽహ్ని పంచనవశ్రాద్ధాని అన్యత్సర్వం యథాకాలం పూర్వోక్తవత్కుర్యాత్ । అహరాశౌచినో బంధుజనాశ్చ ద్వితీయేఽహ్ని సంచయనోదకాదీని సమాప్య తృతీయేఽహ్న్యేకోద్దిష్టం చతుర్థేఽహ్ని సాపిండ్యంచ కుర్యుః । అపుత్రస్య జ్యేష్ఠభ్రాతుః దేశాంతరమరణశ్రవణే షణ్మాసాత్పూర్వం దశరాత్రేణ తదూర్ధ్వం త్రిరాత్రేణ క్రియాః కుర్యాత్, సర్వత్ర కాలాతిక్రమే ప్రతిమాసం కృచ్ఛ్రం కృత్వా తతః క్రియాః కుర్యాత్ - మాతాపితృమాతామహేభ్యోఽన్యేషాం వత్సరాత్పరం సంచయనం శాంతిహోమంచ న కుర్యాత్.

గృహ్యాగ్నౌ విద్యమానే అన్యాగ్నినా విధివద్దాహే గృహ్యాగ్నినాప్యమంత్రవద్దాహే అంగవైకల్యదాహే చండాలాదిహతే సంచయనమకృత్వా దశాహాదుదకపిండాన్ సమాప్య ఏకాదశాహే ఏకోద్దిష్టాత్పరేచ అస్థిభిః పురుషాకృతిం కృత్వా గృహ్యాగ్నినా శ్మశానాగ్నినా వా పునస్సంస్కారం కుర్యాత్ ఉభయోరభావే అగ్నిముత్పాదయేత్ । అస్థ్యభావే పలాశవృంతైర్వా దర్భైర్వా పురుషాకృతిం కుర్యాత్ చత్వారింశతా శిరో దశభిర్గ్రీవాం వింశత్యోరస్త్రింశతోదరం పఞ్చాశతా పంచాశతైకైకం బాహుం తేష్వేవ పంచభిః పంచభిరంగులీస్సప్తత్యా సప్తత్యైకైకం పాదం తేష్వేవ పంచభిః పంచభిరంగులీ రష్టాభిశ్శిశ్నం ద్వాదశభిర్వృషణంచ కల్పయిత్వా ఊర్ణాసూత్రేణ సంధిషు సంవేష్ట్య అముకగోత్రమముకశర్మాణం ప్రేతమస్యాం ప్రతికృతావావాహయామీత్యావాహ్య స్నాపయిత్వాఽలంకృత్యాగ్నిముత్పాద్య సంకల్ప్య పితృమేధం సర్వం కృత్వా తద్భస్మ అస్థిస్థానే కృత్వా సద్యస్సంచయనం కృత్వా తద్భస్మ జలే ప్రక్షిపేత్.

కృత్తికారోహిణ్యార్ద్రాశ్లేషాపూర్వత్రయోత్తరత్రయజ్యేష్ఠామూలారేవతీ త్రిపాదనక్షత్రాణి, శుభగ్రహాధిష్ఠితం జన్మత్రయం నందాభద్రాచతుర్దశీ, గురుశుక్రవాసరౌ - శుభయోగంచ అతీతప్రేతకార్యే వర్జయేత్ । సోమబుధవాసరౌ మధ్యమౌ, సంకటే భరణీజ్యేష్ఠాచ గ్రాహ్యే । భాను భౌమ గురు శుక్ర శని వాసరేషు నందాసు పూర్ణాసు పూర్వత్రయోత్తరత్రయపుష్యహస్తచిత్రాసు త్రిజన్మసుచ సంచయనం వర్జయేత్ । తత్కాలే నాత్యంతం శోధయేత్ - కాలాతిక్రమే సమ్యగ్విశోధయేత్ । నిర్దోషదినాభావే భద్రే భూమిమ్, త్రిపాదర్క్షే హిరణ్యం, అంగారకేఽనడ్వాహమ్, గురౌ వస్త్రమ్, శుక్రే రజతంచ దత్వాఽల్పదోషే గుణాధికే దినే బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య కర్మ కుర్యాత్ । ప్రతిపత్షష్ఠ్యేకాదశ్యో నందాః ద్వితీయాసప్తమీద్వాదశ్యో భద్రాః, పంచమీదశమీపంచదశ్యః పూర్ణాః.

పాషండ్యనాశ్రమిక్లీబషండగోళకవ్రాత్యవిధర్మగర్భహంత్రాత్మఘాతినాం చండాలాదిభిర్బుద్ధిపూర్వం హతానాంచోదకదానమపి న కుర్యాత్, తేచోదకమపి న దద్యుః మాతాపితృ మాతామహ మాతామహీ జ్యేష్ఠ భ్రాతృ పితృవ్య మాతులాచార్యోపాధ్యాయే

భ్యోఽన్యేషాం దాహాదిసపిండీకరణాన్తకృత్యకరణే బ్రహ్మచారిణఃపునరుపనయనమ్, ఏక దేశకరణేకృచ్ఛ్రమ్ । సపిండమరణే బ్రహ్మచారీనోదకందద్యాత్ । సమావర్తనేకృతేఽస్మిన్వత్సరే మృతానాం సపిండానాం త్రిరాత్రాద్యాశౌచ మనుష్ఠాయఉదకందత్వా వివాహం కుర్యాత్ । వివాహమధ్యే యజ్ఞమధ్యేచ పిత్రోర్మరణే సంస్కారం కృత్వాస్నాత్వా వివాహయజ్ఞాన్తే సంచయనాది సర్వంకుర్యాత్॥

ఇతి ప్రయోగదర్పణే అష్టమఃఖండః.

దశమేహని వపనానంతరం గ్రామశ్మశానయోర్మధ్యే తత్రాసంభవేయత్రకుత్రాపి వృక్షమూలేవోపవీతీ శాంతిహోమం కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాగుదగగ్రైర్దర్భైః పరిస్తీర్యాగ్నేః పశ్చాల్లోహితమానడుహంచర్మలదభావే తదాకారం మృగచర్మవాఽఽస్తీర్య తస్మిన్నేతసమాలినోజ్ఞాతీన్ "ఆరోహతాయుర్జరసమ్" ఇతి కనిష్ఠపూర్వమారోప్య 'యథాహాన్యనుపూర్వమ్' ఇత్యేతయాతాన్ జ్యేష్ఠక్రమాత్కల్పయిత్వా ఆజ్యంవారణ దర్వ్యాంచ ప్రతిలోమం సంస్కృత్య తూష్ణీంసమస్తం ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిచ్య "నహితేఅగ్నే - అపనశ్శోశుచదఘమ్" ఇతి ద్వాభ్యాం చతుర్గృహీతం దర్వీమూలేన హుత్వా సకృద్గృహీత్వా "అపనశ్శోశుచదఘమ్-సుక్షేత్రియా-ప్రయద్భందిష్ఠః ప్రయదగ్నేః ప్రయత్తేఅగ్నే- త్వంహి - ద్విషోనః సనస్సింధుమ్ ఆపః ప్రవణాత్ ఉద్వనాదుదగాని" ఇతి దశఖిర్హుత్వా అత్రప్రతిస్వాహాకారం కస్మింశ్చిత్పాత్రేదర్వీస్థం హుతశేషమాజ్యం నినీయ దర్వ్యాప్రహృత్య పూర్వవదగ్నిం పరిషిచ్యాగ్నేరుత్తరతోలోహిత మనడ్వాహం ప్రాఙ్ముఖమవస్థాపయేత్ । తతోజ్ఞాతయః" అనడ్వాహమన్వారభామహే "ఇతి కనిష్ఠపూర్వమన్వారభ్య" ఇమేజీవాః" ఇత్యనడుహాసహప్రాచీం దిశం గచ్ఛేయుః । పశ్చాద్గచ్ఛన్ కర్తావేతసశాఖామవకాంశ్చ సహగృహీత్వా తాభ్యామనడుత్పదాని "మృత్యోఃపదమ్" ఇతిమార్జయన్ గత్వా జ్ఞాతీన్ ప్రస్థాప్య "జీవతాం మృతానా మంతరంభవేత్" ఇతి మనసాధ్యాత్వా జ్ఞాతిభ్యోదక్షిణతః "ఇమంజీవేభ్యః" ఇత్యశ్మానం స్థాపయిత్వా పాత్రస్థసమ్పాతాజ్యం జ్ఞాతిస్త్రీణామంజలీషు" "ఇమానారీః" "ఇతినినయేత్ । తా స్తేనముఖం విమృజ్య" యదాంజనమ్ "ఇత్యక్షిణ్యంజీరన్" అథ కర్తా "యథాత్వముద్భినత్సి" ఇతి పృథివ్యామోషధీస్తమ్బం ప్రతిష్ఠాప్య. దీపహస్తాఃస్త్రీరగ్రతః ప్రస్థాప్య తత్రవాగృహఉత్తర పూర్వదేశేవా ఆనందహోమంకరిష్యఇతి సంకల్ప్య పూర్వవత్పరిషేచనాంతం కృత్వా "ఆనందాయ - నవైతత్ర" ఇతిద్వాభ్యాం వారణదర్వ్యగ్రేణ చతుర్గృహీతంహుత్వా సర్వప్రాయశ్చిత్తమనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చ హుత్వా దర్వ్యాప్రహృత్య పూర్వవత్పరిషిచ్యాగ్నిముపస్థాయ గృహంగత్వా పుణ్యాహం వాచయిత్వా తేనజలేన గృహంప్రోక్ష్యయథాదనం ప్రీహియ్యాదనం[illegible] జ్ఞాతిభిస్సహ "[illegible]" ఇతి భుంజీత,

ఆశౌచినోద్వివారభోజనం తల్పాదిశయనం మైథునం క్షారలవణ తైలాభ్యంగతా
మ్బూలానివర్జయేరన్ క్రీతమయాచితంవాఽన్నంభుఞ్జీరన్. ఆశౌచినస్స్నాతకినశ్చ దాన
ప్రతిగ్రహదేవాలయ ప్రవేశప్రణామసమిత్పుష్పదర్భజలాహరణ దేవతారాధనాధ్యయనా
నివర్జయేరన్ । పుత్రజననేతు నాభికృంతనాత్పూర్వం తస్మిన్ దినేవామరణ సమయేచ
దానందద్యుః । ఉపరాగేచయావన్మోచనంస్నానదానశ్రాద్ధ జపహోమాదికంకుర్యుః ।
మానసికం సంధ్యాత్రయంవాచ నికమర్ఘ్యదానం అమంత్రకం ప్రాణాయామం దశవా
రంగాయత్రీజప ముపస్థానం ప్రేతకర్మచ స్నాత్వార్ద్రవాసస ఏవకుర్యుః.

ఏకాదశేఽహని గృహం గోమయేనోపలిప్య పుణ్యాహం వాచయిత్వా తేనజలేన
గృహంప్రోక్ష్య వస్త్రాణి శోధనార్థం రజకాయదత్త్వాప్రాతఃకాలే వృషోత్సర్జనంకుర్యాత్.
“శ్లో॥ లోహితో యస్తువర్ణేన ముఖేపృష్ఠేచపాండురః । శ్వేతః ఖురవిషాణాభ్యాం సవృ
షోనీలఉచ్యతే” ఇత్యుక్తలక్షణంవాసర్వకృష్ణవర్ణంవాయథాసంభవవర్ణంవా ద్వివర్షాధి
కం వర్షాధికంవా వృషభముత్సృజేత్ । ఏకాదశేఽహని వృషోత్సర్జనాకరణే యదాకదా
చిత్సపిండీకరణాత్పూర్వంకుర్యాత్। పతిపుత్రవత్యాః స్త్రియాస్సగాంవృషభముత్సృజేత్।
పుత్రాసన్నిధానే భర్తాఽన్యోవా కర్తాచే ద్వృషభమేవోత్సృజేత్ । అపుత్రాయాః
భర్తృమత్యా గోదానమాత్రంకుర్యాత్ । అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్యపాపక్ష
యార్థంప్రేతత్వవిమోచనార్థం వృషోత్సర్జనంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య వృషభంసంస్నాప్యాలం
కృత్య యోయద్దేవతా భక్తస్తస్యతచ్చిహ్నం పశ్చాద్దక్షిణ పాదమూలే అగ్నితప్తేనాయసే
నవిలిఖ్య “పిశంగరూపః—తన్నస్తురీపమ్” ఇతిద్వౌ మంత్రౌ క్రమేణ దక్షిణవామయోః
కర్ణయోర్దక్షిణకర్ణేవాజపిత్వా “ఋచాంప్రాచీ” ఇత్యనువాకేన తిలమిశ్రజలం పాయ
యిత్వా “ఏతంయువానమ్” ఇత్యనువాకేనాభిమంత్రితం గోభిర్విసృజ్య ఏకోద్దిష్టవిధా
నేన యథాశక్తిబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ । వృషోత్సర్జనాశక్తౌ ఏకాదశబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్త
దశక్తౌ తావన్మాత్రపర్యాప్తధనంవా హిరణ్యంవా బ్రాహ్మణాయదద్యాత్.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే నవమఃఖండః.

ఏకోద్దిష్టస్య తస్మిన్నేవదినే బ్రాహ్మణనిమంత్రణం, అన్యశ్రాద్ధస్యపూర్వేద్యుః। ఏకా
దశాహేమధ్యాహ్నే అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య అద్యైకాదశే హన్యేకోద్ది
ష్టంశ్రాద్ధం కరిష్యఇతి సంకల్ప్యప్రత్యఙ్ముఖస్య విప్రస్య హస్తేజలందత్త్వా అముక గోత్ర
స్యాముకశర్మణ ఇదమాసనమిత్యాసనార్థం దర్భాన్ దత్త్వా పునర్జలందత్త్వా ఏకోద్దిష్ట
శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే భవతాక్షణః కర్తవ్య ఇతిహస్తేదర్భం దత్త్వాఓంతథేతిప్రత్యుక్తేప్రాప్నో
తుభవానిత్యామంత్ర్య ప్రాప్నవానీతిప్రత్యుక్తే అయసవ్యతిరిక్తేన శఙ్కునా గజపాదప్ర
మాణం వృత్తంకుండంఖాత్వా గోమయేనోపలిప్య అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేత

స్వపాద్యస్థానే ఇదమాసనమితికుండేదర్భంనిధాయ ఇదమర్చనమితి తిలైరభ్యర్చ్య అము
కగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రేతాయేదంతే పాద్యమితిపాదయోః పాద్యందత్త్వా జానువ
ర్యంతం జంఘాపర్యంతంవా పాదద్వయం ప్రక్షాళ్య స్వస్యచపాదౌప్రక్షాళ్యాచమ్య ఆచాం
తమాసనేఉపవేశ్య అముకగోత్రాయాముకశర్మణేప్రేతాయాంతశ్శుద్ధ్యర్థమయంతే కృసరః
ఆస్యశుద్ధ్యర్థమిదంతేతామ్బూలమితి తామ్బూలంచదత్త్వా శరీరశుద్ధ్యర్థమిదంతే అభ్యం
జనమితితైలేనాలేభ్యాజ్య స్నాపయిత్వా స్నాత్వాలౌకికాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య దక్షిణాప్రాగగ్రై
ర్దర్భైః ప్రాగాద్యప్రదక్షిణంపరిస్తీర్య ఉత్తరానుత్తరాన్ దక్షిణానధరాన్కృత్వా అగ్నే
ర్దక్షిణతోదర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వాదుమ్బరమేక్షణ మౌదుమ్బరీందర్వీ మాజ్యస్థాలీంప్రోక్షణీ
పాత్రం పునర్దర్వీం సపవిత్రమర్ఘ్యపాత్రం హవిఃపాత్రం తిలాన్ సికతాః మధుగంధపుష్పా
ణిచైకైకశస్సాదయిత్వా ఏకేనపవిత్రేణ ప్రోక్షణీరుత్పూయోత్తానాని పాత్రాణిప్రోక్ష్యా
జ్యసంస్కారే హవిషాసహ త్రిఃపర్యగ్నికృత్వా దర్వ్యాసంస్కృత్య పవిత్రాంతర్హితేఽ
ర్ఘ్యపాత్రే " ఆమఆగచ్ఛతుప్రేతో దేవయానాన్ సముద్రాన్ సలిలాన్ సవర్ణానస్మిన్య
జ్ఞే సర్వాకామాన్లభతే క్షీయమాణముపదుహ్యతా మిమాం ప్రేతాయతేఽర్ఘ్యంగృహ్ణామి"
ఇత్యర్ఘ్యంగృహ్ణీయాత్ " ప్రేతాదేవయానాన్ - ప్రేతాయై తేఽర్ఘ్యంగృహ్ణామి " ఇతి
స్త్రియాః। అర్ఘ్యంగృహీత్వాపవిత్రముద్ధృత్య " తిలోసిసోమదేవత్యో గోసవో దేవనిర్మి
తః। ప్రత్నవద్భిఃప్రత్తఏహి ప్రేతమిమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహివః" ఇత్యర్ఘ్యేతిలాన్ ప్ర
క్షిపేత్। ప్రేతామిమాన్ లోకానితి స్త్రియాః। పవిత్రంనిధాయ "మధువాతాఋతాయతే"
ఇతిప్రత్యృచంమధుగుడంవాప్రక్షిప్య " సోమస్యత్విషిరసి " ఇతిసర్వాంగులీభిరభిమృశ్య
"అవేష్టాదందశూకాః" ఇతితత్రయత్కించిదావాప "నిరస్తంనముచేశ్శిరః" ఇతినైఋ
త్యాంనిరస్యాపఉపస్పృశ్య "శన్నోదేవీః" ఇత్యర్ఘ్యమభిమృశ్యగంధాదిభిరభ్యర్చ్యదర్భై
ర్దర్వ్యాచప్రచ్ఛాద్య "అపహతాఅసురారక్షాంసిపిశాచాయేక్షయంతి పృథివీమను - అన్య
త్రేతోగచ్ఛన్తుయత్రాస్యగతంమనః" ఇతి తిలాన్ సికతాశ్చ భుక్తిస్థానే ప్రకిరేత్ "యత్రా
స్యాఃగతంమనః" ఇతి స్త్రియాః। ఉదీర్తామవరఉత్పరాసఉన్మధ్యమాః ప్రేతస్సోమ్యాః-అసుం
యఈయాయావృక ఋతజ్ఞాస్సనోవతు ప్రేతోహవేషు "ఇతి అద్భిరవోక్షేత్" ఉదీర్తామ
వరోత్పరోన్మధ్యమాప్రేతాసోమ్యా అసుంయేయాయావృక ఋతజ్ఞా సానోవతు ప్రేతాహ
వేషు "ఇతి స్త్రియాః" ఆయాహి ప్రేతసోమ్య గంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః ప్రజామ
స్మభ్యందదద్రయించ దీర్ఘాయుత్వంచ శతశారదంచ ". అముకగోత్రమముకశర్మాణంప్రే
తమావాహయామీతి దక్షిణాముఖస్తిష్ఠన్నగ్నేర్దక్షిణతః ప్రేతమావాహయేత్॥" ఆయాహి
ప్రేతేసోమ్యాగంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః ప్రజామస్మభ్యం దదతీరయించ "ఇతిస్త్రియాః।
పూర్వవత్పాదౌ ప్రక్షాళ్యాసనేనివేశ్య పూర్వవన్నిమంత్ర్యహస్తేశుద్ధోదకం ప్రదాయపవి
త్రం నిధాయఅముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రేతాయేదంతే అర్ఘ్యమిత్యర్ఘ్యం దత్త్వా

పవిత్రమంచాయార్ఘ్యపాత్రేనిధాయ దర్భైస్తైర్వాన్యైశ్చ ప్రచ్ఛాదయేత్ ॥ అర్ఘ్యపాత్రాణి
వివృతాని నకుర్యాత్, నోద్ధరేత్, నపునః పూరయేత్, దర్వ్యాదాయార్ఘ్యం దద్యాత్।
కృత్వాఽర్ఘ్యజలేష్వస్నేశేషణేవా "ఆపోహిష్ఠామయోభువః ఇతితిసృభిః" అనుఆగ
చ్ఛన్తు "ఇతిమంత్రేణచ పునరర్ఘ్యం గృహీత్వా తిలప్రక్షేపాద్యాచ్ఛాదనాన్తం కృత్వా"
"తతస్మ్య ఆపః" ఇతి జుహుయాత్ । అథ బ్రాహ్మణాయ వస్త్రోత్తరీయగంధపుష్పశయ్యాసనోద
పాత్రకాంస్యపాత్రదీపపాత్రాదీని గోభూతిలహిరణ్యాలఙ్కారాదీనిచ యథాశక్తిదత్త్వా
పూర్వవదర్ఘ్యం దత్త్వా గంధపుష్పాదిభిరగ్ని మభ్యర్చ్యాగ్నిసమీపే దక్షిణత ఉదకుంభం
చనిధాయ దక్షిణతః ప్రతిష్ఠితం హవిరభిఘార్య ప్రదక్షిణం సమన్తమగ్నిం పరిషిచ్య అగ్నౌ
కరిష్యామీతి పృష్ట్వా కురుష్వేతి ప్రత్యుక్తే దర్వ్యాముపస్తీర్య మేక్షణేనహవిర్గృహీత్వాస
కృదవదాయాభిఘార్య అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రేతాయ యమాయచస్వాహేత్య
గ్నౌదక్షిణార్ధే హుత్వా అహావిష్యంస్వాహేత్యుత్తరభస్మని హుత్వా మేక్షణమగ్నౌప్ర
హృత్య పూర్వవత్పరిషిచ్య హుతశేషమన్నం సవ్యంజనం భుక్తిపాత్రేదత్త్వా 'పృథివీతే
పాత్రంద్యౌరపిధానంబ్రహ్మణస్త్వాముఖేజుహోమి బ్రాహ్మణస్యత్వా ప్రాణాపానయోర్జు
హోమ్యక్షితమసి మాస్యక్షేష్ఠాఅముత్రాముష్మింల్లోకే' ఇతిబ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తే
నాన్నవ్యంజనాదిస్పర్శయిత్వా తస్య దక్షిణాంగుష్ఠమనఖప్రదేశం 'ఇదంవిష్ణు' రిత్యన్నే
నివేశ్య పరిషేచనంకారయిత్వాఆపోశనంకారయిత్వా 'ప్రాణేనిష్టోఽమృతంజుహోమి'
ఇత్యాదిభిఃపఞ్చభిర్భుంజానంసమీక్ష్య 'బ్రహ్మణిమఆత్మామృతత్వాయ' ఇత్యాత్మానంస
మీక్ష్య యథాసుఖం జుషస్వేత్యుక్త్వా అతఊర్ధ్వంభుంజానంనపశ్యేత్ ॥ భుక్తేద్విజే
అపేక్షితంపృష్ట్వా సమ్పన్నముక్త్వా అస్తుసమ్పన్నమిత్యుక్తే తృప్తాస్మీప్రతీత్యుక్తే ఆపోశనం
కారయిత్వా ఆచాన్తేస్వదితమిత్యుక్త్వా అస్తుస్వదితమితిప్రత్యుక్తేపూర్వవదర్ఘ్యందత్త్వా
తామ్బూలవస్త్రాహారశ్యోపానచ్ఛత్రాదీని దక్షిణాంచదత్త్వా అగ్నేర్దక్షిణతోదర్భాన్
సంస్తీర్యతేషుమార్జయన్తాంమమ పితా ప్రేతఇత్యపోమార్జయిత్వా అముకగోత్రాయాము
కశర్మణే ప్రేతాయైతం పిండందదామీతి నాళికేరప్రమాణం పిండం దత్త్వాఅముకగోత్రా
ముకశర్మన్ ప్రేతఏతం పిండముపతిష్ఠేత్యుక్త్వా పాత్రసంక్షాళనోదకేన పిండం త్రిరప్రద
క్షిణంపరిషిచ్య పూర్వవన్మార్జయిత్వా అధోముఖానిపాత్రాణికృత్వా తృప్యేతిత్రిరుక్త్వా
పాత్రాణిప్రోక్ష్యోత్తానానికృత్వా అక్షయ్యమిత్యుక్త్వా అస్త్వక్షయ్యమితి ప్రత్యుక్తే అగ్ని
సమీపే స్థాపితముదకుంభం దక్షిణాంచ దత్త్వా ప్రణమ్య ఉత్తిష్ఠేత్యుత్థాప్యానువ్రజ్య
ప్రదక్షిణీకృత్యోపచారానుక్త్వా తంవిసృజ్యభుక్తశిష్టాన్యన్నవ్యంజనాని పిండదర్భహోమ
పాత్రాణిచాప్సు ప్రక్షిప్యస్నాత్వా గృహంగత్వా పుణ్యాహంవాచయేత్ । ఏకాదశాహ
నిర్ద్రవ్యస్య బ్రాహ్మణస్యాఽలాభే దేశవిప్లవాదౌ వాలౌకికాగ్నౌ 'యమాయసోమమ్'
ఇతి ద్వాత్రింశదాహుతీర్ఘృతపాయసేనదక్షిణాముఖః పిత్ర్యతీర్థేనహస్తేనజుహుయాత్ ॥

«ఉదీరతామవర ఉత్పరాసః' ఇత్యష్టాభిరృగ్భిశ్చతుర్భిర్వా జుహుయాత్, హుతశేషే
ణాన్నేన పూర్వవత్పిండందద్యాత్। ఏవంప్రతిదినమేకైకం పిండందత్వా ద్వాదశదినే
త్రయోవింశదినే సప్తవింశదినేవా సపిండీకరణాత్పూర్వమేకోద్దిష్టంకుర్యాత్॥ సూతకేపి
మాతాపిత్రోరేకాదశాహస్యైవైకోద్దిష్టంకుర్యాత్, అన్యేషాంతు సూతకాంతే పూర్వో
క్తదినేష్వన్యతమేకుర్యాత్॥ పాషాణస్థాపన ప్రభృతిబల్యేకోద్దిష్టశ్రాద్ధాన్యాహితాగ్నే
ర్దహనదినాద్యుక్తదినే కుర్యాత్, అనాహితాగ్నేర్మరణదినాద్యేకోద్దిష్టదినే। ప్రేతతృప్త్య
ర్థం నిమిత్తవ్యతిరేకేణ దశబ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా తేభ్యోదక్షిణాందద్యాత్॥ ఏకాద
శాహవ్యతిరిక్తదినేష్వేకోద్దిష్టశ్రాద్ధే, నన్దాచతుర్దశ్యౌ రోహిణీపుష్యౌ త్తరప్రోష్ఠపదరేవతీ
త్రిపాదనక్షత్రాణి స్వస్య చతుర్వింశనక్షత్రసప్తవింశనక్షత్ర సమ్పత్క్షేమసాధకమైత్రాణి
స్వస్య స్త్రీపుత్రయోశ్చ త్రిజన్మాని గురుశుక్రవాసరౌచవర్జయేత్। సోమబుధవాసరౌ మధ్య
మౌ॥ సర్వేషుకర్మసునిర్దిష్టకాలాసంభవే స్వల్పదోషగుణాధికేకాలే బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య
కర్మకుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే దశమఃఖండః.

ద్వాదశాహమారభ్య సప్తదశదినపర్యంతేషు షట్సుదినేష్వన్యతమదినే త్రయోవిం
శదినేవాసావనేనమాసేన మాసాదూర్ధ్వంపంచ దశసుదినేష్వన్యతమేవా తేనైవమాసేన
తృతీయచతుర్థషష్ఠైకాదశేషు మాసేష్వన్యతమేవా మాసే సపిండీకరణంకుర్యాత్।రోహి
ణ్యుత్తరాప్రోష్ఠపదరేవతీఖండనక్షత్రేషు చతుర్దశ్యాంరవిభౌమ గురుశుక్రశనివారేషు స్వ
నక్షత్రాచ్చతుర్వింశే సప్తవింశే నక్షత్రే స్వస్య స్త్రీపుత్రయోశ్చ త్రిజన్మసుచ సాపిం
డ్యంనకుర్యాత్। ఉక్తేషుద్వాదశసుకాలేష్వకృతంచేదాబ్దికాత్పూర్వస్మిన్దినేకుర్యాత్,
ద్వాదశదినేదోషయుక్తేపికుర్యాత్। వత్సరేఽతీతే కర్కట(కన్యా)కుంభయోరన్యతరే
మాసిరోహిణ్యార్ద్రాహస్తానూరాధేష్వన్యతమేకుర్యాత్, తదాకృతాన్యపి షోడశశ్రాద్ధాని
పునఃకృత్వా సాపిండ్యంకుర్యాత్। తదా మాతాపితృవ్యతిరిక్తానామేకోద్దిష్టసోదకుంభ
మాసిక సపిండీకరణాన్యామేనహిరణ్యేనవాకుర్యాత్॥ ఏకాదశాహే దర్శశ్చేదాహితా
గ్నిః కర్తాచేన్మధ్యాహ్నే షోడశశ్రాద్ధానిసాపిండ్యంచ కృత్వాఽపరాహ్ణేపిండపితృయ
జ్ఞం కుర్యాత్॥ ప్రతిమాసం మృతాహేద్వితీయమాసికాదీని సాపిండ్యాత్పూర్వమేకో
ద్దిష్టవిధానేన పశ్చాత్పార్వణవిధానేనకుర్యాత్॥ ఆహితాగ్నేర్దహనతిథౌ ద్వితీయమాసి
కమన్యాని మరణతిథౌకుర్యాత్॥ ఊనమాసికంత్రైపక్షికంచ దాహాది సప్తవింశదినాచ్చ
తుర్వింశదినాదూర్ధ్వంకుర్యాత్॥ ద్వాదశాహాదిషుసాపిండ్యే తదూర్ధ్వభావీని ద్వితీయా
దీని మాసికాన్యాకృష్య సాపిండ్యాత్పూర్వం తస్మిన్నేవదినేకుర్యాత్॥ త్రిపక్షాదిషుచే
త్పూర్వంమృతాహే కుర్యాత్పునస్తత్తత్కాలేష్వపికుర్యాత్। కర్తాపుంసువనసీమంతనా

మకరణాన్న ప్రాశనేషు ప్రాప్తేషు తదూర్ధ్వభావీని మాసికాని సాపిండ్యాత్పూర్వమాకృష్య
కృతాన్యపి పునరాకృష్య తత్పూర్వస్మిన్ దినే తత్పూర్వం మృతతిథౌ వా కుర్యాత్పునశ్చత
త్తత్కాలే చ కుర్యాత్ । మాతాపిత్రోర్వినాఽన్యేషాముత్సవార్థమాకృష్య కృతాని పున
శ్చత త్తత్కాలే న కుర్యాదిత్యేకే । సాపిండ్యం చాకృతం చేత్పూర్వస్మిన్ దినే తత్కృత్వా
పరేద్యుః పుంసవనాది కుర్యాత్.

పిత్రాదీనాం త్రయాణాం మాతామహాదీనాం త్రయాణాం తత్పత్నీనాం చ సాపిం
డ్యాదిశ్రాద్ధేషు పార్వణమౌపాసనాగ్నౌ కుర్యాదన్యేషాం లౌకికే । మాతులాచార్యపితృ
వ్యాణాం జ్యేష్ఠభ్రాతుస్సోమం తజ్జస్యాప్యౌపాసనాగ్నావిత్యేకే ॥ విభక్తేష్వపి పుత్రేషు
జ్యేష్ఠ ఏవ సాపిండ్యం కుర్యాత్, తస్యాపత్నీకత్వే సపత్నీకోఽన్యః కుర్యాత్, సర్వేషామపత్నీ
కత్వే జ్యేష్ఠ ఏవ లౌకికాగ్నౌ కుర్యాత్, కనిష్ఠాదినాకృతం సాపిండ్యం జ్యేష్ఠః పునః కుర్యాత్॥
పత్న్యాకృతం దౌహిత్రః పునః కుర్యాత్ । సమానోదకాదినాకృతం పునస్సపిండః కుర్యా
త్ ॥ ద్వాదశాహే పత్న్యాం రజస్వలాయామపి సాపిండ్యం కుర్యాత్, విచ్ఛిన్నాగ్నిస్తు కా
లాంతరేఽగ్నిం సంధాయ కుర్యాత్ । వత్సరాంత సాపిండ్య మాసికాబ్దికాని తు రజస్వలాయా
మపి భార్యాయాం నిరవకాశత్వాద్దర్భైర్భార్యాప్రతినిధిం కృత్వా అగ్నిం సంధాయ కృత్వా
తమగ్నిం విసృజేత్.

శ్వస్సపిండీకరణం కరిష్యన్ పరేద్యుస్సాయం హోమం హుత్వా అనశ్నన్ భుక్తవ
ద్భ్యో బ్రాహ్మణేభ్యోఽముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య శ్వస్సపిండీకరణం భవితా
తత్ర భవద్భిః ప్రసాదః కరణీయ ఇతి విజ్ఞాప్య శ్వోభూతే బ్రాహ్మణానాహూయ తేషాం పురతో
యథాశక్తి దక్షిణాం నిధాయ ప్రణమ్య ఆశేషే హే పరిషత్ భవత్పాదమూలే మయా సమ
ర్పితామియాం యథాశక్తి దక్షిణాం స్వీకృత్య అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య అద్య
ద్వాదశేఽహని సంపిండీకరణశ్రాద్ధం కరిష్యన్నూనమాసికాదీన్యూనాబ్దికపర్యన్తాని పంచ
దశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధాని తత్తత్కాలాదాకృష్య కర్తుకామోఽస్మి తత్రైమేఽధికారసిద్ధిమను
గృహాణ మాసికాని యథాకాలమనుష్ఠితాని భూయాసురిత్యనుగృహాణేతి చ విజ్ఞాప్య తై
రనుజ్ఞాతోఽముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్యాద్య ద్వాదశేఽహని సపిండీకరణశ్రా
ద్ధం కరిష్యన్నూనమాసికాదీన్యూనాబ్దికపర్యన్తాని పంచదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధాని తన్త్రేణ కరి
ష్య ఇతి సంకల్ప్య ఊనమాసికాదిషు క్రమేణ పఞ్చదశబ్రాహ్మణాన్ ప్రేతార్థే వృత్వా
వృత్తేకుండే పాదాన్ ప్రక్షాళ్య కృసరాదీని దత్త్వాభ్యజ్య స్నాపయిత్వా అగ్నిప్రతిష్ఠా
నాఘ్న్యగ్రహణభుక్తిదేశసంస్కారప్రేతావాహనాదీన్యేకోద్దిష్టవత్కృత్వా దర్వ్యాముప
స్తీర్య హవిశ్శథ్యాన్మేక్షణేన పఞ్చదశధావదాయాభిఘార్య పూర్వవద్ధుత్వా అహవిష్య
హోమాదిపరిషేచనాంతం కృత్వా హుతశిష్టమన్నం సవ్యంజనం భుక్తిపాత్రేషు దత్త్వా పృథి
వీ తే పాత్రమితి ప్రతిపురుషముపస్పర్శం కారయిత్వా ఆపోశనాది తాంబూలదక్షిణాదా

నాంతంకృత్వా అగ్నేర్దక్షిణతో దర్భేషు పఞ్చదశపిండాన్ దత్త్వా శేషంసర్వంపూర్వ
వత్కుర్యాత్ । ఏవంకర్తుమశక్తావామశ్రాద్ధేక్రియమాణే పఞ్చదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధస్థానాన్యనుగ
మేనకరిష్య ఇతిసఙ్కల్ప్య వరణపాదప్రక్షాళన గంధదానాదికం సర్వం హోమవర్జ్యం
కృత్వా బ్రాహ్మణానాంపురతః పాత్రేషు సోపస్కరమామందత్త్వా అమూన్యామాని యుష్మ
భ్యమహం సమ్ప్రదదేనమమ ఆమరూపైరేభిశ్శ్రాద్ధైః ప్రేతరూపీ భగవాన్ జనార్దనఃప్రీ
యతామితి తిలోదకముత్సృజ్య తామ్బూలం దక్షిణాంచదత్త్వా బ్రాహ్మణాన్ ప్రస్థాప్య తత
స్సపిండీకరణంకుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే ఏకాదశఃఖండః.

సపిండీకరణాదికంసర్వంపార్వణశ్రాద్ధంచ చతుర్దశఘటికానన్తరమారభ్య దశఘటి
కాసుసమాపయేత్ ॥ సఙ్కల్పాద్యాసమాప్తేః ప్రాచీనావీతమన్యత్రాచమన ప్రాణాయామా
ఘార సమిదాఘారహోమాజ్య భాగస్విష్టకృత్ప్రాయశ్చిత్తహోమ పరివేషణాభిశ్రవణప్ర
దక్షిణనమస్కారానుప్రవ్రజనవిశ్వేదేవవిష్ణ్వాచారేభ్యః పూర్వం విశ్వేభ్యోదేవేభ్యః ఋజు
భిర్వ్యస్తైర్దర్భైః ప్రాగగ్రైరుదగగ్రైర్వాప్రాఙ్ముఖఉదఙ్ముఖోవా దేవతీర్థేన ప్రదక్షిణంకృత్వా
పశ్చాత్పితౄణాం దక్షిణాగ్రైరయుగ్మైర్ద్విగుణీకృతైర్దర్భైఃపితృతీర్థేనాప్రదక్షిణంకృత్వా,
పశ్చాన్నిమిత్తస్య పిత్రువత్కృత్వా తతఃపశ్చాద్విశ్వదేవవద్విష్ణోస్సర్వంకుర్యాత్ । పాదప్ర
క్షాళనంగంధదానంచ పవిత్రపాణిర్నకుర్యాత్ । పవిత్రేణదక్షిణాప్రవణేగోమయేనోపలిప్తే
గృహేశ్రాద్ధంకుర్యాత్ ॥ తత్రోత్తరపూర్వదేశే హోమస్థానం తద్దక్షిణతఃపిండదానస్థానం
తద్దక్షిణతః పిత్రాదిభుక్తిస్థానం తత్పశ్చాద్దేవానాం భుక్తిస్థానంచ పరికల్పయేత్ । ప్రాఙ్ము
ఖానుదగపవర్గాన్విశ్వాన్దేవాన్,ఉదఙ్ముఖాన్ ప్రాగపవర్గాన్ ప్రాఙ్ముఖాన్వాదక్షిణాపవర్గా
న్వాపితౄన్, పశ్చిమాభిముఖం నిమిత్తం తద్వద్విష్ణుంచనివేశయేత్ । కర్తాభోక్తాచోర్ధ్వ
పుండ్రాణిధారయేత్ । పాదుకోపానచ్ఛత్రాయుధరక్తవస్త్రమాహిషిక వృషలీపతివార్ధుషిక
కుష్ఠిబధిరచ్ఛిన్ననాసిక మార్జారాన్నపశ్యేత్ । ఉదక్యాసూతికాశౌచిపతిత ప్రేతాన్న
భోక్తృషండపాషండరోగినగ్నకృకలాసవానరగ్రామసూకరశునకాన్నపశ్యేత్తైశ్చ శ్రాద్ధద
ర్శనం వర్జయేత్ । దంతధావన తామ్బూలక్షౌరాభ్యంగోపవాసౌషధ పరాన్నక్రోధహు
ఙ్కారత్వరావర్జయేత్ । పూర్వేద్యురపరేద్యుశ్చరాత్రిభోజనం మైథునంచవర్జయేత్ । చికి
త్సకవైశ్యవృత్తికాణాన్ధబధిరహీనాధికాంగరోగికునఖికుష్ఠిశ్యావదన్తక భృతకాధ్యాయి
భృతకాధ్యాపక క్లీబపతిత కన్యాదూషకాభిశస్తమిత్రధ్రుక్పిశునసోమవిక్రయి పరనిందక
మాతాపితృ గురుత్యాగిస్తేనశ్వశురస్యాలమాతుల మాతులేయ సపిండోపాధ్యాయాచా
ర్యశిష్యాశ్రోత్రియశవానుగామినః పూర్వేద్యుశ్శ్రాద్ధభుజం శ్రాద్ధకృతంచ అద్యశ్వోవా

శ్రాద్ధం కరిష్యమాణంచ శ్రాద్ధే ననిమంత్రయేత్ । అన్యేషాం గుణాభావే గుణవంతం నపిం డమపిభోజయేత్ । గుణాధిక్యేపి గర్భవంతంనిధురంచవర్జయేత్ । అశ్రోత్రియపితృకాచ్ఛ్రో త్రియాదపి శ్రోత్రియపితృకోఽశ్రోత్రియోఽపి శ్రేష్ఠః । పితృపుత్రాభిశ్రితరాచవర్జయేత్.

యస్సర్వతార్థం ప్రతిగృహ్యసంచయంకరోతిస స్తేనః । యశ్శక్తౌనత్యాముద్వాహం సన్యాసంవానకరోతి సోఽధీరం వేదంత్యజతియోవర్ణాశ్రమధర్మహీనస్సనగ్నః, యోవి ష్ణోరన్యందేవం పరత్వేననా సమత్వేనవామన్యతే యస్స్వధర్మత్యాగీయోజటాభస్మరుద్రా క్షలింగధారీ సపాషండః యోబ్రహ్మచర్యాద్వ్రతీ రేతస్సముత్సృజతిసోఽవకీర్ణీ; యోభా ర్యాయాః పరపురుషసంగం క్షమతేనమాహిషికః, యోదశవర్షాధికకన్యాముద్వహతి సవృషలీపతిః, యోఽనాపదివృద్ధ్యాజీవతి సవార్ధుషికః, యోవిభవేసతినదదాతిస ఆఖుః యోఽదంభార్థం కర్మకరోతిసమార్జారః యోవ్యవహారే పక్షపాతంవదతి సకుక్కుటః యోవిత్తార్థం వత్సరత్రయం దేవపూజాంకరోతి సదేవలకః ఏతాన్ సర్వాన్ శ్రాద్ధేవర్జ యేత్ । ఏతైర్దోషైర్విహీనాన్ శ్రోత్రియాన్ బ్రహ్మవిద అహితాగ్నీన్ శూద్రాన్నరహి తాన్నిమంత్రయేత్ ॥ 'మధువాతాః' ఇత్యాది త్ర్యృచంత్రిమధు 'బ్రహ్మమేతుమామ్' ఇత్య నువాకత్రయం త్రిసుపర్ణమ్ 'అయంవావయఃపవతే' ఇత్యనువాకత్రయం త్రిణాచికేత మ్ 'మేధాదేవీ' ఇత్యనువాకచతుష్టయంచతుర్మేధమ్ 'బ్రహ్మణేబ్రాహ్మణమాలభతే' ఇతి ప్రశ్నంనరమేధం 'సాంగ్రహణ్యేష్ట్యాయజతే - ప్రజాపతిరశ్వమేధమసృజత' ఇతి ప్రశ్నద్వయమశ్వమేధమ్ 'చిత్తిస్స్రుక్' ఇతి ప్రశ్నంబ్రహ్మమేధం 'పరేయువాంసమ్' ఇతిప్రశ్నం పితృమేధమ్, 'మూర్ధానందివోఅరతిమ్' ఇతి జ్యేష్ఠసామవాప్రతిదినంజపిష్యా మీతి సంకల్పపూర్వకం యఃప్రతిదినం జపతి తంనిమంత్రయేత్ । తుల్యగుణేషు యోవయ సాధికో యోవాపరిచితోయోవాశ్రాద్ధభోక్తుమీప్సతితంనిమంత్రయేత్ । నిమంత్రణానంతర మాగతం బ్రాహ్మణంవిశిష్టం తానసుజ్ఞాప్యతైస్సహభోజయేత్ । విష్ణ్వర్థే విశ్వేదేవార్థేవా ద్రవ్యస్యబ్రాహ్మణస్యవాఽలాభేదేవతాసన్నిధౌ పాత్రంపాత్రద్వయంవా నిధాయతత్ర స్విన్న స్య వ్యంజనాదీన్దత్వా ఏకంబ్రాహ్మణం స్థానేనిమంత్ర్య శ్రాద్ధాంతేదేవతాసన్నిధౌ దత్త మనాదిక మగ్నౌప్రక్షిప్య బ్రహ్మచారిణేవాదద్యాత్.

అథభోక్తృనియమః.

శ్రాద్ధేనిమన్త్రితోఽన్యత్రగమనం మంత్రోచ్చారణమధ్యయనమధ్యాపనం దానం ప్రతిగ్రహం శవానుగమనం భారవహనం మైథునంచ వర్జయేత్ ॥ ఆమశ్రాద్ధంప్రతిగృహ్య నాన్యశ్రాద్ధేభుంజీత । భుంజానోలవణవ్యంజనాదికం నకించిద్యాచేత । పృష్టోఽపేక్షితం యాచేత । నదీయమాసం నిరుస్థ్యాదనతిసృష్టమన్నం నస్పృశేన్నిమంత్రిత ఆబ్రాహ్మన్నిత్యే

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

సవాకంభోజనేనియుక్తో నసమోదుందుభ్యాయచేత్యనువాకం విసృష్టనామదేవాయనమ
ఇత్యనువాకంజపేత్ । సర్వంనశేషం భుంజీతయథాశిష్టేభ్యస్తథాదద్యాత్ । కన్యాశుల్కే-
నోత్కోచాల్పలితాద్వాలబ్ధేన ద్రవ్యేణశ్రాద్ధంనకుర్యాత్.

కదళీభేద కారవల్లీత్రయపనసోర్వారుకపటోలరక్తనాళకూశ్మాండశ్వేతనిష్పావ
నాళికేరాచ్యుత ధాత్రీసింహీవ్యాఘ్రీముద్గశ్యామాక నీవారప్రియంగుగోధూమమాషతిల
క్షుద్రకన్దమహాకన్దశకుటకాళశాకమహాశాక పిచ్ఛాలమూలికాకారంగ ద్రోణపుష్పచక్ర
వర్తికానారంగదీర్ఘమూలకాశ్వకర్ణలికుచార్ద్రికవజ్రవల్లీక్షురస గుడశర్కరాహింగుగ
వ్యానిశ్రాద్ధేగ్రాహ్యాణి.

కూశ్మాండబృహతీ క్షుద్రబృహతీమధుకాలాబుకోశాతకీ శిగ్రుతండులీయక కుసుం
భరక్తశాకమ్బ్రిలక శ్లేష్మాతకబిమ్బవిసపిణ్యాకోపోతకీ కులుత్థాఢక రాజమాష చణకరా
జసర్షప మహిషానికాని శూద్రపతితాభిస్పృష్టాని నీచైర్దత్తాని పురాతనఖాండపక్వా
నిక్రోడశ్వన్మధితాని వర్జయేత్;

శ్రాద్ధద్రవ్యం భూమావేవ నిక్షిపేన్నశిక్యాదౌ । నిమంత్రితంబ్రాహ్మణం నత్యజేత్.
స్వయంమహాలయమకృత్వా అన్యమహాలయేనభుఞ్జీత । అన్నవ్యంజనాదికం దర్వ్యాహస్తా
భ్యాంవద్యాత్తైలపక్వమపక్వంచనతుదర్వ్యా । ఆయసేనకాంస్యేనవా పాత్రేణ నకించిదపి
దద్యాత్ । కదళీపత్రపృష్ఠంనపాటయేత్ । నిషిద్ధైర్వ్యాపిదినేష్వభ్యంగంకారయేత్॥ సంక
ల్పేసనాక్షయ్యేచపృష్ట్యంత మర్ఘ్యేపాద్యయోశ్చతుర్థ్యన్త మావాహనేద్వితీయాంతంగో
త్రంనామచకీర్తయేత్ । గంధాదిదానే చతుర్థ్యన్తమితర త్రసమ్బుద్ధ్యన్తంయుష్మచ్ఛబ్దం
బ్రూయాత్ ॥ భృగువాసరే ప్రథమాషష్ఠ్యేకాదశీ త్రయోదశీ చతుర్దశీషు రోహిణీమఘా
రేవతీషు త్రిజన్మసుచమహాలయం నకుర్యాత్ । సపిండీకరణేక్రతుదక్షౌ, అష్టకాయాం కా
లకామ్యౌ, నాందీశ్రాద్ధేవసు సత్యౌ, కామ్యశ్రాద్ధేధురిలోచనౌ, పార్వణశ్రాద్ధే పురూరవా
ర్ద్రవౌ ఇతి దశవిశ్వేదేవాః । వసవః పితరోరుద్రాః పితామహాఆదిత్యాః ప్రపితామహా
ఇతిజ్ఞేయాః । శ్రాద్ధభేదేషులింగవ్యత్యయేన వచనవ్యత్యయేన శబ్దాన్తరనివేశేనవా, తత్రమ
న్త్రాన్నూహేత్ "యత్రాస్యగతంమనః, యత్రాస్యాః గతంమనః, యత్రైషాం గతమనః"
ఇత్యాది, యేషాంవాసః పితుః పితరః - యస్మై పితుర్మాతా "ఇత్యాది । హోమమంత్రే
ష్వనుష్ఠానదస్థానేషుశ్రాద్ధోద్దేశ్యానాం త్రయాణామేకైకస్య శర్మద్వయోద్వయోర్మంత్ర
యోర్బ్రాహ్మణ్యా ద్వ్యక్షశర్మణే స్వాహేత్యాది, పిండప్రదాన మంత్రేష్వస్తౌ తత్స్థానే
పిత్రాదీనాం మాత్రాదీనాంచ క్రమేణశర్మాణి నామానిచ బ్రూయాద్యక్ష శర్మణే
శ్రీనామ్నీత్యాది.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే ద్వాదశః ఖండః.

అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య సపిండీకరణశ్రాద్ధం కరిష్య ఇతి సఙ్కల్ప్య విశ్వేదేవార్థే ద్వౌ విప్రౌ పితుః పితృపితామహప్రపితామహార్థే త్రీన్ ద్రవ్యన్య బ్రాహ్మణస్యాఽలాభే విశ్వేదేవార్థమేకం పితుః పితామహాద్యర్థమేకం ప్రేతార్థమేకం విష్ణ్వర్థమేకం వృణుయాత్। తేషాం హస్తేష్వపః ప్రదాయాసనార్థం దర్భాన్ద్వావథాఽగ్రే భూమౌ దత్వా పునరపః ప్రదాయ విశ్వేదేవాద్యర్ఘ్యభచతొక్షణః కర్తవ్య ఇతి తేషాం హస్తేషు దర్భాన్ దత్వాఓం తథేతి తైః ప్రత్యుక్తే ప్రాప్నోతు భవానితి బ్రూయాత్, ప్రాప్నవానీతి తే ప్రతిబ్రూయుః। అథాదుప్బరే [illegible] యనప్యతిరిక్తేనాస్యేనవా శఙ్కునా ఉత్తరే చతురశ్రం మధ్యే త్రికోణం దక్షిణే మండలంచ త్రీన్ పంథానాయామవిస్తారాన్ తదర్ధఖాతాన్ కృత్వా గోమయేనోపలిప్య దర్భాన్ సంస్తీర్య ఉత్తరేఽక్షతైరితరయోస్తిలైరభ్యర్చ్య ఉత్తరే విశ్వేషాం దేవానాం మధ్యే పితౄణాం దక్షిణే నిమిత్తస్యోత్తరే విష్ణోశ్చ పాదాన్ ప్రక్షాళ్య స్వస్య చ పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్యాచాన్తేష్వాసనేషూపవిష్టేషు కృసరలాంబూలానిదత్వాఽభ్యజ్యస్నాపయిత్వా తేష్వాగతేష్వగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాక్తోయం నిధాయ "యేషాంగ్ధి వాసః పితుః పితరః" ఇతి జపిత్వా అగ్నిం పరిస్తీర్య దర్భ్యాదీనిసాదయిత్వా ఉపవీత్యగ్నేర్దక్షిణత ఉదగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు విశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రం పవిత్రం యవాంశ్చ ప్రయుజ్య ప్రాచీనావీతీ తత్పురస్తాద్దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు పిత్రర్ఘ్యపాత్రం పవిత్రం తిలాన్ మధుసికతాః హవిః పాత్రద్వయముభావపి పాత్రద్వయమాదుప్బరమేక్షణం చైకైకశస్సాదయిత్వా తత్పురస్తాద్దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు ప్రేతార్ఘ్యపాత్రం సాదయిత్వా ఉపవీతీ విశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రోత్తరతో విష్ణ్వర్ఘ్యపాత్రం సాదయిత్వా ప్రాచీనావీతీ పాత్రప్రోక్షణాది దర్వీసంస్కారాంతం కృత్వా ఉపవీతీ పవిత్రాంతర్హితే విశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రే "శన్నో దేవీః" ఇతి జలమాసిచ్య పవిత్రముద్ధృత్య "యవోసి ధాన్యరాజో వా వారుణో మధుసంయుతః। నిర్ణోదస్సర్వపాపానాం పవిత్రమృషిభిస్స్మృతమ్" ఇతి యవాన్ ప్రక్షిప్య పవిత్రం నిధాయ "మధువాతా ఋతాయతే" ఇతి మధుగుడం వా ప్రక్షిప్య "సోమస్యత్విషిరసి" ఇతి సర్వాంసుభిఃరభిమృశ్య "అవేష్టా దందశూకాః" ఇతి తత్ర పతితం తృణోదకమాదాయ "నిరస్తః నముచేశ్శిరః" ఇతి నైఋత్యాం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్య "శన్నో దేవీః" ఇత్యర్ఘ్యముఖమంత్ర్య గంధాదిభిరభ్యర్చ్య దర్భైర్దర్భ్యాచ ప్రచ్ఛాద్య, ప్రాచీనావీతీ పవిత్రాంతర్హితే పిత్రర్ఘ్యపాత్రే "ఆయన్తు నః పితరః సోమ్యాసః" ఇతి "ఆమ ఆగచ్ఛన్తు పితరః పితరో దేవయానాన్ సముద్రాన్ సలిలాన్ సపర్ణాన్ యజ్ఞే సర్వాన్ కామాన్ లభన్తే క్షీయమాణముపదుహ్యాతామితూం పితుః పితృభ్యోఽభోగృహ్ణామి" ఇత్యర్ఘ్యం గృహీత్వా పవిత్రముద్ధృత్య "తిలోసి సోమదేవత్యో గోసవే దేవనిర్మితః, ప్రత్నవద్భిః ప్రత్తస్స్వధయేహి పితుః పితౄనిమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహినః

స్స్వధానమః” ఇతి తిలాన్నిక్షిప్య పవిత్రంనిధాయ మధుప్రక్షేపాద్యాచ్ఛాదనాంతం పూర్వవత్కృత్వా, ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే ఏకోద్దిష్టవత్కృత్వా, విశ్వదేవ పద్విష్ణ వర్ఘ్యం కుర్యాత్ । అర్ఘ్యపాత్రాణ్యేకజాతీయాని భవేయుః । ప్రాచీనావీతీ “ అపహతా అసురాః” ఇతి పిత్రాదిభుక్తిస్థానే తిలాన్ సికతాశ్చ ప్రకీర్య “ ఉదీరతామవర ” ఇత్యృగ్భిర వోక్ష్యప్రేతభుక్తిస్థానే ఏకోద్దిష్టవత్కృత్వా హోమస్థానంగత్వావిశ్వదేవాన్ పితుః పితౄన్ ప్రేతంవిష్ణుం పార్వణవదేకోద్దిష్టవచ్చావాహ్య పూర్వవత్పాద ప్రక్షాళనం వరణంచకృత్వా, ఉపవీతీ విశ్వదేవహస్తే శుద్ధోదకందత్త్వా పవిత్రంనిధాయ “ యాదివ్యా అపఃపయసాసమ్బభూవుఃయా అంతరిక్ష ఉతపార్థివీర్యాః - హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞియాస్తాన ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనాభవన్తు ” విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదంవో అర్ఘ్యమిత్యర్ఘ్యందత్త్వా అన్తర్ఘ్యమితి ప్రత్యుక్తే పునశ్శుద్ధోదకందత్త్వాపవిత్రమాదాయార్ఘ్యపాత్రేనిధాయ దర్భైర్ద ర్వ్యాచప్రాచ్ఛాద్య, ప్రాచీనావీతీ పితుః పిత్రాదీనాం పూర్వవచ్ఛుద్ధోదకం పవిత్రంచ దత్త్వా “ యాదివ్యాః” ఇతి మంత్రాంతే అముకగోత్రాయాముకశర్మణే పితుఃపిత్రేస్వధానమస్స్వాహేదంతే అర్ఘ్యం అముకగోత్రాయాముకశర్మణే పితుః పితామహాయేదంతే అర్ఘ్యం అముకగోత్రాయాముకశర్మణే పితుః ప్రపితామహాయేదంతే అర్ఘ్యమితివా, అముకగోత్రేభ్య అముకశర్మభ్యః పితుఃపితృపితామహప్రపితామహేభ్యస్స్వధానమస్స్వాహేదంవో అర్ఘ్యమితివాఽర్ఘ్యందత్త్వా పునశ్శుద్ధోదకదానాద్యాచ్ఛాదనాంతంకృత్వా, నిమిత్తాయైకోద్దిష్టవదర్ఘ్యందత్త్వా పునశ్శుద్ధోదకదానాద్యాచ్ఛాదనాంతంకృత్వా; విష్ణుహస్తే శుద్ధోదకం పవిత్రంచదత్త్వా “యాదివ్యాః” ఇతి మన్త్రాన్తే శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే స్వాహేదంతే అర్ఘ్యమిత్యర్ఘ్యందత్త్వా పునశ్శుద్ధోదకదానాద్యాచ్ఛాదనాంతంకృత్వా గంధపుష్పధూపదీపవస్త్రభూషణాని గోభూతిల హిరణ్యానిచ దత్త్వా నిమిత్తాయ విశేషేణదత్త్వా పూర్వవదియంతే స్వధేత్యర్ఘ్యందత్త్వా ప్రాచీనావీతీపరిధినిధాన ప్రభృతిముఖాంతంకృత్వా “ఉద్ధ్రియతామ్” ఇత్యామంత్రిణమ్ “యన్మేపితుర్మాతా” ఇత్యన్నాహుతీః “స్వాహాపితుఃపిత్రే” ఇత్యాదిభి రాజ్యాహుతీశ్చహుత్వా, ప్రేతార్థంపక్వమన్నంవ్యంజనంచ పాత్రద్వయేనాదాయ ఏకోద్దిష్టవద్ధుత్వా స్విష్టకృదాద్యుపస్థానాంతంకృత్వా భుక్తిపాత్రేషు తద్ధుతశేషమన్నవ్యంజనాదికంనిధాయ, విశ్వదేవానాంపాత్రస్పర్శమ్, పితుఃపిత్రాదీనామ్ “ ఏషతేపితుస్తత ” ఇత్యన్నాభిమర్శనం పాత్రస్పర్శమ్, నిమిత్తస్య ఏకోద్దిష్టవత్, విష్ణోశ్చపాత్రస్పర్శమ్, “యజ్ఞేశ్వరోహవ్యసమస్తకవ్య” “ఏకోవిష్ణుః” ఇత్యాదిభి స్తిలోదకముత్సృజ్య పరిషేచనాపోశనప్రాణాహుతీః కారయిత్వాహస్తోదకందత్త్వా భుంజానేషు పురుషసూక్తాదీని పితృసూక్తవర్జం శ్రావయిత్వా ఆచాన్తేషు పూర్వవదియంవస్తృప్తిరిత్యర్ఘ్యందత్త్వా “ రోచయత ” ఇతి దేవాన్

"స్వదితమ్" ఇతి పిత్ర్యాన్ వాచయిత్వా తాంబూలం దక్షిణాంచ దత్వా గోభూహిరణ్య వస్త్రాజావిక దాసీదాసభూషణవ్రీహియవ మాషతిలదండోపానచ్ఛత్రకమండలు యానాసనశయనోపధానైశ్వర్యథావిభవం సమ్పూజ్య స్వస్తి వాచయిత్వా హస్తేషూదకం దత్వా అక్షయ్యమిత్యుక్త్వా అస్త్వక్షయ్యమిత్యుక్తే యథాశక్తిదక్షిణాం దత్వా స్వధాం వాచయిష్య ఇత్యుక్త్వా వాచ్యతామితి తైః ప్రత్యుక్తే ఓం స్వధేత్యుక్త్వా అస్తు స్వధేతి ప్రత్యుక్తే భూమౌ కించిజ్జలం నిస్రావ్యాధోముఖం పాత్రం విన్యస్య విశ్వేదేవాః ప్రీయన్తామిత్యుక్త్వా ప్రీయన్తాం విశ్వేదేవా ఇతి ప్రత్యుక్తే అన్నశేషః కిం క్రియతామితి పృష్టే ఇష్టైస్సహ భుజ్యతామితి విశ్వేదేవైః ప్రత్యుక్తే "దాతారో నోఽభివర్ధన్తామ్" ఇతి ప్రార్థ్య "దాతారో వోఽభివర్ధన్తామ్" ఇతి తైః ప్రత్యుక్తేఽధోముఖం పాత్రముత్తానం కృత్వా-ఉపవీతీ బ్రాహ్మణాన్ ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణమ్య ఉపచారానుక్త్వా పాదౌ సపీడ్య ప్రాచీనావీతీ "వాజేవాజే" ఇతి జపిత్వా, ఉత్తిష్ఠత పితరః, ఉత్తిష్ఠ ప్రేత, ఉత్తిష్ఠత విశ్వేదేవాః, ఉత్తిష్ఠ విష్ణో ఇతి క్రమేణ బ్రాహ్మణానుత్థాప్య ఉపవీత్యాద్వారమనువ్రజ్య "పరిశాకాదిదానేన" ఇత్యాదికముక్త్వా ప్రదక్షిణీకృత్యాగత్య ప్రాచీనావీత్యగ్నేర్దక్షిణతస్త్రిధా దర్భాన్ సంస్తీర్య పూర్వదర్భేషు మార్జయన్తాం మమ పితుః పితర ఇత్యాదిభిః పశ్చిమదర్భేషు మార్జయన్తాం మమ పితుర్మాతర ఇత్యాదిభిశ్చ పిత్రర్ఘ్యజలముత్సృజ్య-ఏతత్తే పితస్తతేత్యాదిభిష్షట్పిణ్డాన్ దత్వా, మధ్యమదర్భేషు మార్జయతాం మమ పితా ప్రేత ఇతి ప్రేతార్ఘ్యజలముత్సృజ్య అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ప్రేతాయైతం పిండం దదామీతి ద్వాదశాంగుళాయామమశ్వఖురస్థూలం పిండం దత్వా అముకగోత్రాముకశర్మన్ ప్రేత ఏతం పిండముపతిష్ఠేత్యుపస్థాయ బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య పిండసంయోజనమర్ఘ్యసంయోజనంచ కరిష్య ఇతి సఙ్కల్ప్య "సమానో మన్త్రః-సమానీవ ఆకూతిః" ఇతి ద్వాభ్యాం ప్రేతార్ఘ్యజలం పిత్రర్ఘ్యజలేన సంయోజ్య ప్రేతపిండం త్రిధా విభజ్య పిత్రాదిపిండానాం పురతో నిధాయ వైతరణీగోదానం కరిష్య ఇతి సఙ్కల్ప్య "యమద్వారే పురే ఘోరే తప్తా వైతరణీ నదీ । తాంతర్తుం గాం ప్రదాస్యామి బ్రహ్మలోక జిగీషయా" ఇమాం వైతరణీధేనుం తుభ్యమహం సమ్ప్రదదే ఇతి బ్రాహ్మణాయ దత్వా "మధువాతా" ఇత్యాది "మాధ్వీర్గావో భవన్తు నః" ఇత్యన్తేన "సంగచ్ఛధ్వమ్" ఇత్యాది "యథావస్సుసహాసతి" ఇత్యన్తేన చ పితుః పిత్రాదిపిండైః ప్రేతపిండఖండత్రయం సంసృజ్య "యే సమానాః" ఇత్యాది "శతం సమాః" ఇత్యన్తేన పిండానుపస్థాయ సంసృష్టేనార్ఘ్యజలేన మార్జయన్తాం మమ పితర ఇత్యాదిభిర్మార్జయిత్వా యే చ వోఽత్ర ఇత్యాదిగ్రాసప్రాశనాన్తం పార్వణవత్కృత్వా పిండానప్సు ప్రక్షిపేత్ । నమస్యమపిండోపతైప్యదద్యాత్ । స్నాత్వా గృహం గత్వా పుణ్యాహం వాచయేదిత్యేకే.

ఇతిప్రయోగదర్పణే త్రయోదశఃఖండః.

మాతృసపిండనేతు సఙ్కల్పాదావముకగోత్రాయా అముకనామ్న్యా ఇత్యాది బ్రూయాత్, పిత్రాదీనేవ వృణుయాదావాహయేచ్చ। తేభ్య ఏవ జుహుయాత్। మార్జయన్తాం మమమాతా ప్రేతా, అముకగోత్రాయై అముకనామ్న్యై ప్రేతాయై ఏతంపిండందదామి, అముకగోత్రే అముకనామ్ని ప్రేతే ఏతం పిండముపతిష్ఠేత్యాది। ప్రేతపిండభాగత్రయంపితుర్మాత్రాదిపిండైస్సంసృజేత్, అన్యత్సర్వంపూర్వవత్

అనుమరణేతు అముకగోత్రాయాముకశర్మణే ఇత్యేకంప్రేతపిండం తద్దక్షిణతోఽముకగోత్రాయై అముకనామ్న్యై ఇత్యేకంప్రేతపిండందత్వా పత్న్యై భర్త్రే ప్రత్యవనేనీయ. తత్ 'సమానోమన్త్రః-సమానీవ ఆకూతిః' ఇతిద్వాభ్యాంపిత్రాద్యుత్యవనేనీయ, పత్నీపిండంభర్తృపిండేన సంసృజ్యతంత్రేధావిభజ్యపూర్వోక్తమన్త్రైః పితుఃపిత్రాది పిండైస్సంసృజేత్ అన్యత్సర్వంపూర్వవత్కుర్యాత్.

కనిష్ఠాదినాకృతస్య సపిండీకరణస్య జ్యేష్ఠాదినాపునఃకరణే విశ్వేదేవార్థేపితుఃపితృపితామహప్రపితామహార్థే పిత్రర్థే విష్ణ్వర్థేచ బ్రాహ్మణాన్వృత్వా ప్రేతవరణం ప్రేతశబ్దంచ విహాయ అర్ఘ్యపిండసంయోజన సహితం సర్వంకుర్యాత్। విశ్వేదేవార్థే పితృపితామహ ప్రపితామహార్థే విష్ణ్వర్థేచ బ్రాహ్మణాన్ వృత్వాప్రేత వరణప్రేతశబ్దపిండార్ఘ్యసంయోజన రహితం పార్వణశ్రాద్ధవిధినా సర్వంకుర్యాదిత్యేకే.

పితామహాదీనాం తత్పత్నీనాంచ సపిండీకరణే యస్మైపితుఃపితుర్మాత్యేతాది స్వాహా పితుఃపితుఃపిత్రే, ఏష తేపితుఃపితుస్తత, మార్జయన్తాంపితుఃపితుఃపితరః ఏతత్తేపితుఃపితుస్తత ఇత్యాది। మాతామహాదీనాం తత్పత్నీనాంచయస్మైమాతుఃపితుర్మాతేత్యాది। పితృవ్యతత్పత్న్యోః యస్మైపితుర్భ్రాతేత్యాది। భ్రాతృతత్పత్న్యోఃభార్యాపుత్రయోస్స్నుషాయాశ్చ యస్మైమాతేత్యాది। భర్తుఃయస్మైభర్తుర్మాతేత్యాది। అతోఽన్యేషాంమాతులాదీనాం యస్మై యజ్ఞశర్మణోమాతేత్యాది। భగినీమాతృష్వసృపితృష్వసృ మాతులాన్యాదీనాం యస్మై శ్రీనామ్న్యైభర్తుర్మాతేత్యాది.

మృతాహాదేకాదశాహాద్ద్వాదశాహాద్వా ఆరభ్యసంవత్సరాన్తం సోదకుమ్భశ్రాద్ధం ప్రతిదినంసపిండీకరణాత్పూర్వమేకోద్దిష్టవిధానేన తదూర్ధ్వంత్రిపురుషోద్దేశేన సంకల్పవిధానేన విశ్వేదేవ విష్ణువరణావాహన హోమార్ఘ్యపాత్రానినయనవికిర పిండప్రదానవర్జంకుర్యాత్ అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతలోకవాసజనితక్షుత్పిపాసాశాన్త్యర్థం సోదకుమ్భశ్రాద్ధం సంకల్పవిధానేనకరిష్యఇతి సంకల్ప్య పితృపితామహ ప్రపితామహార్థమేకం బ్రాహ్మణంవృత్వాపాదప్రక్షాళన భుక్తిదేశసంస్కార గన్ధపుష్పాదిదానపాత్ర స్పర్శాది

సహితం భోజయిత్వా తాంబూలందక్షిణాం జలపూర్ణకుమ్భంచ దద్యాత్ । అథవామాసికాన్యదినే అతీతశ్రాద్ధాన్యాకృష్యామశ్రాద్ధవిధానేనవాకుర్యాత్.

మృతాహాదిన స్తవింశతిదినేభ్యఊర్ధ్వం త్రిషుదినేషూనమాసికమ్; చత్వారింశద్దినేభ్యఊర్ధ్వం పఞ్చాహేషునిషమదినేషు త్రైపక్షికమ్, నషత్యుత్తరశతదినేభ్య ఊర్ధ్వందశసుదినేషూనషాణ్మాసికమ్-చత్వారింశదుత్తరత్రిశతదినేభ్యఊర్ధ్వం పఞ్చదశసుదినేషూనాబ్దికం, నందాచతుర్దశీ కృత్తికాభృగువాసరద్విపుష్కరత్రిపుష్కరవ్యతిరిక్తదినేషుకుర్యాత్ । భద్రాణాంతిథీనాంభానుభౌమశనైశ్చరవారాణాం త్రిపాదనక్షత్రాణాం మధ్యే ద్వయోర్యోగోద్విపుష్కరః త్రయాణాంయోగస్త్రిపుష్కరః । ప్రతిమాసం మృతతిథౌ ద్వితీయాదిమాసికానికుర్యాత్ । ఏకస్మిన్మాసే తిథిద్వయ సంభవేపూర్వం ద్వితీయాత్రీయాదికముత్తరమధికద్వితీయాధికతృతీయాదికంకుర్యాత్ । ఏవంద్వాదశసుమృతతిథిషు గతేషు త్రయోదశ్యాం మృతతిథావాబ్దికం కుర్యాత్ । తత్రతిథిద్వయసమ్భవే సఙ్క్రాన్త్యుప రాగదోష రహితాయాంకుర్యాత్ । ఉభయోర్దోషరాహిత్యేదోషదుష్టత్వేవాత్తరత్రకుర్యాత్ । మృతమాసే మృతతిథ్యభావే పూర్వాబ్దమృతతిథిమారభ్య ద్వాదశసుమృతతిథిషు గతేషు త్రయోదశ్యాం మృతతిథౌ ప్రత్యాబ్దికంకుర్యాత్ । మృతమాసాజ్ఞానేమాఘాషాఢయోరన్యతరస్మిన్ పక్షాజ్ఞానే కృష్ణపక్షే తిథ్యజ్ఞానే నైవాద్యేష్వేతేచ కృష్ణైకాదశ్యామమావాస్యాయాంవా ప్రస్థానతిథిజ్ఞానే పూర్వోక్తయోరన్యతరస్మిన్మాసేప్రస్థానతిథౌ, ప్రస్థానతిథ్యజ్ఞానే ప్రస్థానమాసజ్ఞానే తస్మిన్మాసే పూర్వోక్తతిథ్యోరన్యతరస్యామ్, ప్రస్థానమాస ప్రస్థానతిథ్యజ్ఞానే మృతిశ్రవణమాసతిథ్యోః తయోరజ్ఞానే పునస్సంస్కారమాసతిథ్యోఃప్రత్యాబ్దికంకుర్యాత్ ॥ సూతకాశౌచాభ్యాం విఘ్నితమాబ్దికం తదన్తేకుర్యాత్॥ తత్రాసంభవేఅమావాస్యాయాంకుర్యాత్ మాసికంతూత్తరమాసికేనసహతంత్రేణ కుర్యాత్ ॥ రజస్వలాస్త్రీభర్త్రాద్యాబ్దికంపఞ్చమేహనికుర్యాత్, తత్రాసమ్భవే అమావాస్యాయాంవాకుర్యాత్ । ఆశౌచ దినాంతరితమూనమాసికం త్రైపక్షికం ద్వాదశమాసికంచ కృష్ణైకాదశ్యామమావాస్యాయాంవాకుర్యాత్ । మాత్రాదీనాం మాసికాబ్దికాదిషు పిత్రాదీనేవాహ్వయేత్తేభ్యఏవజుహుయాత్.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే చతుర్దశఖణ్డః.

ఆబ్దికాదిషు పూర్వేద్యూరాత్రౌతస్మిన్దినే ప్రాతశ్చబ్రాహ్మణాన్నిమన్త్ర్య అభ్యంగంకారయిత్వా స్నాత్వాభగవదారాధనంకృత్వా పక్వాపక్వం శ్రాద్ధార్థపదార్థజాతం భగవతేనివేద్య ఔపాసనంకృత్వా శ్రాద్ధాదన్యేనాన్నేన వైశ్వదేవం పఞ్చమహాయజ్ఞాంశ్చకృత్వా బ్రాహ్మణేష్వాగతేష్వాచమ్య ప్రాచీనావీతీ, సమస్తసమ్పత్సమవాప్తిహేతో

వస్సముత్థితాపత్కుల ధూమకేతవః । అపారసంసార సముద్రసేతవః పునన్తుమాంబ్రాహ్మణపాదపాంసవః ॥ "దేవేభ్యోనమః పితృభ్యోనమ ఇతి తిలాక్షతైర్బ్రాహ్మణానభ్యర్చ్య ఉపవీతీప్రణమ్యప్రాచీనావీతీ స్వామినోఽస్మిన్ దివసే అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః పితరముద్దిశ్య ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధంకర్తుకామోఽస్మిఅయందేశః కాలశ్చఅస్మిన్ గృహేవర్తమానాః పక్వాపక్వపదార్థాశ్శ్రాద్ధార్హాభూయాసుర్మమచశ్రాద్ధకరణే అధికారోఽస్త్వితిభవన్తోఽనుగృహ్ణన్త్వితిప్రార్థయేత్ ॥ తేచతథాస్తు, ప్రవర్తయ, కురుష్వ, అస్తుపాద్యమ్, సుగంధాః" ఇత్యాదిసర్వత్రప్రతివచనంబ్రూయుః "శ్రాద్ధభూమౌగయాంధ్యాత్వా ధ్యాత్వాదేవంగదాధరమ్ । వస్వాదీంశ్చపితౄన్ ధ్యాత్వా తతశ్శ్రాద్ధంప్రవర్తయే"॥ ఇత్యుక్త్వాతథైవధ్యాత్వా ప్రాఙ్ముఖఉపవిశ్య ఆద్యేత్యాద్యస్యాంతిథౌనిత్యస్తే అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః పితుఃప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధంకరిష్యఇతి సంకల్ప్య అగ్నింప్రతిష్ఠాప్యప్రాక్తోయం నిధాయ దక్షిణాముఖస్సవ్యంజాన్వాచ్య సవ్యాంగుష్ఠానామికాభ్యాం భూమింస్పృష్ట్వా "యేపార్థివాసః పితరః" ఇతి జపిత్వా దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైః ప్రాగాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య దక్షిణానథరానుత్తరాన్ కృత్వా దర్వ్యాదీనిహవిః పాత్రమహవిః పాత్రంచైకైకశస్సాదయిత్వా పాత్రప్రోక్షణాది పరిధినిధానాన్తంకృత్వా ఉపవీత్యాఘారసమిధావాధాయ ప్రాచీనావీతీ ప్రాగాద్యప్రదక్షిణం సమంతం పరిషిచ్య ఇధ్మమాధాయోపవీత్యాఘారహోమాహుత్వా అగ్నయేస్వాహేత్యుత్తరపూర్వార్ధే సోమాయస్వాహేతి దక్షిణపూర్వార్ధే అగ్నయేస్వాహేత్యగ్నిమధ్యేచ హుత్వా "విశ్వేదేవాశ్శృణుత" ఆగచ్ఛంతుమహాభాగా విశ్వేదేవామహాబలాః "ఇతి ద్వాభ్యామగ్నేరుత్తరతోదర్భేషు విశ్వాన్ దేవానావాహ్యాసనందత్వా యవోదకముత్సృజ్య, ప్రాచీనావీతి" ఆయాంతపితరః "ఇతిమంత్రముక్త్వా అముకగోత్రానముకశర్మణః పితౄనావాహయామీత్యగ్నేర్దక్షిణతోదర్భేషు పితౄనావాహ్య" సకృదాచ్ఛిన్నమ్ "ఇత్యాసనందత్వా" ఊర్జంవహంతీః "ఇతి తిలోదకముత్సృజ్య, ఉపవీతీ" సహస్రశీర్షాపురుషః "ఇత్యగ్నేరుత్తరతోదర్భేషు విష్ణుమావాహ్య" పురుషఏవేదమ్ "ఇత్యాసనందత్వా యవోదకముత్సృజ్య ప్రాచీనావీతీ" ఉద్ధ్రియతామగ్నౌచక్రియతామ్ "ఇతి బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య" కామముద్ధ్రియతాం కామమగ్నౌచక్రియతామ్ "ఇతితైః ప్రత్యుక్తే ఏకస్మిన్ పాత్రే హవిరపరస్మిన్ పాత్రే లవణమిశ్రం, సూపాపూప వ్యంజనాదికంచానీయాభిఘార్య దర్వ్యాంసకృదుపస్తీర్యాంగుష్ఠమాత్రం హవిర్మధ్యాద్ద్విరవదాయ పంచావత్తినాంత్రిరవదాయ సకృదభిఘార్య "యన్మేమాతా"ఇత్యాదభిష్షడ్భిః ప్రతిమంత్రం దక్షిణతోఽగ్నౌహుత్వా పునరవదాయాభిఘార్యోపవీతీ పాత్రస్థం హవిరభిఘార్య ప్రాచీనావీతీ "యేచేహపితరోయేచనేహ" ఇతి హుత్వా "స్వాహాపిత్రే" ఇత్యాదిభిష్షడ్భిరాజ్యేనహుత్వా, ఉపవీతీ దర్వ్యాముపస్తీర్య ఉత్తరార్ధాదామలకమాత్రం సకృదవదాయ పంచావత్తినాం ద్విరవదాయ ద్విరభిఘార్య "అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా"

ఇత్యుత్తర పూర్వేహుత్వా, ప్రాచీనావీతీ దర్భాన్యుపస్తీర్య అన్యపాత్రస్థంసూపాదికం సకృదవదాయాభిఘార్య ఉదీచీనముష్ణంభస్మాపోహ్య తస్మిన్ హుత్వా, పరిధీనాజ్యేననిధానక్రమేణాభ్యజ్య లేపకార్యంకృత్వా సంస్రావహోమంహుత్వా, ఉపవీతీ ప్రాయశ్చిత్తహోమంహుత్వా ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ పూర్వవత్పరిషిచ్య ప్రణీతావోక్షణం కృత్వా దక్షిణతోనిషాదితం బ్రాహ్మణంసమ్పూజ్య, ఉపవీతీ ‘‘అగ్నేనయ’’ ఇత్యగ్నిమాత్రేనాగ్నిముపస్థాయ బ్రాహ్మణాన్ వృణుయాత్.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే పఞ్చదశఃఖండః.

బ్రాహ్మణహస్తే అపఃప్రదాయాముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధే విశ్వేషాందేవానామిదమాసనమిత్యాసనార్థం దర్భాన్ వామభాగేభూమౌదత్త్వా పునరపఃప్రదాయ విశ్వేదేవార్థే భవతాక్షణః కర్తవ్యఇతి హస్తే దర్భాన్దత్వా ఓంతథేతి ప్రత్యుక్తే ప్రాప్నోతుభవానిత్యుక్తేప్రాప్నవానీతి ప్రత్యుక్తే ప్రాచీనావీత్యేవమేవ పిత్రాదీనుపవీతీ విష్ణుంచవృత్వా గృహాఙ్గణె పూర్వదిగ్భాగే ఉత్తరావనతె ప్రాదేశమాత్రే చతురశ్రే గోమయోపలిప్తె విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే ఇద మాసనమితి దర్భాన్నిధాయఇద మర్చనమిత్యక్షతైరభ్యర్చ్య తద్దక్షిణ తష్షడంగులం విహాయ తద్దక్షిణతో దక్షిణావనతె ద్వాదశాంగులే వృత్తేగోమయేనోపలిప్తే ప్రాచీనావీతీ పితృపితామహప్రపితామహానాం పాద్యస్థానే ఇద మాసనమితిదర్భాన్నిధాయతిలైరభ్యర్చ్యోపవీతీ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః పాద్యస్థానే ఇద మాసనమితి చతురశ్రమండలె దర్భాన్నిధాయాక్షతైరభ్యర్చ్య గోమయసంయుక్తమాజ్యం విప్రపాదేష్వనులిప్య, విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదం వఃపాద్యమిత్యుత్తరమండలే; అముకగోత్రేభ్యోఽముకశర్మభ్యః పితృపితామహప్రపితామహేభ్య ఇదంవః పాద్యమితి దక్షిణమండలే, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే ఇదంతేపాద్యమిత్యుత్తరమండలే విప్రపాదాన్ ప్రక్షాళ్య స్వస్యచ పాదౌ ప్రక్షాళ్య మండలస్యోత్తర ఆచమ్య విప్రానపి తత్రైవాచమయ్య, ప్రాచీనావీతీ ‘‘అపహతాఅసురాః’’ ఇతిపిత్రాదిభుక్తిస్థానేతిలాన్ సికతాశ్చ ప్రకీర్య ‘‘ఉదీరతామవర’’ ఇత్యద్భిరవోక్ష్య ‘‘యజ్ఞేశ్వరోహవ్యసమస్తకవ్యభోక్తావ్యయాత్మాహరిరీశ్వరోత్ర । తత్సన్నిధానాదపయాంతు సద్యోరక్షాంస్యశేషాణ్యసురాశ్చసర్వే’’ ఇతి జపిత్వా సర్వత్ర తిలాన్ప్రకీర్య పూర్వవదాద్యంతయోరుదకదాన సహితమాసనం దత్త్వాచమ్య వస్త్రయజ్ఞోపవీతగంధ పుష్పాలఙ్కార ధూప దీప వర్తులపవిత్ర దక్షిణాదత్త్వా గోమయాజ్యాభ్యాం చతురశ్రముపలిప్య తత్రాజ్యంనిషిచ్య దర్భాన్నిధాయ తదుపరి వామాగ్రాణి కదలీపత్రాణి నిధాయ తేష్వాజ్యంనిస్రావ్య అన్నపాయససూపాపూపవ్యంజనాదిక్రమేణదత్త్వా హుతశేషమన్నం పిత్రాదిపాత్రేషు దత్త్వా తదుపరి దర్భాన్నిధాయ విశ్వదేవపురతో దక్షిణంజాన్వాచ్య భగవత్సాద్యబలేన

ప్రణవవ్యాహృతి పూర్వయాగాయత్ర్యాఽన్నంప్రోక్ష్య "దేవసవితః ప్రసువ" ఇతి ప్రద
క్షిణమన్నం పరిషిచ్య హస్తే జలందత్త్వాహస్తం గృహీత్వా "పృథివీతేపాత్రమ్" ఇత్యన్నా
దికంస్పర్శయిత్వాఇదంవిష్ణురిత్యన్నేద్విజాంగుష్ఠనఖాస్యప్రదేశంనివేశ్యస్వాహావిష్ణోహవ్యం
రక్షస్వ అముకగోత్ర స్యాముకశర్మణః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధే విశ్వేదేవాదేవతా ఏతద్వో
హవ్యం సవ్యంజనమిత్యాద్యుక్త్వా యవోదకముత్సృజ్య ప్రాచీనావీతీ పిత్రాదీనాం పుర
తస్సవ్యంజనాన్వాచ్య 'ఏషతేతత' ఇతిత్రిభిర్మంత్రైః పాత్రస్థాన్నవ్యంజనాదీని క్రమేణాభి
మృశ్యాన్నప్రోక్షణాదిపూర్వవత్ స్వధావిష్ణోకవ్యంరక్షస్వేత్యాదిభేదేన సర్వంకృత్వా
తిలోదకముత్సృజ్య, ఉపవీతివిశ్వదేవవద్విష్ణోశ్చకృత్వా ప్రాచీనావీతీ 'యజ్ఞేశ్వరోహవ్య'
'ఏకోవిష్ణుః' ఇతిశ్లోకద్వయముచ్చార్య అనేన బ్రాహ్మణభోజనేన భగవాన్విశ్వదేవరూపీ
పితృపితామహ ప్రపితామహరూపీశ్రాద్ధ సంరక్షకశ్రీమహావిష్ణు రూపీభగవాన్ జనార్దనః
ప్రీయతామితి దర్భేషు తిలాక్షతోదకముత్సృజ్య, భగవతే సమర్పితేనార్ఘ్య జలేనపరిషే
చనం పాద్యజలేనాపోశనంచ కారయిత్వాఽఽ'ప్రాణేనివిష్టోఽమృతంజుహోమి' ఇతి పఞ్చ
భిః ప్రాణాహుతీః కుర్వాణాన్ సమీక్ష్య 'బ్రహ్మణిమఆత్మాఽమృతత్వాయ' ఇత్యాత్మానం
సమీక్ష్య ప్రణవవ్యాహృతిసహితాంగాయత్రీం మధువాతా ఇతిత్ర్యృచం మధ్వితిత్రిర్జపిత్వా
యథాసుఖంజుషధ్వమిత్యుక్త్వా వైష్ణవాన్ రక్షోఘ్నాన్ పితృసూక్తాన్ పావమానాదీంశ్చ
భవతో భుంజానాన్ యావచ్ఛక్యంశ్రావయిష్య ఇత్యనుజ్ఞాప్య శ్రావయేత్యుక్తే భుంజా
నానానవేక్షమాణఉపవీతీ పూర్వోక్తమంత్రాన్ పఠేత్॥ భగవన్నివేదితమేవాన్నాదికంద
ద్యాత్। భగవతే సమర్పితాన్యాచమనీయార్హణీయాదీని భగవదభిషేకజలంచ పానార్థం
దద్యాత్। భుక్తవత్సుద్విజేషు ప్రాచీనావీత్యపేక్షితంపృష్ట్వా పూర్వవద్గాయత్ర్యాదీన్యత్ర
న్నమీమదన్తేతిచజపిత్వా సమ్పన్నమిత్యుక్త్వా ఆస్తునస్సమ్పన్న మితిప్రత్యుక్తే తృప్తాఃస్థేత్యు
క్త్వా తృప్తాఃస్మఇతి ప్రత్యుక్తే పితృదేవయోర్మధ్యే భువంసమ్ప్రోక్ష్య తత్రదర్భాన్
సంస్తీర్య తేషు తిలోదకముత్సృజ్య అన్నవ్యంజనాదికంజలేనాప్లావ్య 'యే అగ్నిదగ్ధాః' ఇతి
తత్ప్రవికీర్య తదుపరిపూర్వవత్తిలోదకముత్సృజ్యోపవీత్యాచమ్య భగవత్పాద్యజలేనాపోశ
నంకారయిత్వాఽఽచాన్తేషు తామ్బూలందక్షిణాంచదత్త్వాస్వామినః అస్మిన్ దివసేఅము
కగోత్రమముకశర్మాణంపితరముద్దిశ్యకృతం ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధం యథాశాస్త్రసుస్థితంగయా
శ్రాద్ధఫలద మక్షయ్యతృప్తికరంభగవత్ప్రీణనంచభూయాదితిభవంతోఽనుగృహ్ణన్త్వితిప్రార్థ్య
తథాస్త్వితి ప్రత్యుక్తే అన్నశేషైఃకింక్రియతా మితిపృష్ట్వా ఇష్టైస్సహ భుజ్యతామితిప్ర
త్యుక్తే దాతారోనోఽభివర్ధంతామితి ప్రార్థ్య, దాతారోవోఽభివర్ధంతామితిప్రత్యుక్తే
ఓంస్వధేత్యుక్త్వా అస్తుస్వధేతిప్రత్యుక్తే భూమౌకించిజ్జలంనిస్రావ్య 'స్వాదుషగ్ంసదః'
ఇత్యాదిజపిత్వా ఉపవీతీ ప్రణమ్యోత్థాయ 'అగ్నిరాయుష్మాన్' ఇత్యాది భిరాశీర్వచ
నైః కృతే 'ధన్యావయంభవత్పాదరజః పూతమిదంగృహమ్। అనుగ్రహాశ్చయుష్మాభిః కృతో

స్వాసుదంయూయపఖిః'' ఇత్యాన్యుపచారానుక్త్వా, ఉత్తిష్ఠతపితరః, ఉత్తిష్ఠతవిశ్వేదేవాః, ఉత్తి ష్ఠవిష్ణ ఇతిదర్భాన్వారంభణేన బ్రాహ్మణానుత్థాప్య 'వాజేవాజే' ఇతిజపిత్వా ఆసీమాంత మనువ్రజ్య 'పత్రశాకాదిదానేన క్లేశితాయూయమీదృశాః । తత్క్లేశజాతం చిత్తేతువిస్మృ త్యక్షంతుమర్హథ॥ మంత్రహీనంక్రియాహీనం భక్తిహీనం ద్విజోత్తమాః । శ్రాద్ధంసం పూర్ణతాంయాతు ప్రసాదాద్భవతాం మమ॥ అద్యమే సఫలంజన్మ భవత్పాదాబ్జవం దనాత్ । అద్యమేవంశజాస్సర్వే యాతావోఽనుగ్రహాద్దివమ్'॥ ఇత్యుపచారానుక్త్వా ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రస్థాప్యాగత్య ప్రాచీనావీత్యగ్నేర్దక్షిణతోద్వేధాదర్భాన్ సంస్తీర్య పూర్వదర్భేషు మార్జయన్తాం మమపితర ఇత్యాదిభిర్దక్షిణాపవర్గం తిలోదకముత్సృజ్య హుతశేషైర్భుక్తశేషైశ్చాన్నవ్యంజనాదిభిస్తిలమిశ్రైర్ముష్టిప్రమాణం కుక్కుటాండ ప్రమాణంవాపిండషట్కంకృత్వా పూర్వదర్భేష్వేతత్తే తతేత్యాదిభిః పశ్చిమదర్భేష్వే తత్తేమాతరిత్యాదిభిః పిండషట్కందత్త్వా యేచత్వామను యాశ్చత్వామన్వితిచ పిండ మూలే దర్భేషు ప్రతిపిండం లేపంనిమృజ్య పూర్వవత్తిలోదక ముత్సృజ్య యేచవోఽత్రేతి పిత్రాదిపిండాన్ యాశ్చవోఽత్రేతిమాత్రాదిపిండాన్ తేచవహన్త్వామితిపిత్రాదిపిండాన్ తాశ్చవహన్త్వామితిమాత్రాదిపిండాన్ తృప్యంతుభవంత ఇతిపితృపిండాన్ తృప్యంతుభవ త్య ఇతిమాతృపిండాన్ తృప్యతతృప్యతతృప్యతే త్యుభయపిండానుపస్థాయ ఉదకపాత్రం దక్షిణహస్తేనిధాయ సవ్యేనపాణినాపిధాయ తిలమిశ్రేణ తేనోదకేనపుత్రాన్. పాత్రా నిత్యుభయపిండాన్ పితృతీర్థేన త్రిరప్రదక్షిణం పరిషిచ్య పిండావస్థాన పాత్రం హోమ పాత్రాణిచావాఙ్ముఖీకృత్వా తృప్యతతృప్యతతృప్యతేతి మంత్రంయావచ్ఛ్వాస మావర్త్య పాత్రాణిప్రోక్ష్య ద్వంద్వముత్తానానికృత్వా పిండంకరణశిష్టం గ్రాసమాత్రమన్నం ప్రాణే నివిష్టోఽమృతంజుహోమి బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయేతిప్రాశ్య ఉపవీత్యాచమ్య మధ్య మపిండా పత్న్యై వా పత్నీభ్యాం పత్నీభ్యోవావిభజ్య ప్రతిభార్యం మంత్రమావర్త్య జ్యేష్ఠక్ర మేణ దద్యాత్, తాఃస్వంస్వంభాగం ప్రాశ్నీయుః । అస్పృశయోస్త్వేకతరస్యై రజస్వ లాయైపత్న్యై పత్న్యాసంనదద్యాత్ । పత్న్యభావే జలేప్రక్షిపేత్ । తతఆచమ్య స్వశేష భూతేనమయేతి గద్యం పద్యంవాఽనుసన్ధాయ భగవదర్పణంకుర్యాత్.

ఇతిప్రయోగదర్పణే షోడశఃఖండః.

మాతృశ్రాద్ధేతు 'ఆయాతపితరః' ఇతి పిత్రీనావాహయేత్ 'యస్మైమాతా' ఇత్యాదిభిః పిత్రాదిభ్యోజుహుయాన్మాత్రాదీన్ వృణుయాత్ 'ఏషతేమాతః' ఇత్యాది భిరన్వాభిమర్శనం పిత్రాదీనాంమాత్రాదీనాంచ పిండప్రదానంకుర్యాత్ । పితృవ్యశ్రాద్ధే పితృవ్యపితామహ ప్రపితామహాన్వృణుయాత్పితుః పిత్రాదీనావాహయేత్పితుః పిత్రా దిభ్యోజుహుయాత్ । జ్యేష్ఠ భ్రాతృశ్రాద్ధే జ్యేష్ఠ భ్రాతృపితృపితా మహాన్వృణుయాత్,

భార్యాశ్రాద్ధే భార్యా మాతృపితామహ్యర్థే వృణుయాత్, ఉభయత్ర పిత్రాదిభ్యో జుహుయాత్ । భర్తుశ్శ్రాద్ధే భర్తృతత్పితృ పితామహార్థే వృణుయాత్ “ యస్మైభర్తుర్మాతా” ఇతి జుహుయాత్ ! మాతామహశ్రాద్ధే మాతామహమాతుః పితామహమాతుః ప్రపితామహ్యర్థే వృణుయాత్“ యస్మైమాతుర్మాతా” ..ఇతి జుహుయాత్ ! యోయోజీవతితంతం విహాయ వరణాదికుర్యాత్ । యేభ్యోజుహోతి తేభ్యస్తత్పత్నీభ్యశ్చ పిండప్రదానంకుర్యాత్ । కనిష్ఠభ్రాతృభగినీపుత్ర మాతులాచార్యాదీనాం శ్రాద్ధం సంకల్పవిధానేన। భ్రాత్రర్థే భగిన్యర్థే ఇత్యేకైకోద్దిష్టమ్, ఆవాహనహోమవికిరపిండ ప్రదాన వర్జంకుర్యాత్। ఏకముద్దిశ్య క్రియమాణమేకోద్దిష్టమ్, త్రీనుద్దిశ్య క్రియమాణం పార్వణమ్ । తయోరేకస్మిన్దినే సంయోగేపూర్వం పార్వణంకృత్వా పశ్చాదేకోద్దిష్టంకుర్యాత్ । మాతాపిత్రోశ్శ్రాద్ధసంయోగే పూర్వంపితుశ్శ్రాద్ధంకృత్వా పశ్చాన్మాతుశ్శ్రాద్ధం కుర్యాత్ । దార్శికాబ్దికయోర్యోగేపూర్వమాబ్దికం కృత్వా పశ్చాద్దార్శికం కుర్యాత్ । సోదకుమ్భమాసికయోర్దర్శసఙ్క్రాన్త్యోర్దర్శోపరాగయోశ్చ యోగేసోదకుంభ దార్శికేహిత్వా మాసికసఙ్క్రాన్త్యుపరాగశ్రాద్ధానికుర్యాత్ । దార్శికమాసికయోర్దార్శిక సోదకుంభయోర్దార్శికాబ్దికయోరాబ్దిక సఙ్క్రాన్త్యోరాబ్దికోపరాగయోర్యోగే శ్రాద్ధద్వయమపి కుర్యాత్ । అతోఽన్యేషాం యోగేదేవతాభేదే నిమిత్తభేదేవా శ్రాద్ధద్వయం కుర్యాత్ । పాకారంభాత్పరంకర్తుః వరణాత్పరం భోక్తుశ్చాఘసంభవేఽపి శ్రాద్ధంకుర్యాత్, అఘీశ్రాద్ధ పదార్థంన స్పృశేత్, అఘరహితేన పరివేషణం కారయేత్, భోజనానన్తరం గృహాంతరాదాహృతేనోదకేనాచామేత్ । పాకారంభాత్పూర్వమపి తస్మిన్దినే జననేమరణేవా ఆసన్నేనిరవకాశ శ్రాద్ధేచ ప్రాప్తేమదీయమిదం వస్తుజాతం పితృర్థమితి నిర్దిశ్య అఘరహితస్య హస్తే దర్భం ప్రదాయ తేన సంకల్పవిధానేనోపవీతి నాశ్రాద్ధం కారయేత్స్వయం తత్రప్రాచీనావీత ముపవీతంచకుర్యాత్ । అత్యన్తాశక్తావప్యేవం కారయేత్ । ఏకోద్దిష్టే సపిండీకరణేచ నిమిత్తస్య షోడశైకోద్దిష్టనిమంత్రిత నిమిత్తానాం మధ్యేఏకస్య ద్వయోర్బహూనాం వాభోజనవేళాయాంవమనేజాతే పాత్రముద్ధృత్య శుద్ధింకృత్వాపూర్వం స్థాపితేఽగ్నౌ ప్రేతమావాహ్య ఆసనాదిభిరభ్యర్చ్య ప్రాణాయస్వాహేత్యాదిభిః పంచాన్నాహుతీర్యమాయ సోమమితి మంత్రేణ ద్వాత్రింశదన్నాహుతీస్తావతీరాజ్యాహుతీశ్చహుత్వా బ్రాహ్మణానాం తామ్బూల దక్షిణాదికందత్త్వోద్వాస్య తస్మిన్దినే ఉపోష్యాపరేద్యురేకోద్దిష్టం సాంపిండ్యం షోడశం వాపునః కుర్యాత్ । సాపిండ్యాది పార్వణశ్రాద్ధేపిత్రర్థం నిమంత్రితస్య వమనేతస్మిన్దినే ఉపోష్యాపరేద్యుః పునశ్శ్రాద్ధంకుర్యాత్ । భ్రాత్రాద్యేకోద్దిష్టశ్రాద్ధేష్వేవమ్ । పితామహస్యవమనేపాత్ర ముద్ధృత్య శుద్ధింకృత్వా పూర్వం స్థాపితేఽగ్నావముకగోత్రమముక శర్మాణం పితామహ మావాహయామీత్యావాహ్యాముకగోత్రస్యా ముక శర్మణః పితామహస్యేదమాసన మిత్యాసనాదిభిరభ్యర్చ్య ప్రాణాయస్వాహేత్యాదిభిః

పంచాన్నాహుతీర్హుత్వా అముకగోత్రాయాముక శర్మణే పితామహాయస్వాహేతి ద్వాత్రింశదన్నాహుతీర్జుహుయాత్ ప్రపితామహస్య వమసేతు తమావాహ్య తస్మై పూర్వవజ్జుహుయాత్ పితృవ్యాదిశ్రాద్ధేష్వేవమూహ్యమ్ । పిత్రాదీనాం త్రయాణామప్యేక ఏవ నిమంత్రితశ్చేత్తస్యవమనేపునశ్శ్రాద్ధం కుర్యాత్ । పిండప్రదానాత్పూర్వ మగ్నినాశే తస్మిన్ దినే ఉపోష్యాపరేద్యుః పునశ్శ్రాద్ధంకుర్యాత్ । భుంజానానాం మధ్యే ద్వయోర్భోజన పాత్రయోరన్నోదకాది సంసర్గేణోచ్ఛిష్టే తావుభౌ భోజనాద్విరమేతామ్, కర్తాఉపోష్యాపరేద్యుః పునశ్శ్రాద్ధంకుర్యాత్ । అన్యతరోచ్ఛిష్టాభావే తదుచ్ఛిష్టపాత్రం నిస్సార్య గోమయేనోపలిప్యాన్యపాత్రం నిధాయ తస్మిన్నన్నాదికంపరివిష్య తత్పరిషేచనం కారయిత్వా భోజయేత్ । హస్తస్యోచ్ఛిష్టేతం ప్రక్షాళయేత్ । అన్యోన్యగాత్రసంస్పర్శే పాత్రస్థమన్నంభుక్త్వా అష్టశతంగాయత్రీజపంకుర్యాత్ । భుక్తిమధ్యే దీపనాశే సూర్యంధ్యాయంతః పాణిభ్యాంభోజనపాత్రం గృహ్ణంతః పునర్దీపేప్రజ్వలితే భోజనపాత్రస్థమేవాన్నం భుంజీరన్ । విభక్తేష్వపిభ్రాతృషు ప్రథమాబ్దికపర్యంతం జ్యేష్ఠపుత్ర ఏవ కుర్యాత్తదూర్ధ్వం సర్వేఽపిపృథక్పృథక్కుర్యుః । అవిభక్తా అపిభిన్నస్థానగతాశ్చేత్ ప్రత్యాబ్దికదార్శికాదికంపృథక్పృథక్కుర్యుః॥ ఏవంనిత్యం నైమిత్తికంచశ్రాద్ధం యథాశక్తికుర్యాత్ తేనప్రీతాః పితరః పశుపుత్రాదికాన్ భోగాన్ప్రయచ్ఛన్తి, అకరణేపశుపుత్రాది హీనో భవత్వితిశపంతి, సర్వేఽపినిందంతిశరీరాంతే బహూన్నరకాననుభూయ బహుజన్మసుచండాలో భవతి.

పితుస్సాపిండ్యమాసికాబ్దికాదిషు తత్రద్విశ్వేదేవార్థే ద్వౌవిప్రౌపిత్రర్థేపంచత్రీన్వా పితామహార్థఏకం ప్రపితామహార్థఏకంవిష్ణ్వర్థమేక మేవమష్టాదశ ద్వాదశవాబ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । అథవా 'శ్రాద్ధంనవిస్తరేత్ప్రాజ్ఞః' ఇతివచనాద్విశ్వేదేవార్థే ద్వౌపిత్రాద్యర్థ ఏకైకం విష్ణ్వర్థమేకమేవంషడ్బ్రాహ్మణాన్ వృణుయాత్ । ద్రవ్యస్యబ్రాహ్మణస్యవాఽలాభే విశ్వేదేవార్థమేకం పితృపితామహ ప్రపితామహార్థమేకం విష్ణ్వర్థమేకం ఏవంత్రీన్ బ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । విష్ణ్వర్థే విశ్వేదేవార్థేవా ద్రవ్యస్యబ్రాహ్మణస్యవాఽలాభే దేవతాసన్నిధౌ పాత్రంపాత్రద్వయంవానిధాయ తస్మిన్నన్నవ్యంజనాదికం నిధాయ శ్రాద్ధాంతే తదన్నమగ్నౌప్రక్షిపేద్బ్రహ్మచారిణేవాదద్యాత్ । నిమంత్రణానంతరం విశిష్టబ్రాహ్మణ ఆగతశ్చేత్తాననుజ్ఞాప్య తైస్సహితంచభోజయేత్ । ప్రవాసేఅగ్న్యభావేఆపత్సువా మాసికాబ్దిక దర్శశ్రాద్ధవ్యతిరిక్తశ్రాద్ధం తీర్థశ్రాద్ధంచామేన కుర్యాత్.

ఆమరూపేణశ్రాద్ధం కరిష్యఇతిసంకల్ప్య వరణప్రాదప్రక్షాళన గంధదానాదికృత్వా బ్రాహ్మణానాం పురతస్తండులశాకదధిక్షీరఘృతాదికం నిధాయ ఆనేనామశ్రాద్ధేన భగవాన్ జనార్దనః ప్రీయతామితితిలోదకముత్సృజ్య తాంబూలందక్షిణాంచదద్యాత్ । ఏవమేవహిరణ్యశ్రాద్ధమ్, తండులాదిస్థానే హిరణ్యంనిదద్యాత్ । అథవా పిండప్రదాన

రూపేణ శ్రాద్ధంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య మార్జయంతాం మమపితరఇత్యాదిభిః పిండప్రదానం కుర్యాత్ । అథవాఫలైర్మూలైర్వాకుర్యాత్ । అథవా ఉదకుంభరూపేణ శ్రాద్ధంకరిష్య ఇతి సంకల్ప్య వరణాదికృత్వా జలపూర్ణాన్ కుమ్భాన్ సదక్షిణానణూచానేభ్యోదద్యాత్. అథవాశ్రాద్ధమంత్రరూపేణ కరిష్యఇతిసంకల్ప్యదక్షిణాముఖస్సవ్యంజాన్వాచ్య శ్రాద్ధ మంత్రానధీయీత । అథవాతిలతర్పణరూపేణశ్రాద్ధం కరిష్యఇతిసంకల్ప్య పిత్రాదీం స్తర్పయేత్॥ అథవాఉపవాసరూపేణశ్రాద్ధం కరిష్యఇతిసంకల్ప్యోపవసేత్.

దర్శాదావపరాహ్ణేఽముకగోత్రాణామముకశర్మణాం పితృపితామహప్రపితామహానాం సపత్నీకానాం, అముకగోత్రాణామముకశర్మణాం మాతామహమాతుః పితామహమాతుః ప్రపితామహానాం సపత్నీకానాంఉభయవంశ పితౄణాం దర్శాదిశ్రాద్ధం తిలతర్పణరూపేణ కరిష్యఇతిసంకల్ప్య ద్వేధాదక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య పూర్వదర్భేషు 'ఆయాతపితరః' ఇతిసపత్నీకాన్ పిత్రాదీనావాహ్య 'సకృదాచ్ఛిన్నమ్' ఇతి దర్భానాసనార్థం దత్వా తిలైరభ్యర్చ్య 'ఊర్జంవహంతీః' ఇతి తిలోదకముత్సృజ్య పశ్చిమదర్భేషు 'ఆయాతమాతుఃపితరః' ఇతి సపత్నీకాన్ మాతామహాదీనావాహ్య పూర్వవదాసనం దత్వాభ్యర్చ్య తిలోదకముత్సృజ్య "ఉదీరతాం-అంగిరసః-ఆయంతు" ఇతి ప్రతిమంత్ర మముకగోత్రానముక శర్మణః పితౄన్ స్వధాన మస్తర్పయామీతి త్రిస్త్రిస్తర్పయిత్వా "ఊర్జంవహంతీః - పితృభ్యస్స్వధాబిభ్యః - యేచేహపితరః" ఇతిత్రిభిః పితామహాన్ "మధువాతా - మధునక్తం- మధుమాన్" ఇతిత్రిభిః ప్రపితామహాంశ్చ పూర్వవత్తర్పయిత్వా, అముకగోత్రా అముకనామ్నీర్మాతౄః స్వధా నమస్తర్పయామీత్యాదిభిః మాతృపితామహీ ప్రపితామహీశ్చ మంత్రవర్జం త్రిస్తర్పయిత్వా జ్ఞాతీన్ జ్ఞాతిపత్నీశ్చ తర్పయిత్వా, పశ్చిమదర్భేషు పూర్వోక్తమంత్రైర్మాతామహాన్ మాతుః పితామహాన్ మాతుః ప్రపితామహాంశ్చ పూర్వవత్తర్పయిత్వా, మాతామహీర్మాతుః పితామహీర్మాతుః ప్రపితామహీశ్చ మాత్రాదివన్మంత్రవర్జం తర్పయిత్వా, పితృవంశ్యా మాతృవంశ్యాయేచాన్యేమత్త ఉదకమర్హంతి తాన్ స్వధానమస్తర్పయామీత్యుభయదర్భేషు త్రిస్తర్పయిత్వా "ఊర్జంవహంతీః" ఇత్యంజలినోదకం త్రిఃప్రదక్షిణీకృత్య తృప్యతేతిత్రిస్తర్పయిత్వోత్థాయాంజలిబద్ధ్వా దక్షిణాముఖస్తృప్యధ్వమితి "త్రిరుక్త్వా" నమోవః పితరః "ఇత్యాది" వసిష్ఠోభూయానస్ "ఇత్యంతేనోపస్థాయ "యేషాంపితాన చభ్రాతాన బంధుర్నచ గోత్రిణః । తేతృప్తిమఖిలాయాంతు మయాత్యక్తైఃకుశైస్తిలైః" ఇతి దర్భానన్యత్ర త్యక్త్వా ఉపవీత్యాచమ్య" యేకేచాస్మత్కులే జాతా అపుత్రాగోత్రజా మృతాః । తేగృహ్ణంతు మయాదత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకమ్॥ "ఇతి స్నానవస్త్రం చతుర్గుణీకృత్య నివీతీ తీరేనిష్పీడ్య తద్వస్త్రం వామప్రకోష్ఠేనిక్షిప్యోపవీతీ ద్విరాచా

మేత్ । ఏకైకస్య తర్పణస్య నప్తాష్టవాలిలాగ్రాహ్యః ॥ పిత్రాదీనామాబ్దికం ప్రద్యాబ్దికం వాయానుద్దిశ్య కృతం తానుద్దిశ్యా పరేద్యుస్తర్పయేత్ ॥ దర్శశ్రాద్ధాతస్సి స్నేవదినే శ్రాద్ధాత్పూర్వమేవతర్పయేత్, తీర్థశ్రాద్ధేహిరణ్య శ్రాద్ధే శ్రాద్ధాత్పరమ్, మహాలయేఽపరేద్యుః.

బ్రహ్మమేధాదీనాం ప్రయోగో యథామతి సీతారామ ప్రేరితేన మయాకృతః, తస్మాదిమం ప్రయోగదర్పణం సమ్యగ్వీక్ష్య అత్రామక్త దురుక్తాదీన్ ధర్మశాస్త్ర ప్రవీణాస్సంత స్సంశోధయంతు, అనేన ప్రయోగదర్పణేన భగవాన్ ప్రీయతాంసీతారామః.

ఇతి ప్రయోగదర్పణే సప్తదశః ఖండః.

శ్రీమన్నైధ్రువకాశ్యప కులకలశపయోరాశి రాకానిశాకరాయమాణ
వీరరాఘవసూరి విరచితః.

—•—

ప్ర యో గ ద ర్ప ణం

సంపూర్ణః.

—

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ రామచన్ద్రాయనమః.

ప్రయోగదర్పణానుక్రమణికా.

జీవప్రాయశ్చిత్తమ్.

పాదౌప్రక్షాళ్య ఆచమ్య దక్షిణా తాంబూలసహితం అక్షతాంశ్చ హస్తేగృహీత్వా ఓమ్ నమస్సదసే నమస్సదసస్పతయే - నమస్సఖీనాం - పురోగాణాం చక్షుషే - నమోదివేనమః పృథివ్యై - సప్రథసభాంమే గోపాయ - యేచసభ్యాస్సభాసదః తానింద్రియావతః కురు - సర్వమాయురుపాసతాం - సర్వేభ్యః శ్రీవైష్ణవేభ్యోనమః-ప్రణమ్య - స్వామినః- అశేషేహేపరిషత్ భవత్పాదమూలేమయా సమర్పితామిమాం సౌవర్ణీం యత్కించిద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్యగోత్రస్యశర్మణః పితుః ప్రాణానాంసుఖోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం జన్మప్రభృతి ఏతత్క్షణపర్యంతం బాల్య యౌవన కౌమార వార్ధకేషు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థాయాం మనోవాక్కాయ కర్మభిః బుద్ధిపూర్వాబుద్ధిపూర్వావస్థాయాం జ్ఞానతోఽజ్ఞానత స్సంభావితానాం పాపానామపనోదనార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రంకర్తుం యోగ్యతాసిద్ధిమనుగ్రహాణ - దర్భేష్వాసీనః దర్భాన్ధారయమాణఃపవిత్రపాణిః, అప ఉపస్పృశ్య ప్రాణానాయమ్య. సంకల్పః అస్యాంశుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం గోత్రస్య శర్మణః పితుః జన్మప్రభృతి- అపనోదనార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రతినిధియత్కించిత్ హిరణ్యరూపేణకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య. హిరణ్యాహస్తేగృహీత్వా। హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః। అనంతపుణ్యఫలదం అదశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ఏతద్ధిరణ్యం అక్షతాసహితం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ- ఇతిబ్రాహ్మణాయ శ్రోత్రియాయ దరిద్రాయకుటుంబినేదద్యాత్ - శ్రీపాదతీర్థంసాలగ్రామతీర్థంవాప్రాశయిత్వా. శిర

సిచప్రోక్ష్యతులసీదళమాలాం ధారయిత్వా శుచౌదేశేభూమ్యాం దర్భే
ష్వసాదయిత్వా పుణ్యసూక్తం పుణ్యమంత్రం అష్టాక్షరం ద్వాదశాక్ష
రం షడక్షరం మనుసంధానాత్ శ్రావయిత్వా.

ఉత్క్రాంతిగోదానం.

పాదౌప్రక్షాళ్యాచమ్య పవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య మహాసం
కల్పంకృత్వా గోత్రస్యశర్మణః పితుః సుఖోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థ ఉత్క్రాం
తిసంజ్ఞికగోదానం కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య శ్రీమహావిష్ణు బ్రాహ్మణస్య ఇద
మాసనం ఇదమర్చనం. అత్యుత్క్రాంతౌ ప్రవృత్తస్య సుఖోత్క్రమణ
సిద్ధయే। తుభ్యం సంప్రదదేధేను మిమాముత్క్రాంతిసంజ్ఞికాం॥ గవా
మంగేషుతిష్ఠంతిభువనానిచతుర్దశ । తస్మాదస్యాః ప్రదానేన అదశ్శాం
తింప్రయచ్ఛమే॥ అస్మైశ్రీవైష్ణవాయ తచ్ఛాఖాధ్యాయినే తచ్ఛర్మణే
ప్రతిగృహీత్రే ఇదం ఉత్క్రాంతిసంజ్ఞికగోదానం తుభ్యమహం సంప్ర
దదే నమమ - ఇతివిప్రాయగాందత్వా.

పితృమేధః - కర్ణమంత్రః.

అథకర్తాచమ్య ప్రాణానాయమ్య సంకల్ప్యగోత్రస్యశర్మణః- య
జమానస్య పితుః మోక్షప్రాప్త్యర్థం కర్ణసూత్రమంత్రజపంకరిష్య ఇతి
సంకల్ప్య, యజమానస్యపితుఃదక్షిణేకర్ణేజపేత్ - ఆయుషఃప్రాణగ్ంసం
తను- ప్రాణాదపానగ్ంసంతను- అపానాద్వ్యానగ్ంసంతను- వ్యానాచ్చ
క్షుస్సంతను - చక్షుషః శ్రోత్రగ్ంసంతను- శ్రోత్రాన్మనస్సంతను- మన
సోవాచగ్ంసంతను - వాచఆత్మానగ్ంసంతను - ఆత్మనఃపృథివీగ్ంసంతను-
పృథివ్యాఅంతరిక్షగ్ంసంతను-అంతరిక్షాద్దివగ్ంసంతను- దివస్సువస్సంతను
నారాయణశబ్దంజపన్.

శ్రీ చూర్ణ పరిపాలనం.

మరణానంతరంకర్తాస్నాత్వా ఊర్ధ్వపుండ్రంధృత్వాశవంస్నాప
యిత్వాఅలంకృతం శ్రీచూర్ణపరిపాలనంకృత్వా- సభార్యాప్రదక్షిణీకృత్య

ప్రణమ్యస్వామినః అశేషేహేపరిషత్ భవత్పాదమూలే మయాసమర్పి
తామిమాంసావర్ణీం దక్షిణాం యత్కించిదపి యథోక్తదక్షిణామివస్వీ
కృత్యగోత్రస్యశర్మణః యజమానస్యపితుః పరమపదంప్రాప్తేసతి కోయి
ల్తిరుమలై పెరుమాళ్ కోయిల్ తిరునారాయణపురం జీయాళ్ శ్రీవైష్ణవా
ళ్ శ్రీచూర్ణపరిపాలనం సాధిత్తరుళవేణుమ్.

ఇతి శ్రీవైష్ణవాన్ప్రార్థయిత్వా స్వగురుపరంపరాపూర్వకంయథాసం
ప్రదాయం ద్రావిడప్రబంధం వాచయిత్వా లాజాన్ ప్రేతమార్గేఅవ
కీర్య అగ్నిసంధానాదిపితృమేధం బ్రహ్మమేధంవాకుర్యాత్.

పత్నీవతఃప్రేతాగ్నిసంధానం.

సభాంప్రణమ్యప్రాచీనావీతీ- అశేషేహేపరిషత్ -స్వీకృత్యగోత్ర
స్యశర్మణః పితుః ప్రేతస్య అద్యప్రథమేహని పైతృమేధికసంస్కారార్థం
ప్రేతాగ్నిసంధానంకర్తుం యోగ్యతాసిద్ధిమనుగ్రహాణ ఇతిబ్రాహ్మణైర
జ్ఞాప్యఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ సంకల్ప్య గోత్రస్యశర్మణః
పితుః ప్రేతస్యఅద్య ప్రథమేహనిపైతృమేధిక సంస్కారార్థం ప్రేతాగ్ని
సంధానంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య స్థండిలంకల్పయిత్వా విపరీత ముల్లిఖ్యాద
ర్భంనిరస్య అపఉపస్పృశ్యభూర్భువస్సువరోమిత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యప్రజ్వా
ల్యవిపరీతం పరిసమూహ్య పాత్రోయం నిధాయ విపరీతం పరిస్తీర్య అ
గ్నేర్దక్షిణతః దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్సంస్తీర్య తేషు ఉపరిపాత్రాణి ఏ
కైకశస్సాదయిత్వా - దర్వీమాజ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీమితర దర్వీంచ సాద
యిత్వా - ఏకదర్భేణఆయామితంకృత్వా ప్రోక్షణీ జలేనాపూర్యపవిత్రే
ణోత్పూయ ఉత్తానానికృత్వా పాత్రాణి ప్రోక్ష్య అపరేణాగ్నిం పవి
త్రాంతర్హితే ఆజ్యస్థాల్యామాజ్యం విలాప్య దక్షిణతోంగారాన్నిరూ
హ్య తేష్వధిశ్రిత్యజ్వలతాతృణేన వద్యుత్యఏకదర్భాగ్రం ప్రిత్యస్యవిపరీ
తంత్రిఃపర్యగ్నికృత్వాదక్షిణత ఉద్వాస్యఅంగారానగ్నౌ ప్రత్యూహ్యఏ
కదర్భాగ్రం పవిత్రంపునరాహృత్య విపరీతంత్రిరుత్పూయగ్రంథిం విస్రస్య

అపఉపస్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి - దర్భాన్ముష్టినైకదర్భేణసంమృజ్యపునర్ని
ష్టప్య ప్రోక్ష్యనిధాయ అద్భిస్సంస్పృశ్య అగ్నౌ ప్రహరతి అగ్నిమప్రదక్షి
ణం పరిషిచ్య ద్వాదశగృహీతేనాజ్యేన - ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా - ఇ
త్యేతయా ఆగ్నౌ హుత్వా - ప్రజాపతయఇదం - అయాశ్చాగ్నే స్యనభి
శస్తీశ్చ సత్యమిత్వమయా అసి - అయసా మనసాధృతో యసావ్యమూ
హిషేయానో ధేహి భేషజం స్వాహా - అగ్నయే అయస ఇదం - అనాజ్ఞా
తం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్యక్రియతే మిథు అగ్నే తదస్య కల్పయ త్వగ్ హి
వేత్థయథాతథగ్ స్వాహా - అగ్నయ ఇదం - పురుషసంమితో యజ్ఞోయ
జ్ఞః పురుషసమ్మితః అగ్నే తదస్య కల్పయ త్వగ్ హి వేత్థయథాతథగ్ స్వా
హా - అగ్నయ ఇదం యత్పాకత్రా మనసా దీనదక్షాణ యజ్ఞస్యమన్వతేమ
ర్తాసః అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్విజానన్ - యజిష్ఠో దేవాగ్ ఋతుశోయ
జాతి స్వాహా - అగ్నయ ఇదం శ్రీవిష్ణవే స్వాహా - శ్రీవిష్ణవే పరమాత్మన ఇ
దం - అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ
పూర్వోక్తఏవంగుణ — అస్యాంతిథౌ అనేకకాలసాయంప్రాతరాహుతీనాం
అకరణప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్ర ప్రతినిధియత్కించిద్ధిర
ణ్యరూపేణకరిష్య ఇతి సంకల్ప్య హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభా
వసోః। అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ ఇదమాపాసనలో
ప్యతాసిద్ధ్యర్థం యత్కించిద్ధిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ - ఉ
పవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ అనేక కాలసాయం ప్రాతరాహుతీ
నామకరణ ప్రాయశ్చిత్తార్థమాపాసన హోమద్రవ్యతండులదానం క
రిష్యే॥ తండులా వైశ్వదేవత్యాః పాకేనాన్నం పచన్తి యే। తస్మాత్తండు
లదానేన అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ఇదం తండులం తుభ్యమహం సంప్ర
దదేనమమ - ఇతిదత్వా - ఉప - ప్రాణానాయమ్య - ప్రాచీ - శ్రీభగవదా
జ్ఞయా నారాయణప్రీత్యర్థం పూర్వోక్తస్యౌపాసనసమయస్య ప్రాతరౌ
పాసనంచహోమంకరిష్యే - అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య తండులం

గృహీత్వా ప్రోక్ష్యఏకాంసమిధమాదాయ అగ్నయేస్వాహా- అగ్నయ
ఇదం- అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా - అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం - ఏకాగ్
సమిధమాధాయ - సూర్యాయస్వాహా - సూర్యాయేదం అగ్నయేస్వి
ష్టకృతేస్వాహా - అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం- ఏకాగ్సమిధమాధాయ- పు
నః పరిషిచ్య తేనాగ్నినాసంస్కుర్యాత్.

అగ్నినిర్ణయః.

యతిభార్యా విధురవిధవా కన్యానుపనీతానూఢానాం అకృత
వివాహస్యచ స్నాతకస్యచ ఉత్తపనాగ్నిః యతిభార్యాయాః ప్రేతాగ్ని
సంధానంవాకన్యాబాలయోస్తుషాగ్నిర్వా-బ్రహ్మచారీ యతిభార్యేతరే
షాం లౌకికోవాబ్రహ్మచారిణః కపాలాగ్నిర్వాదర్భముష్టి త్రయేణక్ర
మాత్ ప్రజ్వలితః ఉత్తపనాగ్నిః తప్తకపాలనిక్షిప్తతుషాజ్జాతస్తుషా
గ్నిః కపాలదహనాజ్జాతః కపాలాగ్నిః - ఏవమగ్నిముత్పాద్యప్రేతస్య ద
క్షిణపార్శ్వేనిధాయ అయాశ్చాగ్నేసీత్యేతయా పురుషసూక్తేన వ్యా
హృతిభిశ్చ ద్వాదశగృహీతేనాజ్యేనహుత్వా తతస్సంస్కుర్యాత్.

ఉత్తపనాగ్నిసంధానక్రమః.

విధురస్యవిధవాయాశ్చ ఉత్తపనాగ్నిదర్భముష్టిత్రయేణ క్రమా
త్ ప్రవర్తిత ఉత్తపనాగ్నిః- ప్రాచీనావీతిఅశ్మశేహేపరిషత్ భవత్పా
దమూలే—స్వీకృత్య గోత్రాయాః నామ్న్యాః మమమాతుః ప్రేతా
యాః అద్యప్రథమేహ్ని పైతృమేధికసంస్కారార్థం ఉత్తపనాగ్నిసంధా
నంకర్తుం యోగ్యతాసిద్ధిమనుగ్రహాణ - బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాప్యతథాస్తు
యోగ్యతాసిద్ధిరస్త్వితి ప్రతివచనం - ఉపవీతీప్రాణానాయమ్య ప్రాచీ
నావీతీసంకల్ప్య అస్యాంతిథౌగోత్రాయాః నామ్న్యాః మమమాతుః
ప్రేతాయాః అద్యప్రథమేహని పైతృమేధికసంస్కారార్థం ఉత్తపనాగ్ని
సంధానం కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య అగ్నిప్రతిష్ఠాది ఆజ్యదర్వీసంస్కారాం
తం విపరీతంకృత్వా అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య ద్వాదశగృహీతేనా

శ్యేన జుహోతి - అయాశ్చాగ్నేస్యనభిశస్తీశ్చ—అయానోధేహి భేష
జంస్వాహా - అగ్నయేఅయసఇదం - సహస్రశీర్షాపురుషః - సహస్రాక్షః
స్సహస్రపాత్ సభూమిం విశ్వతోవృత్వా - అత్యతిష్ఠద్దశాంగులంస్వాహా
పురుషాయనారాయణాయేదం - పురుషఏవేదగ్ం సర్వం - యద్భూతంయ
చ్చభవ్యం - ఉతామృతత్వస్యేశానః - యదన్నేనాతిరోహతిస్వాహా - పు
రుషాయనారాయణాయేదం-ఏతావానస్యమహిమా-అతోజ్యాయాగ్ంశ్చ
పూరుషః - పాదోస్యవిశ్వాభూతాని - త్రిపాదస్యామృతందివిస్వాహా - పు
రుషాయనారాయణాయేదం - త్రిపాదూర్ధ్వఉదైత్పురుషః - పాదోస్యే
హాభవాత్పునః - తతోవిష్వజ్వ్యక్రామత్ - సాశనానశనేఅభిస్వాహా-
పురుషాయనారాయణాయేదం-తస్మాద్విరాడజాయత - విరాజోఅధిపూ
రుషః సజాతోత్యరిచ్యత - పశ్చాద్భూమిమథోపురస్స్వాహా - పురుషా
యనారాయణాయేదం - యత్పురుషేణహవిషా - దేవాయజ్ఞమతన్వత-
వసంతోఅస్యాసీదాజ్యం - గ్రీష్మఇధ్మశ్శరద్ధవిస్స్వాహా - పురుషాయనా
రాయణాయేదం - సప్తాస్యాసన్పరిధయః - త్రిస్సప్తసమిధః కృతాః - దే
వాయద్యజ్ఞంతన్వానాః - అబధ్నన్పురుషంపశుగ్ంస్వాహా - పురుషాయ
నారాయణాయేదం - తంయజ్ఞంబర్హిషిప్రౌక్షన్ - పురుషంజాతమగ్ర
తః - తేనదేవాఅయజంత - సాధ్యాఋషయశ్చయేస్వాహా - పురుషాయ
నారాయణాయేదం - తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః సంభృతంపృషదాజ్యం -
పశూగ్ంస్తాగ్ంశ్చక్రేవాయవ్యాన్ - ఆరణ్యాన్గ్రామ్యాశ్చయేస్వాహా - పు
రుషాయనారాయణాయేదం - తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః - ఋచస్సామా
నిజజ్ఞిరే - ఛందాగ్ంసిజజ్ఞిరేతస్మాత్ - యజుస్తస్మాదజాయతస్వాహా - పు
రుషాయ నారాయణాయేదం - తస్మాదశ్వాఅజాయంత - యేకేచోభ
యాదతః - గావోహజజ్ఞిరేతస్మాత్ - తస్మాజ్జాతాఅజావయస్స్వాహా -
పురుషాయనారాయణాయేదం - యత్పురుషంవ్యదధుః - కతిధావ్యకల్ప
యన్ - ముఖంకిమస్యకౌబాహూ - కావూరూపాదావుచ్యేతేస్వాహా -

పురుషాయనారాయణాయేదం - బ్రాహ్మణోఽస్యముఖమాసీత్ - బాహూ
రాజన్యః కృతః - ఊరూతదస్యయద్వైశ్యః - పద్భ్యాగ్ం శూద్రోఅజా
యతస్వాహా - పురుషాయనారాయణాయేదం - చంద్రమామనసోజాతః - చ
క్షోస్సూర్యోఅజాయత - ముఖాదింద్రశ్చాగ్నిశ్చ - ప్రాణాద్వాయు
రజాయత స్వాహాపురుషాయనారాయణాయేదం - నాభ్యాఆసీదంతరిక్షం
శీర్ష్ణోద్యౌస్సమవర్తత - పద్భ్యాంభూమిర్దిశశ్శ్రోత్రాత్ - తథాలో
కాగ్ం అకల్పయన్థ్స్వాహా - పురుషాయనారాయణాయేదం - వేదాహమె
తంపురుషం మహాంతం ఆదిత్యవర్ణం తమసస్తుపారే - సర్వాణిరూపాణివి
చిత్యధీరః - నామానికృత్వాభివదన్ యదాస్తే స్వాహా - పురుషాయనా
రాయణాయేదం. ధాతాపురస్తాద్యముదాజహార - శక్రఃప్రవిద్వాన్ప్ర
దిశశ్చతస్రః తమేవంవిద్వానమృత ఇహభవతి - నాన్యః పంథాఅయనాయ
విద్యతేస్వాహా - పురుషాయనారాయణాయేదం - యజ్ఞేనయజ్ఞమయజంత
దేవాః - తానిధర్మాణిప్రథమాన్యాసన్ - తేహనాకంమహిమానస్సచం
తే - యత్రపూర్వేసాధ్యాస్సంతిదేవాస్స్వాహా పురుషాయనారాయణాయే
దం ఓంభూస్స్వాహా - అగ్నయఇదం - ఓంభువస్స్వాహా వాయవఇదం ఓం-
సువస్స్వాహా - సూర్యాయేదం - ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా - ప్రజాపత
యఇదం - అగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్య తేనాగ్నినాంసంస్కుర్యాత్.

ప్రాయశ్చిత్తాదిః

ప్రోషితప్రాయశ్చిత్తమ్.

ప్రోషితభార్యస్యప్రోషితభర్తృకాయావా మరణేప్రేతాగ్నిసం
ధానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య - అయాశ్చహోమాం తేసప్తతేఅగ్నేసప్త
వ్యాహృతిభిః పూర్వం దేవా అపరేణపాత్రిణాపానాచక్షుః మాత్వావృ
క్షాసంబాధిష్టాం మాత్వావృక్షా సంబాధేథాం అగ్నేభ్యావర్తిన్ అగ్నే
అంగిరః పునరూర్జాస్వసహరయ్యాసివర్తస్వ ఇత్యేతాభిశ్చతుర్గృ

హోతంహుత్వా - అనాజ్ఞాతహోమాద్యుపాసనాంతం కృత్వా - సం
స్కుర్యాత్ - సప్తతే అగ్నే సమిధస్సప్తజిహ్వాస్సప్త ఋషయస్సప్తధామప్రియాణి -
సప్తహోత్రాస్సప్తధాత్వాయజంతి సప్తయోనీరాపృణస్వా ఘృతేన
స్వాహా - అగ్నయే సప్తవత ఇదం - ఓంభూస్స్వాహా - అగ్నయ ఇదం -
ఓంభువస్స్వాహా - వాయవ ఇదం - ఓంసువస్స్వాహా - సూర్యాయేదం -
మహస్స్వాహా - బ్రహ్మణ ఇదం - జనస్స్వాహా - వరుణాయేదం - త
పస్స్వాహా - ఇంద్రాయేదం - సత్యంస్వాహా వి
శ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదం - పూర్వం దేవా అపరేణాను ప
శ్యన్ జన్మభిః - జన్మాన్యస్వైః పరాణి - వేదాని దేవా అయమస్మీతి మాం -
అహాగ్ హిత్వా శరీరం జరసః పరస్తాత్ స్వాహా - దేవేభ్య ఇదం ప్రాణా
పానౌ చక్షుశ్శ్రోత్రం - వాచం మనసి సంభృతాం - హిత్వా శరీరం జరసః
పరస్తాత్ - ఆభూతిం భూతిం వయమశ్నవామహై స్వాహా - మనస ఇదం -
మా త్వా వృక్షౌ సంబాధిష్టాం మా మాతా పృథివీ త్వం - పితౄన్ హ్యత్ర గ
చ్ఛాస్యేధాసం యమరాజ్యే స్వాహా - పృథివ్యా ఇదం - మా త్వా వృక్షా సం
బాధేథాం మా మాతా పృథివీ మహీ - వైవస్వతం హి గచ్ఛాసి యమరా
జ్యే విరాజసి స్వాహా - పృథివ్యా ఇదం - అగ్నే భ్యావర్తిన్నభిన ఆవర్తస్వా
యుషా వర్చసా సన్యా మేధయా ప్రజయా ధనేన స్వాహా - అగ్నయే భ్యావ
ర్తిన ఇదం - అగ్నే అంగిరశ్శతం తే సంత్వావృతస్సహస్రంత ఉపావృతః -
తాసాం పోషస్య పోషేణ పునర్నో నష్టమాకృధి పునర్నో రయిమాకృధి
స్వాహా - అగ్నయే భ్యావర్తిన ఇదం - పునరూర్జా నివర్తస్వ పునరగ్న ఇ
షాయుషా - పునర్నః పాహి విశ్వతస్స్వాహా - అగ్నయే భావర్తిన ఇదం - సహర
య్యా నివర్తస్వాగ్నే పిన్వస్వ ధారయా - విశ్వప్స్నియా విశ్వతస్పరి స్వాహా -
అగ్నయే భ్యావర్తిన ఇదం - ఇతి చతుర్గృహీతం హుత్వా అనాజ్ఞాతత్ర
యేణ హుత్వా శ్రీవిష్ణవే స్వాహా - శ్రీవిష్ణవే పరమాత్మన ఇదం - కృచ్ఛ్ర
మాపాసనాది హుత్వా సంస్కుర్యాత్.

రజస్వలాసూతికాభర్తృమరణప్రాయశ్చిత్తం.

రజస్వలాసూతికయో ర్భర్తృర్మరణే ప్రేతాగ్ని సంధానం సంక
ల్ప్య అయాశ్చహోమాంతంకృత్వా జాతవేదసే సునవామ మనోజ్యో
తిర్జుషతామిత్యే తాభ్యాంజుహుయాత్ - భూరగ్నయే చేతిచతుర్భిః తం
తుంతన్వన్నుద్బుధ్యస్వ త్రయస్త్రిగ్ంశత్తంతవ ఇత్యేతాభిర్వ్యస్తాభి
స్సమస్తాభిర్వ్యాహృతీభిరపహాస్థానం భరణీర్యస్మిన్నక్షత్ర ఇత్యేతాభ్యాం
చతుర్గృహీతంహుత్వా అనాజ్ఞాతమిత్యాదిపూర్వవత్ కృత్వా సంస్కు
ర్యాత్. చతుర్గృహీతేనాజ్యేనజుహోతి - జాతవేదసేసునవామ సోమమ
రాతీయతోనిదహాతి వేదః-సనఃపరుషదతిదుర్గాణివిశ్వానావేవసింధుందు
రి-తాత్యగ్నిస్స్వాహా-అగ్నయేజాతవేదసఇదం-మనోజ్యోతిర్జుషతా మా
జ్యావిచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ం సమిమందధాతు - యాఇష్టాఉషసోనిమ్రుచశ్చ
తాస్సందధామి హవిషాఘృతేనస్వాహా - మనసేజ్యోతిషఇదం - భూరగ్న
యేచ పృథివ్యైచమహతేచస్వాహా - అగ్నయేపృథివ్యైమహతఇదం-
భువోవాయవేచాన్తరిక్షాయచ మహతేచస్వాహా - వాయవేన్తరిక్షాయ
మహతఇదం - సువరాదిత్యాయ చదివేచమహతేచస్వాహా-ఆదిత్యాయ
దివేమహత ఇదం - భూర్భువస్సువ శ్చంద్రమసేచనక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్య
శ్చమహతేచస్వాహా - చంద్రమసేనక్షత్రేభ్యోదిగ్భ్యోమహతఇదం - తం
తుంతన్వన్రజసో భానుమన్విహిజ్యోతిష్మతః పథోరక్షధియాకృతాన్
అనుల్బణంవయత జోగువామపోమనుర్భవ జనయాదైవ్యంజనంస్వాహా-
అగ్నయేతంతుమతఇదం - ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేన మిష్టా
పూర్తేసగ్ం సృజేథామయంచ - పునఃకృణ్వాగ్ం స్త్వాపితరంయువాన
మన్వాతాగ్ం సీత్వయితంతుమేతంస్వాహా - అగ్నయేతంతు మతఇదం-
త్రయస్త్రిగ్ంశత్తంతవో యేవితత్నిరే యఇమంయజ్ఞగ్ం స్వధయాద
దంతేతేషాం ఛిన్నంప్రత్యేతద్దధామి స్వాహాఘర్మోదేవాగ్ం అప్యేతు
స్వాహా - అగ్నయేతంతు మతఇదం - భూస్స్వాహా - అగ్నయఇదం-

భువస్స్వాహా - వాయవ ఇదం - సువస్స్వాహా - సూర్యాయేదం ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా - ప్రజాపతయ ఇదం - అపపాప్మానంభరణీర్భరంతు తస్యమోరాజాభగవాన్స్వచష్టాం - లోకస్యరాజామహతోమహాన్హి-సుగంనఃపంథామభయంకృణోతుస్వాహా - బ్రహ్మణ ఇదం-యస్మిన్నక్షత్రేయమ ఏతిరాజా - యస్మిన్నేనమభ్యషించంతదేవాః-తదస్యచిత్రగ్ హవిషాయజామ - అపపాప్మానం భరణీర్భరంతుస్వాహా-బ్రహ్మణ ఇదం - ఇతిచతుర్గృహీతంహుత్వా అనాజ్ఞాతత్రయేణ కృచ్ఛ్రమౌపాసనాదిహుత్వా సంస్కుర్యాత్.

పర్యుషితప్రాయశ్చిత్తం.

పర్యుషితేకృచ్ఛ్రత్రయంకృత్వా పంచగవ్యేన ప్రక్షాళ్యపవమానేనాభిషిచ్యయమోదాధారపృథివీ మురోన్తస్త్వావిశ్వేదేవస్య నేతుఃతిస్రస్త్రాభి స్సమస్తాభిర్వ్యాహృతీభి స్తిల హోమైర్జుహుయాత్ - ప్రథమతః కృచ్ఛ్రత్రయంకృత్వా ప్రాణానాయమ్య - ప్రాచీనావీతి - సంకల్ప్య అస్యాంతిథౌ గోత్రస్యశర్మణః పితుఃప్రేతస్య పర్యుషితప్రాయశ్చిత్తార్థం తిలహోమంకరిష్యామీతిసంకల్ప్య తదంగత్వేనకలశారాధనం కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య ధ్యానావాహనాదికలశారాధనంకృత్వా చతురోబ్రాహ్మణాన్ వృణుయాత్ - ఓం పవమానస్సువర్జనః - పవిత్రేణవిచర్షణిః-యఃపోతాసపునాతుమా- పునంతుమా దేవజనాః-పునంతుమనవోధియా- పునంతువిశ్వఆయవః - జాతవేదఃపవిత్రవత్ - పవిత్రేణపునాహిమా-శుక్రేణదేవదీద్యత్ - అగ్నేక్రత్వాక్రతూగ్ంరను - యత్తేపవిత్రమర్చిషి - అగ్నేవితతమంతరా - బ్రహ్మతేనపునీమహే - ఉభాభ్యాం దేవసవితః - పవిత్రేణసవేనచ - ఇదంబ్రహ్మపునీమహే - వైశ్వదేవీపునతీదేవ్యాగాత్ - యస్యైబహ్వీస్తనువోవీతపృష్ఠాః - తయామదంతస్సధమాద్యేషు - వయగ్ంస్యామపతయోరయీణాం - వైశ్వానరోరశ్మిభిర్మాపునాతు - వాతఃప్రాణేనేషిరోమయోభూః - ద్యావాపృథివీ పయ

పావయోభిః - ఋతావరీయజ్ఞియేమాపునీతాం-బృహద్భిస్సవితస్త్రిభిః-వర్షిష్ఠైర్దేవమన్మభిః - అగ్నేదక్షైః పునాహిమా - యేనదేవా అపునత. యేనాపోదివ్యంకశః - తేనదివ్యేనబ్రహ్మణా - ఇదం బ్రహ్మపునీమహే-యః పావమానీరధ్యేతి - ఋషిభిస్సం భృతగ్ంరసం - సర్వగ్ంసపూతమశ్నాతి - స్వదితం మాతరిశ్వనా - పావమానీర్యోఅధ్యేతి - ఋషిభిస్సం భృతగ్ంరసం - తస్మైసరస్వతీదుహే - క్షీరగ్ంసర్పిర్మధూదకం - పావమానీస్స్వస్త్యయనీః - సుదుఘాహిపయస్వతీః - ఋషిభిస్సం భృతోరసః - బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితం - పావమానీర్దిశంతునః - ఇమంలోక మథోఅముం - కామాన్థ్సమర్ధయంతునః - దేవీర్దేవైస్సమాభృతాః - పావమానీస్స్వస్త్యయనీః - సుదుఘాహి ఘృతశ్చ్యుతః - ఋషిభిస్సంభృతోరసః - బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితం-యేనదేవాః పవిత్రేణ-ఆత్మానంపునతేసదా - తేనసహస్రధారేణ - పావమాన్యః పునంతుమా-ప్రాజాపత్యంపవిత్రం - శతోద్యామగ్ంహిరణ్మయం - తేనబ్రహ్మ విదోవయం - పూతంబ్రహ్మపునీమహే - ఇంద్రస్సునీతీ సహమాపునాతు-సోమస్స్వస్త్యావరుణస్సమీచ్యా- యమోరాజాప్రమృణాభిః పునాతుమా-జాతవేదామోర్జయంత్యాపునాతు - తచ్ఛంయోరావృణీమహే - గాతుంయజ్ఞాయ - గాతుంయజ్ఞపతయే దైవీస్స్వస్తిరస్తునః - స్వస్తిర్మానుషేభ్యః - ఊర్ధ్వంజిగాతుభేషజం - శంనోఅస్తుద్విపదే-శంచతుష్పదే-ఓమ్ శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః-కలశోదకేనపంచగవ్యేనచశవమభిషిచ్యఅగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్య- తిలాన్గృహీత్వా- యమోదాధారపృథివీం-యమోద్యాముదితేసూర్యః- యమస్సర్వమృత్యుస్తేనప్రాణోవాయునాగ్ంస్వాహా - యమాయేదం - ఉశంతస్త్వానిధీమ హ్యుశంతస్సమిధీమహి-ఉశన్నుశతఆవహపితౄన్హవిషే అత్తవేస్వధానమః స్వాహా - పితృభ్యఇదం - విశ్వోదేవస్యనేతుర్మర్తో వృణీతసఖ్యం విశ్వేరాయ ఇషుధ్యసిద్యుమ్నం వృణీతపుష్యసేస్వాహా - విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం - ఓం భూస్స్వా

హా అగ్నయ ఇదం, ఓంభువఃస్వాహా - వాయవఇదం- ఓగ్ సువఃస్వాహా, సూర్యాయేదం - ఓంభూర్భువస్సువః స్వాహా - ప్రజాపతయఇదం - ఇతి తిలైర్హుత్వా - అగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్య - తతస్సంస్కుర్యాత్.

మరణసమయేభయాజ్జలమలోత్సర్గే పూతిగంధేవాప్రాయశ్చిత్తమ్,

మరణసమయెభయాదినా జలమలోత్సర్గేణ అర్ద్రీభూతే రోగాదినాపూతిగంధేవా గోమయవారిణాస్నాపయిత్వా శుద్ధజలేనప్రక్షాళ్య గంధోదకేనసేచయిత్వా గోదానంకృచ్ఛ్రత్రయంచకుర్యాత్ - ప్రాణానాయమ్యప్రాచీనావీతి సంకల్ప్య గోత్రస్యశర్మణఃప్రేతస్య మరణసమయె భయేనజలమలోత్సర్గప్రాయశ్చిత్తార్థం రోగాదినాపూతిగంధోత్పత్తి ప్రాయశ్చిత్తార్థంవా గోదానంకరిష్య ఇతి సంకల్ప్య గామలంకృత్య ప్రతిగృహీతారంచాలంకృత్య - గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ।తస్మాదస్యాః ప్రదానేన అతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య మరణసమయె భయేనజలమలోత్సర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం పూతిగంధదోష నివృత్యర్థంవా ఇమాంగాంతుభ్య మహంసంప్రదదేనమమ॥ ఇతివిప్రాయ గాం ప్రతినిధింవాదద్యాత్ ॥ మరణసమయేభయాజ్జలమలోత్సర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థంపూతిగంధదోష ప్రాయశ్చిత్తార్థం వాకృచ్ఛ్రత్రయంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య హిరణ్యంగృహీత్వా ॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః। అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యమరణసమయే భయాజ్జలమలోత్సర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం పూతిగంధదోషనివృత్యర్థంవా ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయం యత్కించిద్ధిరణ్యం నానాగోత్రేభ్యః శ్రీవైష్ణవేభ్యస్సం ప్రదదేనమమ ॥ ఇతిభూమౌ సలిలముదకం హిరణ్యంనినీయ బ్రాహ్మణేభ్యోదత్వా అగ్నిసంధానాది కుర్యాత్.

దక్షిణాయనకృష్ణపక్షరాత్రి మరణప్రాయశ్చిత్తం.

దక్షిణాయనేకృష్ణ పక్షేరాత్రౌవామరణె ॥ తాసూర్యాచంద్రమసౌభావంతౌ పతీద్యుమద్వోశ్వపర్యస్యశ్రవః పూర్వాపరమిత్యేతై ష్షడ్భి

శ్చతుర్గృహీతం ప్రతినిమిత్తం జుహుయాత్ ॥ షణ్ణామపిసూర్యా చంద్ర
మోభ్యామిదమితి ఉద్దేశత్యాగః - ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతి
సంకల్ప్య అస్యాంతిథౌ గోత్రస్యశర్మణఃపితుఃప్రేతస్య దక్షిణాయనకృ
ష్ణపక్షరాత్రిమరణప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యఇతి సంకల్ప్య॥ అగ్నిమప్రదక్షి
ణం పరిషిచ్యదర్వ్యాచతుర్గృహీతేనాజ్యేనజుహోతి - తాసూర్యా
చంద్రమసావిశ్వభృత్తమామహత్ - తేజోవసుమద్రాజతోదివి - సా
మాత్మానాచరతస్సామచారిణా - యయోర్వ్రతంనమే జాతు దేవయో
స్స్వాహా-సూర్యాచంద్రమోభ్యామిదం - ఉభావంతౌపరియాతఅర్మ్యా -
దివోనరశ్మీగ్ స్తనుతోవ్యర్ణవే - ఉభాభవంతీభువనాకవిక్రతూ - సూ
ర్యాన చంద్రాచరతోహతామతీస్వాహా - సూర్యాచంద్ర మోభ్యామి
దం - పతీద్యుమద్విశ్వవిదాఉభాదివః సూర్యాఉభా చంద్రమసావిచక్ష
ణా విశ్వవారావరివోభా వరేణ్యా - తానోవతం మతిమంతామహివ్ర
తాస్వాహా-సూర్యాచంద్రమోభ్యామిదం - విశ్వవపరీ ప్రతరణాతరం
తా - సువర్విదాదృశయేభూరిరశ్మీ - సూర్యాహిచంద్రావసు త్వేషదర్శ
తా- మనస్వినోభానుచరతోనుసందివంస్వాహా- సూర్యాచంద్రమోభ్యా
మిదం- అస్యశ్రవోనద్యస్సప్తబిభ్రతి - ద్యావాక్షామాపృథివీదర్శంవత
పుః అస్మైసూర్యాచంద్రమసాభిచక్షే - శ్రద్ధేకమింద్రచరతో విచర్తు
రంస్వాహా-సూర్యాచంద్రమోభ్యామిదం - పూర్వాపరంచరతోమాయ
యైతౌ - శిశూక్రీడంతౌపరియాతోఅధ్వరం-విశ్వాన్యన్యోభువనాభిచష్టే-
ఋతూనన్యోవిదధజ్జాయతేపునస్స్వాహా- సూర్యచంద్రమోభ్యామిదం-
ఏవంప్రతినిమిత్తంషడాహుతీర్హుత్వా - అగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్యత
తఃసంస్కుర్యాత్ .

సర్పహతప్రాయశ్చిత్తం.

సర్పహతే - నమోఅస్తుసర్పేభ్యోయేదోరోచనేదివోయాఇషవ
ఇతితిసృభిః చతుర్గృహీతంహుత్వా సువర్ణతారకృతసర్ప ప్రతిమాం

గాంచ శ్రోత్రియాయదద్యాత్ - ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ - అస్యాంతిథౌ గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యమరణకాలె సర్పహత ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యఇతి సంకల్ప్య అగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్యదర్వ్యా చతుర్గృహీతే నాజ్యేనజుహుయాత్ - నమోఅస్తుసర్పేభ్యో యేకేచ పృథివీమను - యేఅంతరిక్షే యేదివి తేభ్యస్సర్పేభ్యోనమఃస్వాహా - సర్పేభ్యఇదం - యేదోరోచనేదివోయేవా సూర్యస్యరశ్మిషు యేషామప్సుసదఃకృతం తేభ్యస్సర్పేభ్యోనమస్స్వాహా - సర్పేభ్యఇదం - యాఇషవోయాతుధానానాం యేవావనస్పతీగ్ రను - యేవావటేషుశేరతే తేభ్యస్సర్పేభ్యోనమస్స్వాహా - సర్పేభ్యఇదమితి తిసృభిశ్చతుర్గృహీతంహుత్వా అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యసర్పహత ప్రాయశ్చిత్తార్థంసర్పప్రతిమాదానంకరిష్యఇతి సంకల్ప్య- గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యసర్పహతదోషనివృత్త్యర్థం సర్పప్రతిమాం సహిరణ్యం తుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ - ఇతిశ్రోత్రియాయప్రతిమాం దత్వా - ఉపవీతీప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీగోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య సర్పహతదోషనివృత్త్యర్థం గోదానంకరిష్యఇతి సంకల్ప్య - గవామంగేషుతిష్ఠంతిభువనానిచతుర్దశ।తస్మాదస్యాఃప్రదానేనఅదశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యసర్పహతదోషనివృత్త్యర్థం ఇమాంగాంతుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ - ఇతివిప్రాయగాందత్వానంస్కుర్యాత్.

పశుభిర్హతే ప్రాయశ్చిత్తమ్.

పశుభిర్హతేకృచ్ఛ్రంకృత్వా ఆగావోఅగ్మన్నిం ద్రోయజ్వనఇతి ద్వాభ్యాంచతుర్గృహీతంజుహుయాత్-ఉపవీతీప్రాణానాయమ్యప్రాచీనావీతీసంకల్ప్యగోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యపశుభిర్హతప్రాయశ్చిత్తార్థంప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రతినిధియత్కించిద్ధిరణ్యరూపేణకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య- హిరణ్యగర్భగర్భస్థం అదశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ఇదంహిరణ్యంవిప్రాయదత్వా ఉపవీతీప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతిగోత్రస్యశర్మణఃప్రేతస్యపశుభిర్హత ప్రాయశ్చిత్తహోమంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య అగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్యచ

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

తుర్గృహీతేనాజ్యేనజుహోతి - ఆగావోఅగ్మన్నుతభద్ర మక్రన్-సీదం తుగోష్ఠేరణయంత్వస్మే - ప్రజావతీః పురురూపాఇహస్యుః-ఇంద్రాయ పూర్వీరుషసోదుహానాస్స్వాహా - పశుభ్యఇదం - ఇంద్రోయజ్వనే ప్రణ తేచశిక్షతి - ఉపేద్దదాతినస్వంముషాయతి - భూయోభూయోరయిమిద స్యవర్ధయన్ - అభిన్నేఖిల్లేనిదధాతిదేవయుంస్వాహా - ఇంద్రాయేదం - అగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్యతతస్సంస్కుర్యాత్.

దంష్ట్రిభిర్హతే ప్రాయశ్చిత్తం.

దంష్ట్రిభిర్హతే దగ్ష్ట్రాభ్యాం మలిమ్లూం జంభ్యైస్త్యే జనేషుమ లింమ్లవఇతిద్వాభ్యాచతుర్గృహీతం జుహుయాత్.

ఉపవీతీ - ప్రాణానాయమ్యప్రాచీ. గోత్రస్యశర్మణఃప్రేతస్యదంష్ట్రిభి ర్హత ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిచ్యచ తుర్గృహీతేనాజ్యేనజుహోతి॥ దగ్ష్ట్రాభ్యాంమలిమ్లూన్జంభ్యైస్తస్క రాగ్ఉత - హనూభ్యాగ్స్తేనాన్భగవస్తాగ్స్త్వంఖాద సుఖాదితాన్ స్స్వాహా - దేవేభ్యఇదం - యేజనేషుమలిమ్లవస్తేనాస్తస్కరావనేచ యేకక్షేష్వఘాయవస్తాగ్స్తేదధామిజంభయోస్స్వాహా- దేవేభ్యఇదం, అగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్య తతస్సంస్కుర్యాత్.

అప్సుమృతేప్రాయశ్చిత్తం.

అప్సుమృతేఇమంమేవరుణతత్వాయామీతి ద్వాభ్యాం చతుర్గృ హీతంజుహుయాత్ - ప్రథమతఃకృచ్ఛ్రంకృత్వా ఉపవీతీప్రాణానాయ మ్యప్రాచీనావీతీ గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య అప్సుమరణప్రాయశ్చిత్తంక రిష్యఇతి సంకల్ప్య అగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్యచతుర్గృహీతేనాజ్యేనజు హోతి - ఇమంమేవరుణశ్రుధీహవమద్యాచమృడయ - త్వామవస్యురా చకేస్వాహా - వరుణాయేదం - తత్వాయామిబ్రహ్మణావందమానస్తదా శాస్తేయజమానోహవిర్భిః - అహేడమానోవరుణేహబోధ్యురుశగ్ స మానఆయుః ప్రమోషీస్స్వాహా - వరుణాయేదం-అగ్నిమప్రదక్షిణంప రిషిచ్య తతస్సంస్కుర్యాత్.

అశనిహతేప్రాయశ్చిత్తం.

అశనిహతే మూర్ధానందివఇతిచతుర్గృహీతంజుహుయాత్ - ఉపవీతీప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య అశనిహతప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య అగ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్య చతుర్గృహీతేనాజ్యేనజుహోతి - మూర్ధానందివో అరతింపృథివ్యావైశ్వానరమృతాయజాతమగ్నిం కవిగ్ సమ్రాజమతిథిం జనానా మాసన్నా పాత్రంజనయంతదేవాస్స్వాహా - అగ్నయేదేవేభ్యఇదం - పూర్వవత్పరిషిచ్యతతఃకర్మకుర్యాత్

గర్భిణీమరణే.

గర్భిణ్యాష్షణ్మాసాదూర్ధ్వంమరణే తాంశ్మశానంనీత్వాహస్తసమ్మార్జనాంతంకృత్వాతస్యాఉదరం వామతస్స్వధితినాహిరణ్యగర్భ స్సమవర్తతాగ్ర ఇత్యుల్లిఖ్యగర్భముద్ధృత్య యదిజీవతిశిశుర్జీవతుమమపుత్రోదీర్ఘాయుత్వాయవర్చసఇతి తమభిమంత్ర్యహిరణ్య శకలమాతర్ధాయజలేనాభిషిచ్యగ్రామంనీత్వాయస్తేస్తనశ్శశయోయఇతి మంత్రేణస్తనం ప్రదాప్యసురక్షితంకృత్వాశ్మశానంగత్వా తదుదరే శతాయుధాయయేచత్వారోగ్రీష్మోహేమంత ఇమువత్సరాయ భద్రాన్నశ్రేయఇతి ప్రమాసాయస్వాహాప్రాణాయస్వాహా పూర్ణేస్వాహేత్యనువాకత్రయేణ ప్రతిస్వాహాకారం షడ్వింశతిభిఃప్రహుత్వాసూచ్యా సూత్రేణజఠరంసంధాయమృద్భస్మకుశగోమూత్రసహితైర్జలైస్సంస్నాప్యవస్త్రాణ్యాచ్ఛాద్య చితిమారోప్య అష్టకాధేనుం నీలధేనుం భూమిధేనుంచదత్వా ఉత్తరం కర్మకుర్యాత్ - యదిశిశుర్మృతస్స్యాత్ గోఘృతే నాభ్యజ్యాలంకృత్యతస్యాః పాదప్రదేశేవ్యాహృత్యాన్నిఖనేత్.

ప్రేతౌపాసనాదిహస్తసమ్మార్జనాంతంయథావత్ కృత్వా భర్తృమరణానంతరం సంచయనాత్పరం గర్భిణీమరణే ఉత్తపనాగ్న్యుత్పాదనప్రభృతిహస్త సమ్మార్జనాంతంయథావత్ కృత్వాతస్యాఉదరేవామతస్స్వధితినా- హిరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్రేభూతస్యజాతః పతిరేకఆసీత్

సదాధారపృథివీంద్యాముతేమాం కస్మై దేవాయహవిషావిధేమ - ఇ
త్యుల్లిఖ్య గర్భముద్ధృత్యయదిజీవతిశిశుః - జీవతుమమపుత్రో దీర్ఘాయు
త్వాయవర్చసఇతి అభిమంత్ర్య శిశౌహిరణ్యశకలమంతర్ధాయ జలేనా
భిషిచ్యశిశుర్యదిజీవే త్తం గ్రామంనీత్వా - యస్తేస్తనశ్శశయోయోమ
యోభూః - యేనవిశ్వాపుష్యసివార్యాణి - యోరత్నధా వసువిద్య
స్సుదత్రః - సరస్వతితమిహధాతవేకః - ఇతి స్తనం ప్రదాప్యసురక్షితం
కృత్వా శ్మశానంగత్వా నాపితాదినాస్పృష్టిశ్చేత్ యథోక్తమం
త్రిస్నానాదికంకారయిత్వా తస్యా ఉదరే సర్పిర్వేణాజ్యాహుతీర్జు
హోతి - శతాయుధాయశతవీర్యాయ శతోతయేఽభిమాతిషాహే -
శతం యోనశ్శరదో అజీతానిం ద్రోనేషదతిదురితానివిశ్వాస్వాహా -
ఇంద్రాయేదం - యేచత్వారఃపథయో దేవయానాఅంతరాద్యావా
పృథివీవియంతి - తేషాంయోఅజ్యానిమజీతిమావహాత్తస్మైనోదేవాః
పరిదత్తేహసర్వే స్వాహా - దేవేభ్యఇదం గ్రీష్మోహేమంత ఉతనోవ
సంతశ్శరద్వర్షా స్సువితంనోఅస్తు - తేషామృతూనాగ్ం శతశారదా
నాం నివాతఏషామభయేస్యామ స్వాహా - ఋతుభ్యఇదం - ఇదు వ
త్సరాయపరివత్సరాయ సంవత్సరాయ కృణుతా బృహన్నమః - తే
షాం వయగ్ం సుమతౌయజ్ఞియానాంజ్యోగజీతా అహతాస్స్యామ
స్వాహా - సంవత్సరేభ్యఇదం - భద్రాన్న శ్రేయస్సమనైష్టదేవా
స్త్వయాఽవసేనసమశీమహిత్వా - సనోమయోభూఃపితో ఆవిశస్వశం
తోకాయ తనువేస్స్యోన స్వాహా - దేవేభ్యఇదం - ప్రయాసాయ
స్వాహా - ప్రయాసాయేదం - ఆయాసాయస్వాహా - ఆయాసాయే
దం - వియాసాయస్వాహా - వియాసాయేదం - సంయాసాయస్వా
హా - సంయాసాయేదం - ఉద్యాసాయ స్వాహా - ఉద్యాసాయేదం -
అవయాసాయస్వాహా - అవయాసాయేదం - శుచేస్వాహా - శుచ
యఇదం - శోకాయస్వాహా - శోకాయేదం - తప్యత్వైస్వాహా -

తప్యత్వాఇదం - తపతేస్వాహా - తపతఇదం - బ్రహ్మహత్యాయై స్వాహా - బ్రహ్మహత్యాయాఇదం - సర్వస్మైస్వాహా - సర్వస్మా ఇదం - ప్రాణాయస్వాహా - ప్రాణాయేదం - వ్యానాయస్వాహా - వ్యానాయేదం - అపానాయస్వాహా - అపానాయేదం - చక్షుషే స్వాహా - చక్షుషఇదం-శ్రోత్రాయస్వాహా - శ్రోత్రాయేదం - మ నసేస్వాహా - మనసఇదం - వాచేసరస్వత్యైస్వాహా - వాచేసరస్వ త్యాఇదం - పూష్ణేస్వాహా - పూష్ణఇదం - పూష్ణేశరనేస్వా హా - పూష్ణేశరసఇదం - పూష్ణేప్రపథ్యాయస్వాహా - పూష్ణేప్రప థ్యాయేదం - పూష్ణేనరంధిషాయస్వాహా - పూష్ణేనరంధిషాయేదం- పూష్ణేంఘ్రిణయేస్వాహా - పూష్ణేంఘ్రిణయఇదం - పూష్ణేవరుణాయ స్వాహా - పూష్ణేవరుణాయేదం - పూష్ణేసాకేతాయస్వాహా - పూ ష్ణేసాకేతాయేదం - ఇత్యేతైర్హుత్వాసూచ్యాసూత్రేణ జఠరంసంధా య మృద్భస్మ కుశగోమూత్రసహితైర్జలై స్సంస్నాప్య వస్త్రేణా చ్ఛాద్యచితిమారోప్య - ఉపవీతీ - ప్రాణానాయమ్య - ప్రాచీనావీ తీ - అష్టగాధేనుదానం నీలధేనుదానంభూమిధేనుదానం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య దత్వా తదశక్తౌ తత్ప్రతినిధిహిరణ్యంవా దత్వా ఉత్తరం కర్మకుర్యాత్.

రజస్వలాసూతికయోర్మరణే.

రజస్వలాసూతికయోర్మరణే బ్రాహ్మణానసుజ్ఞాప్య శుద్ధజలైః పం చగవ్యేన కుశోదకైశ్చ పృథక్ స్నాపయిత్వాయదంతి యచ్చేత్యాదిభి స్సప్తభిః కయానశ్చిత్రఇతి యజుఃపవిత్రేణ ఆపోఅస్మానితిద్వాభ్యా మాపోహిష్ఠేతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాఇతిచతసృభిః పవమానస్సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన ఉదుత్తమమితివరుణసూక్తేనపురుషసూక్తాదిభి శ్చాభిమంత్రితేన కుంభజలేన స్నాపయిత్వా పంచగవ్యేన యో నిం ప్రక్షాళ్య వస్త్రాంతరేణాచ్ఛాద్య ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం వారుణ

కృచ్ఛ్రం తీర్థకృచ్ఛ్రంచకృత్వా "జాతవేదసే సునవామ - తా మగ్ని
వర్ణాం । అగ్నే త్వంపారయా । విశ్వానినః పృతనాజిత" మితి పంచ భి
"ర్మనోజ్యోతి" రిత్యేతయాగాయత్ర్యా "భూరగ్నయే చే"తిచతుర్భిః
"యోస్య కౌష్ఠ్య - యమంగాయే" తి ద్వాభ్యాంచ హుత్వా సం
స్కుర్యాత్.

ప్రయోగః

ప్రాచీనావీతీ అశేషే హే—సీకృత్య గోత్రాయాః నామ్న్యాః ప్రేతా
యాః సూతకీమరణ ప్రాయశ్చిత్తం రజస్వలామరణ ప్రాయశ్చిత్తంవా
కర్తుం యోగ్యతాసిద్ధిమనుగ్రహాణ - తైరనుజ్ఞాతః ఉపవీతీ ప్రాణానా
యమ్య ప్రాచీనావీతీ గోత్రాయాః రజస్వలామరణ ప్రాయశ్చిత్తం
సూతికామరణ ప్రాయశ్చిత్తంవా కరిష్యామీతిసంకల్ప్య తూష్ణీంశుద్ధ
జలైః శతకలశైః పంచగవ్యేన కుశోదకైశ్చ పృథక్పృథక్ స్నాప
యిత్వా శుద్ధజల పూర్ణం సకూర్చం కుంభం నిధాయ చతుర్భిః బ్రా
హ్మణైస్సహ కుంభ మన్వారభ్య "యదంతియచ్చదూరకే భయంవిం
దతిమామిహ - పవమానవితజ్జహి - పవమానస్సోఅద్యనః పవిత్రే
ణవిచర్షణిః - యఃపోతాసపునాతునః - యత్తేపవిత్రమర్చి ష్యగ్నే వి
తత మంతరా - బ్రహ్మ తేన పునీహినః - యత్తేపవిత్ర మర్చివదగ్నే
తేనపునీహినః - బ్రహ్మసవైః పునీహినః - ఉభాభ్యాం దేవసవితః
పవిత్రేణ సవేనచ - మాంపునీహివిశ్వతః - త్రిభిష్టం దేవసవితర్వర్షిష్ఠై
స్సోమధామభిః - అగ్నే దక్షైఃపునీహినః - పునంతుమా దేవజనాః -
పునంతుమనవోధియా - విశ్వే దేవాః పునీహిమా । జాతవేదః పునీ
హిమా" ఇతిసప్తభిః కయానశ్చిత్ర ఆభువదూతీసదావృధస్సఖా - క
యాశచిష్ఠయావృతా - ఆపో అస్మాన్మాతర శ్శుంధంతు ఘృతేననో
ఘృతపువః పువంతు విశ్వమస్మత్ప్రవహంతు - విపముదాభ్యశ్శుచి
రాపూతఏమి - ఆపోహిష్ఠామయోభువః + ఆపోజనయథాచనః॥

హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకా యాసుజాతః కశ్యపో యాస్విందః + బలమోజోనిధత్త। పవమానస్సువర్జనః + జాతవేదా మోర్జయంత్యా పునాతు ॥ ఉదుత్తమం వరుణ పాశమస్మదవాధమం విమధ్యమగ్ం శ్రథాయ - అథావయమాదిత్య వ్రతేతవానాగసో అదితయేస్యామ - అస్తభ్నాద్యా మృషభోఅంతరిక్షమమిమీతవరిమాణం పృథివ్యాః - ఆసీదద్విశ్వాభువనానిసమ్రా శ్వేత్తాని వరుణస్య వ్రతాని - యత్కించేదం వరుణ దైవ్యే జనేఽభిద్రోహం మనుష్యా శ్చరామసి అచిత్తీ యత్తవ ధర్మాయుయోపిమ మాన స్తస్మాదేనసో దేవరీరిషః - కితవాసో యద్రిరిపుర్నదీవి యద్వాఘాసత్య ముతయన్న విద్మ - సర్వాతా విష్యశిథి రేవ దేవాథాతేస్యామ వరుణ ప్రియాసః - అవతేహేడో వరుణ నమోభి రవ యజ్ఞేభిరీమహే హవిర్భిః - క్షయన్న స్మభ్య మసురప్రచేతో రాజన్నే నాంసి శిశ్రథః కృతాని - తత్త్వాయామి బ్రహ్మణా వందమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః- అహేడమానో వరుణే హబోధ్యురుశగ్ం సమాన ఆయుః ప్రమోషీః - ఇతి వరుణ సూక్తేన- సహస్ర శీర్షాపురుషః - సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్ + యత్రపూ ర్వేసాధ్యా- స్సంతి దేవాః ॥ ఇతి పురుషసూక్తాదిభిః ద్రుపదాదిభిశ్చాభి మంత్రితేవ తేన కుంభ జలేన శవం స్నాపయిత్వా పంచగవ్యేన యోనిప్రక్షా ళ్యవస్త్రాంతరేణాచ్ఛాద్య ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ గోత్రాయాః నామ్న్యాః అస్యాః ప్రేతాయాః సూతికా మరణ ప్రా యశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం వారుణకృచ్ఛ్రతీ ర్థకృచ్ఛ్రంచయత్కిం చిత్ హిరణ్య రూపేణ కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య - కృచ్ఛ్రాణి ప్రత్యేకం యథావత్ దద్యాత్. బ్రాహ్మణై రనుజ్ఞాప్య ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ ప్రేతాగ్ని సంధానం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య అయాశ్చ హోమాంతే "జాతవేదసే సునవామసోమ మరాతీయ

తోనిదహాతివేదః - సనః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా నావేవసింధుందు
రితాఽత్యగ్ని స్స్వాహా - అగ్నయే జాతవేదస ఇదం - తామగ్నివర్ణాం
తపసా జ్వలంతీం వైరోచనీంకర్మ ఫలేషు జుష్టాం - దుర్గాం దేవీంశరణ
మహంప్రపద్యే సుతరసితరసేనమస్స్వాహా - దుర్గాయాఇదం - అగ్నే
త్వంపారయానవ్యో అస్మాన్థ్స్వస్తిభిరతిదుర్గాణివిశ్వా - పూశ్చపృథ్వీ
బహులానఉర్వీ భవాతోకాయ తనయాయశంయోస్స్వాహా - అగ్న
యఇదం - విశ్వానినోదుర్గహాజాతవేదస్సింధుంననావాదురితాతిపర్షి-
అగ్నేఅత్రివన్మనసాగృణానోఽస్మాకంబోధ్య వితాతనూనాగ్ంస్వాహా
అగ్నయఇదం - పృతనాజితగ్ంసహమానమగ్నిముగ్రగ్ంహువేమ ప
రమాథ్సధస్థాత్ - సనఃపర్షదతి దుర్గాణివిశ్వా క్షామద్దేవోఅతిదురి
తాత్యగ్నిస్స్వాహా - అగ్నయఇదం మనోజ్యోతిర్జుషతామాజ్యంవి
చ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ంసమిమందధాతు - యాఇష్టాఉషసోనిమ్రుచశ్చతా
స్సందధామి హవిషాఘృతేనస్స్వాహా - మనసేజ్యోతిషఇదం - తథ్సవి
తుః + యాథ్స్వాహా - సవిత్రేఇదం - భూరగ్నయేచపృథివ్యైచమ
హతేచస్వాహా- అగ్నయేపృథివ్యైమహతఇదం - భువోవాయవేచా
న్తరిక్షాయచ మహతేచస్వాహా । వాయవేఽంతరిక్షాయమహత ఇ
దం-సువరాదిత్యాయచ దివేచ మహతేచ స్వాహా- ఆదిత్యాయదివే
మహతఇదం - భూర్భువస్సువ శ్చంద్రమసేచ నక్షత్రేభ్యశ్చదిగ్భ్యశ్చ
మహతేచస్వాహా - చంద్రమసేనక్షత్రేభ్యోదిగ్భ్యోమహతఇదం -
యోస్యకౌష్ఠ్యజగతః పార్థివస్యైకఇద్వశీ - యమంభంగ్యశ్రవోరా
యయోరాజానపహోధ్యస్స్వాహా - యమాయేదం - యమంగాయ
భంగ్యశ్రవో యోరాజానపహోధ్యః - యేనాపోనద్యో ధన్వాని యేన
ద్యాః పృథివీదృఢాస్స్వాహా - యమాయేదం - ఇత్యేతైర్హుత్వా
సంస్కుర్యాత్ ప్రోషితభర్తృకాచేత్ సప్తతేఅగ్నఇత్యాగ్నిభిర్హు
త్వాసంస్కుర్యాత్ .

అథ బ్రహ్మమేధప్రయోగః.

ప్రాణసంశయే కర్తా గోమయోపలిప్తాయాం భూమ్యాం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషుముమూర్షుం దక్షిణాశిరసం శాయయిత్వా "ఆయుషః ప్రాణగ్ంసంతను ॥ బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం॥ భృగుర్వై వారుణిః " ఇత్యేతావనువాకౌచ జపేత్.

ఆయుషఃప్రాణగ్ంసంతను+దివస్నువస్సంతను ॥ బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం - తదేషాఽభ్యుక్తా - సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ - యోవేదనిహితంగుహాయాం పరమేవ్యోమన్ - సోఽశ్నుతే సర్వాన్ కామాన్త్సహ ॥ బ్రహ్మణావిపశ్చి తేతి । తస్మాద్వా ఏతస్మా దాత్మన ఆకాశ స్సంభూతః - ఆకాశాద్వాయుః - వాయోరగ్నిః - అగ్నే రాపః - అద్భ్యఃపృథివీ - పృథివ్యాఓషధయః - ఓషధీభ్యోఽన్నం - అన్నాత్పురుషః - సవా ఏషపురుషోఽ న్నరసమయః - తస్యేదమేవ శిరః - అయందక్షిణఃపక్షః - అయముత్తరఃపక్షః - అయమాత్మా - ఇదంపుచ్ఛంప్రతిష్ఠా - తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ ౧ ॥

అన్నాద్వై ప్రజాఃప్రజాయంతే - యాఃకాశ్చ పృథివీగ్ంశ్రితాః - అథోఅన్నేనైవజీవంతి - అథైన దపియంత్యంతతః - అన్నగ్ంహి భూతానాం జ్యేష్ఠం - తస్మా త్సర్వౌషధ ముచ్యతే - సర్వంవై తేఽన్న మాప్నువంతి - యేఽన్నం బ్రహ్మోపాసతే - అన్నగ్ంహిభూతానాం జ్యేష్ఠం - తస్మాత్సర్వౌషధ ముచ్యతే - అన్నాద్భూతానిజాయంతే - జాతాన్యన్నేన వర్ధంతే - అద్యతేత్తిచ భూతాని - తస్మాదన్నం తదుచ్యతఇతి - తస్మాద్వా ఏతస్మా దన్నరసమయాత్ - అన్యోఽంతరఆత్మా ప్రాణమయః - తేనైషపూర్ణః - సవాఏష పురుష విధఏవ - తస్యపురుషవిధతాం - అన్వయం పురుషవిధః - తస్యప్రాణఏవ శిరః - వ్యానో దక్షిణఃపక్షః - అపానఉత్తరఃపక్షః - ఆకాశఆత్మా - పృథివీపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా - తదప్యేష

శ్లోకోభవతి ॥ ౨॥

ప్రాణం దేవా అనుప్రాణంతి - మనుష్యాః పశవశ్చయే - ప్రాణోహి భూతానా మాయుః - తస్మాథ్సర్వాయుష ముచ్యతే - సర్వమేవత ఆయుర్యంతి - యేప్రాణం బ్రహ్మోపాసతే - ప్రాణోహి భూతానా మాయుః - తస్మా థ్సర్వాయుష ముచ్యతఇతి - తస్యైషఏవ శారీరఆత్మా - యఃపూర్వస్య - తస్మాద్వా ఏతస్మా ప్రాణమయాత్ - అన్యోఽంతర ఆత్మామనోమయః - తేనైష పూర్ణః - సవా ఏషపురుషవిధఏవ - తస్యపురుషవిధతాం - అన్వయం పురుషవిధః - తస్య యజు రేవ శిరః - ఋగ్దక్షిణఃపక్ష ః - సామోత్తరః పక్షః - ఆదేశఆత్మా - అథర్వాంగిరసః పుచ్ఛంప్రతిష్ఠా - తదప్యేషశ్లోకోభవతి. ॥ ౩ ॥

యతో వాచో నివర్తంతే - అప్రాప్య మనసాసహ - ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ - నబిభేతికదాచనేతి - తస్యైషఏవ శారీరఆత్మా - యః పూర్వస్య - తస్మాద్వా ఏతస్మా న్మనోమయాత్ - అన్యోంతర ఆత్మా విజ్ఞానమయః - తేనైషపూర్ణః - సవాఏష పురుషవిధఏవ - తస్య పురుషవిధతాం - అన్వయం పురుషవిధః - తస్యశ్రద్ధైవశిరః - ఋతందక్షిణఃపక్షః - సత్యముత్తరఃపక్షః - యోగఆత్మా - మహఃపుచ్ఛంప్రతిష్ఠా - తదప్యేష శ్లోకోభవతి ॥ ౪ ॥

విజ్ఞానంయజ్ఞంతనుతే - కర్మాణితనుతేపిచ - విజ్ఞానందేవాస్సర్వే- బ్రహ్మజ్యేష్ఠముపాసతే - విజ్ఞానంబ్రహ్మచేద్వేద - తస్మాచ్చేన్నప్రమాద్యతి - శరీరేపాప్మనోహిత్వా - సర్వాన్కామా న్సమశ్నుతఇతి - తస్యైషఏవశారీరఆత్మా - యఃపూర్వస్య - తస్మాద్వా ఏతస్మా ద్విజ్ఞానమయాత్ - అన్యోంతరఆత్మాఽఽనందమయః - తేనైషపూర్ణః - సవాఏష పురుషవిధఏవ - తస్యపురుషవిధతాం-

అన్వాయం పురుషవిధః - తస్య ప్రియమేవశిరః - మోదో దక్షిణః పక్షః - ప్రమోద ఉత్తరఃపక్షః - ఆనందఆత్మా - బ్రహ్మపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా - తదప్యేషశ్లోకోభవతి. ॥ ౫ ॥

అసన్నేవ సభవతి - అసద్బ్రహ్మేతివేదచేత్ - అస్తిబ్రహ్మేతిచేద్వేద - సంతమేనం తతోవిదురితి - తస్యైషఏవ శారీరఆత్మా - యఃపూర్వస్య - అథాతోనుప్రశ్నాః - ఉతావిద్వానముంలోకంప్రేత్య - కశ్చనగచ్ఛతీ 3 - ఆహో విద్వా నముంలోకంప్రేత్య - కశ్చిత్సమశ్నుతా 3 ఉ- సోఽకామయత-బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి- సతపోఽతప్యత - సతపస్తప్త్వా-ఇదగ్ం సర్వమసృజత - యదిదంకించ - తత్సృష్ట్వా - తదేవానుప్రావిశత్ - తదనుప్రవిశ్య - సచ్చత్యచ్చాభవత్ - నిరుక్తంచానిరుక్తంచ - నిలయనంచానిలయనంచ - విజ్ఞానంచావిజ్ఞానంచ - సత్యంచానృతంచ సత్యమభవత్ - యదిదంకించ - తత్సత్యమిత్యాచక్షతే - తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ ౬ ॥

అసద్వా ఇదమగ్రఆసీత్ - తతోవై సదజాయత - తదాత్మానగ్ం స్వయ మకురుత - తస్మాత్తత్సుకృతముచ్యతఇతి - యద్వై తత్సుకృతం - రసోవైసః - రసగ్ం హ్యేవాయంలబ్ధ్వాఽఽనందీభవతి - కోహ్యేవాన్యాత్కః ప్రాణ్యాత్ - యదేషఆకాశ ఆనందో నస్యాత్ - ఏషహ్యేవానందయాతి - యదాహ్యేవైష ఏతస్మిన్నదృశ్యేఽనాత్మ్యే ఽనిరుక్తే ఽనిలయనే ఽభయంప్రతిష్ఠాం విందతే - అథసోఽభయంగతోభవతి - యదాహ్యేవైష ఏతస్మిన్నుదరమంతరంకురుతే - అథ తస్య భయంభవతి - తత్త్వేవ భయంవిదుషోమన్వానస్య - తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ ౭ ॥

భీషాస్మాద్వాతఃపవతే - భీషోదేతిసూర్యః - భీషాస్మాదగ్నిశ్చేంద్రశ్చ - మృత్యుర్ధావతిపంచమఇతి - సైషానందస్యమీమాగ్ంసాభవతి - యువాస్యాత్సాధుయువాధ్యాయకః - ఆశిష్ఠోదృఢిష్ఠోబలిష్ఠః -

తస్యేయంపృథివీ సర్వావిత్తస్య పూర్ణాస్యాత్ - సఏకో మానుష
ఆనందః - శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య- తేయేశతం మానుషా ఆనం
దాః - స ఏకో మనుష్య గంధర్వాణామానందః - శ్రోత్రియస్య
చాకామహతస్య - తేయేశతం మనుష్యగంధర్వాణామానందాః -
సఏకోదేవగంధర్వాణామానందః - శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య -
తేయేశతం దేవగంధర్వాణామానందాః - సఏకఃపితౄణాం చిరలోక
లోకానామానందః - శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య - తేయేశతం
పితౄణాంచిరలోకలోకానా మానందాః - స ఏక ఆజానజానాం దే
వానామానందః - శ్రోత్రియస్యచా కామహతస్య - తేయే శత
మాజానజానాం దేవానా మానందాః - స ఏకః కర్మదేవానాం దే
వానామానందః - యేకర్మణాదేవానపియంతి - శ్రోత్రియస్యచా
కామహతస్య - తేయేశతంకర్మదేవానాం దేవానామానందాః - స
ఏకోదేవానామానందః - శ్రోత్రియస్యచా కామహతస్య - తేయే
శతందేవానామానందాః - సఏకఇంద్రస్యానందః - శ్రోత్రియస్య
చాకామహతస్య - తేయేశతమింద్రస్యానందాః - సఏకోబృహస్ప
తేరానందః - శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య - తేయేశతంబృహ
స్పతే రానందాః - సఏకః ప్రజాపతేరానందః - శ్రోత్రియస్యచా
కామహతస్య - తేయేశతంప్రజాపతేరానందాః - సఏకోబ్రహ్మణ
ఆనందః - శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య - సయశ్చాయంపురుషే -
యశ్చాసావాదిత్యే - సఏకః - సయఏవంవిత్ - అస్మాల్లోకా
త్ప్రేత్య - ఏతమన్నమయమాత్మానముపసంక్రామతి - ఏతంప్రా
ణమయమాత్మానముపసంక్రామతి - ఏతంమనోమయమాత్మానము
పసంక్రామతి - ఏతంవిజ్ఞానమయమాత్మానముపసంక్రామతి - ఏత
మానందమయమాత్మానముపసంక్రామతి - తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥
యతో వాచోనివర్తంతే - అప్రాప్య మనసాసహ - ఆనందం బ్ర

హ్మణోవిద్వాన్ - నబిభేతికుతశ్చనేతి - ఏతగ్ంహవావనతపతి - కిమ
హగ్ంసాధునాకరవం - కిమహంపాపమకరవమితి - సయఏవంవిద్వా
నేతేఆత్మానగ్ంస్పృణుతే - ఉభేహ్యేవైషఏతే ఆత్మానగ్ంస్పృణు
తే - యఏవంవేద - ఇత్యుపనిషత్ - భృగుర్వైవారుణిః - వరుణం
పితరముపససార - అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి - తస్మాఏతత్ప్రోవాచ -
అన్నంప్రాణంచక్షుశ్శ్రోత్రంమనోవాచమితి - తగ్ంహోవాచ -
యతోవాఇమానిభూతానిజాయంతే - యేనజాతానిజీవంతి - య
త్ప్రయంత్యభిసంవిశంతి - తద్విజిజ్ఞాసస్వ - తద్బ్రహ్మేతి - సతపోఽ
తప్యత - సతపస్తప్త్వా - అన్నంబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ - అన్నాద్ధ్యేవ
ఖల్విమాని భూతానిజాయంతే - అన్నేనజాతానిజీవంతి - అన్నంప్ర
యంత్యభిసంవిశంతీతి - తద్విజ్ఞాయ - పునరేవవరుణంపితరముపససా
ర - అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి - తగ్ంహోవాచ - తపసాబ్ర
హ్మవిజిజ్ఞాసస్వ - తపోబ్రహ్మేతి-సతపోఽతప్యత - సతపస్తప్త్వా -
ప్రాణోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ - ప్రాణాద్ధ్యేవఖల్విమానిభూతాని జా
యంతే - ప్రాణేనజాతానిజీవంతి - ప్రాణం ప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి -
తద్విజ్ఞాయ - పునరేవవరుణం పితరముపససార - అధీహిభగవో బ్ర
హ్మేతి - తగ్ంహోవాచ - తపసాబ్రహ్మవిజిజ్ఞాసస్వ - తపో
బ్రహ్మేతి - సతపోఽతప్యత - సతపస్తప్త్వా.

మనోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ - మనసోహ్యేవఖల్విమానిభూతాని
జాయన్తే - మనసాజాతానిజీవంతి - మనఃప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి -
తద్విజ్ఞాయ - పునరేవవరుణంపితరముపససార - అధీహిభగవోబ్ర
హ్మేతి - తగ్ంహోవాచ - తపసాబ్రహ్మవిజిజ్ఞాసస్వ - తపోబ్ర
హ్మేతి - సతపోఽతప్యత - సతపస్తప్త్వా.

విజ్ఞానంబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ - విజ్ఞానాద్ధ్యేవ ఖల్విమానిభూతాని
జాయంతే - విజ్ఞానేనజాతానిజీవంతి - విజ్ఞానంప్రయంత్యభిసంవిశంతీ

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

తి - తద్విజ్ఞాయ - పునరేవవరుణంపితరముపససార - అధీహిభగవో బ్రహ్మేతి - తగ్ం హోవాచ - తపసా బ్రహ్మవిజిజ్ఞాసస్వ - తపోబ్రహ్మేతి - సతపోఽతప్యత - సతపస్తప్త్వా.

ఆనన్దోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ - ఆనన్దాద్ధ్యేవఖల్విమాని భూతానిజాయంతే - ఆనన్దేన జాతాని జీవంతి - ఆనందంప్రయం త్యభిసం విశంతీతి - సైషాభార్గవీవారుణీవిద్యా - పరమేవ్యోమన్ప్రతిష్ఠితా - యఏవంవేదప్రతితిష్ఠతి - అన్నవానన్నాదోభవతి - మహాన్భవతి ప్రజయాపశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన - మహాన్కీర్త్యా.

అన్నంననిన్ద్యాత్ - తద్వ్రతం - ప్రాణోవాఅన్నం - శరీరమన్నాదం - ప్రాణేశరీరంప్రతిష్ఠితం - శరీరేప్రాణఃప్రతిష్ఠితః - తదేతదన్నమన్నేప్రతిష్ఠితం - సయఏతదన్నమన్నేప్రతిష్ఠితంవేదప్రతితిష్ఠతి - అన్నవానన్నాదోభవతి - మహాన్భవతిప్రజయాపశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన - మహాన్కీర్త్యా.

అన్నంనపరిచక్షీత - తద్వ్రతం - ఆపోవాఅన్నం - జ్యోతిరన్నాదం - అప్సుజ్యోతిః ప్రతిష్ఠితం - జ్యోతిష్యాపః ప్రతిష్ఠితాః - తదేతదన్నమన్నేప్రతిష్ఠితం - సయఏతదన్నమన్నేప్రతిష్ఠితం వేదప్రతితిష్ఠతి - అన్నవానన్నాదోభవతి - మహాన్భవతిప్రజయాపశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన - మహాన్కీర్త్యా.

అన్నంబహుకుర్వీత - తద్వ్రతం - పృథివీవాఅన్నం - ఆకాశోన్నాదః - పృథివ్యామాకాశః ప్రతిష్ఠితః - ఆకాశేపృథివీప్రతిష్ఠితా - తదేతదన్నమన్నేప్రతిష్ఠితం - సయఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితంవేదప్రతితిష్ఠతి - అన్నవానన్నాదోభవతి - మహాన్భవతి ప్రజయాపశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన - మహాన్కీర్త్యా - నకంచనవసతౌ ప్రత్యాచక్షీత - తద్వ్రతం - తస్మాద్యయాకయాచవిధయాబహ్వన్నంప్రాప్నుయాత్ - అరాధ్యస్మాఅన్నమిత్యాచక్షతే - ఏత

ద్వైమ్ముఖతో౽న్నగ్ంరాద్ధం - ముఖతో౽స్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే - ఏత
ద్వైమధ్యతో౽న్నగ్ంరాద్ధం- మధ్యతో౽స్మా అన్నగ్ంరాధ్యతే- ఏత
ద్వా అంతతో౽న్నగ్ం రాద్ధం - అంతతో౽స్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే-
య ఏవం వేద - క్షేమ ఇతివాచి - యోగక్షేమ ఇతి ప్రాణాపా
నయోః - కర్మేతిహస్తయోః - గతిరితిపాదయోః - విముక్తి
రితిపాయౌ - ఇతి మానుషీస్సమాజ్ఞాః - అథదైవీః - తృప్తిరి
తివృష్టౌ - బలమితివిద్యుతి - యశఇతిపశుషు - జ్యోతిరితి నక్ష
త్రేషు - ప్రజాతిరమృతమానంద ఇత్యుపస్థే - సర్వమిత్యాకాశే -
తత్ప్రతిష్ఠేత్యుపాసీత - ప్రతిష్ఠావాన్భవతి - తన్మహ ఇత్యుపాసీ
త - మహాన్భవతి - తన్మన ఇత్యుపాసీత - మానవాన్భవతి - త
న్నమ ఇత్యుపాసీత - నమ్యంతే౽స్మై కామాః - తద్బ్రహ్మేత్యు
పాసీత - బ్రహ్మవాన్భవతి - తద్బ్రహ్మణః పరిమర ఇత్యుపాసీ
త - పర్యేణం మ్రియంతే ద్విషంతస్సపత్నాః - పర్యేప్రియాభ్రా
తృవ్యాః - సయశ్చాయంపురుషే - యశ్చాసావాదిత్యే - స
ఏకః - సయఏవంవిత్ - అస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య - ఏత మన్నమయ
మాత్మాన ముపసంక్రమ్య - ఏతంప్రాణమయమాత్మానముపసం
క్రమ్య - ఏతంమనోమయమాత్మాన ముపసంక్రమ్య - ఏతంవి
జ్ఞానమయమాత్మానముపసంక్రమ్య - ఏతమానందమయమాత్మా
నముపసంక్రమ్య - ఇమాన్ లోకాన్కామాన్నీ కామరూప్యనుసం
చరన్ - ఏతథ్సామగాయన్నాస్తే - హా 3 వు హా 3 వు హా 3 వు-
హామన్నమహమన్నమహమన్నం - అహమన్నాదో౽హమన్నాదో౽
హమన్నాదః - అహగ్ంశ్లోకకృదహగ్ంశ్లోకకృదహగ్ంశ్లోకకృత్ -
అహమస్మిప్రథమజా ఋతా 3 స్య - పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్యనా
3 భా ఇ - యోమాదదాతిసఇదేవమా 3 వాః । అహమన్నమ

న్నమదంతమా3ద్మి - అహంవిశ్వం భువనమభ్యభవా మ్ । సు
వర్ణజ్యోతీః యఏవంవేద - ఇత్యుపనిషత్.

ఇత్యనువాకౌ తస్యదక్షిణేకర్ణే జపేత్ - మృతేజ్ఞాతయః కేశా
న్వికీర్య - మూర్ధస్వంసేషుచ పాంసూన్ప్రక్షిప్య - తర్జనీ మధ్యమానా
మికాభిః మూర్ధస్వపహత్య - ప్రేతంఘృతేనాభ్యజ్య సంస్నాప్య -
భగవదుపయుక్తవస్త్రగంధ పుష్పాదైర్యరలంకుర్యుః.

అథకర్తాస్నాత్వా ఊర్ధ్వపుండ్రాదికంధృత్వా సప్తపంచత్రీణివా
కృచ్ఛ్రాణికృత్వా - ప్రాచీనావీతీ అశేషే హేపరిషత్+స్వీకృత్య
అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః అముకప్రేతస్యఅముకాగ్నినాపైతృమే
ధవిధినాసహ బ్రహ్మమేధవిధినా సంస్కారంకర్తుంయోగ్యతా సిద్ధిమను
గృహాణేతిప్రార్థ్య తైరనుజ్ఞాతః ఉపవీతీ ప్రా+మ్య - ప్రాచీనావీ
తీ - శ్రీగోవిందేత్యాది+అస్యాంతిథౌ అముక గోత్రమముకశర్మా
ణం అముకంప్రేతం అముకాగ్నినా పైతృమేధికవిధినాసహ బ్రహ్మ
మేధవిధినా సంస్కరిష్యామీతిసఙ్కల్ప్య దక్షిణాపవర్గముల్లిఖ్యాగ్నిం
ప్రతిష్ఠాప్య పరిస్తీర్యఅగ్నేఃపశ్చాద్దర్భేషు "సర్వస్య ప్రతిశీవరీ"తి దక్షి
ణాశిరసం ప్రేతంశాయయిత్వా, - సర్వస్యప్రతిశీవరీభూమిస్త్వోపస్థఆ
ధిత - స్యోనాస్మైసుషదా భవ యచ్ఛాస్మైశర్మసప్రథాః - ప్రే
తాన్వారబ్ధః "పరేయువాగ్ంస"మితి "చితిస్రు"గిత్యాదిభిష్షడ్భిరనువా
కైశ్చప్రతిస్వాహాకారంహుత్వా - పరేయువాగ్ంసం ప్రవతో మహీ
రను బహుభ్యఃపన్థామనపస్పశానం - వైవస్వతగ్ంసంగమనంజనానాం
యమగ్ంరాజానగ్ంహవిషాదువస్యతస్వాహా - యమాయేదం -
చిత్తిస్రుక్ - చిత్తమాజ్యం - వాగ్వేదిః - ఆధీతంబర్హిః -
కేతోఅగ్నిః - విజ్ఞాతమగ్నిః - వాక్పతిర్హోతా - మనఉప
వక్తా - ప్రాణోహవిః - సామాధ్వర్యుః - వాచస్పతేవిధేనామన్ -
విధేమతేనామ - విధేస్త్వమస్మాకంనామ - వాచస్పతి స్సోమం

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ద్వైముఖతో౽న్నగ్ంరాద్ధం - ముఖతో౽స్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే - ఏత
ద్వైమధ్యతో౽న్నగ్ంరాద్ధం- మధ్యతో౽స్మా అన్నగ్ంరాధ్యతే- ఏత
ద్వా అంతతో౽న్నగ్ం రాద్ధం - అంతతో౽స్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే-
య ఏవం వేద - క్షేమ ఇతివాచి - యోగక్షేమ ఇతి ప్రాణాపా
నయోః - కర్మేతిహస్తయోః - గతిరితిపాదయోః - విముక్తి
రితిపాయౌ - ఇతి మానుషీస్సమాజ్ఞాః - అథదైవీః - తృప్తిరి
తివృష్టౌ - బలమితివిద్యుతి - యశ ఇతిపశుషు - జ్యోతిరితి నక్ష
త్రేషు - ప్రజాతిరమృతమానంద ఇత్యుపస్థే - సర్వమిత్యాకాశే -
తత్ప్రతిష్ఠేత్యుపాసీత - ప్రతిష్ఠావాన్భవతి - తన్మహ ఇత్యుపాసీ
త - మహాన్భవతి - తన్మన ఇత్యుపాసీత - మానవాన్భవతి - త
న్నమ ఇత్యుపాసీత - నమ్యంతే౽స్మై కామాః - తద్బ్రహ్మేత్యు
పాసీత - బ్రహ్మవాన్భవతి - తద్బ్రహ్మణః పరిమర ఇత్యుపాసీ
త - పర్యేణమ్రియంతే ద్విషంతస్సపత్నాః - పర్యప్రియాభ్రా
తృవ్యాః - స యశ్చాయం పురుషే - యశ్చాసావాదిత్యే - స
ఏకః - స య ఏవంవిత్ - అస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య - ఏత మన్నమయ
మాత్మాన ముపసంక్రమ్య - ఏతం ప్రాణమయమాత్మానముపసం
క్రమ్య - ఏతం మనోమయమాత్మాన ముపసంక్రమ్య - ఏతం వి
జ్ఞానమయమాత్మానముపసంక్రమ్య - ఏతమానందమయమాత్మా
నముపసంక్రమ్య - ఇమాన్ లోకాన్ కామాన్నీ కామరూప్యనుసం
చరన్ - ఏతథ్సామగాయన్నాస్తే - హా 3 వు హా 3 వు హా 3 వు-
హమన్నమహమన్నమహమన్నం- అహమన్నాదో౽హమన్నాదో౽
హమన్నాదః - అహగ్ం శ్లోకకృదహగ్ం శ్లోకకృదహగ్ం శ్లోకకృత్ -
అహమస్మి ప్రథమజా ఋతా 3 స్య - పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్యనా
3 భా ఇ - యో మా దదాతి స ఇదేవమా 3 వాః । అహమన్నమ

న్నమనంతమా3ద్మి - అహంవిశ్వం భువనమభ్యభవా మ్ । సు
వర్ణజ్యోతీః యఏవంవేద - ఇత్యుపనిషత్.

ఇత్యనువాకౌ తస్యదక్షిణేకర్ణే జపేత్ - మృతేజ్ఞాతయః కేశా
న్వికీర్య - మూర్ధస్వంసేషుచ పాంసూన్ప్రక్షిప్య - తర్జనీ మధ్యమానా
మికాభిః మూర్ధస్వపహత్య - ప్రేతంఘృతేనాభ్యజ్య సంస్నాప్య -
భగవదుపయుక్తవస్త్రగంధ పుష్పాద్యైరలంకుర్యుః.

అథకర్తాస్నాత్వా ఊర్ధ్వపుండ్రాదికంధృత్వా సప్తపంచత్రీణివా
కృచ్ఛ్రాణికృత్వా - ప్రాచీనావీతీ అశేషే హేపరిషత్+స్వీకృత్య
అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః అముకప్రేతస్యఅముకాగ్నినాపైతృమే
ధవిధినాసహ బ్రహ్మమేధవిధినా సంస్కారంకర్తుంయోగ్యతా సిద్ధిమను
గృహాణేతిప్రార్థ్య తైరనుజ్ఞాతః ఉపవీతీ ప్రా+మ్య - ప్రాచీనావీ
తీ - శ్రీగోవిందేత్యాది+అస్యాంతిథౌ అముక గోత్రమముకశర్మా
ణం అముకంప్రేతం అముకాగ్నినా పైతృమేధికవిధినాసహ బ్రహ్మ
మేధవిధినా సంస్కరిష్యామీతిసఙ్కల్ప్య దక్షిణాపవర్గముల్లిఖ్యాగ్నిం
ప్రతిష్ఠాప్య పరిస్తీర్యఅగ్నేఃపశ్చాద్దర్భేషు"సర్వస్య ప్రతిశీవరీ"తి దక్షి
ణాశిరసం ప్రేతంశాయయిత్వా - సర్వస్యప్రతిశీవరీభూమిస్త్వోపస్థఆ
ధిత - స్యోనాస్మై సుషదా భవ యచ్ఛాస్మైశర్మసప్రథాః - ప్రే
తాన్వారబ్ధః "పరేయువాగ్ంస"మితి"చిత్రస్రు"గిత్యాదిభిష్షడ్భిరనువా
కైశ్చప్రతిస్వాహాకారంహుత్వా - పరేయువాగ్ంసం ప్రవతో మహీ
రను బహుభ్యః పన్థామనపస్పశానం - వైవస్వతగ్ంసంగమనంజనానాం
యమగ్ంరాజానగ్ంహవిషాదువస్యతస్వాహా - యమాయేదం -
చిత్తిస్రుక్ - చిత్తమాజ్యం - వాగ్వేదిః - ఆధీతంబర్హిః -
కేతో అగ్నిః - విజ్ఞాతమగ్నిః - వాక్పతిర్హోతా - మనఉప
వక్తా - ప్రాణోహవిః - సామాధ్వర్యుః - వాచస్పతే విధేనామన్ -
విధేమ తేనామ - విధేస్త్వమస్మాకంనామ - వాచస్పతి స్సోమం

పిబతు - ఆస్మాసునృమ్ణంధాత్స్వాహా - వాచస్పతేబ్రహ్మణ ఇదం - పృథివీహోతా - ద్యౌరధ్వర్యుః - రుద్రోఽగ్నీత్ - బృహస్పతిరుపవక్తా - వాచస్పతే వాచోవీర్యేణ - సంభృతతమే నాయక్ష్యసే - యజమానాయవార్యం - ఆసువస్కరస్మై - వాచస్పతిస్సోమంపిబతి - జజనదింద్రమింద్రియాయస్వాహా - వాచస్పతే బ్రహ్మణఇదం - అగ్నిర్హోతా - అశ్వినాఽధ్వర్యూ - త్వష్టాఽగ్నీత్ - మిత్రఉపవక్తా - సోమస్సోమస్యపురోగాః - శుక్రశ్శుక్రస్యపురోగాః - శ్రితాస్తఇంద్రసోమాః - వాతాపేర్హవనశ్రుతస్స్వాహా - అగ్నయఇదం - సూర్యంతేచక్షుః - వాతంప్రాణః - ద్యాంపృష్ఠం - అంతరిక్షమాత్మా - అంగైర్యజ్ఞం - పృథివీగ్ంశరీరైః - వాచస్పతేఽచ్ఛిద్రయావాచా - అచ్ఛిద్రయా జుహ్వా - దివిదేవావృధగ్ంహోత్రామేరయస్వస్వాహా - వాచస్పతయఇదం - మహాహవిర్హోతా - సత్యహవిరధ్వర్యుః - అచ్యుతపాజాఅగ్నీత్ - అచ్యుతమనా ఉపవక్తా - అనాధృష్యశ్చా ప్రతిధృష్యశ్చ - యజ్ఞస్యాభిగరౌ - అయాస్యఉద్గాతా - వాచస్పతే హృద్విధేనామన్ - విధేమతేనామ - విధేస్త్వమస్మాకంనామ - వాచస్పతిస్సోమమపాత్ - మాదైవ్యస్తంతుచ్ఛేదిమామానుష్యః - నమోదివేనమఃపృథివ్యైస్వాహా - వాచస్పతే బ్రహ్మణ ఇదం - వాగ్ఘోతా - దీక్షాపత్నీ - వాతోఽధ్వర్యుః - ఆపోభిగరః - మనోహవిః - తపసిజుహోమి - భూర్భువస్సువః - బ్రహ్మస్వయంభు - బ్రహ్మణేస్వయంభువేస్వాహా బ్రహ్మణేస్వయంభువఇదం - హస్తాంగుష్ఠౌపాదాంగుష్ఠౌచ పృథక్ పృథక్ శ్వేతసూత్రాభ్యాంబధ్వా శిరసి నలదమాలామాబధ్యఔదుమ్బర్యామాసంద్యా ముత్తానం ప్రేతంనిపాత్య "ఇదం త్వావస్త్ర"మితి పత్తోదేశేనాఖండితేన నవేనాచ్ఛాద్య "ఇదం త్వావస్త్రంప్రథమన్వాగన్ – ప్రేతస్యపూర్వధృతంవస్త్ర"మపైతదూ

హే"తిధృత్వాఽఽచామేత్ - అప్యైతదూహాయదిహాబిభః పురా - ఇ
ష్టాపూర్తమనుసంపశ్యదక్షిణాం - యథా తేదత్తంబహుధావిబంధు
షు - పూర్వప్రతిష్ఠితేఽగ్నౌ జీవతండులాంశ్చరుం శ్రపయిత్వా "ఇమౌ
యునజ్మి"తి వాహకాననుమంత్ర్య - ఇమౌయునజ్మి తేవహ్నీ అసునీథా
యవోఢవే - యాభ్యాం యమస్య సాదనగ్ం సుకృతాంచాపిగ
చ్ఛతాత్ - తైరాదీయమానం ప్రేతం "పూషా త్వేతశ్చ్యావయత్వి"
తి "భర్తాసన్భ్రియమాణ" ఇత్యనువాకేనచానుమంత్ర్య - "పూషా త్వే
తశ్చ్యావయతు ప్రవిద్వాననష్టపశుర్భువనస్యగోపాః - సత్వైతేభ్యః
పరిదదా త్పితృభ్యోఽగ్నిర్దేవేభ్యః సువిదత్రేభ్యః - భర్తాసన్భ్రియ
మాణో బిభర్తి - ఏకో దేవో బహుధానివిష్టః - యదాభారం తంద్ర
యతే సభర్తుం - నిధాయభారంపునరస్తమేతి - తమేవమృత్యుమ
మృతం తమాహుః - తం భర్తారం తము గోప్తారమాహుః - సభృ
తో భ్రియమాణో బిభర్తి - య ఏనం వేద సత్యేన భర్తుం - సద్యో
జాతముత జహాత్యేషః - ఉతో జరంతం న జహాత్యేకం - ఉతో బహూ
నేకమహర్జహార - అతంద్రో దేవస్సదమేవ ప్రార్థః - యస్తద్వేద
యతఆబభూవ - సంధాంచ యాగ్ం సన్దధే బ్రహ్మణైషః - రమతేత
స్మిన్నుత జీర్ణేశయానే - నైనంజహాత్యహస్సుపూర్వ్యేషు - త్వా
మాపో అనుసర్వాశ్చరంతి జానతీః - వత్సం పయసా పునానాః - త్వమగ్ని
గ్ం హవ్యవాహగ్ం సమింధ్సే - త్వం భర్తా మాతరిశ్వా ప్రజానాం -
త్వం యజ్ఞస్త్వము వేవాసి సోమః - తవ దేవా హవమాయంతి సర్వే -
త్వమేకోసి బహూనను ప్రవిష్టః - నమస్తే అస్తు సుహవో మ ఏధి - న
మోవామస్తు శృణుతగ్ం హవం మే - ప్రాణాపానా వజిరగ్ం సంచరం
తౌ - హ్వయామి వాం బ్రహ్మణా తూర్తమేతం - యోమాం ద్వే
ష్టి తం జహితం యువానా - ప్రాణాపానౌ సంవిదానౌ జహితం - అ
ముష్యాసునామా సంగసాథాం - తం మే దేవా బ్రహ్మణా సంవిదానౌ -

నధాయఛత్త్వంతమహాగ్ంహానామి - అసజ్జజానసత ఆబభూవ - యం యంజజానసఉగోపోఽస్య - యదాభారంతంద్రయతేసభతు—ం - పరాస్యభారంపునరస్తమేతి - తద్దైవత్వంప్రాణోఽభవః - మహాన్భోగః ప్రజాపతేః - భుజఃకరిష్యమాణః - యద్దేవాన్ప్రాణయోనవ ." ఇత్యనుమంత్రయేత.

అగ్రేఽగ్నిం ప్రస్థాప్య తతఃపశ్చాన్ముక్తశిఖః కర్తాగచ్ఛేత్ - తతస్తిలాంస్తణ్డులాం శ్చరుం పాలాశశాఖాం లోష్టాన్ హిరణ్యశకలా నాజ్యం పాత్రాణి దర్భా న్మేక్షణ మశ్మనస్సికతా ఉదకుంభంచ ప్రస్థాపయేత్ - తతోఽవాహకా నివీతినో మానినశ్చగ్రామానభిముఖం ప్రేతంనిహరేయుః - జ్ఞాతయోజ్యేష్ఠక్రమేణపశ్చాద్గచ్ఛేయుః - అన్యేచయథేష్టం పశ్చాదేనగచ్ఛేయుః - నాగ్రేపార్శ్వయోశ్చ - ప్రేతాగ్నిసంభారతృణకాష్ఠాన్బ్రాహ్మణై రేవ హారయేన్నశూద్రైః - గ్రామశ్మశానయోరంతరం మార్గం చతుర్ధాకృత్వా తత్రాద్యం చతుర్థాంశం గత్వా దక్షిణాశిరసం ప్రేతంనిధాయ "సర్వస్య ప్రతిశీవరీ" తి ప్రేతాసనం కృత్వాతస్య దక్షిణతో లోష్టేషు చ సంప్రతిష్ఠాప్య సవే- జ్ఞాతయో ద్వేధా కేశాన్విభజ్య దక్షిణాన్కేశానాబధ్య సవ్యాన్విస్రస్య దక్షిణా నూరూ నాఘ్నానా అధోవస్త్రాణ్యనఘూన్వంతః కనిష్ఠపూర్వా "అపనశ్శోశుచదఘమి"తి ప్రేతంత్రిరప్రదక్షిణంపరీత్య సవ్యాన్ కేశానాబధ్య దక్షిణాన్విస్రస్య సవ్యానూరూనాఘ్నానా అనవధూన్వంతః ప్రాచీనావీతినఏవ "అపనశ్శోశుచదఘ"మితి ప్రేతం త్రిఃప్రదక్షిణంకుర్యుః - తతో మేక్షణేనచరోస్తృతీయాంశంలోష్టేషుసకృదేవ ప్రక్షిప్య మేక్షణేన లోష్టాని చ యంత్రిర్విక్షేపయేత్ - తతస్తైరాదీయమానప్రేతం"పూషేమాఆశా" ఇతి "భర్తాస"న్నితిచానుమంత్ర్య అవశిష్టాంశత్రయస్య మార్గస్య చతుర్థాంశం గత్వాప్రేతనిధానాదిపూర్వవత్కృత్వా. తతస్తైరాదీయ

మానంప్రేతం "ఆయుర్విశ్వాయుః" రితి "భర్తాసన్నితి" చానుమంత్ర
యేత్ - పునరవశిష్టాంశత్రయస్యమార్గస్యచతుర్థాంశంగత్వా ప్రేత
నిధానాది పూర్వవత్ కృత్వా చరుస్థాలీం కపాలేషు యథోదకంస
త్రిస్త్రిస్తథాభిత్వా తతఆదీయమానంప్రేతం "ఆయుర్విశ్వాయుః" రితి
"భర్తాసన్ని" తిచానుమంత్రయేత్ - తతో వాహకాః ప్రేతంశ్మశానం
నీత్వా దహనదేశస్య పశ్చాత్కర్త్రాసహోదీచీందిశంగచ్ఛేయుః - ఏ
షావై దేవమనుష్యాణాం శాంతాది క్తామేవైనా మనూత్క్రామంతీ
తివిజ్ఞాయతే.

తతఃకర్తాపరిత్యేత్య ఊషరామేధ్యాస్యదాహరహితం శ్మశానదేశ
మార్గద్రిమా పలాశశాఖయా వారణశాఖయావా తాసామభావేబ
హుపర్ణశాఖయామాయయాకయాచ్ఛాఖయా "అపేతవీతేతి" సంహితా
పాఠాంతం సంమృజ్య దక్షిణతశ్శాఖాంనిరస్యాపఉపస్పృశ్య ఉద్ధృత్యా
వోక్ష్యహిరణ్యశకల మంతర్ధాయ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య
తేషుదక్షిణాగ్రైర్యాజ్ఞియైఃకాష్ఠైస్తులసీకాష్ఠయుక్తైశ్శకృదేధోభిశ్చ
దక్షిణాప్రాచీంచితింకృత్వా తత్పురస్తాదగ్నిం నిధాయ తాంచితించ
సహవాపృథగ్వా పరిస్తీర్యాగ్నేర్దక్షిణతోదర్భాన్సంస్తీర్య తేషుద
ర్వ్యామాజ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీపాత్రంచ దక్షిణాప్రాచ్యోరేకైకశ స్సాద
యిత్వా రజ్జూన్ఛిత్వా ఆసంద్యామేకైకంవంశమపనీయ యథారజ్జ
షుపరిశ్శయీత తథాకృత్వా ఏకేనపవిత్రేణప్రోక్షణీరుత్పూయ అం
గుష్ఠబంధనసూత్రంఛిత్వా ప్రేతం పాత్రాణి చితించప్రత్యేకంప్రోక్ష్య
ఆజ్యందర్వీంచ సంస్కృత్య "సువర్ణగ్ంహస్తా" దితి "దేవస్యత్వే" త్యను
వాకేనచ సప్తదశభిరనుషంగైః ప్రత్యనుషంగం సువర్ణేన ప్రేతస్యహ
స్తౌసంమృజ్య.

తత్ప్రకారస్తు.

"సువర్ణగ్ంహస్తా దాదదానామృతస్య శ్రియైబ్రహ్మణే తేజసే

బలాయ - అత్రైవత్వామిహావయగ్ంసుశేవా:విశ్వా స్వప్రభో అభిమాతీర్జయేమ - దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే - అశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవి దక్షిణేఽగ్నయేహిరణ్యం - తేనామృతత్వమశ్యాం - వయోదాత్రే - మయోమహ్యమస్తుప్రతిగ్రహీ త్రే - కఇదం కస్మాఅదాత్ - కామఃకామాయ - కామోదాతా - కామఃప్రతిగ్రహీతా - కామగ్ంసముద్రమావిశ - కామేనత్వాప్రతిగృహ్ణామి - కామైతత్తే - ఏషా తేకామదక్షిణా - ఉత్తానస్త్వాంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు ౧॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే - అశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే - గ్నాస్త్వాకృంతన్నపసస్త్వాతన్వతవయాత్రయస్త్వావయం - సోమాయవాసః - తేనామృతత్వమశ్యాం + అంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౨॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతుదేవిదక్షిణే రుద్రాయగాం- తేనామృతత్వమశ్యాం + అంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు౩॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి- రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే వరుణాయాశ్వం - తేనామృతత్వమశ్యాం + అంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౪॥

దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి- రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే ప్రజాపతయెపురుషం- తేనామృతత్వమశ్యాం + అంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౫॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతుదేవిదక్షిణే మనవేతల్పం-, తేనామృతత్వమశ్యాం + అంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౬॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణె త్వష్ట్రేఽజాం - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౭॥

దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణాపూష్ణేఽవిం - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు ॥౮॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే నిర్ ఋత్యా అశ్వతరగర్దభౌ - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౯॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే హిమవతో హస్తినం - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౧౦॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే - అశ్వినోర్బాహుభ్యాం + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వా వరుణోనయతు దేవిదక్షిణా గంధర్వాప్సరాభ్యస్స్రగలంకరణె - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౧౧॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే - విశ్వేభ్యోదేవేభ్యోధాన్యం - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౧౨॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే వాచేఽన్నం - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౧౩॥

దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే బ్రహ్మణఓదనం - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు॥౧౪॥

దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరు

ణోనయతు దేవిదక్షిణే సముద్రాయాపః - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు॥౧౫॥

దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే - అశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే ఉత్తానాయాంగీరసాయాఽనః - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసఃప్రతిగృహ్ణాతు॥౧౬॥

దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే + ప్రతిగృహ్ణామి - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణే - వైశ్వానరాయరథం - వైశ్వానరః ప్రత్నథానాకమారుహత్ - దివఃపృష్ఠంభంధమానస్సుమన్మభిః - సపూర్వవజ్జనయజ్జంతవేధనం - సమానమజ్మాపరియాతిజాగృవిః - రాజాత్వావరుణోనయతు దేవిదక్షిణె వైశ్వానరాయరథం - తేనామృతత్వమశ్యాం + ఆంగీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు॥౧౭॥

తతః ప్రతందక్షిణాశిరసముత్తానంచిత్వామారోప్య - వ్యాహృతిం మనసాధ్యాయన్ సువర్ణశకలా నాజ్యబిందూన్వాఆస్యనేత్రశ్రోత్రఘ్రాణేషుదక్షిణాసవ్యేషుక్రమాన్నిక్షిపేత్.

సువర్ణంఘర్మమిత్యాస్యే—సువర్ణంఘర్మంపరివేదవేనం - ఇంద్రస్యాత్మానందశధాచరంతం - అంతస్సముద్రేమనసాచరంతం - బ్రహ్మాన్వవిందద్దశహోతారమర్ణే అంతఃప్రవిష్టశ్శాస్తాజనానాం - ఏకస్సన్బహుధావిచారః- శతగ్ంం శుక్రాణియత్రైకంభవంతి- సర్వేవేదాయత్రైకంభవంతి- సర్వేహోతారోయత్రైకంభవంతి- సమానసీన ఆత్మాజనానాం—అంతఃప్రవిష్టశ్శాస్తాజనానాగ్ంసర్వాత్మా - సర్వాఃప్రజాయత్రైకంభవంతి - చతుర్హోతారోయత్ర సంపదంగచ్ఛంతి దేవైః - సమానసీనఆత్మాజనానామ్॥

బ్రహ్మంప్రమితిదక్షిణేనేత్రే.

బ్రహ్మందిమగ్నింజగతః ప్రతిష్ఠాం - దివఆత్మానగ్ం సవితా

వంబృహస్పతిం - చతుర్హోతారంప్రదిశోఽనుక్లృప్తం వాచోవీర్యం తపసాఽన్వవిందత్ - అంతఃప్రవిష్టం కర్తారమేతం - త్వష్టారగ్ంరూపాణి వికుర్వంతంవిపశ్చిం - అమృతస్యప్రాణంయజ్ఞమేతం - చతుర్హోతౄణామాత్మానంకవయోనిచిక్యుః - అంతఃప్రవిష్టంకర్తారమేతం -దేవానాంబంధునిహితం గుహాసు - అమృతేనక్లృప్తంయజ్ఞమేతం - చతుర్హోతౄణామాత్మానంకవయోనిచిక్యుః.

శతంనియుతఇతిసవ్యేనేత్రే.

శతంనియుతఃపరివేదవిశ్వావిశ్వవారః - విశ్వమిదంవృణాతి - ఇంద్రస్యాత్మానిహితఃపంచహోతా- అమృతందేవానామాయుఃప్రజానాం-ఇంద్రగ్ం రాజానగ్ం సవితారమేతం - వాయోరాత్మానంకవయోనిచిక్యుః - రశ్మిగ్ం రశ్మీనాంమధ్యేతపంతం - ఋతస్యపదేకవయోనిపాంతి - యఆణ్డకోశేభువనంబిభర్తి - అనిర్భిణ్ణస్సన్నథలోకాన్ విచష్టే -యస్యాణ్డకోశగ్ం శుష్మమాహుఃప్రాణముల్బం-తేనక్లృప్తోఽమృతేనాహమస్మి.

సువర్ణంకోశమితిదక్షిణేకర్ణే.

సువర్ణంకోశగ్ంరజసాపరీవృతం - దేవానాంవసుధానీంవిరాజం-అమృతస్యపూర్ణాంతాముకలాంవిచక్షతే - పాదగ్ంషడ్ఢోతుర్నకిలావివిత్సే - యేనర్తవఃపంచధోతక్లృప్తాః - ఉతవాషడ్ఢామనసోతక్లృప్తాః - తగ్ం షడ్ఢోతారమృతుభిఃకల్పమానం - ఋతస్యపదేకవయోనిపాంతి - అంతఃప్రవిష్టంకర్తారమేతం - అంతశ్చంద్రమసి మనసాచరంతం - సహైవసంతం నవిజానంతిదేవాః - ఇంద్రస్యాత్మానగ్ం శతధాచరంతం.

ఇందో్రాజేనుత్యవాకశేషేణసవ్యేకర్ణే.

"ఇంద్రోరాజాజగతో యఈశే - సప్తహోతాసప్తధావిక్లృప్తః-పరేణ తంతుంపరిషిచ్యమానం- అంతరాదిత్యే మనసాచరంతం -

దేవానాగ్ం హృదయంబ్రహ్మాన్వవిందత్ - బ్రహ్మైతద్బ్రహ్మణఉజ్జ
భార - అర్కాగ్ంశ్చోతంశ్చోగ్ంసరిరస్యమధ్యే - ఆయస్మిన్త్సప్త పే
రవః - మేహంతిబహులాగ్ంశ్రియం - బహ్వశ్వామింద్రగోమతీం-
అచ్యుతాం బహులాగ్ం శ్రియం - సహరిర్వసువిత్తమః - పేరురిం
ద్రియపిన్వతే - బహ్వాశ్వామింద్రగోమతీం - అచ్యుతాంబహులా
గ్ంశ్రియం - మహ్యమింద్రోనియచ్ఛతు - శతగ్ంశతా అస్యయు
క్తాహరీశాం - అర్వాచీనాయాతు వసుభీ రశ్మిరింద్రః - ప్రమగ్ం
హమాణో బహులాగ్ం శ్రియం - రశ్మిరింద్రస్సవితా మేనియచ్ఛ
తు - ఘృతం తేజోమధుమదింద్రియం - మయ్యయమగ్నిర్దధా
తు - హరిః పతఙ్గః పటరీ సుపర్ణః - దివిక్షయో నభసా యఏతి - స
స ఇంద్రః కామవరందదాతు - పంచారం చక్రం పరివర్తతే పృ
థు - హిరణ్యజ్యోతిస్సరిరస్య మధ్యే - అజస్రం జ్యోతిర్నభసా స
ర్ప దేతి - సనఇంద్రః కామవరందదాతు - సప్త యుంజంతి రథమేక
చక్రం - ఏకో అశ్వోవహతి సప్తనామా - త్రినాభి చక్రమజర
మనర్వం - యేనే మావిశ్వా భువనాని తస్థుః - భద్రం పశ్యంత
ఉపసేదురగ్రే - తపోదీక్షామృషయ స్సువర్విదః - తతః క్షత్రం బల
మోజశ్చజాతం - తదస్మై దేవా అభిసన్నమన్తు - శ్వేతగ్ం రశ్మిం
బో భుజ్యమానం - అపాన్నేతారం భువనస్య గోపాం - ఇంద్రంనిచి
క్యుః పరమేవ్యోమన్ - రోహిణీః పింగలా ఏకరూపాః - క్షరం
తీః పింగలా ఏకరూపాః - శతగ్ం సహస్రాణి ప్రయుతాని నావ్యా
నాం - అయం యశ్శ్వేతో రశ్మిః - పరిసర్వమిదం జగత్ -
ప్రజాం పశూన్ధనాని - అస్మాకం దదాతు - శ్వేతో రశ్మిః ప
రిసర్వం బభూవ - సువర్మహ్యం పశూన్విశ్వరూపాన్ - పతంగమక్త
మసురస్య మాయయా - హృదాపశ్యంతి మనసా మనీషిణః -
సముద్రే అంతః కవయో విచక్షతే - మరీచీనాం పదమిచ్ఛంతి వే

ధసః - పతంగో వాచం మనసాబిభర్తి - తాం గంధర్వో సద
ద్గర్భే అంతః - తాం ద్యోతమానాగ్ం స్వర్యం మనీషాం - ఋతస్యప
దేకవయో నిపాంతి - యేగ్రామ్యాః పశవో విశ్వరూపాః - విరూ
పాస్సంతో బహుధైక రూపాః - అగ్నిస్తాగ్ం అగ్రే ప్రముమో
క్తు దేవః - ప్రజాపతిః ప్రజయాసంవిదానః - వీతగ్ం స్తుకేస్తుకే -
యువమస్మాసు నియచ్ఛతం - ప్రప్రయజ్ఞపతింతిర - యే గ్రామ్యాః
పశవో విశ్వరూపాః - విరూపాస్సంతో బహుధైకరూపాః - తే
షాగ్ం సప్తానామిహారంతిరస్తు - రాయస్పోషాయ సుప్రజాస్త్వాయ
సువీర్యాయ - య ఆరణ్యాః పశవో విశ్వరూపాః - విరూపాస్సంతో
బహుధైకరూపాః - వాయుస్తాగ్ం అగ్రే ప్రముమోక్తు దేవః - ప్ర
జాపతిః ప్రజయా సంవిదానః - ఇడాయై సృప్తం ఘృతవచ్చరాచ
రం - దేవా అన్వవిందన్గుహాహితం - య అరణ్యాః పశవో వి
శ్వరూపాః - విరూపాస్సన్తో బహుధైకరూపాః - తేషాగ్ం స
ప్తానామిహారంతిరస్తు - రాయస్పోషాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీ
ర్యాయ "పునశ్చేం ద్రో రాజేతి దక్షిణే ఘ్రాణే - తేనైవసవ్యే
ఘ్రాణేచ నిక్షిపేత్.

అథవా "సువర్ణం ఘర్మ" మిత్యాద్యనువాకాంతముక్త్వాపూ
ర్వోక్తస్థానేషు క్రమాన్నిక్షిపేత్. అథాజ్యం ముఖే నీయ పాదప్ర
భృతిముఖపర్యంతం సంతతం శేషంనినీయదక్షిణతః పాత్రం నిరస్య ద
ధిమధు ఘృతతిలతండులా న్యాస్యేదత్వా ఆదిత్యాభి ముఖః స్థిత్వా
"మైనమగ్నే విదహ - శ్శృతం యదే" తి ద్వాభ్యాం "జ్యోతిష్మతీం
త్వాసాదయా మీ" త్యనువాకేనచ జ్వలదుల్ముకేన ఉరసిదహేత్.
మైనమగ్నే విదహోమాభి శోచోమాస్యత్వచం చిక్షిపో మాశరీ
రం - యదాశృతం కరవోజాత వేదోఽథేమేనం ప్రహిణుతాత్పితృ
భ్యః - శృతం యదాకరసిజాత వేదోఽథే మేనం పరిదత్తాత్పితృభ్యః -

యదాగచ్ఛాత్యసునీతిమేతా మథా దేవానాం వశినీర్భవాతి - జ్యోతిష్మతీం త్వాసాదయామి జ్యోతిష్కృతం త్వాసాదయామి జ్యోతిర్విదం త్వాసాదయామి భాస్వతీంత్వా సాదయామి జ్వలంతీం త్వాసాదయామి మల్మలాభవంతీం త్వాసాదయామి దీప్యమానాం త్వాసాదయామి లోచమానాం త్వాసాదయామ్యజస్రాం త్వాసాదయామి బృహజ్జ్యోతిషం త్వాసాదయామి బోధయంతీం త్వాసాదయామి జాగ్రతీం త్వాసాదాయామి - తతోనిరవశేష మగ్నిం మప్రదక్షిణం ప్రాగాది క్రమేణనిక్షిప్య "సూర్యం తేచక్షు" రితి "సహస్రశీర్షాద్యృక్సనం భూత" ఇత్యనువాకాభ్యాంచ ప్రేతముపస్థాయ "సూర్యం తే చక్షుర్గచ్ఛతువాతమాత్మా ద్యాంచగచ్ఛ పృథివీంచ ధర్మణా - అపోవాగచ్ఛ యదితత్ర తేహిత మోషధీషు ప్రతితిష్ఠాశరీరైః - సహస్రశీర్షాపురుషః+ యత్రపూర్వే సాధ్యాస్సంతిదేవాః - అద్భ్యస్సంభూతః పృథివ్యైరసాచ్చ + సర్వమనిషాణ" ఉరస్థిమగ్నిం యాజ్ఞికైః కాష్ఠై స్తులసీకాష్ఠైశ్చ పరిజ్వాల్య చితేః పశ్చాత్ దక్షిణాముఖః స్థిత్వా "య ఏతస్య పథోగోప్తార" ఇతినవభిః "పరియాసాయ స్వాహే" తి ద్వాదశభిశ్చ పరితస్స్వాహాకారం హుత్వా "య ఏతస్యపథో గోప్తార స్తేభ్యస్స్వాహా- గోప్తారస్తేభ్య ఇదం-య ఏతస్య పథోఽభి రక్షితార స్తేభ్యస్స్వాహా - పథోరక్షితార స్తేభ్య ఇదం - ఆఖ్యాత్రే స్వాహా - ఆఖ్యాత్రి ఇదం - అపాఖ్యాత్రే స్వాహా - అపాఖ్యాత్రి ఇదం- అభిలాలపతేస్వాహా అభిలాలపతఇదం-అపలాలపతేస్వాహా-అపలాలపత ఇదం- అగ్నయే కర్మకృతేస్వాహా - అగ్నయేకర్మకృత ఇదం - యమత్రినాధీమస్తస్మైస్వాహా - యమాయేదం - పరియాసాయ స్వాహా - పరియాసాయేదం - ఆయాసాయస్వాహా - ఆయాసాయేదం - వియాసాయస్వాహా - వియాసాయేదం - సంయాసాయస్వాహా - సంయాసాయేదం - ఉద్యాసాయస్వాహా - ఉద్యాసాయేదం - అవయాసా

యస్వాహా - అవయాసాయేదం - శుచేస్వాహా - శుచ ఇదం - శోకాయ స్వాహా - శోకాయేదం - తప్యత్వై స్వాహా - తప్యత్వా ఇదం - తపతేస్వాహా - తపత ఇదం - బ్రహ్మహత్యాయైస్వాహా - బ్రహ్మహత్యాయా ఇదం - సర్వస్మై స్వాహా - సర్వస్మా ఇదం - ఆజ్యస్థాలీం దర్వీంచాగ్నౌ ప్రహరేత్ - నగ్నందహేత్-శ్మశానవాసి చండాళమ్లేచ్ఛాదిభ్యశ్చవపస్త్రైక దేశంపరిత్యజేత్ - అథాగ్నేః పశ్చాత్ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య "ప్రకేతునే" తిసవభి ఋగ్భిః "హారిగ్ం హారంత" మిత్యనువాకేనషడ్భి ఋగ్భిశ్చార్ధర్చె వసాయ ఋగంతస్యాధస్తాత్ పరయోర్వ్యంజన విసర్జనీయయోశ్చ స్థానే త్రిమాత్రిం ప్రణవముక్త్వా తేనోత్తరార్ధర్చంసంధాయశంసేత్.

ప్రకేతునా బృహతాభాత్యగ్నిరావిర్విశ్వానివృషభోరోరవీతి - దివశ్చిదంతాదుపమాముదానడపాముపస్థేమహిషోవవర్ధోమ్ - ఇదంత ఏకం పరఉతఏకం తృతీయేన జ్యోతిషాసంవిశస్వ - సంవేశన స్తనువై చారురేధి ప్రియోదేవానాం పరమేసధస్థోమ్ - నాకేసుపర్ణముపయత్పతంతగ్ం హృదావేనంతో అభ్యచక్షతత్వా - హిరణ్యపక్షంవరుణస్యదూతంయమస్యయోనౌశకునంభురణ్యోమ్ - అతిద్రవసారమేయౌశ్వానౌచతురక్షౌశబలౌసాధునాపథా - అథాపితౄగ్ంత్సువిదత్రాగ్ంఅపీహి యమేనయె సధమాదంమదంత్యోమ్- యౌతేశ్వానౌ యమరక్షితారౌచతురక్షౌపథిరక్షీనృచక్షసా - తాభ్యాగ్ం రాజన్పరిదేహ్యేనగ్ంస్వస్తిచాస్మా అనమీవంచధేహ్యోమ్ - ఉరుణసావసుతృపా వులుంబలౌయమస్యదూతౌచరతో౽వశాగ్ అను - తావస్మభ్యందృశయెసూర్యాయ పునర్దత్తావసుమద్యేహ భద్రోమ్-సోమఏకేభ్యఃపవతేఘృతమేకఉపాసతే - యేభ్యోమధు ప్రధావతితాగ్ంశ్చిదేవాపిగచ్ఛతోమ్ - యెయుధ్యంతే ప్రధనేషు శూరాసో యెతనుత్యజః - యెవాసహస్రదక్షిణా స్తాగ్ంశ్చిదేవాపిగచ్ఛతోమ్ - తపసాయె అ

న.

నాధృష్యాస్తపసాయెసువర్గతాః - తపోయెచక్రిరెమహ త్తాగ్ంశ్చిదే వాపిగచ్ఛతాత్ - హారిగ్ంహరంతమనుయంతిదేవాః - విశ్వస్యేశానం వృషభంమతీనాం - బ్రహ్మసరూపమనుమేదమాగాత్ - అయనం మావివధీర్విక్రమస్వ - మాఛిదోమృత్యోమావధీః - మామేబ లంవివృహోమాప్రమోషీః - ప్రజాంమామేరీరిషఆయురుగ్ర - నృచక్షసంత్వాహవిషావిధేమ - సద్యశ్చకమానాయ - ప్రవేపా నాయమృత్యవే - ప్రాస్మాఆశాఅశృణ్వన్ - కామేనాజనయన్పు నః - కామేసమేకామఆగాత్ - హృదయాద్ధృదయంమృత్యోః - యదమీషామదఃప్రియం - తదైతూపమామభ్యేమి - పరంమృత్యో అనుపరేహిపంథాం - యస్తేస్వఇతరోదేవయానాత్ - చక్షుష్మ తేశృణ్వతే తేబ్రవీమి - మానఃప్రజాగ్ంరీరిషోమోతవీరాన్ - ప్రపూర్వ్యంమనసావందమానః - నాధమానో వృషభంచర్షణీనాం- యఃప్రజానా మేకరాణ్మానుషీణాం - మృత్యుంయజేప్రథమజామృత స్య - ఇతిశంసేత్ తతశ్చితేఃపశ్చాద్దక్షిణోత్తరతోదీర్ఘాంస్త్రీన్గ ర్తాన్ఖాత్వాఽశ్మనస్సికతాశ్చప్రకీర్య కుంభజలేనపూరయిత్వా తేషు జ్ఞాతయఃకనిష్ఠపూర్వం"అశ్మన్వతీరేవతీ"రిత్యవతీర్య - అశ్మన్వతీరేవతీ స్సగ్ంరభధ్వముత్తిష్ఠతప్రతరతాసఖాయః - అత్రాజహామయెఅసన్న శివాశ్శివాన్వయమభివాజానుత్తరేమ - "ఆప్యాయస్వమదింతమే" త్యనువాకేన చావగాహ్య - ఆప్యాయస్వమదింతమ సోమవిశ్వాభిరూ తిభిః - భవానస్సప్రథస్తమః" గర్తానాంపశ్చాత్పాలాశశాఖశమీశా ఖావాగత్యుత్తరేప్రతిష్ఠాప్యతయోరగ్రేదర్భమయేనశుల్బేనరజ్జునాతో రణవద్బధ్వా తయోర్మధ్యే"యద్వై దేవస్యే"తికనిష్ఠపూర్వంనిర్గచ్ఛే యుః - పశ్చాత్ గచ్ఛన్ కర్తా"యద్వై దేవస్యే" తిమంత్రంజపిత్వా- యద్వై దేవస్యసవితుఃపవిత్రగ్ం సహస్రధారంవితతమంతరిక్షే - యే నాపునాదింద్రమనార్తమార్త్యై తేనాహంమాగ్ం సర్వతనుంపునా

మి - "యారాష్ట్రాత్పన్నా" దితిమంత్రేణ భూమౌ ప్రతిష్ఠితే శాఖిపుర్యద
స్యరజ్జుం ఛిత్వా - యారాష్ట్రాత్పన్నాదపయంతి శాఖాఅభిమృ
తా నృపతిమిచ్ఛమానాః - ధాతుస్తాస్సర్వాః పవనేనపూతాః ప్రజయా
స్మాన్రయ్యావర్చసా సగ్ంస్సృజాథ - దక్షిణస్యాం నైఋత్యాంవాదిశి
పృథక్ పృథక్పరిత్యజేత్ - తతోఽజ్ఞాతయః" ఉద్వయంతమసస్పరి - త
రణి" రిత్యనువాకేనచాదిత్యముపస్థాయ ఉద్వయంతమసస్పరిప
శ్యంతోజ్యోతిరుత్తరం - దేవందేవత్రాసూర్యమగన్మ జ్యోతిరు
త్తమం - తరణిర్విశ్వదర్శతో జ్యోతిష్కృదసిసూర్య - విశ్వమాభాసి
రోచనమ్ - ఉపయామగృహీతోఽసి సూర్యాయత్వాభ్రాజస్వత ఏషతే
యోనిస్సూర్యాయ త్వాభ్రాజస్వతే" శ్మశాన మనవేక్షమాణా ఉద
కాంతం గత్వా కేశాన్ప్రకీర్య మూర్ధస్వపహత్యపాంసూనోప్య "ధా
తాపునాతు సవితాపునాతు - ఈయుష్టేయే" త్యనువాకేనచ ప్రవా
హోదకేస్నాసంతుష్యః. ధాతాపునాతుసవితాపునాతుఅగ్నేస్తేజసా
సూర్యస్యవర్చసా - ఈయుష్టేయే పూర్వతరామపశ్యన్వ్యుచ్ఛంతీ ము
షసంమర్త్యాసః - అస్మాభిరూనుప్రతిచక్ష్యాభూదోతేయంతియేఅప
రీషుపశ్యాన్" సభాంప్రదక్షిణీకృత్యప్రణమ్య అశేషేహే - స్వీకృ
త్యగోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య అద్యప్రథమేఽహని బ్రహ్మమేధసంస్కా
రకర్మణి మంత్రలోపే + శాస్త్రానుష్ఠితం భూయాదితి భవంతోమహాం
తోఽనుగృహ్ణంతు. బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తి దక్షిణాందద్యాత్.

పైతృమేధికసంస్కారః. కర్తాస్నాత్వాఆర్ద్రవాసాః ధృతోర్ధ్వపు
ణ్డ్రః - ప్రాచీనావీతీ - అశేషేహే + స్వీకృత్య గోత్రంశర్మాణం
ప్రేతం అముకాగ్నినాపైతృమేధికవిధినాసంస్కర్తుం యోగ్యతాసి
ద్ధిరస్త్వితిభవంతో మహాంతోఽనుగృహ్ణంత్వితిపరిషదంప్రార్థ్య తద
నుజ్ఞాతః ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ-గోత్రస్యశర్మణః పితుః
ప్రేతస్య ప్రథమేఽహని పైతృమేధిక సంస్కారార్థం స్వస్యయోగ్యతా

సిద్ధ్యర్థం సద్యః పంచత్రీణివా కృచ్ఛ్రాణికరిష్య ఇతిసంకల్ప్య "హిర
ణ్యగర్భగర్భస్థం + ప్రయచ్ఛమే" గోత్రస్య శర్మణః పితుః ప్రేతస్య
పైతృమేధిక విధినాసంసంస్కారకరణే యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం యత్కించి
ద్ధిరణ్యం తుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ ఇతిదత్వా - ఉపవీతీ ప్రా
ణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ గోత్రంశర్మాణం పితరం ప్రేతమౌపాస
నాగ్నినా పైతృమేధికవిధినా సంస్కరిష్యామీతిసంకల్ప్య - పూర్వ
వదుల్లేఖనాదిదర్వీసంస్కారాంతం విపరీతంకృత్వా అగ్నిమప్రదక్షిణం
పరిషిచ్యాగ్నేఃపశ్చాద్దర్భేషు "సర్వస్య ప్రతిశీవరీభూమిస్త్వోపస్థ ఆధి
త - స్యోనాస్మై సుషదా భవయచ్ఛాస్మై శర్మసప్రథాః - ఇతిద
క్షిణాశిరసం ప్రేతంశాయయిత్వా ప్రేతాన్వారబ్ధః "పరేయువాగ్ం
స" మితి ఔపాసనేహుత్వా "పరేయువాగ్ంసంప్రవతోమహీరనుబ
హుభ్యః పంథామనుపస్పశానం - వైవస్వతగ్ంసంగమనంజనానాగ్ంయ
మగ్ం రాజానగ్ంహవిషాదువస్యతస్వాహా - యమాయేదం - పు
నఃపరిషిచ్యహస్తాంగుష్ఠౌ పాదాంగుష్ఠౌచపృథక్పృథక్ శ్వేతసూత్రా
భ్యాంబధ్వా శిరసినళదమాలామాబధ్య ఔదుంబర్యామాసంద్యాము
త్తానంప్రేతం నిపాత్య "ఇదంత్వావస్త్రంప్రథమన్వాగన్" ఇతినవవ
స్త్రేణాచ్ఛాద్యపూర్వధృతవస్త్రమాదాయ "అపైతదూహయదిహాబి
భఃపురా - ఇష్టాపూర్తమనుసంపశ్యదక్షిణాం- యథాతేదత్తంబహు
ధావిబంధుషు -ఇత్యృచాస్వయం ధృత్వాఽఽచామేత్ - తస్మిన్నే
వాగ్నౌ జీవతండులం చరుంశ్రపయిత్వాచరుమభిఘార్యదక్షిణతఉద్వా
స్యపునరభిఘార్య అగ్నింభాండే సమారోప్య తత్పుత్రోభ్రాతావాభృ
త్యోవాఽఽసన్నబంధుస్తతోవాహకాననుమంత్రయేత్ - "ఇమౌ
యునజ్మి తేవహ్నీ అసునీథాయవోఢవే - యాభ్యాంయమస్యసాదన
గ్ంసుకృతాంచాపిగచ్ఛతాత్" ఇతివాహకాననుమంత్ర్య - త్రైరా
దీయమానఃప్రేతం "పూషాత్వేతశ్చ్యావయతు ప్రవిద్వాననష్టపశు

ర్భువనస్యగోపాః - సత్యైతేభ్యః పరిదదాత్విత్రృభ్యోఽగ్ని ర్దేవేభ్యస్సు
విదత్రేభ్యః" అగ్రేఅగ్నింప్రస్థాప్యతత్పశ్చాత్ కర్తాముక్తశిఖోగచ్ఛే
త్ - తత స్తిలాన్ తండులాన్ చరుం పాలాశశాఖాంలోష్ఠాన్ హిరణ్య
శకలానాజ్యపాత్రాణి దర్భాన్మేక్షణముదకుంభంచసికతాశ్చ క్రమేణ
ప్రస్థాపయేత్. తతోవాహకానివీతినోమూనినశ్చ గ్రామానభిముఖంప్రే
తంనిర్హరేయుః. గ్రామశ్మశానయోరంతరమార్గం చతుర్ధాకృత్వా -
తత్రాద్యంచతుర్థాంశంగత్వా దక్షిణాశిరసంప్రేతంనిధాయ - సర్వస్య
ప్రతిశీవరీభూమిస్త్వోపస్థఆధిత - స్యోనాస్మైసుషదాభవయచ్ఛాస్మై
శర్మసప్రథాః - దక్షిణతోలోష్టేషుచరుంప్రతిష్ఠాప్యసర్వేజ్ఞాతయో
ద్వేధాకేశాన్విభజ్య దక్షిణాన్కేశానాబధ్యసవ్యాన్విసృజ్య దక్షిణా
నూరూనాఘ్నానా అధోవస్త్రాణ్యవధూన్వంతః కనిష్ఠపూర్వంప్రేతం
త్రిఃప్రదక్షిణంపరియంతి. "అపనశ్శోశుచదఘమగ్నేశుశుధ్యారయిమ్-
అపనశ్శోశుచదఘం" సవ్యాన్కేశానాబధ్యదక్షిణాన్విసృజ్య సవ్యా
నూరూనాఘ్నానా అనవధూన్వంతః ప్రాచీనావీతినఏవ" అపనశ్శో
శుచదఘ" మితిప్రేతంప్రదక్షిణంకుర్యుః "అపనశ్శోశుచదఘం" + ద
ఘం - ప్రేతస్యదక్షిణపార్శ్వే అశ్మనాత్రిః కర్షూర్దక్షిణాపవర్గాఃఖా
త్వా తేషుతిలోదకందత్వా మేక్షణేనచరో స్తృతీయాంశం మాదా
యపథిభూతేభ్యఇమంబలిందదామి పునస్తిలోదకందదామి - త్రిర్ఘట్ట
యేత్. తతస్తైరాదీయమానం ప్రేతం "పూషేమా ఆశా" ఇతిపూ
ర్వవదవదాయ "పూషేమాఆశాఅనువేదసర్వాస్సోఅస్మాగ్ం అభయ
తమేననేషత్ - స్వస్తిదా అఘృణిస్సర్వవీరో ప్రయచ్ఛన్పురఏతుప్ర
విద్వాన్ - ద్వితీయమధ్వానోగత్వా "సర్వస్యప్రతిశీవరీ + సప్రథాః -
ప్రేతంనిధాయ పూర్వవదప్రదక్షిణంత్రిఃపశ్చాత్ త్రిః ప్రదక్షిణంకృ
త్వా "అపనశ్శోశుచదఘం + దఘం" మేక్షణేనచరోస్తృతీయాంశ
మాదాయపథిభూతేభ్యః ఇమం బలిందదామిపునస్తిలోదకందదామి

తిదత్వా ఆదీయమానమనుమన్త్రయేత. "ఆయుర్విశ్వాయుః పరిపాసతి
త్వా పూషా త్వా పాతు ప్రపథే పురస్తాత్ - యత్రాసతే సుకృ
తో యత్ర తే యయుస్తత్ర త్వా దేవస్సవితా దధాతు" తురీయమధ్వానో
గత్వా ప్రేతం నిధాయ "స్వర్వస్య ప్రతిశీవరీ భూమిస్త్వోపస్థ అధిత -
స్యోనాస్మై సుషదా భవ యచ్ఛాస్మై శర్మ సప్రథాః - అపనశ్శోశు
చదఘమగ్నే శుశుద్ధ్యా రయిం - అపనశ్శోశుచదఘం - పూర్వవ
త్ ప్రదక్షిణాదికం కృత్వా ప్రేతస్య దక్షిణపార్శ్వే దక్షిణాపవర్గాః
ఖాత్వా తేషు తిలోదకం నిక్షిప్య పథిభూతేభ్యో బలిం దదామి పునస్తిలో
దకం దదామి - అథాస్య కపాలాని సుసంభిన్నాని సంభినత్తి యథైష నాద
కం ప్రతిష్ఠేత్. ఆయుర్విశ్వాయుః పరిపాసతి త్వా పూషా త్వా పాతు ప్ర
పథే పురస్తాత్ - యత్రాసతే సుకృతో యత్ర తే యయుస్తత్ర త్వా దేవ
స్సవితా దధాతు - చతుర్థాంశమాదాయ తూష్ణీం గత్వా చితేః పశ్చా
ద్భాగే నిధాయ తత్పూర్వభాగే అగ్నిం నిధాయ - ఏషా వై దేవమనుష్యా
ణాగ్ం శాంతాదిక్ తామేవైనాననాతురాన్కుర్మంతి - కర్తారస
హోదీచీం దిశం గచ్ఛేయుః - హిరణ్యేన పలాశశాఖయా శమీశాఖ
యా తాసామభావే బహుపర్ణశాఖయా వా యయా కయాచిచ్ఛాఖయా "అ
పేత వీత" ఇత్యేతయా సంమృజ్య "అపేత వీత వి చ సర్పతాతో యేఽత్ర స్థ
పురాణా యే చ నూతనాః - అదాదిదం యమో వసానం పృథివ్యా అక్ర
న్నిమం పితరో లోకమస్మై - ఉద్ధృత్యావోక్ష్య హిరణ్యశకలం నిధా
య ఆజ్యబిందూన్ హుత్వా తస్మిన్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు దక్షిణా
గ్రైర్యాజ్ఞియైః కాష్ఠైః దాపచితిం కృత్వా దక్షిణాపవర్గైర్దర్భైరగ్నిం
దాపచితిం చ పరిస్తీర్య దక్షిణతః పశ్చాద్వా దర్భైస్సగ్ంసాదయిత్వా
రజ్జూశ్ఛిత్వా ఆసంద్యామేకైకం వంశమపనీయ యథా రజ్జుష్ప్రథితశ్శ
యాతతథా కృత్వా .- ఏకదర్భపవిత్రేణ ప్రోక్షణీః సత్పూయ అంగు
ష్ఠబంధనమాత్రే ఛిత్వా మృతం పాత్రాణి దారుచితిం చ ప్రత్యేకం ప్రో

త్స్యఆజ్యస్థాల్యామాజ్యంనిరూప్యదక్షిణతోఽంగారాన్నిరూహ్య ఏకద
ర్భేణ తేష్వధిశ్రిత్యదర్భాగ్రింపేత్తస్యవిపరీతంత్రిః పర్యగ్నికృత్వాదక్షి
ణతఉద్వాస్యఅంగారానగ్నౌ ప్రత్యూహ్యదక్షిణాగ్రంపవిత్రంవిపరీతం
త్రిసుత్పూయగ్రంథింవిస్రస్యాద్భిస్సంస్పృశ్యఅగ్నౌప్రహరతి - దర్వీం
నిష్టప్యదర్భేణసంమృజ్య పునర్నిష్టప్యపోత్త్యనిధాయాద్భిస్సంస్పృశ్య
అగ్నౌప్రహరతి "సువర్ణగ్ంహస్తా" దితి సువర్ణేనహస్తౌసంమృజ్య- సువ
ర్ణగ్ంహస్తా దాదదానామృతస్యశ్రియైబ్రహ్మణ తేజసేబలాయ - అ
త్రైవత్వమిహావయగ్ంసుశేవావిశ్వాస్స్పృధోఽభిమాతీర్జయేమ - న్యే
తందక్షిణాశిరసంచితిమారోప్య ఆజ్యబిందూన్ సప్తన్యాహృతీర్మనసా
ధ్యాయన్ ఆస్యచక్షుశ్శ్రోత్రనాసికేషు దక్షిణసవ్యేషుక్రమాన్నిక్షి
పేత్ - అథతిలతండులానాస్యేదత్వా ఆదిత్యాభిముఖస్థిత్వా అ
గ్నింగృహీత్వా "మైనమగ్నే-శృతంయదే" తిద్వాభ్యాంజ్వలదుల్మకేన
ఉరసిదహేత్ - మైనమగ్నే విదహో మాభిశోచో మాస్యత్వచంచి
క్షిపోమాశరీరం - యదాశృతం కరవో జాతవేదో థమేనంప్రహి
ణుతాత్పితృభ్యః - శృతంయదాకరసి జాతవేదోఽథమేనం పరిదత్తాత్పి
తృభ్యః - యదాగచ్ఛాత్యసునీతిమేతా మథాదేవానాంవశినీర్భవాతి-
"సూర్యంతేచక్షు" రితిప్రేతముపస్థాయ - సూర్యంతేచక్షుర్గచ్ఛతువా
తమాత్మాద్యాంచ గచ్ఛపృథివీంచధర్మణా- అపోవాగచ్ఛయదితత్రతే
హితమోషధీషుప్రతితిష్ఠాశరీరైః - అథాగ్నేఃపశ్చాత్ - ప్రాఙ్ము
ఖస్థిత్వా "యఏతస్యపథోగోప్తార" ఇతినవభిః ఆజ్యాహుతీర్జుహో
తి అగ్ని మపసవ్యంపరిషిచ్య - స్రువేణాజ్యమాదాయ "యఏతస్య
పథోగోప్తారస్తేభ్యస్స్వాహా - పథోగోప్తారస్తేభ్యఇదం - యఏతస్య
పథో రక్షితారస్తేభ్యస్స్వాహా - పథోరక్షితారస్తేభ్యఇదం - యఏత
స్యపథోఽభిరక్షితారస్తేభ్యస్స్వాహా- పథోఽభిరక్షితారస్తేభ్యఇదం-
ఆఖ్యాత్రేస్వాహా - ఆఖ్యాత్రఇదం - అపాఖ్యాత్రేస్వాహా - అపా

ఖ్యాత్రఇదం అభిలాలప తేస్వాహా - అభిలాలపత ఇదం - అపలాలప తేస్వాహా - అపలాలపత ఇదం - అగ్నయేకర్మకృతే స్వాహా - అగ్నయే కర్మకృతఇదం - యమత్రనాధిమ స్తస్మైస్వాహా - యమాయేదం- ఆజ్యస్థాలీం దర్వీంచాగ్నౌప్రహరేః న్ననగ్నందహేత్ - పునః పరిషిచ్యోత్తరథాగ్నేః పశ్చాత్ - ప్రాఙ్ముఖఉపవిశ్య "ప్రకేతు" నేతిన వభిఋగ్భిః ప్రణవం సంధాయశంసేత్ "ప్రకేతునాబృహతా భాత్యగ్నిరావిర్విశ్వాని వృషభోరోరవీతి - దివశ్చిదంతా దుపమాముదానడపాముపస్థేమహిషోవవర్ధోమ్ - ఇదంతఏకం పరఊతఏకం తృతీయేనజ్యోతిషాసంవిశస్వ - సంవేశనస్తనువై చారురేధిప్రియోదేవానాంపరమేసధస్థోమ్ - నాకేసుపర్ణముపయత్పతంతగ్ంహృదావేనంతోఅభ్యచక్షతత్వా- హిరణ్యపక్షంవరుణస్యదూతంయమస్య యోనౌశకునంభురణ్యోమ్-అతిద్రవసారమేయౌశ్వానౌచతురక్షౌశబలౌసాధునాపథా-అథాపితౄన్త్సువిదత్రాగ్ంఅపీహియమేనయేసధమాదంమదంత్యోంయౌతేశ్వానౌ యమరక్షితారౌచతురక్షౌ పథిరక్షీనృచక్షసా- తాభ్యాగ్ంరాజన్పరిదేహ్యేనగ్ంస్వస్తిచాస్మా అనమీవంచధేహ్యోమ్ - ఉరుణసావసుతృపావులుంబలౌయమస్యదూతౌచరతోవశాగ్ంఅను - తావస్మభ్యందృశయే సూర్యాయపునర్దత్తావసుమద్యేహభద్రోమ్ - సోమఏకేభ్యఃపవతే ఘృతమేకఉపాసతే - యేభ్యోమధుప్రధావతితాగ్ంశ్చిదేవాపిగచ్ఛతోమ్ - యేయుధ్యంతే ప్రధనేషుశూరాసోయేతనుత్యజః - యేవాసహస్రదక్షిణాస్తాగ్ంశ్చిదేవాపిగచ్ఛతోమ్ - తపసాయేఅనాధృష్యాస్తపసాయేసువర్గతాః - తపోయేచక్రిరేమహస్తాగ్ంశ్చి దేవాపిగచ్ఛతోమ్" ఇతిశంసేత్ - తతశ్చితేః పశ్చాద్దక్షిణోత్తరదీర్ఘాంస్త్రీన్గర్తాన్ఖాత్వా తేషు అవటేషు అశ్మభిః సికతాభిః ప్రకీర్య - అశ్మన్వతీరేవతీస్సగ్ంరభధ్వముత్తిష్ఠతప్రతరతాసఖాయః అత్రాజహామయేఅసన్నశేవాశ్శివాన్వయమభివాజానుత్తరేమ

తికుంభజలేనపూరయిత్వా తేషుజ్ఞాతయః కనిష్ఠపూర్వ మవకీర్యతయో ర్గ్రేదర్భమయేన శుల్బేనలోరణనద్ధ్వా తయోర్మధ్యే "యద్దైవ దేవస్య" తినిర్గచ్ఛేయుః - యద్దైవ దేవస్యసవితుః పవిత్రగ్ం సహ స్రధారంవితతమంతరిక్షే - యేనాపునాదింద్రమనార్తమార్త్యై తే నాహంమాగ్ం సర్వతనుంపునామి - యారాష్ట్రాత్పన్నాదపయంతి శాఖాఅభిమతాన్నృపతిమిచ్ఛమానాః - ధాతుస్తాస్సర్వాః పవనేనపూ తాః ప్రజయాస్మాన్రయ్యావర్చసాసగ్ం సృజాథ - ఇతిరజ్జూన్ ఛి త్వాదక్షిణస్యాంనైఋత్యాంవాదిశి పృథక్పృథక్పరిత్యజేత్. తతః "ఉద్వయంత మసస్పరి" ఇత్యాదిత్యముపస్థాయ "ఉద్వయంతమసస్పరి పశ్యంతో జ్యోతిరుత్తరం - దేవం దేవత్రాసూర్య మగన్మ జ్యోతిరుత్త మం" శ్మశాన మనవేక్షమాణా ఉదకాంతం గత్వా కేశాన్ విస్రస్య పాంసూనోప్య - "ధాతాపునాతుసవితాపునాతు - అగ్నేస్తేజసా సూర్యస్య వర్చసా" - అథ ప్రవాహోదకేనస్నానంకుర్యుః - యద్యజ్ఞాతయః ప్రేతం వహేయుః తేసభాం ప్రదక్షిణీకృత్య దం డవత్ ప్రణమ్య అనుజ్ఞాప్య దివాచేదానక్షత్రోదయా ద్రాత్రౌచే దాసూర్యోదయా ద్గ్రామాద్బహిర్వసిత్వా - పంచగవ్యం ప్రా శ్య కృచ్ఛ్రపాదంచరేయుః - జ్ఞాతయశ్చే ద్బహిర్వాస మా త్రం కుర్యుః - కర్తా సభాం ప్రణమ్య బ్రహ్మదండం గృహీత్వా - స్వామినఃఅశేషే హేపరిషత్ + స్వకృత్యగోత్రస్య శర్మణః పి తుః ప్రేతస్యాద్య ప్రథమేహని పైతృమేధిక సంస్కార కర్మణి మంత్రలోపే క్రియాలోపే నియమలోపేసత్యపి సర్వంయథాశాస్త్రా నుష్ఠితం భూయాదితి భవంతో మహాన్తోఽనుగృహ్ణంతు - బ్రా హ్మణేభ్యోయథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాత్.

నగ్నశ్రాద్ధమ్.

అథ కర్తా త్రయోదశవారం నిమజ్య ఘృతప్రాశనాది పున

స్నానాంతం కృత్వా కంఠాదుపరి వాపయిత్వా స్నాత్వాఽఽ
ర్ద్ర వాసాః కనిష్ఠపూర్వం గ్రామం ప్రవిశ్య గృహంగత్వా పా
దాప్రక్షాళ్య పవిత్రం గృహీత్వా ప్రాచీనావీతీ స్వామినః అశే
షేహేపరిషత్ + స్వీకృత్య గోత్రస్య శర్మణః పితుః ప్రేతస్య నగ్న
ప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధం కర్తుం యోగ్యతాసిద్ధిమనుగ్రహాణ - తథాఽ
స్తు యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు - ఇతి ప్రతివచనమ్. ఉపవీతీ ప్రాణానాయ
మ్య ప్రాచీనావీతీ అస్యాంతిథౌ గోత్రస్య శర్మణః పితుః ప్రేతస్యా
ద్య ప్రథమేహని నగ్నత్వాంధత్వ కాణత్వ బధిరత్వ మూకత్వ
నివృత్త్యర్థం నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధ మామరూపేణ కరిష్య
ఇతి సంకల్ప్య సాత్త్వికత్యాగం కృత్వా - నిమిత్తస్య ఇదమాసనం
సకలారాధనై స్స్వర్చితం - ఆమంత్ర్య ప్రోక్ష్య భూర్భువస్సువః దేవసవితః
ప్రసువ హస్తే శుద్ధోదకం దత్వా "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌ రపిధానం
బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి - బ్రాహ్మణస్య త్వా ప్రాణాపానా
యో ర్జుహోమి అక్షితమసి మాస్య క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్
లోకే - ఏతత్తే ఇదమామం రక్ష వస్త్ర వేష్టిత కుంభం తదుపరి ఘృ
తపూర్ణం సహిరణ్యాం కాంస్యపాత్రీం జలపాత్రీ దక్షిణాతాంబూలస
హిత మిదం నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధం తుభ్యమహం సంప్రదదే న
మమ - ఇతి శ్రోత్రియాయ కులీనాయ దత్వా - తతో నింబప
త్రాణి విదశ్య ఆచమ్య అగ్నిముదకం గోమయం గౌరసర్షపం గాం
దూర్వాం ప్రవాళ మక్షతాం తిల మశ్మాన మృషభంచ స్పృ
ష్ట్వా గోమయోపలిప్తం సుసంమృష్టం సదీపం గృహం ప్రవిశ్య
యస్మిన్ దేశే ప్రాణా ఉత్క్రాంతా స్తం దేశం గోమయేనోపలి
ప్య తత్ర దూర్వాక్షతతండులా నుదకమిశ్రాన్ ప్రకీర్య స్వస్త్య
స్తు వో గృహాణాం శేషం శివం వోఽస్త్వితి తదేవమభిమృశ్య.

పాషాణస్థాపనమ్.

అథకర్తాస్నాత్వా ఊర్ధ్వపుండ్రాదికంధృత్వా గోత్రస్య శర్మణఃపితుః ప్రేతస్యాద్య ప్రథమేహని పాషాణస్థాపనంకర్తుం యోగ్యతాసిద్ధి మనుగృహాణ - ఉపవిశ్య ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ అస్యాంతిథౌగోత్రస్య శర్మణఃపితుః ప్రేతస్య అద్య ప్రథమేహని తటాకతీరకుండే వాసోదక తిలోదక ప్రదానార్థం పాషాణస్థాపనం కరిష్యఇతి సంకల్ప్య - పాషాణస్థాపనకాలే తిథివారనక్షత్రయోగ కరణ లగ్నేషు యోదోష స్సమజని తద్దోషపరిహారార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం యథాశక్తి హిరణ్యరూపేణకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య హిరణ్యం హస్తేనిధాయ - హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః । అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతి ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇదం హిరణ్యంపాషాణస్థాపన కాలేతిథివార + పరిహారార్థంతుభ్య మహం సంప్రదదేనమమఇతిదత్వా దర్భవేష్టితం పాషాణంకుంభేనిధాయ - ఆయాహి ప్రేతసోమ్య గంభీరైః పథిభిఃపూర్వ్యైః - ప్రజామస్మభ్యందదద్రయించదీర్ఘాయుత్వంచశతశారదంచ - గోత్రంశర్మాణం పితరంప్రేత మస్మిన్పాషాణేఆవాహయామి - ఆయాహిప్రేతసోమ్య - గోత్రాంనామ్నీంమాతరం ప్రేతామితిస్త్రీణాం - పాషాణకుండేసకలారాధనైస్సమర్చితం - అథకర్తా ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ సంకల్ప్య గోత్రస్యశర్మణఃపితుః ప్రేతస్యాద్య ప్రథమేహని దహనజనితక్షుత్తృష్ణా దాహ తాపోపశమనార్థం ప్రేతాప్యాయనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థం తటాకతీరేకుండే వాసోదకతిలోదక ప్రదానానికరిష్య ఇతిసంకల్ప్య గోత్రాయశర్మణేపిత్రే ప్రేతాయ అద్యప్రథమేహనిదహనజనిత + శాంత్యర్థం ఏతద్వాసోదకందదామీతిసదర్భం వాసస్త్రిగుణీకృతం సవ్యేతరాభ్యాం పాణిభ్యాంపీడయిత్వా పునరేవంనిమజ్య వాసఃపీడయిత్వా పునరేవం

నిమజ్య వాసః పీడయేయుః. అశక్తౌ యుగపదేవ త్రిర్నిమజ్య వాసః పీడయేయుః. అముకగోత్రాయాముకశర్మణే పిత్రే ప్రేతాయ దహనజనిత + శాంత్యర్థం + ప్రేతతృప్త్యర్థమేతత్తిలోదకం దదామీతి త్రిస్త్రిస్తిలోదకాంజలీన్ దద్యుః. ఉత్థాయ గోత్ర శర్మన్ పితః ప్రేత ఏతద్వాసోదకాన్యుపతిష్ఠ - ఏతత్తిలోదకాన్యుపతిష్ఠ - మార్జయతాం మమ పితా ప్రేత ఇతి తిలోదకముత్సృజ్య - ఏవమహరహరాదశాహాత్ జ్ఞాతయః కర్తా చ త్రిర్వాసోదకం దత్వా పూర్వదినాదుత్తరోత్తరదినేష్వేకైకాధికాం స్తిలోదకాంజలీన్ దద్యాత్.

అథ కర్తా స్నాత్వా జలపూర్ణకుంభమాదాయ గృహం గత్వా చ సంశ్రపయిత్వా అభిఘార్యోద్వాస్య కుండసమీపం గత్వా దండవత్ప్రణమ్య ప్రాచీనావీతీ అశేషే హే పరిషత్. + స్వీకృత్య గోత్రస్య శర్మణః పితుః ప్రేతస్యాద్య ప్రథమేహని గృహద్వారకుండే వాసోదకపిండబలి ప్రదానార్థం పాషాణస్థాపనం కర్తుం యోగ్యతాసిద్ధిమనుగృహాణ - ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ సంకల్ప్య అస్యాం తిథౌ గోత్రస్య శర్మణః యజమానస్య పితుః ప్రేతస్యాద్య ప్రథమేహని వాసోదకపిండబలి ప్రదానార్థం పాషాణస్థాపనం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య పాషాణస్థాపనకాలే తిథి వార నక్షత్ర యోగ కరణ లగ్నేషు యో దోషస్సమజని తద్దోష పరిహారార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం యథాశక్తి హిరణ్యరూపేణ కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య హిరణ్యం గృహీత్వా - హిరణ్యగర్భ గర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః - అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ఇదం హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ - పూర్వభావితకుండే దర్భవేష్టితం పాషాణం నిధాయ - "ఆయాహి ప్రేత సోమ్య గంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః - ప్రజామస్మభ్యం దదద్రయించ దీర్ఘాయుత్వంచ శతశారదంచ" గోత్ర శర్మాణం పితరం ప్రేతమావాహయామి - సకలారాధనైస్స్వర్చితమ్.

పిండబలిప్రదానమ్.

ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ గోత్రస్యశర్మణః పితుః ప్రేతస్య అద్యప్రథమేహనిగృహద్వారకుండే వాసోదక పిండ బలి ప్రదానంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య దక్షిణాభిముఖస్సవ్యం జాన్వాచ్య దర్భ సంయుతవస్త్ర ఏతద్వాసోదకందదామీతిత్రిః - కుండస్యదక్షిణతః పశ్చాద్వా దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్సంస్తీర్య తేషుమార్జయతాం మమపితాప్రేత ఇతితిలోదకముత్సృజ్య ఫలమూలగుడ శాకదధిక్షీరఘృతేషు యద్దశదినసంలభ్యతే తేనసహ తిల మిశ్రమశ్వఖురప్రమాణంపిండం అంగుష్ఠ పర్వమాత్రంబలించ అముకగోత్రాయాముకశర్మణే పిత్రే ప్రేతాయ ఏతంపిండం, దదామీత్యేతంబలించ దామీతిదర్భేషు దత్వా ఉత్థాయాంజలింబధ్వా అముక గోత్రాముకశర్మన్ ప్రేతఏతంపిండముపతిష్ఠ - ఏతంబలిముపతిష్ఠ - ఇత్యుపస్థాయగంధపుష్ప ధూపదీపాన్ దత్వా చతుస్థాలీం పత్రాణ్యాశ్య తిలమిశ్రేణోదకేన పిండ మప్రదక్షిణం పరిషిచ్య శేషంపిండో పరి పూర్వవదుత్సృజ్య అన్యేనాన్నేనవాయసేభ్యో బలిందత్వా అప్సు న దక్షిణాముఖ ఆకాశేపిండమూర్ధ్వముత్క్షిప్య.

ఏకోత్తరవృద్ధి శ్రాద్ధమ్.

అముకగోత్రస్యా ముకశర్మణః ప్రేతస్య ఏకోత్తరవృద్ధి శ్రాద్ధాన్యామరూపేణ కరిష్యఇతిసంకల్ప్య - అమూన్యామరూపాణ్యేకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధాని శ్రోత్రియేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యస్తుభ్యం ప్రదదేనమమ ఇతితిలోదకముత్సృజ్య త్రీణిశ్రాద్ధానిసదక్షిణాని బ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్. ఏవమహరహరాదశాహా ద్వాసోదకపిండ బలిప్రదానంయస్మిన్ దినేయానంతితిలోదకాని తస్మిన్దినేతావన్తి శ్రాద్ధానిదద్యాత్.

నవశ్రాద్ధమ్.

అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్యనవశ్రాద్ధ మామరూపేణక

రిష్య ఇతిసంకల్ప్య పత్వా నవశ్రాద్ధం యస్మైకస్మైచిత్ శ్రోత్రియాయసం
ప్రదద ఇతి తిలోదకముత్సృజ్య ప్రథమదినాద్యేకాదశదినాం తేషువ
ట్సువిషమదినేషు ప్రత్యేకం నవశ్రాద్ధం దద్యాత్ - కుండోపరిశిక్యేమృ
ణ్మయే పాత్రద్వయే అముకగోత్రాముకశర్మణః ప్రేతస్నాహీతిజలం
పిబేతి క్షీరంచ పృథక్ పృథక్ ప్రతిదినం ప్రథమదినే స్థాపయేత్.

సంచయనమ్.

దహనదినాత్పరేద్యుః కృత్వాహోర్ద్ధహనదినాద్వా చతుర్థదినే వా
దశాహాత్సపిండీకరణాద్వా పూర్వం విషమదినే వాఽస్థి సంచయనం
కుర్యాత్ - క్షీరముదుంబరశాఖామాజ్యం బృహతీఫలం నీలలో
హితసూత్రే అశ్మనస్సికతాః కుంభం పాలాశశాఖాంచ సంగృహ్య
జ్యేష్ఠక్రమేణ శ్మశానం గత్వా ప్రాచీనావీతీ అముకగోత్రస్యాముక
శర్మణః అముకప్రేతస్య అస్థిసంచయనం కర్తుం యోగ్యతాసిద్ధిమ
నుగృహాణ - ద్విజైరనుజ్ఞాతః ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీ
తీ అస్యాంతిథౌ గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యాస్థిసంచయనం కరిష్య ఇతి
సంకల్ప్య క్షీరమిశ్రేణోదకేన ఉదుంబరశాఖయా "యం తే అగ్నిమ
మంథామే"తి పంచభిః ప్రతిమంత్రమస్థీన్యవోక్ష్య - యం తే అగ్నిమ
మంథామ వృషభాయేవపక్తవే - ఇమం తగ్ం శమయామసి క్షీరేణ చో
దకేనచ - యం త్వమగ్నే సమదహస్తము నిర్వాపయా పునః - క్యాం
బూరత్ర జాయతాం పాకదూర్వా వ్యల్కశా - శీతికే శీతికావతీ హ్లాదికే హ్లా
దికావతి - మండూక్యాసు సంగమయ ఇమగ్ం స్వగ్నిగ్ం శమయ - శం
తే ధన్వన్యా ఆపశ్శము తే సంత్వనూప్యాః - శం తే సముద్రియా ఆప
శ్శము తే సంతు వర్ష్యాః - శం తే స్రవంతీ స్తనువే శము తే సంతు కూప్యాః -
శం తే నీహారో వర్షతు శము పృష్వావశీయతాం - దహనదేశాద్దక్షిణ
తోఽఙ్గారాన్నిరూహ్య ప్రజ్వాల్య పరిస్తీర్యాజ్యం దర్వ్యంచ సంస్కృత్య

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

పరిషిచ్య పాలాశేనా న్యేనవా పర్ణేన - "అపసృజ పునరగ్నే - సంగచ్ఛ
స్వ - యత్తే కృష్ణ" ఇతి త్రిభిః ప్రతిమంత్రం హుత్వా - అపసృజపున
రగ్నే పితృభ్యోయస్త ఆహుతశ్చరతి స్వధాభిః - ఆయుర్వసాన ఉ
పయాతు శేషగ్ం సంగచ్ఛతాం తనువా జాతవేదస్స్వాహా - అగ్న
యఇదం - సంగచ్ఛస్వ పితృభిస్సగ్ం స్వధాభిస్సమిష్టాపూర్తేన పరమే
వ్యోమన్ - యత్ర భూమ్యై వృణసే తత్రగచ్ఛ తత్రత్వా దేవస్సవి
తాదధాతు స్వాహా - అగ్నయ ఇదం - యత్తే కృష్ణశ్శకున ఆతుతోద
పిపీలస్సర్ప ఉతవా శ్వాపదః - అగ్నిష్టద్విశ్వాదనృణం కృణోతు సోమ
శ్చయో బ్రాహ్మణమావివేశ స్వాహా - అగ్నయ ఇదం - పునః పరి
షిచ్య అయుగ్మైరుదకుంభైః శేకేనవా ఉదకుంభేనా శేషాణ్యవోక్షేత్ -
అథయస్యాః పునః ప్రసూతిర్న స్యాత్సా విధవావా ప్రేతస్య పత్నీ
వా సవ్యే హస్తే నీలలోహితసూత్రాభ్యాం బృహతీఫలం బధ్వా స
వ్యేన పదాఽశ్మానమాస్థాయ సవ్యానామికాంగుష్ఠాభ్యాం దంతాస్థీని
రోస్థిచ "ఉత్తిష్ఠాతస్తనువ" మిత్యాదాయ - ఉత్తిష్ఠాతస్తనువగ్ం
సంభరస్వ మేహగాత్ర మవహామాశరీరం - యత్ర భూమ్యై వృణ
సే తత్ర గచ్ఛ తత్ర త్వా దేవస్సవితాదధాతు - ఇత్యాదాయాస్థి కుంభే
నిధాయ - అంసాస్థి బాహ్వస్థిచ "ఇదంత ఏక" మిత్యాదాయ కుంభేని
ధాయ - పార్శ్వాస్థి శ్రోణ్యస్థిచ "పరఉత ఏక" మిత్యాదాయ కుంభేనిధా
య - ఊర్వస్థి జంఘాస్థిచ "తృతీయేన జ్యోతిషా సంవిశస్వ" త్యాదాయ
కుంభేనిధాయ - పాదాస్థి "సంవేశనస్తనువై చారురేధి ప్రియో దేవా
నాంపరమే సధస్థ" ఇత్యాదాయ నిదధ్యాత్ - సర్వత్ర నేత్రేణ నిర్మాల్య
అస్థీన్యాదాయ ఉన్మీల్య కుంభే నిదధ్యాత్ - తతః కర్తా సర్వాణ్యస్థీన్యా
దాయ కుంభే నిధాయ భస్మాభిస్సమూహ్య శరీరాకృతిం కృత్వా ప్రేత
స్య క్షున్నివృత్త్యర్థం పంచభక్ష్యాణి దత్వా "ఉత్తిష్ఠ ప్రేహీ" త్యస్థికుంభ
మాదాయ - ఉత్తిష్ఠ ప్రేహి ప్రద్రవౌకః కృణుష్వ పరమే వ్యోమన్ -

యమేసత్వంయమ్యాసంవిదానో త్తమంనాకమధిరోహేమం - పాలా
శమూలేశమీమూలేవాగజప్రమాణం పురుషప్రమాణంవా గర్తాం
ఖాత్వా ఆజ్యేనగంధతోయేనాస్థినిసేచయిత్వా గర్తే కుంభంనిధాయ
మృద్భిర్గర్తంపూరయేత్. అథవావస్త్రేణకుశరజ్వావా దృఢంబధ్వా
గంగాకావేర్యాదిమహానదీషు ప్రభాసాదిషు పుణ్యతీర్థేషువా ప్రక్షి
ప్యకుంభమజ్జనకాలే అఘమర్షణసూక్తంజపేత్ "హిరణ్యశృంగంవరు
ణంప్రపద్యేతీర్థం మేదేహియాచతః - యన్మయాభుక్తమసాధూనాం
పాపేభ్యశ్చప్రతిగ్రహః - యన్మేమనసావాచా కర్మణావాదుష్కృతం
కృతం - తన్న ఇన్ద్రోవరుణో బృహస్పతిస్సవితాచ పునంతు పునఃపు
నః - సుమిత్రాన ఆపఓషధయ స్సంతుదుర్మిత్రాస్తస్మైభూయా
సుర్యోస్మాన్ద్వేష్టి యంచవయంద్విష్మః - నమోఽగ్నయేప్సుమ
తే నమఇన్ద్రాయనమోవరుణాయ నమోవారుణ్యైనమోఽద్భ్యః -
యదపాంక్రూరం యదమేధ్యంయదశాంతంతదపగచ్ఛతాత్ - అత్యా
శనాదతీపానాద్యచ్చ ఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్ - తన్మేవరుణోరాజా పాణి
నాహ్యవమర్శతు - సోహమపాపో విరజోనిర్ముక్తోముక్తకిల్బిషః -
నాకస్యపృష్ఠమారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మసలోకతాం - ఇమంమేగం
గేయమునే సరస్వతిసుతుద్రిస్తోమగ్ం సచతాపరుష్ణియా - అసిక్నియా
మరుద్వృధేవితస్తయార్జీకీయే శృణుహ్యాసుషోమయా - ఋతంచస
త్యంచాభీద్ధాత్తపసోఽధ్యజాయత- తతోరాత్రిరజాయతతతస్సముద్రో
అర్ణవః - సముద్రాదర్ణవాదధిసంవత్సరో అజాయత-అహోరాత్రా
ణివిదధద్విశ్వస్యమిషతోవశీ -సూర్యాచంద్రమసౌధాతాయథాపూర్వ
మకల్పయత్. - దివంచపృథివీంచాంతరిక్షమథోసువః - యత్పృ
థివ్యాగ్ంరజస్స్వ మాంతరిక్షేవిరోదసీ - ఇమాగ్ంస్తదాపోవరుణః పు
నాత్వఘమర్షణః - ఏషభూతస్యభవ్యేభువనస్యగోప్తా - ఏషపుణ్య
కృతాంలోకానేషమృత్యోర్హిరణ్మయం - ద్యావాపృథివ్యోర్హిర

న్మయగ్ం సగ్ంశితగ్ంసువః - సనస్సువస్సగ్ంశిశాధి - ఆర్ద్రింజ్వలతి జ్యోతిరహమస్మి - జ్యోతిర్జ్వలతిబ్రహ్మాహమస్మి - యోఽహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి - అహమేవాహంమాంజుహోమిస్వాహా - అకార్యకార్యవకీర్ణీస్తేనో భ్రూణహాగురుతల్పగః - వరుణోఽపామఘమర్షణ స్తస్మాత్పాపాత్ప్రముచ్యతే - రజోభూమిస్త్వమాగ్ం రోదయస్వ ప్రవదన్తిధీరాః - పునంతుఋషయః పునంతువసవః పునాతు వరుణః పునాత్వఘమర్షణః - ఇతిజపేత్ - కుంభనిధానదేశాత్పశ్చాద్దక్షిణోత్తరదీర్ఘాంస్త్రీన్గర్తాన్ ఖాత్వేత్యాద్యపగాహానాం తంజ్ఞాతిభిస్సహకర్తా ప్రథమదినవత్కుర్యాత్. అశ్మన్వతీరేవతీః + శేమ - దర్భమయేనశుల్బేన తోరణవద్బధ్వా తయోర్మధ్యే "యద్దేవదేవస్యసవితుః + పునామి - యారాష్ట్రాత్పన్నాదపయంతి + సృజాథ" ఇతి నైఋత్యాందిశి పృథక్పృథక్ పరిత్యజేత్. "ఉద్వయంతమసస్పరి" త్యాదిత్య ముపస్థాయ "ధాతాపునాతుసవితాపునాతు - అగ్నేస్తేజసా సూర్యస్యవర్చసా" - ఉపవీతీ - సభాంప్రణమ్యప్రదక్షిణీకృత్య - ప్రాచీ - గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య అస్థిసంచయనకర్మణిమంత్రలోపే + యథాశాస్త్రమనుష్ఠితం భూయాదితిభవంతో మహాంతోఽనుగృహ్ణంతు. - తైరనుజ్ఞాతః బ్రాహ్మణేభ్యోయథాశక్తి దక్షిణాందద్యాత్.

అగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తమ్

యదిశ్మశానాగ్నిర్నష్టస్స్యాత్ తదాఅముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య శ్మశానాగ్ని సంధానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య - "అపహతా అసురా - శన్నో దేవీ" రితిద్వాభ్యాం తద్భస్మప్రోక్ష్య "అయంతేయోని ర్ఋత్వియ" ఇతి సమిధిభస్మాన్యోప్య "ఆజుహ్వానః - ఉద్బుధ్యస్వే" తి ద్వాభ్యాంలౌకికాగ్నౌ తాంసమిధమా

ధాయ ప్రజ్వాల్య పరిస్తీర్యాజ్యందర్వించ సంస్కృత్య పరిషిచ్య "అయాశ్చాగ్నేసి" త్యేతయా "అగ్నిర్హోతే" త్యనువాకేనైకా మాహుతిం "బ్రాహ్మణఏకహోతే" తిదశభి "ర్మనోజ్యోతి-ర్యన్మ ఆత్మనోమి న్దా - పునరగ్ని - ర్యాభరగ్నయే - భూరన్న మగ్నయే" చేతిద్వా దశభి ర్వ్యస్తాభి స్సమస్తాభి ర్వ్యాహృతిభి "రనాజ్ఞాత" మిత్యాదిభి శ్చ హుత్వా పూర్వవత్పరిషిచ్య తస్మిన్నగ్నౌ సంచయనహోమం కుర్యాత్.

ప్రయోగస్తు

అథకర్తాస్నాత్వా ఊర్ధ్వపుణ్డ్రాదికంధృత్వా యథాశక్తి దక్షిణాం గృహీత్వా దండవత్ప్రణమ్య ప్రాచీనావీతీ - అశేషే హేప రిషత్ భవత్పాదమూలే మయాసమర్పితాం ఇమాంసౌవర్ణీం యత్కించిదపి దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివస్వీకృత్య గోత్రస్య శర్మణః పితుః ప్రేతస్య అగ్నినష్ట ప్రాయశ్చిత్తంకర్తుం యోగ్యతాసిద్ధిమనుగ్రహాణ, - ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ - అస్యాం తిథౌ గోత్రస్య శర్మణః పితుః ప్రేతస్య అగ్నినష్ట ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య - ఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం మమపితుః ప్రేతస్య శ్మశానాగ్నినాశ ప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్యాదికృఛ్రత్రయం యత్కించిద్ధిరణ్య రూపేణకరిష్యే - హిరణ్యగర్భగర్భస్థం + అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ఇసంకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయం యత్కించిద్ధిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ - ఇతిశ్రోత్రియాయ బ్రాహ్మణాయ దత్వా "అపహతాఅసురారక్షాగ్ంసి పిశాచా యేక్షియంతిపృథివీమను - అన్యత్రేతోగచ్ఛంతు యత్రైషాంగతంమనః - శన్నో దేవీరభిష్టయ ఆపోభవంతుపీతయే - శంయోరభిస్రవంతునః"

ఇతిద్వాభ్యాం తద్భస్మాద్భిః ప్రోక్ష్య "అయం తేయోనిర్ ఋత్వియో
యతో జాతో అరోచథాః - తంజానన్నగ్న ఆరోహాథానో వర్ధ
యా రయి" మితిమన్త్రేణ భస్మని సమిధం సమారోప్య "ఆజుహ్వాన
స్సుప్రతీకః పురస్తా దగ్నే స్వాం యోని మాసీదసాధ్యా - అస్మిన్త్స
ధస్థే అధ్యుత్తరస్మిన్ విశ్వేదేవా యజమానశ్చసీదత - ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే
ప్రతిజాగృహ్యేన మిష్టాపూర్తే సగ్ం సృజేథామయంచ - పునః
కృణ్వగ్ంస్త్వా పితరగ్ం యువానం మన్వాతాగ్ంసీ త్వయితన్తుమే
తం" ఇతిద్వాభ్యాం లౌకికాగ్నౌ తాం సమిధమాధాయ - అగ్ని
ప్రతిష్ఠాదిపరిషేచనాంతం విపరీతం కృత్వా ఽఽజ్యమాదాయ - "అ
యాశ్చాగ్నేస్యనభిశస్తీశ్చ సత్యమిత్త్వమయా అసి - అయసా మనసా
ధృతో ఽయసా హవ్యమూహిషే ఽయా నో ధేహి భేషజం స్వాహా -
అగ్నయే ఽయస ఇదం - అగ్నిర్ హోతా - అశ్వినా ఽధ్వర్యూ -
త్వష్టా ఽగ్నీత్ - మిత్ర ఉపవక్తా - సోమస్సోమస్య పురోగాః -
శుక్రశ్శుక్రస్య పురోగాః శ్రితాస్త ఇంద్ర సోమాః - వాతాప
ర్హవన శ్రుతస్స్వాహా - అగ్నయ ఇదం - బ్రాహ్మణ ఏక హో
తా - సయజ్ఞః - స మే దదాతు ప్రజాం పశూ న్పుష్టిం యశః -
యజ్ఞశ్చమే భూయాత్స్వాహా - బ్రాహ్మణాయేదం - అగ్నిర్ద్వి
హోతా సభర్తా - సమేదదాతు ప్రజాం పశూ న్పుష్టిం
యశః - భర్తా చమే భూయాత్స్వాహా - అగ్నయ ఇదం - పృథి
వీత్రి హోతా - సప్రతిష్ఠా - సమేదదాతు ప్రజాం పశూ న్పుష్టిం
యశః - ప్రతిష్ఠా చమే భూయాత్స్వాహా - పృథివ్యా ఇదం - అం
తరిక్షం చతుర్ హోతా - సవిష్ఠాః - సమేదదాతు ప్రజాం ప
శూ న్పుష్టిం యశః - విష్ఠాశ్చమే భూయాత్స్వాహా - అంతరిక్షాయే
దం - వాయుః పంచ హోతా - సప్రాణః - సమేదదాతు ప్రజాం పశూ
న్పుష్టింయశః - ప్రాణశ్చమే భూయాత్స్వాహా - వాయవ ఇదం-

చన్ద్రమాష్షడ్ఢోతా - స ఋతూన్కల్పయాతి - సమేదదాతు ప్రజాం పశూ న్పుష్టింయశః - ఋతవశ్చ మేకల్పం తాగ్ంస్వాహా - చంద్రమసఇదం - అన్నగ్ంసప్తహోతా - సప్రాణస్యప్రాణః - సమేదదాతు ప్రజాంపశూన్పుష్టింయశః - ప్రాణస్యచమేప్రాణోభూయాత్స్వాహా - అన్నాయేదం - ద్యౌరష్టహోతా - సోఽనాధృష్యః - సమేదదాతు ప్రజాంపశూన్పుష్టింయశః - అనాధృష్యశ్చభూయాసగ్ంస్వాహా - దివఇదం - ఆదిత్యోనవహోతా - సతేజస్వీ - సమేదదాతుప్రజాం పశూన్పుష్టింయశః - తేజస్వీచభూయాసగ్ంస్వాహా - ఆదిత్యాయేదం - ప్రజాపతిర్దశహోతా - సఇదగ్ంసర్వం - సమేదదాతు ప్రజాంపశూన్పుష్టింయశః - సర్వంచమేభూయాత్స్వాహా - ప్రజాపతయఇదం - మనోజ్యోతిర్జుషతామాజ్యం విచ్ఛిన్నంయజ్ఞగ్ం సమిమంధధాతు - యాఇష్టాఉషసోనిమ్రుచశ్చ తాస్సందధామిహవిషాఘృతేనస్వాహా - మనసేజ్యోతిషఇదం - యన్మఆత్మనోమిందాభూదగ్నిస్తత్పునరాహా జ్జాతవేదావిచర్షణిస్స్వాహా - అగ్నయఇదం - పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్పునరిందోబృహస్పతిః - పునర్మే అశ్వినాయువం చక్షురాధత్తమక్ష్యోస్స్వాహా - ఆత్మనఇదం - భూరగ్నయేపృథివ్యైస్వాహా - అగ్నయఇదం - భువోవాయవేఽంతరిక్షాయస్వాహా - వాయవేఽంతరిక్షాయేదం - సువరాదిత్యాయదివేస్వాహా - ఆదిత్యాయదివఇదం - భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసేదిగ్భ్యస్స్వాహా - చంద్రమసేదిగ్భ్యఇదం - భూరన్నమగ్నయే పృథివ్యైస్వాహా - అగ్నయె పృథివ్యాఇదం - భువోఽన్నంవాయవేంతరిక్షాయస్వాహా - వాయవేంతరిక్షాయేదం - సువరన్నమాదిత్యాయదివేస్వాహా - ఆదిత్యాయదివఇదం - భూర్భువస్సువరన్నం

చంద్రమసేదిగ్భ్యస్స్వాహా - చంద్రమసేదిగ్భ్యఇదం - భూరగ్నయేచపృథివ్యైచమహతేచస్వాహా - అగ్నయేపృథివ్యైమహతఇదం - భువోవాయవేచాంతరిక్షాయచమహతేచస్వాహా - వాయవేంతరిక్షాయమహతఇదం - సువరాదిత్యాయచదివేచమహతేచస్వాహా - ఆదిత్యాయదివేమహతఇదం - భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసేచ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతేచ స్వాహా - చంద్రమసే నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యమహతఇదం - భూస్స్వాహా - అగ్నయఇదం - భువస్స్వాహా - వాయవఇదం - సువస్స్వాహా సూర్యాయేదం - ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా - ప్రజాపతయఇదం - అనాజ్ఞాతంయదాజ్ఞాతం -యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు - అగ్నేతదస్యకల్పయ-త్వగ్ంహివేత్థ యథాతథగ్ంస్వాహా - అగ్నయఇదం - పురుషసంమితో యజ్ఞో యజ్ఞః-పురుషసమ్మితః - అగ్నేతదస్య కల్పయ - త్వగ్ంహివేత్థయథాతథంస్వాహా - అగ్నయఇదం - యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన - యజ్ఞస్యమన్వతేమర్తాసః - అగ్నిష్టద్ధోతాక్రతువిద్విజానన్ - యజిష్ఠో దేవాగ్ంఋతుశో యజాతిస్వాహా - అగ్నయఇదం - శ్రీవిష్ణవేస్వాహా - శ్రీవిష్ణవేపరమాత్మనఇదం - అగ్నిమపరిదక్షిణంపరిషిచ్య - ఇత్యగ్నిష్టప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా తస్మిన్నగ్నౌ సంచయనహోమంకుర్యాత్.

అథ దశాహః.

అథ దశమేహని మహతీ ప్రేతస్యక్షుద్భవతి - తన్నివృత్త్యర్థం నిత్యోదక దానాదేఃపూర్వం ప్రభూతబలిం పశ్చాద్వా కుర్యాత్. కర్తాస్నాత్వా ఊర్ధ్వపుండ్రాదికంధృత్వాప్రాచీనావీతీ అశేషే హే పరిషత్ — స్వీకృత్య గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేహని మహత్ క్షున్నివృత్త్యర్థం ప్రభూతబలి ప్రదానక

ర్థం యోగ్యతా సిద్ధిమనుగ్రహాణ - తైరనుజ్ఞాతః ఉపవీతీ దాతు నాయమ్య ప్రాచీనావీతీ శ్రీగోవిందేత్యాది + అస్యాంస్వా గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేహని మహత్ క్షున్నివృత్త్యర్థం ప్రభూతబలిప్రదానం కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య పునః ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేద్వార ప్రభూతబలిప్రదానకాలే తిథివారనక్షత్ర + పరిహారార్థం ప్రాంపత్యకృచ్ఛ్రం యథాశక్తి హిరణ్యరూపేణ కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య. హిరణ్యగర్భ + ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇదంహిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ఇతిదత్వా. కుండస్య దక్షిణతః పశ్చాద్వా దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్ సంస్తీర్య ప్రభూతబలిప్రదాన స్థానే ఇదమాసనం మార్జయతామితిదర్భేషు తిలోదకముత్సృజ్య గోత్రాయ శర్మణే పిత్రే ప్రేతాయఏతం ప్రభూతబలిందదామి ఏతాని నానావ్యంజన సూపాపూప పృథుకఫలానిదదామి - గంధపుష్పతాంబూలాని దదామీతి దత్వా ఉత్థాయ గోత్రశర్మన్పితః ప్రేతంఏతంప్రభూతబలిముపతిష్ఠ ఏతాని నానావ్యంజన సూపాపూపపృథుక ఫలాన్యుపతిష్ఠ - గంధపుష్పతాంబూలాన్యుపతిష్ఠ ఇత్యుపస్థాయ - పాత్రసంక్షాళన తిలోదకేనమార్జయతామిత్యుత్సృజ్య ఆతురవ్యంజనం కృత్వా - వాయసేభ్యో బలిందత్వా ప్రభూతంతటాకేనిక్షిపేత్

పాషాణోత్థాపనమ్.

అథకర్తాస్నాత్వాఉపవీతీ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ అస్యాంతిథౌ అముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్య అద్యదశమేహని గృహద్వారకుండే పాషాణోత్థాపనంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య ఉత్థాయ గోత్రశర్మన్పితః ప్రేత అస్మాత్పాషాణాదుత్తిష్ఠఇతి పాషాణాదుత్థాప్య వస్త్రేణాచ్ఛాద్య కుండేయవాన్ ప్రక్షిప్య మృద్భిఃకుండంపూరయిత్వా తటాకతీరే కుండేష్వేవంకృత్వా పాషాణద్వయం పిండ

వదప్సుప్రక్షిప్య స్నాయాత్ - తతఃకర్తాసర్వాంగవపనంకుర్యాత్ - దశమేహనిశుక్రవాసరశ్చేత్ జ్ఞాతయః పూర్వేద్యుః - పుత్రాస్తుతస్మిన్నేవదినేవాపయేయుః. ప్రతిదిన ముదకదానం కర్తుమశక్తాజ్ఞాతయః దశమేహని కనిష్ఠ పూర్వం సర్వాంగవపనంకృత్వా పాషాణోద్వాసనాత్పూర్వం త్రింశద్వాసోదకాని పంచసప్తతితిలోదకానిదద్యుః.

అథశాంతిహోమః.

అథ దశమేహని వపనానంతరం గ్రామశ్మశానయోర్మధ్యేతత్రాసంభవే యత్రకుత్రాపివృక్షమూలేవోపవిశతి - యజ్ఞోపవీతీ ప్రాణానాయమ్య శ్రీగోవిందేత్యాది + అస్యాంశుభతిథౌ గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య దశమేహని అఘనిర్హరణార్థం శాంతిహోమం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాగగ్రైర్దర్భైః ప్రాగాదిక్రమేణ ప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య - తతో లోహితం చర్మానడుహం ప్రాచీనగ్రీనముత్తరలోమాస్తీర్య తస్మిన్నేతసమాలినో జ్ఞాతీనారోపయంతి - ఆరోహతాయు ర్జరసంగృణానా అనుపూర్వం యతమానాయతిష్ఠ - ఇహత్వష్టాసుజనిమాసురత్నో దీర్ఘమాయుః కరతుజీవసేవః" ఇతికనిష్ఠపూర్వమారోప్య "యథాహాన్యనుపూర్వంభవంతియథర్తవఋతుభిర్యంతిక్లృప్తాః - యథానపూర్వమపరోజహాత్యేవాధాతరాయూంషికల్పయైషాం" - ఇతితాన్జ్యేష్ఠక్రమాన్కల్పయిత్వా-పాత్రప్రయోగదాజ్యంవారణదర్వ్యాచ ప్రతిలోమంసంస్కృత్య తూష్ణీంసమంప్రదక్షిణ మగ్నింపరిషిచ్య "నహితేఅగ్నే - అపనశ్శోశుచదఘ"మితిద్వాభ్యాంచతుర్గృహీతందర్వ్యా మూలేన హుత్వా - నహితేఅగ్నేతనువైక్రూరంచకారమర్త్యః - కపిర్బభస్తితేజనం పునర్జరాయుగౌరివస్వాహా - అగ్నయేశుచయఇదం - అత్రప్రతిస్వాహాకారం కస్మింశ్చిత్పాత్రే హుతశేషమాజ్యం నినీయ-అపనశ్శోశుదఘమగ్నేశుశుధ్యారయిం - అపనశ్శో

శుచదఘం మృత్యవేస్వాహా – అగ్నయేశుచయఇదం – సకృద్గృ
హీత్వా – అపనశ్శోశుచదఘమగ్నే శుశుధ్యారయిం – అపనశ్శోశు
చదఘంస్వాహా – అగ్నయేశుచయఇదం – సుక్షేత్రియాసుగాతు
యావసూయాచయజామహే – అపనశ్శోశుచదఘంస్వాహా – అగ్న
యేశుచయఇదం – ప్రయద్భందిష్ఠఏషాం ప్రాస్మాకాసశ్చసూరయః –
అపనశ్శోశుచదఘంస్వాహా – అగ్నయేశుచయఇదం – ప్రయదగ్నే
స్సహస్వతో విశ్వతోయంతిసూరయః – అపనశ్శోశుచదఘంస్వాహా–
అగ్నయేశుచయఇదం – ప్రయత్తేఅగ్నే సూరయో జాయేమహి ప్ర
తేవయం – అపనశ్శోశుచదఘంస్వాహా – అగ్నయేశుచయఇదం – త్వ
గ్ంహివిశ్వతోముఖవిశ్వతఃపరిభూరసి – అపనశ్శోశుచదఘంస్వాహా –
అగ్నయేశుచయఇదం – ద్విషోనోవిశ్వతోముఖాతినావేవపారయ –
అపనశ్శోశుచదఘంస్వాహా – అగ్నయేశుచయఇదం – సనస్సింధు
మివ నావయాతిపర్షాస్వస్తయే – అపనశ్శోశుచదఘంస్వాహా –
అగ్నయేశుచయఇదం – ఆపః ప్రవణాదివయతీరపాస్మత్స్యందతామ
ఘం – అపనశ్శోశుచదఘంస్వాహా – అగ్నయేశుచయఇదం – ఉద్వ
నాదుదకానీవాపాస్మత్స్యందతామఘం – అపనశ్శోశుచదఘంస్వాహా–
అగ్నయేశుచయఇదం – దర్భైః ప్రహృత్య పూర్వవదగ్నిం పరిషి
చ్య – అగ్నేరుత్తరతోలోహితమనడ్వాహంప్రాఙ్ముఖమవస్థాపయేత్ –
తంజ్ఞాతయః " అనడ్వాహమన్వారభామహేస్వస్తయే – సనఇంద్రఇవ
దేవేభ్యో వహ్నిస్సంపారణోభవ " ఇతికనిష్ఠ పూర్వమన్వారభ్య – ఇమే
జీవా " ఇత్యనుమాసహప్రాచీందిశంగచ్ఛేయుః – ఇమేజీవావిమృతై
రావవర్తిన్నభూద్భద్రాదేవహూతింనోఅద్య – ప్రాంచోగామనృత
యేహసాయద్రాఘీయఆయుః ప్రతరాందధానాః – పశ్చాత్ గచ్ఛన్క
ర్తా వేతసశాఖామవకాంశ్చసహగృహీత్వా తాభ్యామనడుత్పదానిమృ
త్యోః పదమితిమార్జయన్ – మృత్యోఃపదంయోపయంతో య

త్రైవ్యా ద్రాఘీయ ఆయుః ప్రతరాం దధానాః - ఆప్యాయమానాః
ప్రజయా ధనేన - శుద్ధాః పూతా భవథ యజ్ఞియాసః" - గత్వా జ్ఞా
తీన్ ప్రస్థాప్య - జీవతాం మృతానా మంతరం భవేదితి మనసా
ధ్యాత్వా - జ్ఞాతిభ్యో దక్షిణతః "ఇమంజీవేభ్య" ఇత్యశ్మానం స్థా
పయిత్వా - "ఇమంజీవేభ్యః పరిధిం దధామి మైషాం నుగాదపరో
అర్థమేతం - శతంజీవంతు శరదః పురూచీస్తిరో మృత్యుం దధ్మహే ప
ర్వతేన" - పాత్రస్థం సంపాతాజ్యం జ్ఞాతిస్త్రీణామంజలిషు "ఇమా నారీ
రవిధవాః సుపత్నీ రాంజనేన సర్పిషా సంమృశంతాం - అనశ్రవో అ
నమీవాః సురత్నా ఆరోహంతు జనయో యోనిమగ్రే" ఇతి నినయేత్ -
తాస్తు నయనే ముఖే విమృజ్య "యదాంజన" మితి ధృత్వా - "యదాంజనం
త్రైకకుదం జాతగ్ం హిమవతస్పరి - తేనామృతస్య మూలే నారాతీ
ర్జంభయామసి" - "యథా త్వముద్భినత్సి" తి పృథివ్యా మోషధిస్తం
బం ప్రతిష్ఠాప్య "యథా త్వముద్భినత్స్యోషధే పృథివ్యా అధి - ఏవమి
మ ఉద్భిందంతు కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన" - దీపహస్తా స్త్రీ
రగ్రతో గృహం ప్రస్థాపయేత్.

ఆనందహోమః.

తతః తత్ర వా గృహోత్తరపూర్వదేశే వా ఆనందహోమం క
రోతి - ప్రాణానాయమ్య అస్యాంశుభతిథౌ + ఆనందావాప్త్యర్థం
ఆనంద హోమం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య అగ్నిప్రతిష్ఠాది పరిషేచ
నాంతం పూర్వవత్కృత్వా "ఆనందాయ - నవైతత్రే" తి ద్వాభ్యాం
వారణదర్వ్యగ్రేణ చతుర్గృహీతం హుత్వా "ఆనందాయ ప్రమోదా
య పునరాగాగ్ం స్వాన్ గృహాన్ - అపనశ్శోశుచదఘం స్వాహా - అ
గ్నయే ఆనందాయేదం - నవైతత్ర ప్రమీయతే గౌరశ్వః పురుషః
పశుః - యత్రేదం బ్రహ్మ క్రియతే పరిధిర్జీవనాయకమ్ - అపనశ్శోశు
చదఘం స్వాహా - అగ్నయే ఆనందాయేదం" - ప్రాణానాయమ్య

శ్రీభగవదాజ్ఞయా + ప్రీత్యర్థం ఆనందహోమకర్మణి మధ్యే సం భావిత మంత్రతంత్ర స్వరవర్ణ విధివిపర్యాసన్యూనాతిరిక్త ప్రాయశ్చి త్తార్థంసర్వప్రాయశ్చిత్తహోమంహోష్యామీతి సంకల్ప్య - ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా - ప్రజాపతయఇదం - అనాజ్ఞాతంయదాజ్ఞా తం-యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు - అగ్నేతదస్యకల్పయ- త్వగ్ంహి వేత్థయ థాతథంస్వాహా - అగ్నయఇదం పురుషసమ్మితో యజ్ఞః- యజ్ఞః పురుషసమ్మితః - అగ్నేతదస్యకల్పయ - త్వగ్ంహి వేత్థయథా తథం స్వాహా - అగ్నయఇదం - యత్పాకత్రామనసా దీనదక్షాన - య జ్ఞస్యమన్వతేమర్త్యాసః - అగ్నిష్టద్ధోతాక్రతువిద్విజానన్ - యజిష్ఠోదే వాగ్ంఋతుశో యజాతిస్వాహా - అగ్నయఇదం - శ్రీవిష్ణవేస్వా హా - శ్రీవిష్ణవేపరమాత్మనఇదం - దర్వీం ప్రహృత్య పూర్వవదగ్నిం పరిషిచ్య అగ్నిముపస్థాయ గృహంగత్వా పుణ్యాహంవాచయిత్వా తేనజలేనగృహాదికమాత్మానం ప్రోక్ష్యయవాదనం ప్రీహ్యాదనంవా జ్ఞాతిభిస్సహ "యవోసియవయాస్మదఘాద్వేషాగ్ంసీ" తిభుంజీత బ్రా హ్మణేభ్యో యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్.

ఏకాదశాహః.

ఏకాదశేహని కర్తాస్నాత్వా ఊర్ధ్వపుండ్రాదికంధృత్వా ప్రా ణానాయమ్య సంకల్ప్య అస్యాంతిథౌ గోత్రస్యశర్మణః పితుః ప్రేతస్య అద్యఏకాదశేహని సర్వోపకరణ శుద్ధ్యర్థం గృహశుద్ధ్యర్థం శుద్ధి పుణ్యాహంవాచయిష్యే - పుణ్యాహంకృత్వా పుణ్యాహజలేనగృ హం ప్రోక్ష్య వస్త్రాణి శోధనార్థం రజకాయదత్వా ప్రాతఃకాలఏ వ వృషోత్సర్జనం కుర్యాత్ - లోహితోయస్తువర్ణేన ముఖే పుచ్ఛే చ పాండురః। శ్వేతః ఖురవిషాణాభ్యాం సవృషో నీలఉచ్యతే" ఇత్యు క్తలక్షణంవా సర్వాం కృష్ణవర్ణంవా యథాసంభవం వృషభముత్సృ జేత్ - ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ అస్యాంతిథౌ గోత్రస్య శ

ర్మణః ప్రేతస్యాద్య ఏకాదశేహని. నవశ్రాద్ధం కరిష్యే ఇతిస
ఙ్కల్ప్య - శ్రాద్ధమిదమామం సోపస్కరం సవ్యంజనం సదక్షి
ణాకం సతాంబూలం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ఇతిదత్వా.

వృషోత్సర్జనమ్

ఉప-ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీ - అస్యాంతిథౌ గోత్రస్య శ
ర్మణః పితుః ప్రేతస్యాద్య ఏకాదశేహని పాపక్షయార్థం (ప్రేతత్వవి
మోచనార్థంచ) వృషోత్సర్జనం కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య వృషంస్నాప్యాలం
కృత్య యోయద్దేవతాభక్తిః తచ్చిహ్నం దక్షిణపాదమూలే అ
గ్నితప్తేనాయసేన విలిఖ్య పిశంగరూప - స్తన్నస్తురీప "మితి ద్వా
మంత్రౌ క్రమేణ దక్షిణవామయోః కర్ణయోర్దక్షిణే కర్ణేవా జపిత్వా
"పిశంగరూప స్సుభరోవయోధాః శ్రుష్టీవీరో జాయతే దేవకామః - ప్ర
జాంత్వష్టావిష్యతునాభిమస్మే అథా దేవానా మప్యేతుపాథః - తం
నస్తురీపమథపోషయిత్నుదేవత్వష్టర్విరరాణస్యస్వ - యతోవీరః
కర్మణ్యస్సుదక్షో యుక్తగ్రావాజాయతేదేవకామః "ఋచాంప్రా
చీ" మిత్యనువాకేనతిలమిశ్రజలంపాయయిత్వా - ఋచాంప్రాచీమ
హతీదిగుచ్యతే - దక్షిణామాహుర్యజుషామపారాం - అథర్వణా
మంగిరసాంప్రతీచీ - సామ్నాముదీచీమహతీదిగుచ్యతే ఋగ్భిః పూ
ర్వాహ్ణే దివి దేవ ఈయతే - యజుర్వేదే తిష్ఠతి మధ్యే అహ్నః - సా
మవేదేనాస్తమయే మహీయతే - వేదైరశూన్యస్త్రిభిరేతి సూర్యః -
ఋగ్భ్యోజాతాగ్ం సర్వశోమూర్తిమాహుః - సర్వాగతిర్యాజుషీ
హైవశశ్వత్ - సర్వం తేజస్సామరూప్యగ్ం హ శశ్వత్ - సర్వగ్ం
హేదం బ్రహ్మణాహైవ సృష్టం - ఋగ్భ్యోజాతంవైశ్యంవర్ణమా
హుః - యజుర్వేదంక్షత్రియస్యాహుర్యోనిం - సామవేదో బ్రా
హ్మణానాంప్రసూతిః - పూర్వేపూర్వేభ్యోవచ ఏతదూచుః - ఆ
దర్శమగ్నించిన్వానాః - పూర్వేవిశ్వసృజోఽమృతాః - శతంవర్షస

హస్రాణి - దీక్షితాస్సత్రమాసత - తపఆసీద్గృహపతిః
బ్రహ్మబ్రహ్మాభవత్స్వయం - సత్యగ్ంహహోతైషామాసీత్ - య
ద్విశ్వసృజఆసత - అమృతమేభ్యఉదగాయత్ - సహస్రంపరివత్స
రాన్ - భూతగ్ంహప్రస్తోతైషామాసీత్ - భవిష్యత్ప్రతిచాహ
రత్ - ప్రాణోఅధ్వర్యురభవత్ - ఇదగ్ంసర్వగ్ంసిషాసతాం -
అపానోవిద్వానావృతః - ప్రతిప్రాతిష్ఠదధ్వరే - ఆర్తవాఉపగాతా
రః - సదస్యాఋతవోఽభవన్ - అర్ధమాసాశ్చమాసాశ్చ - చమ
సాధ్వర్యవోఽభవన్ - అశగ్ంసద్బ్రహ్మణస్తేజః - అచ్ఛావాకోభవ
ద్యశః - ఋతమేషాంప్రశాస్తాసీత్ - యద్విశ్వసృజఆసత - ఊర్గ్రాజా
నముదవహత్ - ధ్రువగోపస్సహోఽభవత్ - ఓజోఽభ్యష్టౌద్గ్రావ్
ణ్ణః - యద్విశ్వసృజఆసత - అపచితిఃపోత్రీయామయజత్ - నే
ష్ట్రీయామయజత్త్విషిః - అగ్నీధ్రాద్విదుషీసత్యం - శ్రద్ధాహైవా
యజత్స్వయం - ఇరాపత్నీవిశ్వసృజాం - ఆకూతిరపినద్ధవిః - ఇ
ధ్మగ్ంహక్షుచ్చైభ్యఉగ్రే - తృష్ణాచావహతాముభే - వాగేషా
గ్ంసుబ్రహ్మణ్యాఽఽసీత్ - ఛందోయోగాన్విజానతీ కల్పతం
త్రాణితన్వానాఽహః - సగ్ంస్థాశ్చసర్వశః - అహోరాత్రేపశుపా
ల్యౌ - ముహూర్తాఃప్రేష్యాఅభవన్ - మృత్యుస్తదభవద్ధాతా -
శమితోగ్రోవిశాంపతిః - విశ్వసృజఃప్రథమాస్సత్రమాసత - సహస్ర
సమంప్రసుతేనయంతః - తతోహజజ్ఞేభువనస్యగోపాః - హిరణ్మ
యశ్శకునిర్బ్రహ్మనామ - యేనసూర్యస్తపతితేజసేద్ధః - పితాపు
త్రేణపితృమాన్యోనియోనౌ - నావేదవిన్మనుతేతంబృహంతం -
సర్వానుభుమాత్మానగ్ంసంపరాయే - ఏషనిత్యోమహిమాబ్రాహ్మ
ణస్య - నకర్మణావర్ధతేనోకనీయాన్ - తస్యైవాత్మాపదవిత్తం
విదిత్వా - నకర్మణాలిప్యతేపాపకేన - పంచపంచాశతస్త్రివృతస్సం

వత్సరాః-పంచపంచాశతిఃపంచదశాః-పంచపంచాశతస్సప్తదశాః-పంచపంచాశతఏకవిగ్ంశాః-విశ్వసృజాగ్ంసహస్రసంవత్సరం-ఏతేనవైవిశ్వఇదం విశ్వమసృజంత-యద్విశ్వమసృజంత-తస్మాద్విశ్వసృజః- విశ్వమేనాననుపజాయతే-బ్రహ్మణస్సాయుజ్యగ్ంసలోకతాంయంతి-ఏతాసామేవదేవతానాగ్ంసాయుజ్యం-సార్ష్టితాగ్ంసమానలోకతాంయంతి - యఏతదుపయంతి-యేచైనత్ప్రాహుః-యేభ్యశ్చైవతత్ప్రాహుః-ఇతిపాయయిత్వా ఏతంయువానమిత్యనువాకేనవృషభముత్సృజేత్.

ఏతంయువానం పరివోదదామి తేనక్రీడంతీశ్చరతప్రియేణ-మానశ్శాప్తజనుషానుభాగారాయస్పోషేతిసమిషామదేమ - నమోమహిమ్నఉత చక్షుషే తేమరుతాం పితస్తదహంగృణామి- అనుమన్యస్వసుయజాయజ్ఞాషజుష్టందేవానామిదమస్తుహవ్యం - దేవానామేవఉపనాహ అసీదపాం గర్భఓషధీషున్యక్తః-సోమస్య ద్రప్సమవృణీతపూషా—బృహన్నద్రిరభవత్తదేషాం పితావత్సానాంపతిరఘ్నియానామథోపితామహతాం గర్గరాణాం-వత్సోజరాయుప్రతిధుక్పీయూషఆమిక్షామస్తు ఘృతమస్యరేతః- త్వాంగావోవృణతరాజ్యాయత్వాగ్ంహవంతుమరుతస్స్వర్కాః - వర్ష్మన్‌క్షత్రస్యకకుభిశిశ్రియాణస్తతోనఉగ్రోవిభజావసూని-వ్యృద్ధేనవాఏషపశునాయజతేయస్యైతానినక్రియంతఏషహవైసమృద్ధేనయజతేయస్యైతానిక్రియంతే-ఇత్యనువాకేనాభిమంత్ర్యతంగోషు విసృజ్యఏకోద్దిష్టవిధానేన యథాశక్తిబ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ -వృషోత్సర్జనాశక్తౌఏకాదశ బ్రాహ్మణభోజనంతదశక్తౌతావత్పర్యాప్తమామంవాహిరణ్యంవాబ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ద్వివర్షాధికమేకవర్షంవావృషభముత్సృజేత్.

ఏకోద్దిష్టహోమవిధిః.

ఏకాదశేహనిద్రవ్యస్య బ్రాహ్మణస్యవాలాభే—హవిశ్శ్రపణంకృత్వా- అభిఘార్యోద్వాస్యపునరభిఘార్య - ప్రాచీనావీతీఅశేషేహేపరిషత్ — స్వీకృత్యగోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యాద్య ఏకాదశేహనిఅగ్నావేకోద్దిష్టశ్రాద్ధంకర్తుంయోగ్యతాసిద్ధిమను గ్రహాణఉపవీతీప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీసంకల్ప్యగోత్రస్యశర్మణఃప్రేతస్యఅద్యఏకాదశేహనిఅగ్నావేకోద్దిష్ట

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

శ్రాద్ధంకరిష్యఇతిసంకల్ప్యలౌకికాగ్నింప్రతిష్ఠాప్యపరిస్తీర్యపరిషిచ్యఅగ్నె ర్దక్షిణతః-హవిరాసీయప్రతిష్ఠితభిఘార్యఘృతసాయసేన - యమాయసో మగ్ సునుత-యమాయజుహుతాహవిః - యమగ్ హయజ్ఞోగఛ్ఛత్యగ్ని దూతో అరంకృతస్స్వాహా-యమాయేదం- ఇతిద్వాత్రింశదాహుతీర్హ్వా- ఉదీరతామవరఇత్యష్టాభిబుగ్నిఃచతుర్వారంవాహుత్వా-పునఃపరిషిచ్య హుతశేషేణపిండంకృత్వాఉపవీతీప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీగోత్రస్య శర్మణః- ప్రైతస్యక్షుత్పశమనార్థం పిండప్రదానంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్యద క్షిణాగ్రాన్దర్భాన్సగ్ స్తీర్య తేషుమార్జయతాం ఇతితిలోదకముత్సృ జ్యగోత్రాయశర్మణెప్రేతాయఏతంపిండందదామీవదత్వా- పునస్తిలోద కందత్వా-ఉత్థాయగోత్రశర్మన్ పితః ప్రేతఏతంపిండముపతిష్ఠఇత్యుపస్థా యపాత్రసంక్షాళనోదకేన పిండం త్రిరప్రదక్షిణంపరిషిచ్య పిండమప్సు ప్రక్షిపేత్.

ఏవంప్రతిదినమేకైకంపిండందత్వా - ద్వాదశదినేత్రయోదశదినేసప్త వింశతిదినేవా సపిండీకరణాత్పూర్వమేకోద్దిష్టంకుర్యాత్.

ఏకోద్దిష్టం.

ఏకోద్దిష్టస్యతస్మిన్నేవదినేబ్రాహ్మణనిమంత్రణం- అస్యశ్రాద్ధస్యపూర్వె ద్యుః-ఏకాదశాహేమధ్యాహ్నే ప్రాచీనావీతి అముకగోత్రస్యాముకశర్మ ణః ప్రేతస్యాద్యైకాదశేహనిఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధంకర్తుంయోగ్యతాసిద్ధిమను గ్రహాణ-త్తైరనుజ్ఞాతః-ఉప—ప్రాణా-ప్రాచీనావీతీ -శ్రీగోవిందేత్యాది - ప్రీత్యర్థంగోత్రస్యశర్మణః ప్రైతస్యాద్యమాసికైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధంకరిష్యఇ తిసంకల్ప్య ప్రత్యఙ్ముఖస్యవిప్రస్యహస్తేజలందత్వాఅముకగోత్రస్యఅముక శర్మణః ప్రేతస్య ఇదమాసనమిత్యాసనందత్వాపునర్జలందత్వా ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధేప్రేతార్థేభవతాక్షణః కర్తవ్య ఇతిహస్తేదర్భాందత్వాఓం తథే త్యుక్తేప్రాప్నోతుభవానిత్యామంత్ర్యప్రాప్నవానీతిప్రత్యుక్తేఆయసవ్య తిరిక్తేనశంకునాగజపాద ప్రమాణంవృత్తం కుండంఖాత్వాగోమయేనో పలిప్య అముకగోత్రస్యఅముకశర్మణఃప్రేతస్యఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రైతస్యపా ద్యస్థానే ఇదమాసనమితికుండెదర్భాన్నిధాయ ఇదమర్ఘ్యమితితిలైర భ్యర్చ్యగోత్రస్యశర్మణఃప్రేతస్యాద్యైకాదశేహని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్ట

శ్రాద్ధేగోత్రాయశర్మణేప్రేతాయ ఇదంతేపాద్యమితిపాదయోః పాద్యం దత్వాఆజాన్వాజంఘంవాపాదద్వయంప్రక్షాళ్యస్వస్యచపాదౌప్రక్షాళ్యఆచమ్యాచాంతమాసనేఉపవిశ్యగోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్యఏకాదశేహనిఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధేగోత్రాయశర్మణేప్రేతాయఅంతశ్శుధ్యర్థమయం తేకృసరఇతికృసరం-ఆస్యశుధ్యర్థమిదంతేతాంబూలమితి తాంబూలంచదత్వాశరీరశుద్ధ్యర్థమిదంతే అభ్యంజనమితితైలేనాభ్యజ్యస్నాపయిత్వాస్నాత్వాతాకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైః ప్రాగాద్య ప్రదక్షిణంపరిస్తీర్య ఉత్తరానుత్తరాన్ దక్షిణానధరాన్కృత్వా అగ్నేర్దక్షిణతోదర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వౌదుంబరమేక్షణమౌదుంబరీం దర్వీమాజ్య స్థాలీంప్రోక్షణి పాత్రంపునర్దర్వీం సపవిత్రమర్ఘ్యపాత్రంహవిః పాత్రంహవిష్యపాత్రంతిలాన్ సికతాన్మధుగంధం పుష్పాణిచఏకైకశస్సాదయిత్వా ఏకేనపవిత్రేణ ప్రోక్షణీరుత్పూయ ఉత్తానాని పాత్రాణిప్రోక్ష్యఆజ్యసంస్కారేహవిషాసహాగ్రిః పర్యగ్నికృత్వాదర్వీంసంస్కృత్యపవిత్రాంతర్హితే అర్ఘ్యపాత్రే-ఆమఆగచ్ఛతుప్రేతోదేవయానాస్సముద్రాన్సలిలాస్సువర్ణాన్ అస్మిన్ యజ్ఞేసర్వకామాన్లభంతేక్షయ్యమాణముపదుహ్యతామిమాంగోత్రాయశర్మణేప్రేతాయవోర్ఘ్యం గృహ్ణోమిత్యర్ఘ్యంగృహ్ణీయాత్ప్రేతాదేవయానాన్ ప్రేతాయవోగృహ్ణోమితిస్త్రియాః-అర్ఘ్యంగృహీత్వాపవిత్రముధృత్య-తిలోసిసోమదేవత్యోగోసవోదేవనిర్మితః- ప్రత్నవద్భిఃప్రత్నఏహిప్రేతమిమాన్లోకాన్ప్రీణయాహినఇతిఅర్ఘ్యేతిలాన్నిక్షిప్యేత్ప్రేతామిమాంలోకానితిస్త్రియాః-పవిత్రంనిధాయ-మధువాతాఋతాయితేమధుక్షరంతిసింధవః- మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః మధునక్తముతోషసిమధుమత్పార్థివగ్ రజః మధుద్యౌరస్తునః పితామధు-మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాగ్ అస్తుసూర్యః-మాధ్వీర్గావో భవంతునః- మధుఇతిప్రత్యృచంమధుగుడంవాప్రక్షిప్యసోమస్యత్విషిరసీతి సర్వాభిరంగులీభిరభిమృశ్య - సోమస్యత్విషిరసితవేవమేత్విషిర్భూయాదమృతమసి మృత్యోర్మాసాహి దిద్యోన్మాపాహి - అవేష్టాదంతశూకాఇతి యత్కించిదాదాయనిరస్తంముచ్యేశ్శిరః ఇతినైరృత్యాంనిరస్యా అపఉపస్పృశ్య- శన్నోదేవీరిత్యర్ఘ్యమభిమంత్ర్య-శన్నోదేవీరభిష్టయఆపోభవంతుపీతయేశంయోరభిస్రవంతునః గంధాదిభి రభ్యర్చ్య దర్భైర్దర్వాఏ

చప్రచ్ఛాద్యఅపహతా అసురారక్షాంసిపిశాచాయేక్షయంతిపృథివీమను
అస్యత్రేతోగచ్ఛంతుయత్రాస్యగతంమనఃఇతితిలాన్సికతాంశ్చభుక్త్వా
నేపరికిరేత్ -యత్రాస్యగతంమనఇతిత్రీయాః- ఉదీర్తామవరఉత్పర ఉ
న్మధ్యమాఃపితసోమ్యాః - అసుంయఇయాయావృకఋజ్ఞస్తేనోవతుపి
తరోహవేషు ఇత్యద్భిరవోక్షేత్ ఉదీర్తామవరోత్పరోన్మధ్యమాపితాసో
మ్యాఅసుంయోయాయవకఋజ్ఞాసానోవతుపిత్రాహవేషు.ఇతిత్రీయాః
ఆయాహిపితసోమ్యగంభీరైఃపథిభిఃపూర్వైః ప్రజామస్మభ్యందదద్రి
యించదీర్ఘాయుత్వంచశతశారదంచ గోత్రంశర్మాణంప్రేతమావాహయా
మీతిదక్షిణాముఖస్తిష్ఠన్ అగ్నేర్దక్షిణఃప్రేతమావాహ్యఆయాహిప్రేతే
సోమ్యే—వదతీతిత్రీయాః-పూర్వవత్పాదప్రక్షాళనవరణంచకృత్వాఆస
నేఉపవేశ్యహస్తేశుద్ధోదకంప్రదాయ - పవిత్రంహస్తేనిధాయ-యాది
వ్యాఆపఃపయసాసంబభూవుః యాఅంతరిక్ష ఉతపార్థివీర్యాః-హిరణ్యవ
ర్ణాయజ్ఞియాస్తానఆపశ్శగ్ స్యోనాభవంతు-అముకగోత్రాయాముకశర్మ
ణేప్రేతాయఇదంతేఅర్ఘ్యమిత్యర్ఘ్యందత్వా పవిత్రమాదాయార్ఘ్యపా
త్రేనిధాయదర్భైర్భర్గర్వ్యైచపరిచ్ఛాదయేత్ అర్ఘ్యపాత్రాణివివృతాని
కుర్యాత్ -నోద్ధరేత్ - నపునః పూరయేత్ - దర్వ్యైదాయార్ఘ్యంద
ద్యాత్ - కృతాన్యర్ఘ్యజలేస్కన్నేశేషణేవాఆపోహిష్ఠామయోభువ
ఇతిత్రిస్సృభిరామ ఆగచ్ఛంత్వితిమంత్రేణచపునరర్ఘ్యంగృహీత్వాతిలప్రక్షే
పాద్యాచ్ఛాదనాంతంకృత్వాతతంఆ ఇతిజుహుయాత్ అథబ్రాహ్మణాయ
వస్త్రోత్తరీయగన్ధపుష్పశయ్యాసనోదకపాత్ర కాంస్యపాత్ర దీపపాత్రా
దీనిగోభూహిరణ్యాలంకారాదీని యథాశక్తిందత్వా హస్తేశుద్ధోదకంప్ర
దాయ-పవిత్రంహస్తేనిధాయ-యాదివ్యాఆపః-భవంతు-గోత్రస్యశర్మణః
ప్రేతస్యాద్యఏకాదశేహని ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధేప్రేతాయ ఇదంవోదక్షిణాతృ
ప్తిఃఅసుదక్షిణాతృప్తిరిత్యుక్త్వాపునః శుద్ధోదకందత్వా అగ్నిసమీపేదక్షి
ణాముదకుంభంచనిధాయ-దక్షిణతఃప్రతిష్ఠితంహవిరభిఘార్య సమంతమ
గ్నిమప్రదక్షిణంపరిషిచ్యఅగ్నౌకరిష్యామీతిపృష్ట్వాకురుష్వేతిప్రత్యుక్తే
దర్వ్యాముపస్తీర్య మేక్షణేనహవిర్మధ్యాత్ సకృదవదాయాభిఘార్యఅ
ముకగోత్రాయాముక శర్మణేప్రేతాయయమాయచస్వాహేతిఅగ్నౌద
క్షిణార్ధేహుత్వాహవిష్యంస్వాహేత్యుత్తర భస్మనిహుత్వా మేక్షణమ

గ్నౌ వహృత్యపూర్వవత్పరిషిచ్య భుక్తిస్థానే - గోత్రస్యశర్మణః ప్రేత
స్యఅద్యపకాదశెహనిఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధేనిమిత్తస్యభోజనస్థానేఇదంతే ఆస
నం - ఇదంపాత్రాసనం-ఇదమర్చనం. హుతశేషమన్నంసవ్యం జనంభు
క్తిపాత్రేదత్వాపోఽిత్యుహస్తెశుద్ధోదకందత్వా - పృథివీతేపాత్రంద్యౌ
రపిధానంబ్రహ్మణస్త్వాముఖేజుహోమి బ్రాహ్మణస్యత్వాప్రాణాపానయో
ర్జుహోమ్యక్షితమసిమాస్యక్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిఁల్లోకే ఇతిబ్రాహ్మణ
స్యదక్షిణహస్తేనాన్నంవ్యంజనానిస్పర్శయిత్వాతస్యదక్షిణాంగుష్ఠనఖప్ర
దేశమిదంవిష్ణురిత్యన్నేనివేశ్యపరిషేచయిత్వాఆపోశనంకారయిత్వాప్రా
ణేనివిష్టోమృతంజుహోమితిపంచభిర్భుంజానాన్ సమీక్ష్యబ్రహ్మణిమఆత్మా
మృతత్వాయేత్యాత్మానంసమీక్ష్యయథాసుఖంజుషధ్వమిత్యుక్త్వాతమా
ర్ధ్వంభుంజానంనపశ్యేత్ - భుక్తేద్విజే ఆపేక్షితంస్పృష్ట్వా సంపన్నమి
త్యుక్త్వాస్తుసంపన్నమిత్యుక్తే తృప్తోసీత్యుక్త్వా తృప్తోస్మీతిప్రత్యుక్తే ఆపో
శనంకారయిత్వాచాం తేస్వదితమిత్యుక్త్వాస్తు స్వదితమితిప్రత్యుక్తేయాది
వ్యాఆపఃపయసాసంబభూవుః-యాఅంతరిక్షఉతపార్థివీర్యాః- హిరణ్యవర్ణ
యజ్ఞియాస్తాన ఆపశ్శగ్ స్యోనా భవంతు—గోత్రస్యశర్మణః—ఏకోద్దిష్టశ్రా
ద్ధేప్రేతస్యఇయంవోభుక్తితృప్తిః - ఇత్యర్ఘందత్వా అస్తుభుక్తితృప్తిఃఇతి
ప్రత్యుక్తేతాంబూలవస్త్రహిరణ్యోపాన ఛత్రాదీనిదక్షిణాంచదత్వా-అ
గ్నేర్దక్షిణతోదర్భాన్ సగ్ స్తీర్య తేషుమార్జయతాం మమపితాప్రేతఇత్య
పోమార్జయిత్వా అముకగోత్రాయాముకశర్మణేప్రేతాయైతంపిండందదా
మీతినాళికేరప్రమాణంపిండందత్వాఅముకగోత్రాముకశర్మన్ప్రేతైతం
పిండముపతిష్ఠేత్యుక్త్వాపాత్రసంక్షాళనోదకేనపిండంత్రిరప్రదక్షిణంపరిషి
చ్యపూర్వవన్మార్జయిత్వా అథోముఖాని పాత్రాణికృత్వా తృప్యేతిత్రిరు
క్త్వాపాత్రాణిప్రోక్ష్యఉత్తానానికృత్వాఅక్షయ్యమిత్యుక్త్వాస్వక్షయ్య
మితిప్రత్యుక్తేఅగ్నిసమీపేస్థాపితముదకుంభందక్షిణాంచదత్వాప్రణమో
త్తిష్ఠఇత్యుత్థాప్యానువ్రజ్యప్రదక్షిణీకృత్యోపచారానుక్త్వాతం విసృజ్యభు
క్తిశిష్టాన్యన్నవ్యఞ్జనాని పిండదర్భహోమపాత్రాణి చాప్సుప్రక్షిప్యస్నా
త్వాగృహంగత్వా పుణ్యాహంవాచయేత్.

ద్వాదశాహః.

షోడశశ్రాద్ధం.

శ్వస్సపిండీకరణంకరిష్యమాణఃపూర్వేద్యుఃసాయంహోమంహుత్వా నశ్నన్భుక్తవద్భ్యోఽముకగోత్రస్యాముకశర్మణః ప్రేతస్యశ్వస్సపిండీకరణం భవితాతత్రభవద్భిఃప్రసాదఃకరణీయఇతివిజ్ఞాప్య - శ్వోభూతే బ్రాహ్మణా నాహూయ తేషాంపురతోయథాశక్తి దక్షిణాంనిధాయప్రణమ్యఅశేషే హేపరిషత్ —స్వీకృత్యఅముకగోత్రస్యాముకశర్మణో ముష్యప్రేతస్యసపిండీకరణశ్రాద్ధంకరిష్యే -ఊనమాసికాదీని ఊనాబ్దికపర్యంతానిపంచదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధానితత్తత్కాలాదాకృష్య కర్తుకామోస్మి తత్రమమాధికార సిద్ధిమనుగ్రహేణమాసికానియథాకాల మనుష్ఠితానిభూయాసురితిచానుగ్రహాణేతివిజ్ఞాప్యతైరనుజ్ఞాతఃఅముకగోత్రస్యాముకశర్మణోముకప్రేతస్య ద్వాదశేహనిసపిండీకరణశ్రాద్ధంకరిష్యే - ఊనమాసికాదీనిఊనాబ్దికపర్యంతానిపంచదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధానితంత్రేణకరిష్యఇతిసంకల్ప్యఊనమాసికాదిషుక్రమేణ పంచదశబ్రాహ్మణాన్ ప్రేతార్థేవృత్వావృత్తే కుండేపాదాన్ ప్రక్షాళ్యకృసరాదీనిదత్వా అగ్నిప్రతిష్ఠాద్యర్ఘ్యగ్రహణంభుక్తిదేశసంస్కారంప్రేతావాహనాన్యేకోద్దిష్టవత్ కృత్వాదర్వ్యాముపస్తీర్యహవిర్మధ్యాన్మేక్షణేనపంచదశధావదాయాభిఘార్యపూర్వసద్ధుత్వాపాత్రస్పర్శపూర్వకంబ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా తాంబూలదక్షిణాంచదత్వాఅగ్నేర్దక్షిణతోదర్భేషుపంచదశపిండాన్దత్వా తేషుపూర్వవత్ సర్వంకుర్యాత్.

ఆమశ్రాద్ధే.

ఆమశ్రాద్ధేతు పంచదశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధానిఆమరూపే, కరిష్య ఇతిసంకల్ప్యవరుణపాదప్రక్షాళనగంధపుష్పదానాదీనికృత్వాసవ్యంజనైఃఆమరూపైః ఏభిః శ్రాద్ధైః ప్రేతరూపీ భగవాన్ జనార్దనః ప్రీయతామితితిలోదకముత్సృజ్య తాంబూల దక్షిణాంచ దత్వా బ్రాహ్మణాన్ప్రస్థాప్య తతస్స్నాత్వాధృతయజ్ఞసూత్రః పుణ్యాహంకృత్వాదర్పణ ప్రతిపాదితసాపిండ్యాద్యగ్నివిధినాఅగ్నింసంధాయసపిండీకరణంకుర్యాత్.

సపిండీకరణప్రయోగః.

అథకర్తాపాదౌ ప్రక్షాళ్యఆచమ్యప్రాచీనావీతీ తిలాకుశాన్గృహీత్వా దక్షిణాభిముఖస్తిష్ఠన్ సమస్తసంపత్సమవాప్తిహేతవస్సముత్థితాపత్కులధూమకేతవః । అపారసంసార సముద్రసేతవః పునంతుమాంబ్రాహ్మణ

పాదపాంసవః ॥ ఉపవీతి క్రతుదక్షసంజ్ఞకవిశ్వేభ్యోదేవేభ్యోనమః - ఇత్య
క్షతైరభ్యర్చ్య - ప్రాచీనావీతీ పితుఃపితృపితామహ ప్రపితామహేభ్యో
నమః-ఇతితిలైరభ్యర్చ్య- నిమిత్తాయనమః - ఉపవీతీ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీ
మహావిష్ణవేనమః అక్షతైరభ్యర్చ్య ప్రాచీనావీతీ దేవతాభ్యః పితుఃపితృ
భ్యశ్చమహాయోగిభ్యఏవచ నమస్స్వధాయైస్వాహాయైనిత్యమేవ నమో
నమః-ఉప - ప్రణమ్య - ప్రాచీ - స్వామినః అస్మిన్దివసేగోత్రం శర్మాణం
పితరంప్రేతముద్దిశ్యసపిండీకరణశ్రాద్ధంకర్తుకామోస్మ్యయం దేశఃకాలశ్చా
స్మిన్గృహేవర్తమానాః పక్వా పక్వపదార్థాః శ్రాద్ధార్హాభూయాసుః -
ఇదంక్షేత్ర గయాక్షేత్రసదృశంభూత్వాపితరం ప్రేతముద్దిశ్యసపిండీకరణ
శ్రాద్ధకరణేఅధికారసంపదస్త్వితిభవంతోమహాంతోనుగృహ్ణంతు ఇతి
ప్రార్థ్యతథాస్తు అధికారసంపదస్త్వితి ప్రతివచన ఉపవీతీ ఉదఙ్ముఖస్థిత
త్వాశ్రాద్ధభూమౌగయాంధ్యాత్వాదేవంగదాధరం- ప్రాచీనావీతీదక్షిణా
ముఖస్థిత్వావస్వాదగ్శ్చపితుఃపిత్రూన్ధ్యాత్వాతతశ్శ్రాద్ధంప్రవర్తయే-
ప్రవర్తయ ఇతిప్రతివచనం ఉపవీతీ దర్భేష్వాసీనోదర్భాంధారయమా
ణః పవిత్రపాణిః త్రిః ప్రాణానాయమ్య శ్రీగోవిందేత్యాది-ప్రాచీనావీతీ
శ్రీభగవదాజ్ఞయాశ్రీమన్నారాయణ ప్రీత్యర్థంగోత్రస్య శర్మణః పితుః ప్రే
తస్య అద్యద్వాదశేహని అస్మిన్సపిండీకరణశ్రాద్ధంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య
కురుష్వఇతిప్రతివచనం ఉపవీతీవిశ్వేదేవహస్తేషః పదాయగోత్రశర్మ
ణఃపితుఃప్రేతస్య అద్యద్వాదశేహనిఅస్మిన్సపిండీకరణశ్రాద్ధేకృతుదక్షసం
జ్ఞక విశ్వేషాందేవానామిదమాసనం ఇతిఆసనార్థందర్భాన్దత్వాపునర
పఃప్రదాయహస్తేదర్భాన్దత్వాఅంగుష్ఠగృహీత్వాగోత్రస్య శర్మణః-శ్రా
ద్ధేకృతుదక్షసంజ్ఞకవిశ్వేదేవార్థేభవతాక్షణః కర్తవ్యఃఓంతథేతిప్రతివచ
నంప్రాప్నోతు భవానిత్యుక్త్వా ప్రాప్నవానీతి ప్రత్యుక్తేఅలంకారార్థేఇ
మేఅక్షతాః సకలారాధనైస్స్వర్చితం ప్రాచీనావీతీహస్తేపఃప్రదయగో
త్రస్యశర్మణః- శ్రాద్ధేవసురుద్రాదిత్యస్వరూపఅస్మత్ పితుః పితృపితామ
హప్రపితామహానామిదమాసనంపునరపిః ప్రదాయగోత్రస్యశర్మణః-శ్రా
ద్ధేపితుఃపితృపితామహప్రపితామహార్థేభవితాక్షణః కర్తవ్యఃఓంతథాప్రా
ప్నోతుభవాన్ప్రాప్నవానిఅలంకారార్థేఇమేతిలాః సకలారాధనైస్స్వ
ర్చితంగోత్రస్యశర్మణః-శ్రాద్ధేప్రేతస్య ఇదమాసన మిత్యాసనందత్వా

గోత్రస్యశర్మణః— శ్రాద్ధేపిత్రార్థే భవతాక్షణః కర్తవ్య ఇతిహస్తేద ర్భాన్ దత్వాఓంతథేత్యుక్తే ప్రాప్నోతుభవానిత్యామంత్ర్య పాప్నువా నితిప్రత్యుక్తే ఇమేతిలాఃసకలారాధనైస్స్వర్చితం ఉపవీతీ హస్తేపః ప్ర దాయగోత్రస్యశర్మణః—శ్రాద్ధేశ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో ఇదం తేఆసనం పునరపఃప్రదాయగోత్రస్యశర్మణః—శ్రాద్ధేవిష్ణ్వర్థే భవతాక్షణఃకర్తవ్యః ఓంతథాప్రాప్నోతుభవాన్ ప్రాప్నువానిఅలంకారార్థేఇమేఅక్షతాః సక లారాధనైస్స్వర్చితం - అథాహంబరేణాయస్యతిరిక్తేనాన్యేనవా శంకు నాఉత్తరేచతురశ్రంమధ్యేత్రికోణందక్షిణేమండలంచత్రీన్ కుండానాయా మవిస్తారాన్ తదర్ధఖాతాన్ కృత్వాగోమయేనో పవిప్యగోత్రస్య శర్మణః- శ్రాద్ధేక్రతురక్షసంజ్ఞకవిశ్వేషాం దేవానాంపాద్యస్థానేఇదమాసనం - ఇ త్యుత్తరకుండేదర్భాన్నిధాయ ఇదమర్చనమిత్యక్షతైరభ్యర్చ్య - ప్రాచీ నావీతీ గోత్రస్యశర్మణః ప్రేతస్య అద్యద్వాదశేహని అస్మిన్ సపిండీకరణ శ్రాద్ధేవసురుద్రాదిత్యస్వరూపాణా పితుః పితృపితామహప్రపితామహ నాంపాద్యస్థానేఇదమాసనమితి మధ్యమకుండేదర్భాన్నిధాయఇదమర్చ నమితితిలైరభ్యర్చ్య- గోత్రస్య—శ్రాద్ధేప్రేతస్య పాద్యస్థానే ఇదమాస నందక్షిణకుండేదర్భాన్నిధాయఇదమర్చనమతితిలైరభ్యర్చ్య-ఉప-గోత్ర స్యశర్మణః-శ్రాద్ధసంరక్షతశ్రీమహావిష్ణోఇదం తేఆసనమితి ఉత్తరకుండే దర్భాన్నిధాయఇదమర్చనమిత్యక్షతైరభ్యర్చ్య గోత్రస్యశర్మణఃశ్రాద్ధే క్రతుదక్షసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాః స్వాగతం ఇదవఃపాద్యం-ఇతిసాక్షతంపాద్యం దత్వా ఆజాన్వాజంఘంవాపాదద్వయముత్తరకుండేప్రక్షాళ్య-ప్రాచీనా వీతీగోత్రస్యశర్మణః—శ్రాద్ధేవసురుద్రాదిత్యస్వరూపపితుః పితృపితామహ ప్రపితామహాఃస్వాగతంఇదంవఃపాద్యం-ఇతిసతిలంపాద్యందత్వాపాదౌప్ర క్షాళ్య-గోత్రస్య—శ్రాద్ధనిమిత్తఇదం తే పాద్యమితిసతిలంపాద్యం దత్వా పాదౌప్రక్షాళ్య - ఉప-గోత్రస్య——శ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణో స్వాగతం - ఇదం తేపాద్యమితిసాక్షతంపాద్యందత్వా పాదౌప్రక్షాళ్యక ర్తాస్వస్యపాదౌప్రక్షాళ్య ఆచమ్య ఆసనేషు ఉపవిశ్య - గోత్ర స్య——శ్రాద్ధేక్రతుదక్షసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాః అంతశ్శుద్ధ్యర్థమయంవఃకృస రఃఇతికృసరందత్వా ఆస్యశుద్ధ్యర్థమిదం వస్తాంబూలమితి తాంబూలం దత్వా శరీర శుద్ధ్యర్థ మిదం వోఅభ్యంజన మిత్యభ్యజ్య -ప్రాచీ-గోత్ర

స్య — శార్ఙ్గదేవసురుదార్ఙ్గిత్యస్వరూపపితుఃపితృపితామహప్రపితామహాః అంతశ్శుద్ధ్యర్థమయంవః కృసరః - ఆస్యశుద్ధ్యర్థమిదం వస్తాంబూలం శరీరశుద్ధ్యర్థమిదంవో అభ్యంజనం - గోత్రస్య — శార్ఙ్గదేనిమిత్తస్య అంతశ్శుద్ధ్యర్థమయం తేకృసరః - ఆస్యశుద్ధ్యర్థమిదం తే తాంబూలం - శరీరశుద్ధ్యర్థమిదంవోభ్యంజనం - ఉప - గోత్రస్య — శార్ఙ్గదే శార్ఙ్గధనంరక్షకశ్రీమహావిష్ణో అంతశుద్ధ్యర్థమయం తేకృసరః- ఆస్యశుద్ధ్యర్థమిదం తే తాంబూలంశరీరశుద్ధ్యర్థమిదం తేఅభ్యంజనం అభ్యజ్యస్నాత్వా.

అగ్ని ప్రతిష్ఠా.

కర్తాస్నాతోర్ధ్వపుండ్రాదికంధృత్వా పాదౌప్రక్షాళ్య గోమయేనచతురశ్రముపలిప్తాయాం భూమ్యాం దక్షిణారంభం ప్రాచీస్తిస్రోరేఖాః,పశ్చిమారంభముదీచీస్తిస్రోరేఖాః - దర్భాదినాఅంగుష్ఠానామికాభ్యాంప్రాదేశమాత్రముల్లిఖ్యాద్భిరవోక్ష్యదర్భాదికంనైరృత్యాంనిరస్యాపఉపస్పృశ్యతత్రవ్యాహృతిత్రయేణాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య యాజ్ఞియైరింధనైఃప్రజ్వాల్యపరిసమూహ్యఅవోక్షణశేషంప్రాగుదగ్వోత్సృజ్యాన్యజ్జలంపాత్రేప్రాగుదగ్వాయథాపరిస్తరణాత్ బహిస్స్యాత్ తథానిధాయదక్షిణాముఖస్సవ్యంజాన్వాచ్యసవ్యస్యపాణేరంగుష్ఠానామికాభ్యాం భూమింస్పృష్ట్వా- ప్రాచీనావీతీ - యేపార్థివాసఃపితుఃపితరో యే అంతరిక్షే యేదివియేవామృతాబభూవుః - తేఅస్మిన్యజ్ఞేసమవయంతామితిజపిత్వాదక్షిణాప్రాగగ్రాన్షోడశదర్భాన్పరిస్తరణానికృత్వా.

అర్ఘ్యపాత్రాదిసాదనం-

అగ్నేరుత్తరతోదర్భాన్సంస్తీర్య తేషుదర్వీమాజ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీం ప్రణీతిమిధ్మమితర దర్వీంహవిః పాత్రంచ ప్రాగపవర్గమేకైకశస్సాదయిత్వా - ఉప- అగ్నేర్దక్షిణతఉదగగ్రాన్దర్భాన్ సంస్తీర్యసపవిత్రంవిశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రంయవాంశ్చ సాదయిత్వా తత్ పురస్తాద్దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్సంస్తీర్య తేషుపిత్రర్ఘ్యపాత్రంపవిత్రంతిలాన్ మధుసికతాహవిఃపాత్రద్వయమాచ్ఛాదనాంబరమేక్షణంచైకైకశస్సాదయిత్వాతత్ పురస్తాద్దక్షిణాగ్రేషుదర్భేషుసపవిత్రం ప్రేతార్ఘ్యపాత్రం సాదయిత్వా -ఉప - విశ్వేదేవార్ఘ్యపాత్రోత్తరతఃసపవిత్రంవిష్ణ్వర్ఘ్యపాత్రంయవాదీంశ్చసాదయిత్వా

ప్రాచీనావీతి సమావప్రచ్ఛిన్నాగ్రౌ ప్రాదేశమాత్రౌ దర్భౌ కాష్ఠాదినాఛి
త్వా అపఉపస్పృశ్య మూలాదారభ్య అద్భిరనుమృజ్య పవిత్రే కృత్వా అ
గ్నేః పశ్చాద్దర్భేషు ప్రోక్షణీ పాత్రంనిధాయ తస్మిన్ పవిత్రే ఉదగగ్రేనిధా
య ఉత్తానయోః ప్రాగగ్రయోర్దక్షిణవామయోః పాణ్యోరంగుష్ఠానామి
కాభ్యాం పవిత్రమూలాగ్రే గృహీత్వా ప్రాగపవర్గం త్రిరుత్పూయదర్వ్యా
దీన్యర్ఘ్య పాత్రాణి చోత్తానానికృత్వా విస్రస్యేధ్మం సర్వాభిస్తాభిరద్భిః పవిత్ర
పాణిస్త్రిః ప్రోక్ష్య సపవిత్రే ప్రణీతిపాత్రే ప ఆనీయపూర్వవదుత్పూయహస్తా
భ్యామాఘ్రః సమముద్ధృత్యపాత్ర సాదనాదుత్తరతో దర్భేషుసాద
యిత్వా పవిత్రమాదాయ దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య అగ్నేర్దక్షిణతో బ్రాహ్మణం ద
ర్భేషునిషాద్య గోత్రస్య— శ్రాద్ధహోమకర్మణి బ్రహ్మాణంత్వాంవృణీమహే
బ్రహ్మణేనమః ఇదమాసనమితి ఉపచారానుక్త్వా సపవిత్రాయామాజ్య
స్థాల్యామాజ్యంనిరూప్య ఉదీచోంగారాన్నిరూహ్య తేష్వధిశ్రిత్య జ్వాల
తాదర్భామయేనోల్ముకేన ఆజ్యమవద్యోత్య ద్వే దర్భే అంగుష్ఠపర్వమా
త్రేప్రచ్ఛిద్య అపఉపస్పృశ్య ప్రక్షాళ్య యుగపదాజ్యే ప్రత్యస్యప్రా
గాదిప్రదక్షిణంత్రిః పర్యగ్నికృత్వా ఆజ్యస్థాలీ ముదగుద్వాస్యాంగా
రాన్నిరూహ్య ఆజ్యస్థాలీంస్వస్యపురతస్తాంనిధాయ పూర్వవత్ పవిత్రే
గృహీత్వా ప్రాగారభ్యానుద్ధరన్ పునరాహృత్య త్రిరుత్పూయ పవిత్రగ్రం
థింవిస్రస్యాప ఉపస్పృశ్య యుగపదగ్నౌ ప్రహృత్యదర్వ్యావగ్నౌ ప్రతితప్య
దర్భైః సంమృజ్య పునః ప్రతితప్యప్రోక్ష్యనిధాయదర్భానద్భిః సంస్పృశ్యా
గ్నౌ ప్రహరతి.

విశ్వేదేవార్ఘ్య గ్రహణం.

ఉపవీతిపవిత్రాంతర్హితే విశ్వేదేవార్ఘ్య పాత్రే— శన్నో దేవీ రభిష్ట
యఆపో భవంతుపీతయే - శంయోరభిస్రవంతునః - గోత్రస్యశర్మణః ప్రేత
స్యాద్యద్వాదశేహని అస్మిన్ సంపిడీకరణ శ్రాద్ధేక్రతుదక్షసంజ్ఞకవిశ్వేభ్యో
దేవేభ్యో వో అర్ఘ్యంగృహ్ణామి - ఇతిఆపోనినీయ్య పవిత్ర ముద్ధృత్య యవోసి
ధాన్యరాజో వారుణో మధుసంయుతః - నిర్ణోదస్సర్వ పాపానాం పవిత్ర
మృషిభిస్స్మృతం ఇత్యర్ఘ్య పాత్రేయవాన్ నిక్షిప్యపాత్రేపవిత్రం నిధాయ
మధువాతాఋతాయతే మధుక్షరంతిసింధవః మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః-

మధు- మధునక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః - మధుద్యౌరస్తునః
పితా - మధుమాన్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తుసూర్యః - మాధ్వీర్గా
వో భవంతునః- మధుఇతిసృభిః ప్రత్యృచంమధుగుడంవానిక్షిప్యసోమస్య
త్విషి గసితవేవమేత్విషిర్భూయాదమృతమసిమృత్యోర్మా పాహిదిద్యో
న్మా పాహిఇతిసర్వాభిరభిమృశ్యదర్భేణలోడయిత్వావా - అవేష్టాదంద
శూకాఇతితత్రపతితంతృణాదిక మాదాయనిరస్తం సముచేశ్వరఇతినైర్
ఋత్యాంనిరస్యాపఉపస్పృశ్యశన్నో దేవీరభిష్టయ ఆపోభవంతుపీతయే -
శంయోరభిస్రవంతునః ఇత్యర్ఘ్యమభిమంత్ర్యగంధాదిభిరభ్యర్చ్యదర్భై
ర్దర్వ్యాచప్రచ్ఛాద్య.

పిత్రర్ఘ్యగ్రహణం.

ప్రాచీ-పవిత్రాంతర్హితే పిత్రర్ఘ్యపాత్రేఆమ ఆగచ్ఛంతుపితుఃపితరో
దేవయానాన్ పథస్సముద్రాన్ధ సవర్ణాన్ - అస్మిన్ యజ్ఞేసర్వకామాన్ లభంతే
క్షియమాణముపదుహ్యతామిమాంగోత్రస్యశర్మణఃపితుఃప్రేతస్యాద్యద్వా
దశేహనిఅస్మిన్ సపిండీకరణశ్రాద్ధేపితుఃపితృపితామహప్రపితామహేభ్యో
వోఅర్ఘ్యంగృహ్ణామి- ఇత్యపోనినీయపవిత్ర మాదాయ తిలోసిసోమదేవ
త్యోగోసవో దేవనిర్మితః ప్రత్నవద్భిఃప్రత్నస్వధఏహి పితుఃపితౄన్
లోకాన్ ప్రీణయామినస్స్వధానమఇతి తిలాన్నిక్షిప్య పవిత్రంనిధాయ-
మధుప్రక్షేపాద్యాచ్ఛాదనాంతంపూర్వవత్ కుర్యాత్.

ప్రేతార్ఘ్యగ్రహణం.

ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే పవిత్రంనిధాయ ఆమఆగచ్ఛతుప్రేతో దేవయా
నాన్ సముద్రాన్ సలిలాన్ సవర్ణాన్ - అస్మిన్ యజ్ఞేసర్వకామాన్ లభ తే
క్షీయ్యమాణముపదుహ్యతామిమాం-గోత్రాయశర్మణే ప్రేతాయఇదం
తేజుష్టం గృహ్ణామీతిజలంనినీయ ఆమఆగచ్ఛతు-ఇమాంగోత్రాన్నైనా
న్మై గ్లప్రేతాయైఇతిస్త్రీయాః - పవిత్రముద్ధృత్య తిలోసిసోమదేవత్యో
గోసవో దేవనిర్మితః-ప్రత్నవద్భిఃప్రత్నస్వధఏహి ప్రేతమిమాన్ లోకాన్
ప్రీణయాహి నస్వధానమఇతితిలాన్నిక్షిప్యప్రేతామిమాన్ లోకానితి
స్త్రీయాః - పవిత్రనిధానాద్యచ్ఛాదనాంతంపూర్వవత్ కృత్వా.

విష్ణ్వర్ఘ్యగ్రహణం.

పవిత్రాన్తర్హితే విష్ణ్వర్ఘ్యపాత్రే-శన్నోదేవీ—స్రవంతునః-గోత్రస్య—శ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణవే ఇదం తే అర్ఘ్యం గృహ్ణామి పత్రముద్ధృత్య యవోఽసి ధాన్య—స్మృతం యవాన్నిక్షిప్య పవిత్రం నిధాయ మధుప్రక్షేప పాద్యాచ్ఛాదనాంతం పూర్వవత్ కుర్యాత్ - అర్ఘ్యపాత్రాణి వివృతాని కుర్యాత్ నోద్ధరేత్ -నపునః పూరయేత్ -దర్వ్యాదాయార్ఘ్యం దద్యాత్.

అర్ఘ్యజలస్కన్నప్రాయశ్చిత్తం.

కృతాన్యర్ఘ్యజలస్కన్నే శోషణే వా ఆపోహిష్ఠామయోభువ ఇతి తిసృభిః తత్తన్మంత్రైః చ పునరర్ఘ్యం గృహీత్వా తిలాక్షత ప్రక్షేప పాద్యాచ్ఛాదనాంతం పూర్వవత్ కృత్వా-తతంమ ఆపస్తదుదాయ తే పునః - స్వాధిష్ఠా ధీతిరుత థాయ శస్యతే-అయగ్ం సముద్ర ఉత విశ్వభేషజః-స్వాహాకృతస్య సముతృష్ణ తర్పుభవః-ఇతి జుహుయాత్.

భుక్తస్థలావోక్షణం.

ప్రాచీనావీతీ అపహతా అసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచా యే క్షయంతి పృథివీమను-అన్యత్రేతో గచ్ఛంతు యత్రైషాం గతం మనః - ఇతి భుక్తస్థానం సంమృజ్య ప్రేతభుక్తస్థానే య తాస్య గతం మన ఇతి - యత్రాస్య గతం మన ఇతి స్త్రియాః-ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః పితుః పితరస్సోమ్యాసః అసుంయ ఈయురవృకా ఋతజ్ఞాస్తే నోవంతు పితుః పితరో హవేషు అద్భిరవోక్ష్య దీర్తామవరోన్మధ్యమః ప్రేతస్సోమ్యః - అసుంయ ఇయాయావృకా ఋతజ్ఞస్స నోవతు ప్రేతో హవేషు ఇతి ప్రేతభుక్తస్థానే అద్భిరవోక్ష్య ప్రేతాసోమ్యాః అసుం యే యాయవృక ఋతజ్ఞాసా నోవతు ప్రేతా హవేషు - ఇతి స్త్రియాః-తతో హోమస్థానం గత్వా-

ఆవాహనం.

ఉపవీతీ ఆగచ్ఛంతు మహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః- యే అత్ర విహితాశ్శ్రాద్ధే సావధానా భవంతు తే- గోత్రస్య శర్మణః ప్రేతస్య—శ్రాద్ధే క్రతుదక్షసంజ్ఞిక విశ్వాన్ దేవానావాహయామి—ఇతి రగ్నేరుత్తరతో దర్భేషు ఆవాహ్య విశ్వేదేవాశ్శృణుతే మగ్ం హవం మే యే అంతరిక్షే య ఉపద్యవి

ష్ఠ-యేఽలగ్ని జిహ్వా ఉతవాయజత్రా ఆసద్యాస్మిన్ బర్హిషిమాదయ ధ్వం - గోత్రస్యశర్మణః—శ్రాద్ధేక్రతుదక్షసంజ్ఞకవిశ్వేషాందేవానామిద మాసనంఇదమర్చనం. యవోదకముత్సృజ్య—ప్రాచీనావీతీఆయాతపితుః తరస్సోమ్యాగంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః - ప్రజామస్మభ్యందదతోరయించదీ ర్ఘాయుత్వంచశతశారదంచ - గోత్రస్యశర్మణః —శ్రాద్ధేవసురుద్రాదిత్య స్వరూపపితుః పితృపితామహప్రపితామహానావాహయామి- ఇత్యగ్నేర్ద క్షిణతఃదర్భేషుఆవాహ్య సకృదాచ్ఛిన్నంబర్హిరూర్ణామృదుస్యోన పితుః పితృభ్యస్త్వాభరామ్యహం-అస్మిన్ త్సీదంతుమేపితఃపితరస్సోమ్యాఃపితుః పితామహాః పితుఃప్రపితామహాశ్చానుగైస్సహ-గోత్రాణాం శర్మణాంవ సురుద్రాదిత్యస్వరూపాణాం పితుః పితృపితామహప్రపితామహానామిద మాసనం-ఇత్యాసనం దత్వా ఇదమర్చనం ఇతితిలైరభ్యర్చ్య ఊర్జవ హంతీరమృతంపయఃకీలాలంపరిస్రుతం స్వధాస్థతర్పయతమే పితుః పితౄన్ ఇతితిలోదకముత్సృజ్య - ఆయాహిప్రేతసోమ్య గంభీరైః పథి భిఃపూర్వ్యైః ప్రజామస్మభ్యందదద్రయించ దీర్ఘాయుత్వంచశత శారదం చ-గోత్రంశర్మాణం ప్రేతమావాహయామీతి అగ్నేర్దక్షిణతో దర్భేషు ప్రేతమావాహ్యగోత్రస్య శర్మణఃప్రేతస్యఇదమాసనంఇత్యాసనందత్వా. ఆయాహిప్రేతేసోమ్యేగంభీరైః— దదతీరయించదీర్ఘాయుత్వంచశతశా రదంచ - గోత్రాంనామ్నీంప్రేతామావాహయామి-గోత్రాయాః నా మ్న్యాఃప్రేతాయాఇదమాసనంఇతిస్త్రియాః - తిలోదకందత్వాఉపవీతీ అగ్నేరుత్తరతః-సహస్రశీర్షాపురుషః-దశాంగులం - గోత్రస్యశర్మణః— శ్రాద్ధేశ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుమావాహయామి -పురుషఏవేదగ్ సర్వం—రోహతి - గోత్రస్యశర్మణః—శ్రాద్ధేశ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో ఇదంతేఆసనం ఇత్యాసనం దత్వా ఇదదమర్చనం ఇత్యక్షతైరభ్యర్చ్యశి వోదకముత్సృజ్యపూర్వవత్కుండేషుపాదప్రక్షాళసంవరణంచకృత్వా.

అర్ఘ్యదానమ్.

విశ్వేదేవహస్తేశుద్ధోదకందత్వా పవిత్రంహస్తేనిధాయ - యాది వ్యాఆపఃపయసాసంబభూవుః యాఅంతరిక్షఉత పార్థివీర్యాః - హిరణ్య వర్ణాయజ్ఞియాస్తానఆపశ్శగ్ స్యోనాభవంతు - గోత్రస్య— శ్రాద్ధేక్రతుద

క్షుసంజ్ఞకవిశ్వేభ్యోదేవేభ్య ఇదంవోఅర్ఘ్యం. ఇత్యర్ఘ్యందత్వా అస్త్వ
ర్ఘ్యమితిప్రత్యుక్తేపునశ్శుద్ధోదకందత్వా పవిత్రమాదాయార్ఘ్యపాత్రే
నిధాయఅర్చతప్రార్చత ప్రియమేధాసోర్చ తార్చంతపుత్రకాఉతపునర్ణ
ధిష్ణర్చతార్చప్రార్చత-ఇదంవోఅర్చనం - గంధద్వారాం - శ్రియం- గో
త్రస్య—శ్రాద్ధేక్రతుదక్షుసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాః దేహాలంకరణార్థ మమీవో
గంధాః - ఆయనేతేపరాయణేదూర్వారోహంతుపుష్పిణీః - హ్రదాశ్చ
పుండరీకాణి సముద్రస్య గృహాఇమే ఇమానిపుష్పాణిశ్రీతుళసీదళానిచ-
ధూరసి ధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వతంయోస్మాన్ ధూర్వతితంధూర్వ
యంవయంధూర్వామ స్త్వందేవానామసి-ఘ్రాణతృప్త్యర్థ మయంవో
ధూపః ఉద్దీప్యస్వజాతవేదోపఘ్నం నిర్ఋతిం మమ-పశూగ్ శ్చమహ్య
మావహజీవనంచదిశోదశ - అవలోకనార్థమయంవోదీపః - యువాసు
వాసాఃపరివీతఆగాత్స ఉశ్రేయాన్ భవతిజాయమానః - తంధీరాసఃకవ
యఉన్నయంతిస్వాధీయోమనసా దేవయంతః ఆచ్ఛాదనార్థముత్తరీయా
ర్థంఇదంవస్త్రయుగ్మం-పవిత్రార్థంఇమేదర్భాః హస్తేశుద్ధోదకం ప్రదా
యపవిత్రమాదాయహస్తేనిధాయ-యాదివ్యాఆపః—భవంతు-గోత్రస్య-
శ్రాద్ధేక్రతుదక్షసంజ్ఞక విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇయం వోదక్షిణాతృప్తిరిత్య
ర్ఘ్యజలంహస్తేనినీయ గోభూహిరణ్యాదియథాశక్తిందత్వా అస్తుదక్షిణా
తృప్తిరితిప్రత్యుక్తే పునశ్శుద్ధోదకం దత్వాపవిత్రమాదాయఅర్ఘ్యపాత్రే
నిధాయదర్భైర్భర్గవాస్యైచప్రచ్ఛాద్య విశ్వేదేవాః సర్వోపచారార్థే ఇమే
అక్షతాః సకలారాధనైస్స్వర్చితం-ప్రాచీ - పితుఃపిత్రాదీనాం పూర్వవ
చ్ఛుద్ధోదకంప్రదాయపవిత్రమాదాయహస్తేనిధాయ-యాదివ్యాఆపః—
భవంతు - గోత్రస్యశ్రాద్ధేపితుఃపితృపితామహ ప్రపితామహేభ్య - స్వ
ధానమస్స్వహేదంవో అర్ఘ్యంఇత్యర్ఘ్యందత్వా పునశ్శుద్ధోదకంప్ర
దాయపవిత్రమాదాయార్ఘ్యపాత్రేనిధాయ గంధాదిదత్వాహస్తేశుద్ధో
దకందత్వా పవిత్రమాదాయహస్తేనిధాయగోభూహిరణ్యాది యథాశ
క్తిందత్వాయాదివ్యా—భవంతు - గోత్రస్యశ్రాద్ధేపితుః పితృపితామహ
ప్రపితామహేభ్యస్స్వధానమస్స్వాహా ఇయంవోదక్షిణా తృప్తిరిత్యర్ఘ్య
జలంహస్తేనినీయఅస్తుదక్షిణాతృప్తిరితి ప్రత్యుక్తేపునశ్శుద్ధోదకందత్వాప
విత్రమాదాయార్ఘ్యపాత్రేనిధాయదర్భైర్భర్గవాస్యైచప్రచ్ఛాద్య ఆవాహ

నాదిసకలారాధనై స్స్వర్చితమితితైరభ్యర్చ్య-నిమిత్తాయ విశేషేణద
త్వాధూపదీపవర్జంపితృవత్సర్గంకుర్యాత్ - ఉప-విష్ణోః విశ్వేదేవవదర్ఘ్యా
దిసర్వంకుర్యాత్ -ప్రాచీ - పరిధినిధానాద్యగ్నిముఖాంతంకృత్వా ప్రాచీ
నావీతీ - ఉద్ధ్రియతామగ్నౌచక్రియతామిత్యనుజ్ఞాప్యపిత్రర్థసాదిత హవిః
పాత్రేపిత్రర్థహవిషః హవిరాదాయహవిష్యపాత్రే వ్యంజనాదికమాదా
యఅగ్నేరుత్తరతోనిధాయ అభిఘార్య ప్రాచీనముదీచీనంవోద్వాస్య ప్ర
తిష్ఠితమభిఘార్య దర్వ్యాముపస్తీర్య ద్విరవదాయ సకృదభిఘార్య యన్మే
పితుర్మాతేత్యాది సప్తాన్నాహుతీః పార్వణవద్ధుత్వాస్వాహా పితుః పిత్రే
ఇతి షడాజ్యాహుతీశ్చహుత్వా ప్రేతార్థంపక్వమన్న వ్యంజనాదికం చా
దాయ అగ్నౌకరిష్య ఇతిపృష్ట్వా కురుష్వేతిప్రత్యుక్తే అభిఘార్యదక్షిణ
తః ప్రతిష్ఠితంపునరభిఘార్య ఏకోద్దిష్టవదన్నాహుతీరాజ్యాహుతీశ్చహు
త్వా ఉపపిత్రాదిహోమ శేషేణస్విష్టకృద్ధుత్వా ప్రాచి - హవిష్యం
త్వాహేతిహవిష్యద్వయండుత్తరభస్మనిహుత్వాపరిధ్యంజనాదిప్రాయశ్చి
త్తంప్రాణాయామం పరిషేచనం ప్రణీతామోక్షణం బ్రహ్మోద్వాసనం
అగ్న్యుపస్థానాంతంకృత్వా తదనంతరంసర్వత్రభోజనస్థానే ఆసనంద
త్వాఅన్నంచ పాయసంభక్ష్యంవ్యంజనం ఘృతనూపకంచ భుక్తిపాత్రే
దత్వాప్రాచీ-అన్నసంరక్షణార్థం రక్షోఘ్నమంత్రపఠనంకరిష్యే - సహ
వై దేవానామిత్యనువాకముక్త్వా ఉప-భోక్తారః అబ్రహ్మన్ - కిగ్‍స్విదా
సీత్ -నమస్సహమానాయ నమోదుందుభ్యాయచేత్యనువాక చతుష్ట
యంబ్రూయుః-విశ్వేదేవహస్తేశుద్ధోదకంప్రదాయ - పృథివీతేపాత్రమి
త్యాది పార్వణవత్ యవోదకముత్సృజ్య- ప్రాచీనావీతి పితుఃపిత్రాదీ
నాంపాత్రస్పర్శనంకృత్వాఏష తేపితుస్తతేత్యాదిజపిత్వాపృథివీ తేపాత్రమి
త్యాదిపితుఃపితృపితామహ ప్రపితామహేభ్యఇతి ప్రత్యబ్దికవత్తిలోదక
ముత్సృజ్యనిమిత్తభుక్తిపాత్రేప్రేతాహుతి శేషందత్వాపాత్రస్పర్శాదికమే
కోద్దిష్టవత్తిలోదకముత్సృజ్య ఉపవీతీ విష్ణుపాత్రస్పర్శనంకృత్వాపృథివీ తే
పాత్రమిత్యాదివిశ్వేదేవవత్ యవోదకముత్సృజ్య ప్రాచీనావీతి - యజ్ఞే

శ్వరోహవ్యసమస్తకవ్యభోక్తాన్వయాత్మాహరిరీశ్వరోత్ర। తత్సన్నిధానాగ
పయాంతుసద్యోరక్షాంస్య శేషాణ్యసురాశ్చసర్వే॥ ఏకోవిష్ణురిత్యాదేరేవ
పితృమధ్యేదక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్యదక్షిణాముఖస్యవ్యంజనాన్యాచ్య
సర్వాకారోభకవాన్ సదేవశ్శ్రీజనార్దనః ప్రీయతామితియవసహితంతిలో
దకముత్పృజ్యసర్వత్రపరిషేచనంకారయిత్వాఅమృతోపస్తరణమసీత్యాపో
శనంకారయిత్వాప్రాణేనివిష్టోమృతంజుహోమీతిపంచభిః ప్రాణాహుతీః
కారయిత్వా బ్రాహ్మణానాంఇతరహస్తేశుద్ధోదకన్దత్వాయథానుఖంజుష
ధ్వమిత్యుక్త్వామధువాతా—భవంతునః-మధుమధుమధుఇత్యుక్త్వా ఉప
చారానుక్త్వాభుంజనేషుపురుషసూక్తాదీనిపితృసూక్తవర్జం - శ్రావయి
త్వాప్రాచీనావీతీ-అహమస్మి ప్రథమజాఋతస్య—అధిసర్వ్యతపంక్తిభుక్తే
ష్వేతేషు-స్వామినః భగవన్నివేదితేషుపదార్థేషుకిమపేక్షితమిత్యపేక్షి
తంపృష్ట్వాస్వామినఃతీర్థం ప్రసాదఇతివాప్యష్టేసకలంసంపూర్ణమితితైఃప్ర
త్యుక్తాః మధువాతఋతాయతే—భవంతునః-ఓంమధుమధుమధుఇత్యు
క్త్వా-ఉప-విశ్వేదేవాః మధుమధుసంపన్నమితిపృష్ట్వాఅస్తుసంపన్నమితి
ప్రత్యుక్తేవిశ్వేదేవాః తృప్తాఃస్థఇత్యుక్త్వాతృప్తాఃస్మ ఇతీప్రత్యుక్తేప్రాచీ
నావీతీ - కేచిత్ అక్షన్నమీమదంత-హారీవసురుద్రాదిత్యస్వరూపపితుః
పితృపితామహప్రపితామహాఃమధుమధుసంపన్నం - అస్తుసంపన్నమితిప్ర
త్యుక్తేవసు—పితామహాఃతృప్తాస్థ -తృప్తాఃస్మ ప్రత్యుక్తేనిమిత్తసంపన్నం
అస్తుసంపన్నమి తిప్రత్యుక్తేనిమిత్తతృప్తోసితృప్తోస్మీతిప్రత్యుక్తే ఉపవీతీవి
ష్ణోమధుమధుసంపన్నం -అస్తుసంపన్నమితి ప్రత్యుక్తేవిష్ణోతృప్తోసి- తృప్తో
స్మీఇతి ప్రతివచనం-ఉపవీతీఅసోమపాశ్చ— దేవికంపునశ్శుద్ధోదకం-ప్రా
చీనావీతీఅసంస్కృత—పైతృకం-పునశ్శుద్ధోదకం-ఉపవీతీఅసంశయో —
వైష్ణవం-పునశ్శుద్ధోదకం- ఇతివికిరందత్వానిమిస్తుస్థానేవికిరవర్జంచప్రాచీ
నావీతీదేవపితృమధ్యేపూర్వవత్ దర్భాన్ సంస్తీర్య సవ్యజానున్యాచ్యతే

షతిలోదకముత్సృజ్య పిండంగృహీత్వా "యే అగ్నిదగ్ధా యేఽనగ్ని
దగ్ధా యే వాజాతాః కులేమమ । భూమౌదత్తేనపిణ్డేన తృప్తాయా
న్తు పరాంగతి" మితివికిరందత్వా మార్జయంతామితి పిండోపరితిలోద
కందత్వా - ఉపవీతీఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ - సర్వత్రామృతాపిధాన
మసీతి సర్వత్రఆపోశనంకారయిత్వా - పిండంవాయసేభ్యోదత్వా -
ఆచాంతానాసనేషూపవేశ్య అర్ఘ్యసమీపంగత్వా - ఉపవీతీ విశ్వే
దేవహస్తేశుద్ధోదకంపవిత్రంచనిధాయ "యాదివ్యాఆపః పయసాసం
బభూవుః । యా అన్తరిక్ష ఉతపార్థివీర్యాః । హిరణ్యవర్ణాయజ్ఞియా
స్తానఆపశ్శగ్ంస్యోనాభవంతు" - గోత్రస్య శర్మణః శ్రాద్ధేక్రతుదక్ష
సంజ్ఞికవిశ్వేభ్యోదేవేభ్యః ఇయంవోభుక్తితృప్తిః - అస్తుభుక్తితృప్తి
రితిప్రతివచనమ్ - పునశ్శుద్ధోదకం పవిత్రమాదాయఅర్ఘ్యపాత్రేని
ధాయ ప్రాచీనావీతీ పితుః పిత్రాదీనాం హస్తేశుద్ధోకం పవిత్రంచని
ధాయ యాదివ్యాఆపః+భవంతు- గోత్రస్య+శ్రాద్ధే పితుఃపితృపితా
మహప్రపితామహేభ్యః ఇయంవోభుక్తితృప్తిః అస్తుభుక్తితృప్తిరితిప్ర
తివచనమ్ - నిమిత్తస్యఏకోద్దిష్టవత్ - ఉప ॥ విశ్వేదేవవత్ విష్ణోఃకు
ర్యాత్ - గోచ్ఛయతేతిదేవాన్ - అస్తుగోచయతఇతిప్రతివచనమ్ -
ప్రాచీనావీతీస్వదితమితిపిత్ర్యాన్ వాచయిత్వా - అస్తుస్వదితమితిప్రత్యు
క్తే సర్వత్రతాంబూలందక్షిణాంచదత్వా గోభూహిరణ్యవస్త్రాజావికహ
స్తిదాసీ దాసభూషయవవ్రీహిమాష తిలదండోపానచ్ఛత్ర కమండలు
యానాసనశయనోపధానైర్యథావిభవంసంపూజ్య స్వస్తివాచయిత్వా
హస్తేషూదకందత్వాఽక్షయమిత్యుక్త్వా అస్త్వక్షయమితితైఃప్రత్యు
క్తే స్వధాంవాచయిష్యఇత్యుక్త్వా వాచ్యతామితితైఃప్రత్యుక్తే ఓంస్వ
ధేత్యుక్త్వా - అస్తుస్వధేతితైఃప్రత్యుక్తే భూమౌకించిజ్జలంనినీయ - అ
ధోముఖంపాత్రాణివిన్యస్య విశ్వేదేవాఃప్రీయంతామిత్యుక్త్వాప్రీయం
తాంవిశ్వేదేవాః ఇతిప్రత్యుక్తే "అన్నశేషైః కింక్రియతా"మితి పృ

10

పిండందదాత్విద్వాదశాంగుళాయామ మశ్వఖురస్థూలం పిండం·ద
ప్తే "ఇహైతెస్సహాభుజ్యతా" మితివిశ్వేదేవైః ప్రత్యుక్తే "దాతారోనోఽభి
వర్ధన్తాం వేదాస్సన్తతిరేవనః । శ్రద్ధాచనోమావ్యవగా ద్బహుదేయం
చనోఽస్తు ॥ అన్నంచనో బహుభవే దతిథీగ్ంశ్చలభేమహి । యాచి
తారశ్చన స్సంతు మాచయాచిష్మకంచన ॥" ఇతిప్రార్థ్య "దాతారో
వోఽభివర్ధన్తాం వేదాస్సన్తతిరేవవః । శ్రద్ధాచవోమావ్యగాద్బహు
దేయంచవోఽస్తు । అన్నంచవోబహుభవేదతిథీగ్ంశ్చలభధ్వమ్ । యా
చితారశ్చవస్సంతు మాచయాచధ్వం కఞ్చన" ఇతిప్రత్యుక్తేఽధోము
ఖంపాత్రముత్తానంకృత్వా-ఉపవీతీ విప్రాన్ప్రదక్షిణీకృత్యఉపచారాను
క్త్వా పాదానివీక్ష్య ప్రాచీనావీతీ "వాజేవాజేఽవత వాజినోనోధనేషు వి
ప్రాఅమృతాఋతజ్ఞాః-అస్యమధ్వః పిబతమాదయధ్వం తృప్తాయాతప
థిభి ర్దేవయానైః" ఇతిజపిత్వా- ఉత్తిష్ఠతపితుఃపితరఇతి- ఉత్తిష్ఠప్రేత
ఇతి - ఉపవీతీ ॥ ఉత్తిష్ఠతవిశ్వేదేవాఇతి ఉత్తిష్ఠవిష్ణోఇతి క్రమేణబ్రా
హ్మణానుత్థాప్య ఉపవీత్యాద్వారమనువ్రజ్య - ప్రదక్షిణీకృత్యఆగత్య
అగ్నేర్దక్షిణతస్తేనాదక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్సంస్తీర్య పూర్వవద్దర్భేషు
"మార్జయంతాంపితుఃపితరః మార్జయంతాంపితుఃపితామహాః మార్జ
యంతాఃపితుఃప్రపితామహాః" పశ్చిమదర్భేషు "మార్జయంతాం మా
తరఃమార్జయంతాంపితామహ్యః మార్జయంతాంప్రపితామహ్యః" - ఇ
త్యాదిభిశ్చపితురర్ఘ్యజలముత్సృజ్య ఏతత్తేపితుస్తత శర్మన్ యేచ
త్వామను - ఏతత్తేపితుఃపితామహ శర్మన్ యేచత్వామను - ఏత
త్తేపితుఃప్రపితామహ శర్మన్ యేచత్వామను ఏతత్తేమాతః అముక
దే - యాశ్చత్వామను - ఏతత్తేపితామహిఅముకదే - యాశ్చత్వా
మను - ఏతత్తేప్రపితామహిఅముకదే - యాశ్చత్వామను - ఇత్యా
దిషట్పిండాన్దత్వా మధ్యమదర్భేషుమార్జయతాం మమతా ప్రేత
ఇతిప్రేతార్ఘ్యజలముత్సృజ్యగోత్రాయశర్మణేప్రేతే ప్రేతాయఏతం

త్వా - గోత్ర శర్మణ పితుః ప్రేతపతంపిండముపతిష్ఠే త్యుపస్థాయ
అర్ఘ్యసంయోజనమ్:- బ్రాహ్మణానసుజ్ఞాప్య - ఉపవీతీ ప్రా
ణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ అస్యాంపుణ్యతిథౌ గోత్రస్య శర్మణః
పితుః ప్రేతస్య అస్మిన్ సపిండీకరణ శ్రాద్ధే ప్రేతత్వవిమోచనార్థం వ
స్వాదిపితృలోకావాప్త్యర్థం అర్ఘ్యసంయోజనం పిండసంయోజనం
చకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య సవ్యంజానుర్వాచ్య - సమానోమంత్ర స్స
మితిస్సమానీ - సమానంమనస్సహచిత్తమేషాం - సమానం కే
తోఅభిసంరభధ్వం - సంజ్ఞానేనవోహవిషాయజామః - సమా
నీవఆకూతిః - సమానాహృదయానివః - సమానమస్తువోమనః -
యథావస్సుసహాసతి - ఇతిద్వాభ్యాంప్రేతార్ఘ్యజలంపితుః పిత్రా
ద్యర్ఘ్యజలేనినీయ - ప్రేతపిండంత్రేధావిభజ్యపిత్రాదిపిండానాంపు
రతోనిధాయ ఉపవీతీ - ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ పిండసం
యోజనకాలే వైతరణీగోదానం కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య శ్రీమహావిష్ణు
రూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనమిదమర్చనమ్ - గంధపుష్పాణి
దత్వా గామలంకృత్య "యమద్వారేపురేఘోరే తప్తావైతరణీనదీ ।
తాంతర్తుం గాంప్రదాస్యామి బ్రహ్మలోకజిగీషయా ॥ గవామంగే
షుతిష్ఠంతిభువనానిచతుర్దశ । తస్మాదస్యాఃప్రదానేన అదశ్శాంతింప్ర
యచ్ఛమే" అస్మైబ్రాహ్మణాయతచ్ఛాఖాధ్యాయినే తచ్ఛర్మణే
ప్రతిగృహీత్రేయత్కించిద్దక్షిణాసహితాం ఇమాం గాం తుభ్య మహం
సంప్రదే నమమ - ఇతిబ్రాహ్మణాయగాందత్వా ఉపవీతీ ప్రాణా
నాయమ్య ప్రాచీనావీతీ సంకల్ప్య పిండసంయోజనకాలేదశదానాని
కరిష్యేఇతి సంకల్ప్య "గోభూతిలహిరణ్యాజ్య వాసోధాన్యగుడా
నిచ । రౌప్యంలవణమిత్యాహుర్దశదానాఃప్రకీర్తితాః" ఇతిదశదానం
యథావద్దద్యాత్ - అశక్తశ్చేద్ధిరణ్యరూపేణకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య
"హిరణ్యగర్భ+ప్రయచ్ఛమే" ఇదందశదానప్రత్యామ్నాయంయత్కించి

ద్ధిరణ్యంతుభ్యమహంసంప్రగదేనమమ - ఇతిశ్రోత్రియాయదద్యాత్ -
"మధువాతాఋతాయతే" ఇత్యాది "మాధ్వీర్గావోభవంతున" ఇత్యం
తేనసంగచ్ఛధ్వమిత్యాది - "యథావస్సుసహాసతీ"త్యంతేనచ పితుఃపి
తామహాదిపిండైః ప్రేతపిండభాగత్రయంసంయోజ్య- "మధువాతా+భవం
తునః ॥ సంగచ్ఛధ్వగ్ంసంవదధ్వం - సంవోమనాగ్ంసిజానతాం - దే
వాభాగంయథాపూర్వే - సంజానానాఉపాసత - సమానోమంత్ర
స్సమితిస్సమానీ - సమానంమనస్సహచిత్తమేషాం - సమానంకే
తోఅభిసగ్ంరభధ్వం - సంజ్ఞానేనవోహవిషాయజామః - సమానీ
వఆకూతిః - సమానాహృదయానినః - సమానమస్తువోమనః -
యథావస్సుసహాసతి" ఇత్యాదిభిర్మంత్రైస్సంయోజ్యఉత్థాయ"యే
సమానాస్సమనసః - పితరోయమరాజ్యే - తేషాంలోకస్స్వధాన
మః - యజ్ఞోదేవేషుకల్పతాం - యేసజాతాస్సమనసః - జీవాజీవే
షుమామకాః - తేషాగ్ంశ్రీర్మయికల్పతాం - అస్మిన్ లోకేశతగ్ం
సమాః" ఇతిపిండానుపస్థాయ ఇతః పరంప్రేతశబ్దోనాస్తి - సం
సృష్టే నార్ఘ్యజలేన"మార్జయంతాం మమపితరః" ఇత్యాదిభిర్మార్జయి
త్వా - "యేచవోఽత్రే"త్యాది గ్రాసప్రాశనాంతంకృత్వా పిండా
నప్సుప్రక్షిపేత్ - నమధ్యమపిండంపత్న్యైదద్యాత్ - స్నాత్వాగృహం
గత్వాపుణ్యాహం వాచయేదిత్యేకే - సోదకుంభశ్రాద్ధంకృత్వాబ్రా
హ్మణాన్భోజయేత్ . సోదకుంభశ్రాద్ధక్రమస్తుదర్పణేస్పష్టః.

అత్ర కేచనవిషయాః దర్పణకారైరేవ స్పష్టంప్రతిపాదితాః
అతస్తేషాం అనుక్రమణికాకృద్భిః పునరనుక్రమణికానాభ్యధాయీతిసు
ధియోవిదాంకుర్వంతు.

ప్రయోగదర్పణానుసారిణ్యనుక్రమణికా

సంపూర్ణా.

శ్రీః

భారద్వాజసూత్రం.

హరిః ఓం ॥ అథాతః పైతృమేధికం దహనం పురుషాహుతిర్హ్యస్య
ప్రియతమేతి విజ్ఞాయత ఆహితాగ్నేర్మరణసంశయే ప్రాచీనావీతీ దహన
దేశం జోషయతే దక్షిణాప్రత్యక్ప్రవణమనిరిణమసుషిరమనూషరమ
భంగురమనుపహతమవిసృక్చార్యమనుపచ్ఛిన్నప్రవణం యస్మాద్దక్షి
ణాప్రతీచ్యాపో నిసృత్యోదీచ్యా ఏత్య మహానదీమపేత్య ప్రాచ్యాస్సంపద్యం
తే సమం వా సూభూమి బహులౌషధీమవనస్యావనం క్షేత్రస్య క్షేత్రమిరిణ
స్యేరిణమిత్యేకే యస్మాద్దారాత్ క్షీరిణో వృక్షాః కంటకినశ్చ తదౌషధీ
స్తస్మింస్త్రేధాల్లిఖ్యోద్ధృత్యావోక్ష్యగాస్పర్శ్యం మథిత్వా హవనీయజ్వాలం
తముద్ధృత్యాంతరా దారుచితేరవకాశం శిష్ట్వాగ్నీనుపవపతి పురస్తాదా
హవనీయం పశ్చాద్గార్హపత్యం దక్షిణతోऽన్వాహార్యపచనం పురస్తా
త్సభ్యావసథ్యావౌపాసనంచ తేష్వజస్రమజుహ్వద్వసతి ప్రాణావా
వీత ఆహితాగ్నేర్య దగ్ధ యస్త ఏనం సుమిథాః పరాయంత్యగదో హ
భవతీతి విజ్ఞాయతే తస్య తదగ్నిహోత్రోచ్ఛేషణం నిదధాతి గాత్రమేవా
స్యైతేనకల్పేన జుహుయాద్యదిజీవేత్ పిబేదేతదగ్నిహోత్రోచ్ఛేషణం.
యదిమరణసంశయమ్ బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం భృగుర్వై వారుణిరిత్యేతా
వనువాకౌ బ్రహ్మవిదో దక్షిణే కర్ణే జపతీతరస్యాయుషః ప్రాణగ్ంసం
తన్వితి యది ప్రైతి ప్రేతమాత్యాః ప్రాచీనావీతినః కేశాన్ప్రకీర్య పాం
సూనావపంతే తం జఘనేన గార్హపత్యం దక్షిణాశిరసం దర్భేషు సం
వేశయంతి సర్వస్య ప్రతిశీవరీతి సర్వేషు సంవేశనేషు దక్షిణాశిరాః పూ
ర్వద్వారా నిర్హృత్యాంతరాగ్నీన్నిపాత్యాన్వారబ్ధే మృతే ఆహవనీయమస్రు
వాహుతిం జుహోతి పరేయువాంసమిత్యేవం గార్హపత్యే తూష్ణీం దక్షి
ణతోऽన్వాహార్యపచనే పురస్తాత్సభ్యావసథ్యయోరౌపాసనేచాథాస్య ద

క్షీణేన విహారం పరిశ్రితే ప్రేతస్య కేశశ్మశ్రులోమనఖానివాపయిత్వా స్నాపయిత్వాచ్ఛాద్య గాత్రమ్యేణాలంకారేణాలంకృత్య శుక్లసూత్రేణాంగుష్ఠౌ బధ్వా నళదమాలామాబధ్య ॥ ౧ ॥

ఔదుంబర్యామాసంద్యాం కృష్ణాజినం దక్షిణాగ్రీవ మధరలోమాస్తీర్య తస్మిన్నేనముత్తానం నిపాత్య ప్రత్యోదశేనాహతేన వాససా ప్రోర్ణోతీదం త్వా వస్త్రమిత్యథాస్యేతరదపాదత్తే ప్రైతదూహేతి తత్పుత్రో భ్రాతా వాన్యోవా ప్రత్యాసన్నబంధుః ప్రతీతః పరిధాయాజరసావసీతాథాప ఉపస్పృశ్యాపరేణాహవనీయం ప్రతీచీస్తిస్రువుపలరాజీస్సిత్వాపరాపావమహతానాం వ్రీహీణామన్వాహార్యపచనేతూష్ణీముపచరుం తం చరుం శ్రపయతి గార్హపత్యే చ మైత్రావరుణీమామిక్షాం యది సోమయాజీ భవతి పాలికాష్ఠమగ్న్యగారతృణైర్గార్హపత్య ఆదీప్యతే నోల్ముకం ప్రథమాగచ్ఛంతి జమనునయంతి రాజగవీం సవ్యేపది బధ్వాగ్నీనగ్నిభాండమగ్నిహోత్రోచ్ఛేషేణ యేన చాస్యానార్థీ భవతి న సహీనమన్వాహరేయుః రథ తమాదదతే న సావహంతీత్యేకే కృష్ణగవం స్యాదితి శాట్యాయనకమిమా యునజ్మీత్యేషయోజన ఆమ్నాత ఆదీయమానమనుమంత్రయతే పూషాత్వేతశ్చ్యావయత్వితి తురీయమధ్వనోగత్వానిధాయ దక్షిణతో లోష్టాన వరుజ్య తేషు చరుం ప్రతిష్ఠాప్యైకవాససో దక్షిణాన్ కేశపక్షానుద్గ్రథ్య సవ్యాన్విస్రస్య దక్షిణానూరూనాఘ్నానా స్ఫిగ్భిరభితః స్త్రియః ప్రసవ్యం పరియంత్యపనశ్శోశుచదఘమితి సవ్యానుద్గ్రథ్య దక్షిణాన్విస్రస్య సవ్యానూరూనాఘ్నానా అనభిఘ్నంత్యః త్రిః పరియంత్యపనశ్శోశుచదఘమితి మేక్షణేన యోప్తేషు చరోత్రిః ప్రియాతి.

॥ ౨ ॥

పరీత్య పరీత్య ప్రియాతీత్యేక ఆదీయమానమనుమంత్రయతే పూషేమా ఆశా ఇతి భర్తాసన్నితిచ తుర్యమధ్వనోగత్వా నిధాయ పూర్వవత్కృత్వా దీయమానమనుమంత్రయతే ఆయుర్విశ్వాయురితి

పూర్వవత్కృత్వా తృతీయేన సహ చరుం స్థాలీం ప్రక్షిణుయాద్యథాస్వక
పాలాని సుసంభిన్నాని సంభినత్తి యద్యేష ఉదకం నతిష్ఠేత్తూష్ణీంచతు
ర్థమాదాయ గత్వా జఘనేన దహనదేశం నిధాయోదంచస్సముత్క్రా
మంత్యేషా వై దేవమనుష్యాణాం శాంతా దిక్ తామేవైనాన్ సముత్క్రామంతీ
తి విజ్ఞాయ తే ప్రత్యేత్య హరిణ్యా పలాశశాఖయా శమీశాఖయా వాశ్మ
శానాయతనం సమ్మృష్ట్వాపేతవీతేతి సగ్ంహితాపాఠేన దక్షిణతశ్శా
ఖాముదసిక్త్వా ధృత్వావోక్ష్య మధ్యే హిరణ్య శకలం నిధాయ తస్మిన్
దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్కృత్స్నం స్తీర్య తేషు దక్షిణాగ్రైర్యజ్ఞియైః కాష్ఠై
ర్దారుచితిం కృత్వాగ్నీనుపవపతి పురస్తాదాహవనీయం పశ్చాద్గార్హప
త్యం దక్షిణతోన్వాహార్య పచనం పురస్తాత్సభ్యావసథ్యావౌపాసనం చ
దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నిం దారుచితిం చ పరిస్తీర్య దక్షిణతః ప
శ్చాద్వా దర్భాన్సంస్తీర్య దక్షిణాప్రాంచ్యేకైకశః పాత్రాణి ప్రయు
నక్తి స్రువమాజ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీమితి రజ్జురపకృష్య సంధీనుపవిధ్యంతి
రజ్జుపశ్చైవ కృష్ణాజినే చోత్తానశ్చైతే ఏకపవిత్రేణ ప్రోక్షణీం సంస్కృత్య
మృతం పాత్రాణి దారుచితిం చ ప్రోక్ష్య అథాజ్యాని గృహ్ణాతి దర్శపూ
ర్ణమాసవత్తూష్ణీమగ్నిహోత్రోచ్ఛేషణమన్నేన దధ్నా సంసృజ్య పా
త్రాణి పూరయతి యాన్యసేచనవంత్యభ్యుక్షతి తరాణ్యతిరిక్తతయా వి
జ్ఞాయతే. ॥3॥

అథైనముదరే వినిరాత్ర్యం నిష్పురీషం కృత్వావటే పురీషమవ
ధాయాంత్రాణి ప్రక్షాళ్య సర్పిషా పూరయతీతి శాట్యాయనకమపి వా న
నిష్పురీషం కుర్యాద్యది కుర్యాత్ప్రజా హాస్య క్షోధుకో భవతీతి విజ్ఞాయతే
త్రరాజగవీముపాకరోతి భువనస్య పత ఇతి జరదీం ముఖాంతజ్జఘన్యా
కృష్ణాం కృష్ణాక్షీం కృష్ణవాలాం కృష్ణఖురామపి వాక్షివాల ఖురమేవ కృ
ష్ణం స్యాత్ప్రజ్ఞాతయోన్వారభంతే ఘాత్యాత ప్రదేశో ధూన్వానేన్వా
రంభణే సంగాహనే సంసర్పణ ఉదకోపస్పర్శన ఆరోహణ ఇతి

సర్వాతో కనిష్ఠ ప్రథమా అనుపూర్వ్య ఇతరేతస్త్రియో గ్రేతాం ఘ్నంత్య
త్సృజంతివాయద్యుత్సృజంత్య పశ్యామయువతి మాచరంతీ మిత్యేతాభి
స్తిసృభిస్త్రీః ప్రసవ్యం రాజగవీమగ్నిందారుచితించ పరిణీయ యేజీవా
ఇత్యభి మంత్ర్య మాతారుద్రాణీ మితిద్వాభ్యా ముత్సృజంతి. ॥ ౪ ॥

యదిఘ్నంతి తతస్సంప్రేష్యత్యపిధాయ ముఖం దక్షిణాపదీం ఘ్న
తేతి తతస్సంప్రేష్య త్యాగాదంనా గాదనిష్ఠితాని పినశితాన్యక్షి ద్వ్యాప
శ్యాయయంతో ప్రచ్యావయంతే ఉల్మ కేప్రపయతాత్ ప్రజ్ఞాతం హృద
యంనిధత్తాత్ ప్రజ్ఞాతం మేదః ప్రజ్ఞాతం వపాం ప్రజ్ఞాం గసపాదవాలశీ
ర్షం చర్మేత్యత్ర పత్నీముపనిపాతయతీ యంనారీతితాం షతత్త్ర ఏకధనే
నోత్థపయత్యన్యోవా బ్రాహ్మణ ఉదీర్ష్వనారీత్యత్ర పత్నీ సహస్రం
వరం దదాతి హస్తాత్ సన్మార్ష్టి సువర్ణేన బ్రాహ్మణస్య సువర్ణం గం
హస్తాదితి మణినా వైశ్యస్య మణింహస్తాదితి అక్షైనంచితావుపర్యధ్యూ
హత్యత్రవా పత్న్యస్సంవేశనాది క్రియ తేథాస్య ప్రాణాయతనేషు హిర
ణ్యశకలాన్ ప్రత్యస్యాజ్య బిందూన్వాథాస్యతిలతండులాన్ ప్రక్షిప్య
పాత్రాణి చినోతి సర్వాణ్యనులోమాని ధ్రువావర్జంతస్య దక్షిణహస్తే
స్ఫ్యంజుహూంచ నిదధాతి సవ్యేపభృతమురధ్రువామరణీచ. ॥ ౫ ॥

ముఖేగ్ని హోత్రహవణీ నాసికాయో స్స్రువౌ వత్సౌ హిరణ్య
శకలావాజ్యస్రుచౌవా కర్ణయోః ప్రాశిత్రహరణేభిత్త్వా వైకం హనోర్వ
యులూఖలముసలే చక్షుర్గావృణో యద్రిగావాణో భవంతి శరసికపాలా
నిలలాటే ఏకకపాలముదరేపిష్టసంయవనీ పాత్రీన్నాభ్యా మాజ్యస్థాలీం
ప్రదాజ్యధానించ పార్శ్వయోశ్శూర్పేభిత్త్వా వైకం కూర్చయోస్స్నా
యౌకుంభ్యాయాదిసన్న యత్యండయో ర్దృషదుపలే శిశ్నే దృషారవంశ
మ్యాంచ పద్భ్యో రగ్నిహోత్రస్థాలీమన్వాహార్యస్థాలీంచ పత్త్ర ఉపావహ
రణీయాం కూర్చం వేదం శిఖాయాం శిరస్తు ఉపసాదనీయ మిడాపా
త్రం చేమమగ్నే చమసమితీతి విజ్ఞాయత స్రులూకే వియుపాణ్య వదా

నానిశ్రపయిత్వా హృదయమస్య హృదయం నిదధాతి దక్షిణే హస్తే దక్షిణం హస్తం సవ్యే సవ్యం శ్యామశబలాభ్యాం త్వేతి హస్తయోరేవ మైత్రావరుణీ మామిక్షామిత్రావరుణాభ్యాం త్వేతి వపయాస్య ముఖం ప్రోర్ణోతి మదసా శిరస్సంప్రోర్ణుయాద్వా మేదసా పీవసా చేతి. ॥౬॥

అథైనం సపాదవాలశీర్ష్ణా చర్మణోత్తరలోమ్నా ప్రోర్ణోత్యగ్నేర్వర్మేత్యథైనముపోషతి మైనమగ్నే విదహామితి పురస్తాదాహవనీయేన స్పృతం యదేతి పశ్చాద్గార్హపత్యేన తూష్ణీం దక్షిణతోన్వాహార్యపచనేన పురస్తత్సభ్యావసథ్యాభ్యా మావసథ్యేన చాథైనముపతిష్ఠతే సూర్యం తే చక్షురితి విజ్ఞానముపైతి యద్యాగ్నేర్ధూమ ఉదీతాద్యులోకో భవతీతి విజ్ఞాయతే యద్యంతరిక్షలోకేంతరిక్షలోకో యది పృథివ్యాం పృథివీలోకో జఘనేన చితిమజమబద్ధేన దర్భేణానుయేన శుల్బేన సంబధ్నాత్యజో భాగ ఇత్యుత్సృజంతమనుమంత్రయతే తైత్తధ్విరవిస్రూనేన పత్న్యాశ్చమసేనవా జుహోత్యగ్నయేరయిమతే స్వాహేతి నవచస్రువ ఆహుతిర్వ్యేతస్య స ధాగోపాత్ర ఇత్యత్రోభయం ప్రహరతి ఏనజుహోత్యపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య అథైనంయామ్యేనసూక్తేననవర్చేన పరాచానుశంసతి ప్రకేతునేతి జఘనేన దహనదేశ ముదీచీస్తిస్రః ఖుషూః ఖాత్వాశ్మభిస్సికతాభిశ్చావకీర్యాయుగ్భిరుదకుంభై రపః పరిప్లావ్య తాసుజ్ఞాతయస్సంగాహం తేశ్మన్వతీరే వతరితి. ॥౭॥

జఘనేన ఖర్జూరాణి పలాశశాఖే శమీశాఖేవానిఘ్నంత్యథైనందర్భమయేనశుల్బేన సంబధ్యాం తేంతరేణ ప్రసర్పంతి యద్వైదేవస్యసవితుః పవిత్రమితి జఘన్యశ్శాఖేత్యుదస్యతి యారాష్ట్రాత్పన్నాదేతి యజ్ఞోపవీతినఉద్వయంతమస్సపరీత్యాత్య ముఃస్థాయినవేక్షమాణా అపోగాహంతేధాతాపునాత్వితి కేశాన్ప్రకీర్యపాగ్ంసూనోప్యైకవాసస్సోదక్షిణాముఖాస్సకృదుపమజ్యోత్తీర్యవాసః పీడయిత్వా పశంత్యేవం త్రిస్త్రిః ప్రత్యృహం తిలమిశ్రముదక ముత్సించ్యైవ మహరహరంజలినై

కోత్తరవృద్ధిరైకాదశాహాదిప్రతిష్ఠాగ్రామమేత్యయత్ స్త్రియఆహుస్త
తుర్వ్యంత్యనశనాధ్యాయ నోదకోపస్పర్శనాన్యా కాలమనూచానేషు
ద్వ్యహంత్ర్యహం షడహం ద్వాదశాహం వాగురుష్వనశనవర్జం సంవ
త్సరంమాతాపిత్రాచార్య ఇత్యేకేనశనాధ్యయనవర్జం యావజ్జీవం
ప్రేతప్రత్యుదకో పస్పర్శనమేకభుక్తమధశ్శయ్యాబ్రహ్మచర్యం క్షారల
వణమధుమాంసవర్జనంచ. ॥౮॥

అపరేద్యుస్తృతీయస్యాం పంచమ్యాం సప్తమ్యాం వాస్థీనిసం
చిన్వంతిక్షీరోత్సిక్తేనోదకేనౌదుంబరశాఖయా ప్రక్ష్యావదయక్ష శరీరా
ణ్యావోక్షతి యం తేఅగ్నిమమంథామేతి పంచభిరత ఏవాంగారాద్దక్షి
ణతోనిర్వృత్యేతి స్రుస్రువ ఆహుతీర్జుహోత్యవసృజేతి ప్రతిమంత్రమ
యుగ్మైరుదకుంభైస్స్వాహోక్షితమపోహ్యాయుజస్త్రియస్సంచిన్వంతియస్యాః
పునర్వాజననస్యాత్తాసవ్యేహస్తే నీలలోహిత సూత్రాభ్యాం బృహతీఫ
లమాబధ్యసవ్యేనపదాశ్మానమాస్థాయసవ్యేనపాణినా ప్రథమాసన్వీక్ష
మాణాస్థీన్యాదత్తైవృత్తిష్ఠాత ఇతిదద్భిశ్శిరసోవా తద్వాససికుంభేవానిద
ధాతీదంత ఏకమితిద్వితీయ్యాంనాభ్యాంబాహుభ్యాంవా పరదేత ఏకమి
తిద్వితీయాం పార్శ్వాభ్యాంశ్రోణీభ్యాంవా త్రితీయేసజ్యోతిషేతి చతు
ర్థ్యారుగ్భ్యాంజంఘాభ్యాంవాసంవేశన ఇతిపంచమీ పద్భ్యామేవమే
వాయుజకారం సుసంచితగం సంచిన్వంతి భస్మాభిసమూహ్యసంహత్య
శరీరాకృతింకృత్వా పంచపణ్యాక్ ప్రదాయశరీరాణ్యాదాయో త్రిష్వప్రే
హితిశమ్యాంపలాశమూలేవాకుంభం నిదధాతి జఘనేనకుంభంఖర్వా
దిసమానమాస్త్రానామ్మృదాస్నాతీత్యేకే. ॥౯॥

అథాతోహావిర్యజ్ఞీయం నివపనంయాంకామయే తానంతలోక
స్యాదితితమస్యా ఉద్ధత్తైవోక్షితేసికతోపోప్య పరిశ్రితేవాగ్యతోసన్వీక్ష
మాణోదర్భేష్వస్థీనినివపతిపృథివ్యాస్త్వాక్షైత్రైత్వావాయోషధీనాంరసే
నస్వర్గేలోకే నివపామ్యసావిత్యనంతలోకో భవతీతి విజ్ఞాయతేథయది

పునర్దహత్యంతస్యాగ్నిహోత్రహవణీం కృష్ణాజినం శమ్యాం దృషదుపలే చా
నుప్రహరేయురత ఏవాంగారాం దక్షిణతో నిర్వర్త్య తస్మిన్నేవ తిస్రో రా
త్రీరూర్ధ్వార్దహనవదవకాశం జోషయిత్వా పరాహ్ణేఽగ్నిముపసమాధా
య సంపరిస్తీర్య పరేణాగ్నిం దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు దర్శపూర్ణమాసవ
త్కృష్ణాజినే శమ్యాయాం దృషదుపలాభ్యామావాంజతం శరీగాణి సుసంపి
ష్టాని పేషయిత్వాజ్యకుంభే సముదయిత్వాగ్నిహోత్రహవణ్యా జుహో
త్యస్మాత్త్వమధిజాతోఽస్య యం త్వదధిజాయతామిత్యేతమైవాంత మగ్ని
హోత్రహవణీం కృష్ణాజినం శమ్యాం దృషదుపలే చ నానుప్రహరేయుర్న
చాత ఊర్ధ్వం శ్మశానాయతనకర్తుమాచీదమేతత్కృతిర్వ్యాస్యదహానేవ పెచ్ఛ
రః రాభిర్వా పరిచినుయాత్తమభ్యేవాదిత్యస్తపతి కమభిరాతో వాతి తమా
పఉపస్పృశంతే స నైవాదిత్యస్య సకాశాచ్ఛిద్యతే న వాయోర్నాపాం సంస
ర్జనాదేవం హి కౌషీతకిర్వదాంచకార తం హైవ చక్రురేవము హైవాశ్మర
థ్యం చక్రుస్తస్యో హ వైహాయనాం ఘంతివ్యచ్ఛంస్యాస్మైవస్యసీవస్యసీవ్యు
చ్ఛతి ప్రజాహాస్య శ్రేయసీ భవతి య ఏవం నిదధాతీతి విజ్ఞాయతే ॥౧౦॥

నవమ్యాం [illegible] యజ్ఞోపవీత్యంతగామిమం శ్మశానం చా
గ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య పరేణాగ్నిం లోహితం చర్మాన
డుహం ప్రాచీనగ్రీవముత్తరలోమ మధ్యేగారస్యోత్తరయా స్తీర్య తద్వ్యతి
సమాలినో జ్ఞాతీన్నారోపయిత్వా రోహతేత్యథైనానానుపూర్వ్యం కల్ప
యతి యథా హానీని ప్రతి లోమకృతయా వారుణ్యా స్రుచా ద్వే చతుర్గృహీ
తే జుహోతి నహి తే అగ్నే తనువా ఇతి దశ చ స్రువ ఆహుతీరపనశ్శోశుచ
దఘమితి హుత్వా హుత్వా పాత్ర్యాగ్ సంపాతానవనయత్యథోభయం
ప్రహరతి యేన జుహోతి పునః పరిషిచ్య పరేణాగ్నిం లోహితానడ్వాన్
ప్రాఙ్ముఖోవస్థితో భవతి తం జ్ఞాతయోన్వారభంతేఽనడ్వాహమన్వా
రభామహ ఇతి ప్రాంచో గచ్ఛంతీ మే జీవా ఇతి జఘన్యో వేతసశాఖయావ
కాభిశ్చ పదాని సంలోపయన్నేతి మృత్యోః పదమిత్యథైభ్యోధ్వర్యుర్దక్షి

ణతోశ్మానం పరిధింపఘటీమంజీవేభ్యః పరిధిం దదామీతి స్త్రీణామంజలీ
షు సంపాతానవయతీమానారీరితి త్రైయంబకాని విసృజంతే యదాంజనం
త్రైకకుదమితి త్రైకకుదేనాంజ్యైత యదిత్రైకకుదం నాధిగచ్ఛేత్యేనకే
న చిదంజనేనాంజీరన్. ॥౧౧॥

పృథివ్యామోషధిస్తంభం ప్రతిష్ఠాపయతియథాత్వముద్భినత్త్వోష
ధ ఇతి ప్రత్యేత్యాగ్రహానుత్తరపూర్వేదేశే గారస్యానందమహామంకరిష్య
ఇతి సంకల్ప్యాగ్ని ముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్యానులోమకృతయావా
రుణ్యాసుచాద్యే చతుర్గృహీతే జుహోత్యానందాయ నమైశత్రి ఇత్య
తోభయం సంప్రహరతి ఏనజుహోతి పునః పరిషిచ్యాజమేత దహః పచంతి
యవౌదనం చాజోసీత్యజస్య ప్రాశ్నంతియవోసీతియవౌదనం చాత్రాసం
దింస్తల్పానధీకోహంతి నాపితకర్మాణి చకారయంత ఏషప్రథమోలంకా
రస్స్వయమేవం విహిత ఏవానాహితాగ్నేః పాత్రిచమేష్టకావర్జమా
పాసనేనానాహితాగ్నిం దహంతి నిర్మంథ్యేన పత్నీముత్తపనేనేతరాన
గ్నైకేషాం కుంభనిధానాంత మనాహితాగ్నేస్త్రియాశ్చ నివపనాంతం
హవిర్యాజినః పునర్దహనాంతం సోమయాజినశ్చయనాంతమగ్నిచిత
ఇతినాసంనయతామామిత్యేత్సర్గో రాజగవ్యా పశుబంధయాజినస్త్రియా
శ్చదహనకల్పేననకల్పేరన్ననుపేతః కన్యాశ్చ పునర్దహన మంత్రైనైవ
దహేయుస్త్రియాశ్చైవం పుల్లింగ పునర్దహనవపనవర్జమిత్యేకే॥౧౨॥

పృథివ్యామోషధిస్తంబం నవమ్యాం వ్యష్టాం అథాతో హవిర్య
జ్ఞీయం అపరేద్యుస్త్రితీయస్యాం జఘనేనఖర్షూణి అర్ధైనం సపాదవాల
ముఖేయుదిక్ష్వంతే అర్ధైసముదకే పరిత్యపరీత్య ఔదుంబర్యామాసం
ద్యాం అథాతస్సైత్రమేధి కందహనం, అథాతోపరేద్యుర్నవమ్యాం
త్రీణి అథాత ఇత్యేక ఇత్యేకే.

హరిఃఓమ్॥ ప్రథమప్రశ్నస్సమాప్తః.

ఆహా మొదల్ ప్రశ్నం ఖండం ౧౨.

అథాత ఉత్తరపైతృమేధికం వ్యాఖ్యాస్యామోఽయం బ్రహ్మమేధ ఇత్యాచక్షతేఽథాప్యుదాహరంతి ద్విజాతీనా మపవర్గోఽర్థితస్తత్త్వదర్శిభిః ఋషిభిస్తపసో యోగాద్వేష్టితుం పురుషోత్తమం॥ హోత్రంచ పితృమేధంచ సంసృజ్య విధిరుత్తరః। ఐహికస్తు సమాసేన క్రతూనాముత్తమః క్రతురితి. ప్రకృతి వికృతీయథా పురస్తాత్తస్య సగృహ్యైర్హోత్రైర్భిర్హోమో భర్తృసూక్తేన భరణం పత్నీభిరుపసంవేశనం దక్షిణాప్రతిగ్రహైర్నిర్మార్గో హృదయే హిరణ్యశకలాన్ సంభార్యయజుర్భిః పాత్రచయం జ్యోతిష్మతీభిరుపోషణం నారాయణాభ్యాముపస్థానం బ్రాహ్మణ ఏక హోతేతి చానుమంత్రణం చిత్తం సంతానేతి హవిరాహుతిః ప్రయాసాయ స్వాహేతి స్రువాహుతీర్మృత్యు సూక్తేనానుశంసనం సాభ్యాయా సంగాహనం సౌర్యేణాదిత్యోపస్థాన మియుష్టేయ ఇత్యవగాహనం సమానమత ఊర్ధ్వం పైతృమేధికం కర్మ యవోదనప్రాశనాన్తాన్ పరం బ్రహ్మాత్యాత్మతే తాన్న సాధారణే శ్మశానే ప్రయుంజీతనానాచార్యా ద్విజాతీనా మేవసంతిష్ఠతే బ్రహ్మమేధః. ॥౧॥

దిష్టగమనా దర్వాగయుత్వా హస్వహోరాత్రార్ధమాసర్తుషు సంవత్సరేవా నిదధాత్యప్రాజ్ఞాతే యాథాకామీయా మాఖ్యాః పౌర్ణమాస్యాః ఫాల్గున్యాశ్చైత్ర్యా వైశాఖ్యా నైదాఘ్యావా పరిష్టాదమావాస్యాస్తస్యామయుజో యుజో వాభీరాదయోరుత్తరతో లోష్టానవ యుజ్యాదక్షిణాతి హరంతి స్థలాధార్నిష్టకాధార్నాన్వా పురస్తాదేవశ్మశానాయతనాదోషధీ రుద్ధారయంతి పాతాః పృశ్నిపర్ణీకర్ణికార రాజయత్స్యతిక విభీతకార్క శరాశ్వదంష్ట్రా కురంటా అన్యాశ్చ క్షీరిణీరుత్క్షేయా అపరాహ్ణే శ్మశానాయతనం విమిమీతే పంచపంచ ప్రక్రమాన్ సర్వత్ర షట్పురస్తాద్విత్యేకే మానేపరి దాతన ఇష్టకోపధాన ఇతిదిక్ సంయోగస్సర్వత్ర పురస్తాదుపక్రమః ప్రసవ్యం దక్షిణతోఽపవర్గః త్రివృతా మౌంజ్యా బల్బజ్యావా రజ్వా ప్రసవ్యావృత్తయా త్రిః

ప్రసవ్యంపరిత్యాయుగ్భి రుదకుంభైస్స్వపోక్షిత మపోత్క్ష్యద్వ్యథా ప్రాణా
దుత్సర్పేదప్రాణాదధి నివపేజ్జీవతాం హతప్రాణానధినివపేదుఖాంత
త్పెవాసంభారానోస్య. ॥౨॥

శ్వోభూతే పశునాతదర్థమన్నంసంస్కృత్య తదహరమావా
స్యాయాం నిదధాత్యథయదిపునర్దర్విష్యంతస్య స్త్వాగారంతల్పంవా
మిస్వంతి తస్యపూర్వార్ధేమధ్యే పశ్చార్ధేవా పాలాశీం మేధీం త్రివి
షూకాన్నిఘ్నంతి పురస్తాదేవశూద్రోత్పన్నో బ్రహ్మబంధుర్వాసం
వాదితోవైతోపవిశతిస్త్రీముఖ్యాతమా తామాహ వసతి మయాసావి
చ్ఛతీతి సదదామీతితరాప్రత్యాహైవం ద్వితీయే కరోత్యేక రాత్ర్యాయి
చదామీతి త్రితీయేవదద్రాత్రం వధవిష్యంతస్య రేతస్యాం వాచిమే
ధ్యాం మూలేశరీరాణి నిదధాతి శతాతృణ్ణంచ కుంభంత్రివిషూకంత
స్యబిలంచర్మణాకపృష్ఠైః పరిణద్ధంభవతి తస్మిన్క్షీరదధివాజిన మిశ్రమానయ
తినైశ్వాపరే హవిరిదంజుహోమీతి విక్షారమంత్ర మనుమంత్రయతేద్ర
ప్సశ్చస్కందేమం సముద్రమితి ద్వాభ్యాం చత్వారో బ్రహ్మచారిణో
న్యేనాబ్రాహ్మణాః ప్రయతాదక్షిణాన్ కేశ పక్షానుద్గ్రథ్య సవ్యా
న్విసృస్య దక్షిణానూరూనాఘ్నానా శ్చరాత్రౌఘునంతస్సిగ్భిరభిధూన్వంత
స్త్రిః ప్రసవ్యం పరియంత్యజినమోయ్యా జినమోయ జినమోయీత్యేవ
సవ్యానుద్గ్రథ్యదక్షిణాన్ విసృస్య సవ్యానూరూనాఘ్నానా అనభిధూ
న్వంతస్త్రిః ప్రతిపరియంత్యజినమోయ్యా జినమోయ్యా జినమోయీ
త్యేవమాఘాత్యాస్త్రియశ్చోత్తరాభిస్సిగ్భిర్మంత్రవర్జంపూర్వవత్పరి
క్రమణం సంప్రవదంతి వీణాశంఖ నాళీ గుణవాన్ నృత్తగీతవాదిత్రా
ణీత్రిప్రతిమధ్మం దిసైపరాహ్ణే చైవ్యపరరాత్రేస్సి శ్రపరపక్షస్యతిస్రో
రాత్రీర్ధ గాసంతి పంచసప్తవ నైకాదశవార్ధమాసం మాసంవాసంవ
వత్సరమహైకే భూన్స్వంత్యన్నం చయక్షాశక్తి దేయం తథాదద్వ్యాణ్యాత్త
మపివాహానిదద్యాత్త్యాగ ఇత్యేక ఏతస్మిన్నేవ వాగ్నౌతూష్ణీ ముఖచ.

త్రాన్ పంచచరూంశ్రపయతి తేషామభి ఘారణాని ఘృత శృతం క్షీరం దధి
మధ్వీత్యపూపా విధానా భవంత్యపరా రాత్రే గచ్ఛంత్యగ్నిః ప్రథమో
ద్ధోదకుంభో నద్వాంశరీరాణి సుసంభరాణి ఇతి యేనచాస్యేనార్థో భవతి
సహీన మన్వాహరేయురంతరా గ్రామం శ్మశానం చైతమగ్ని మింధన
ఆస్తే. ||౩||

వ్యుష్టాయాం హరిణ్యా పలాశశాఖయా శమీశాఖయా వా శ్మశానా
యతనం సమ్మృష్ట్వాపేత వీతేతి దక్షిణతశ్శాఖా ముదసిక్యోద్ధృత్యావో
క్ష్య సవిత్రైత్రాని శరీరాణి త్సీరలయునక్తి షడ్గవం ద్వాదశగవం చతుర్వింశ
తిగవం వా యావద్గవం నిరంతా వంతీతి విజ్ఞాయతే తస్యాశ్చతుర్వింశతిభా
గేనేష్టకాః కరోతి పాదేష్టకాశ్చ వారుణా కార్ష్మర్య్యా మయుంమాం
జీం రజ్జుమయం వచనాదన్యచ్ఛునం వా వా ఇతి ద్వాభ్యాం ప్రసవ్యావృ
తా ష్టప్ప రాచీస్సీతాః కృషత్వ్యావ్యమ్యలాంగలం సీతే వందామహ ఇతి
సీతాశ్చ ప్రస్యవత్తుతే సవిత్రైత్రాని శరీరాణీతి మధ్యే కృష్టస్యాస్థి కుం
భం నిదధాతి విముచ్యధ్వమఘ్న్యా దేవయానా ఇతి దక్షిణేంసే బలీవ
ర్దాన్ విముచ్య తాం దక్షిణతః ప్రాచోవోత్సృజ్య ధ్వ్యైవేద దాత్యూ
దపాత్రేణో దుంబరశాఖయా వోక్షతి ప్రవాంతీతి పాత్ర్యాసత్వా
షధీ స్సంయుక్త్య వపతి యథాయమా మేతి చితస్థపరిచితఇత్య పరిమితాభి
శ్శర్కరాభిః పరిశ్రిత్య ఆప్యాయస్వ సమేతు త ఇతి సికతాన్వ్యూహాత్యు
త్తరయా తోష్టభాగాజస్యాస్య జగత్యైనాశ్వైవిధ్మతిలోష్టాన్ ప్రతిదిశ
మనస్వోత్తమాణ వుపదధాత్యుక్తే దర్భాన్నమీత్యేతైః ప్రతిమంత్రం తిలమి
శ్రాభిర్ధానాభిస్త్రిః ప్రసవ్యం పరికరంత్యేణీ ధానా ఇత్యభివాస్య
వత్సాసైమే దుగ్ధస్యార్ధం శరావే సకృన్నోష్య త్రిః ప్రసవ్యం మథిత్వాపా
త్రస్థం దక్షిణ ఉపదధాత్యేషా తేయమసాదన ఇతి సమూలం బర్హిర్దక్షి
ణాగ్రం స్తృణాతి దంపతృభ్య ప్రథ ఏవ బర్హిరితి పాలశాన్ పంధీన్ పరిద
ధాతి మాత్వా వృక్షాదితి పూర్వాపరా వుత్తరయా దక్షిణోత్తరౌ ప

ధ్యేన శేషికాంనిదధాతి నశ్చప్లవమితి పురాణేన సర్పిషా శరీరాణిసు సంతృప్తాని సంతృప్యోత్తరత అసీనే నాన్వీక్షమాణో దర్భాన్వస్తీర్ణ నిప పతిసవిత్రైత్రాని శరీరాణీతి యథాలింగమంగాని సన్నిధాయా ష్ఠైనముపతి ష్ఠతే షడ్ఢోతా సూర్యంతే చక్షురితిభుక్తభోగేన వాససాష్ఠికుంభంని మజ్యోపర్యుపరి శిరోదక్షిణా వ్యుదస్యతి పరంమృత్యో అనుపరేహి పంథామిత్యథాస్యకపాలాని సుసంభిన్నాని సంభినత్తియ ష్ఠైషాదకంన తిష్ఠేత్ భుక్తభోగేనవాససా శరీరాణి ప్రచ్ఛాద్యోదపాత్రేణో దుంబ రశాఖయా వోక్షతి శంవాతా ఇతి. ॥౪॥

ఇష్టకాః ప్రతిదిశ మనన్వీక్షమాణ ఉపదధాతి పృథివ్యాస్త్వా లోకేసాదయామీత్యేత్రైః ప్రతి మంత్రం మధ్యేపంచశాంతాం దక్షిణేనప ష్ఠిమేవంచరుమపూపానీతి ప్రతిమంప్రంతిలమిశ్రాభిర్ధానాభిస్త్రిః ప్రస వ్యంపరికిరత్యేతాస్తేస్వధా అమృతాః కరోమీ త్యోషధిస్తంబాన్ ప్రతి దిశమనన్వీక్షమాణ ఉపదధాతి త్వామజ్మనేతి ప్రతిమంత్రం తేషాంమం త్రలింగైర్గ్రవ్యనియమోలోకం ప్రణేతిలోకం ప్రణ ఉపదధాత్యుత్తర యాపురుషేణాను వికిరతి శ్మశానస్య మాత్రాద్వ్యంగులం త్ర్యంగులంచ తురంగులం వితస్తిర్జానుదఘ్న మూరుదఘ్న మాస్యదఘ్నం వైషోత్త మాత్రాశ్మశానస్యోత్తమామాత్రానా ధ్యావృణుయా ద్యావతి పురస్తా త్తతోనంతరం పశ్చాదపివాద్వ్యంగులం పురస్తాత్సమం భూమింపశ్చాది త్యేకపుదపాత్రేణో దుంబరశాఖయావోక్షతి శంవాతఇత్యారోహణం జపత్యవరోహణం జపత్యుపస్థానేనోపతిష్ఠత ఇదమోపమేతో పరా మార్ష్ణి మారామకాంచనేతి వారుణశాఖాం పురస్తా న్నిదధాతి విధృ తిలోష్టముత్తరతో విధృతి రసివిధారయేతి శమీశాఖాం పశ్చాచ్ఛమీమ యేతియవందక్షిణలోయవయవయ త్యేష్ఠైనముపతిష్ఠతె పృథివీంగచ్ఛాం తరిక్షంగచ్ఛేతి జఘనేనచితింఖష్యాదిసమానమాస్నానాన్మ్రదాస్నా తీత్యేకే. ॥౫॥

యమయజ్ఞం స్వయంప్రోక్తం ప్రవక్ష్యే బలిముత్తమం। మాసి మాసితుకర్తవ్యో హ్యంతకాయబలిస్సదా॥ మేధాకామోర్థకామోవా పుత్రకామస్తువైద్విజః। యాన్యోగానిసనత్కుతే సర్వాన్ కామాన్సమశ్నుతే॥ సంవత్సరస్యకార్తిక్యాం బలింకుర్వీతయత్నతః। అకుర్వన్ యస్తు కార్తిక్యాం నరకేసనిమజ్జతి॥ తస్మాత్కుర్వీతకార్తిక్యాం స్వర్గకామస్తువైద్విజః। తిలప్రస్థస్యకర్తవ్యాంగుడమిశ్రం తథాహవిః॥ ఏకేనతునకర్తవ్యం కర్తవ్యోబహుభిస్సహ॥ హవిరుద్ధృత్యాభిమంత్ర్య హవిరాదాయ నమోబ్రహ్మణేప్రజాపతయె దేవేభ్యోఋషిభ్యః పితృభ్యోయమాయేత్యుక్త్వాగ్రామాత్ ప్రాచీ ముదీచీంవాదిశముపనిష్క్రమ్య నిరణపదదేశే నదీతీరే సమేవాన్యస్మింశ్చదేశే తస్యదృక్ధృక్తి వేదింకల్పితస్యాముత్తరవేద్యాపంచోత్తరవేద్యాదిక్ స్రుక్తేయోభవంతి దక్షిణేనకరకూపంఖాత్వోత్తరేణాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యదర్భైస్సోత్తరవేదిసంప్రచ్ఛాదయతి ప్రాగగ్రైర్దర్భైర్విష్టరంనిధాయప్రస్తరంచాయాతు దేవస్సుమనాభిరూతిభిర్హత్యామితి యమమావాహ్యాయ మేదవయతమానే యద్వైతమిమంగామప్రస్తరమాహి సీదేతి తిసృభిః ప్రస్తరమభిమంత్ర్య సపితృపాణిరఘ్యాదీ పాద్యాచమనీయాని దత్వాసర్వాణిసురభిగంధపుష్ప ధూపమాల్యంచ యథోపలబ్ధం దదాతికృష్ణాః ప్రతిసరాః కృష్ణసూత్రంచమధ్యమేనాంతిమేనవా పలాశపర్ణేనజుహోతి యమాయస్వాహాంతకాయస్వాహా ధర్మాయస్వాహా అధర్మాయస్వాహా అంతాయస్వాహా అనంతాయస్వాహా వైవస్వతాయ స్వాహా కాలాయస్వాహా మృత్యవే స్వాహా విష్ణవే స్వాహా భూస్స్వాహా భువస్స్వాహా సువస్స్వాహా భూర్భువస్సువస్స్వాహా. ॥౨॥

వ్యాహృతిపర్యంతం హవిర్జుహోత్యథారుర్ పర్ణాన్యాదుంబరపర్ణానివానియమయ్యాస్స్వాత ముత్తరవేద్యాం యమాయహవిర్నివేదయంతెయమాయసోమగ్ంసునుత—అరంకృతోమితి ప్రతీచ్యాముత్తర

వేద్యాంయమాయఘృతవద్భిః—ప్రజీవసోమితి ప్రాచ్యాముత్తరవేద్యాం
యమధురుత్తరంరాజ్ఞో—పథికృద్భ్యమితి దక్షిణస్యాముత్తరవేద్యాం
శ్వభ్యాం హవిర్నివేదయంతె యౌతేశ్వానౌ యమరక్షితారా—అనమీ
వంచధేహ్యౌ మిత్యుత్తరస్యాముత్తరవేద్యాం యమదూతాభ్యాంహ
విర్నివేదయంత ఉరుణసావసు—వసుమ్యేహౌభదౌమితియోస్య కా
ష్ఠ్యజగత ఇతి తిసృభిర్యమగాథాభిస్త్రిః ప్రదక్షిణం పరిగాయంతిదక్షి
ణేనకరకూపంగత్వా ప్రాచీనావీతంకృత్వా సవ్యంజాన్వాచ్యహవిరా
దాయైషమిషం స్వధాపితృభ్య ఇతి త్రీన్పిండాన్ దదాతి అనుదకాంజలీ
నుపనిస్యాచమ్య ప్రాణాన్సప్తవ్యాహృతీభిస్సప్తపదాని ప్రాయోగ
చ్ఛంతి త్రీన్హిస్వర్గాన్లోకానారూఢాభవంతీతి విజ్ఞాయతె దధి
క్రావిణ్ణో అకారిష మితి ప్రసంగ ప్రాణానాప్యాయ్య యథైతంప్రత్యే
త్య [illegible]కూపేభ్యో నమస్సారకూపేభ్యో. నమస్సారకూపే
భ్య ఇతి కరకూపముపస్థాయ యస్మైకామాయ యమమభివాదయం
తె[illegible]ధారేణ్య సువాకశేషేణ హవిరుద్ధరంతి నాకేసుపర్ణ
ముప[illegible]త్పతంత మితి ప్రవాహరయంత్యురుంహి రాజావరుణశ్చకారే
త్యనువాకేనాపోపగాహంతే ఆపోహిష్ఠీయాభిర్మార్జయంతెయమేన
దత్తం[illegible] చతసృభిరాదిత్యముపస్థాయ ప్రసరమాబ
ధ్నా[illegible] సర్వప్రాయశ్చిత్తానిహుత్వా త్రిహవిశ్శేషాన్
భక్షయంతి భక్షోస్యమృతభక్ష ఇతి భక్షస్య శేషం నినయంతి పుత్రాయ
ప్రియాయ ప్రియవాదినె పుత్రభార్యాయై పుత్రవాన్ భవతీతి నైవ
స్వశో బ్రవీత్ [illegible] మోహాప్స్వరమితః ప్రయాంతమంకెసమాధాయ పి
తేవపుత్రం సకృత్ గతింగమయతి తత్రలోకానివర్తతె చాస్యభినత్తి
పంథానం నివర్తతె చాస్యభినత్తి పంథానమితి. ॥౭॥

అథగర్భిణ్యాశ్చాస్య క్రియాయాః ఊర్ధ్వం మృతా తాంశ్మశానం
నీత్వాదహన వదవకాశం జోషయిత్వాతాం కల్పయిత్వాతస్యాశ్చితాయా

అపరేణ పరిశ్రితే కరోతీతి తాముత్తానాం నిపాత్య తస్యా వామోదరముల్లి
ఖ్య హిరణ్యగర్భ స్సమవర్తతాగ్ర ఇత్యాలోకనం చ కృత్వా కుమారం దృ
ష్ట్వా తమభిమంత్రయతే జీవతు మనుపుత్ర ఇత్యర్భకం బాలం స్నాపయేద్ధిర
ణ్యమంతర్ధాయ జీవతాగ్రామమేత్య యస్తే స్తన ఇతి స్తనం
ప్రదాయ తస్మిన్నుదర ఆజ్యాహుతీర్జుహోతి శతాయుధాయ శతవీ
ర్యాయేతి పంచ ప్రయాసాయ స్వాహా ప్రాణాయ స్వాహా పూష్ణే స్వా
హేత్యేతాననువాకాన్ జుహోత్యవ్రణం కుర్యాచ్ఛిశుమారోప్య విధి
నా దాహయేత్. ॥౮॥

అథాజస్రాణాం ద్వ్యహం త్ర్యహం షడహం ద్వాదశాహం వా
ధారయతే యావద్వా సంశయమస్యేతా సంశయమజస్రైర్నిర్వపమ్యాగ్నా
య ఆయుష్మతే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేచ్ఛుక్లకృష్ణలాః పంచ
హవిషాం వా యోజ్యోగామయావీత్యృక్షం పురస్తాదాయుష్మత్యాశి
ప్రాధికృత్యవాయజేత గ్రామమస్యైకే ప్రాధికృతిం సమామనంతి బహిష్ఠో
వానప్రస్థో వారణ్యమవతిష్ఠేత గ్రామం వా ప్రవిశే ద్రాక్షానుమతో
బ్రాహ్మణైశ్చ సంరాధితస్సహైవ వనధాన్యైర్నాపి వా నాజస్రాన్కు
ర్వీత ప్రాగ్దిష్టగమనాద్విహారం సాధయేత్ ప్రేతే విహరణమేకే సమామ
నంతి తదనర్థకం ప్రజాయా ఇతి విజ్ఞాయతే ఉదగయనే ప్రమీతా
స్సూర్యేణ పథా దేవలోకం యాంతి దక్షిణాయనే సౌమ్యేన పితృలోక
మితి విజ్ఞాయతే ఉదగయ ఆపూర్యమాణ పక్షే దివా ప్రేత్యం తే శ్రేయోమ
రణమిత్యుపదిశంతి యది పూర్వపక్షరాత్రౌ మరణం శంకేత సాయమా
హుతిం హుత్వా తత్రైవ ప్రాతరాహుతిం జుహుయాద్యద్యపరపక్షే సాయం
ప్రాతరాహుతీభిరేవం పూర్వపక్షం నయేయుర్దశం చ కుర్యాదిష్ట్వా విభవే
ప్రధానదేవతాభ్య శ్చతుర్గృహీతాన్యాజ్యాన్యేకైకస్యై దేవతా
యై పురోనువాక్యామనూచ్య యాజ్యయా జుహుయాదేవం సర్వాసాం
పత్న్యవధయ దీక్షిష్టమధ్యే వశిష్టేష్టి ప్రధానదేవతాభ్య శ్చతుర్గృహీ

తాన్యాజ్యాన్యేకైకస్యై దేవతాయై పురోనువాక్యా మనూచ్య యాజ్య
యా జుహుయాత్. ॥౯॥

అథయదిచాతుర్మాస్య మధ్యేపూర్వవత్సాయం ప్రాతరాహు
తీభిర్దర్శపూర్ణమాసాభ్యాం చేష్ట్వా వశిష్టాని పర్వాణ్యానీయ
సంస్థాపయేత్పర్వవిభవేత ద్వైదవతం పురోడాశమామిక్షా పూర్ణాహు
తింవాకుర్యాన్ క్రియమాణస్యైవ నయజ్ఞలోపోభవతీతి విజ్ఞాయతే దీ
క్షాం దీక్షితప్రాయశ్చిత్తంయాయావదాహవై పురానామ ఋషయ ఆ
సంస్తే ధ్వన్యశ్రాన్యంతేర్ధమాసాయార్ధ మాసాయాగ్నిహోత్రం జు
హుయస్తస్మాద్యాయావరధర్మేణ మయాధ్వాన్యతోవా జననమరణ
యోరధ్వాన్యాపత్సువా ర్ధమాసాయా ర్ధమాసాయాగ్నిహోత్రం జు
హుయాత్ప్రతిపదిసాయంచతుర్దశచతుర్గృహీతా సున్నయత్యేకం ర(?)
సమిత్సకృదోమసకృత్ప్రాణి నిమార్జనం సకృదుపస్థాన మేవంప్రాత
రేతావాన్ వికారశ్శేషంప్రకృతి వత్ప్రత్యహహోమేన పత్యత్రియమతీయాత్
పునరాధేయోగ్నీన్ సమారోపయతేథానయత ఏవవాపవసక్తాధ్యేపా(?)
పవసక్త్యహని నిర్మంధ్యాపవసథాది కర్మప్రతిపద్యతే యదిసమానరూ
ఢాభవతి యస్యాహితాగ్నిరుత్సృష్టాగ్నిర్విచ్ఛిన్నాగ్నిర్విధురాగ్నిర్వా
ప్రమీయేత నతమన్యేన త్రేతాగ్నిభ్యోదహంతీతి విజ్ఞాయతేచాధానప్ర
భృతియజమాన ఏవాగ్నయోభవంతీతి విజ్ఞాయతే అథాపి బ్రాహ్మణంత
మసోవా ఏషతమసః ప్రవిశతి సహతేనయ ఆహితాగ్నిర్మృతమన్యేన
త్రేతాగ్నిభ్యోదహంతీతి విజ్ఞాయతేచ తస్యప్రాచీనావీత్యగ్న్యాయత
నాదుద్ధృత్యాపోక్ష్య యజమానాయతనే ప్రేతంనిధాయ గార్హపత్యా
యతనేఅరణీం సన్నిధాయమంథతి యేస్యాగ్నయోజుహ్వతోమాంసకా
మాస్సంకల్పయంతే యజమానంమాంసంజానంతు నేహవిషేసాదితాయ
స్వర్గంలోకమిమంప్రేతంనయంత్వితితూష్ణీం విభృత్యద్వాదశగృహీతే
నస్రుచంపూరయిత్వాతూష్ణీంహుత్వా ప్రేతామాత్యాఇత్యేత దాదిక

ర్మప్రతిపద్యతే యద్యాహితాగ్ని రధ్వానంగచ్ఛేచ్చ పార్శ్వతోఽగ్నిహో
త్రేణ సహానువ్రజేదాహితాగ్ని ర్నవ్యవేయా ద్యావతోఽగ్రామ
మర్యాదానద్యశ్చతావతీ రతిక్రామ న్ననారభేతాన న్వారంభణే లౌకి
కాభవంతి చతూరాత్ర మహూయ మానోఽగ్నిర్లౌకిక స్సంపద్యతె య
దిపత్నీ సీమాంత మాదిత్యోఽభి నిర్మ్రోచేదభ్యుదీయాద్వా పునరాధేయంత
స్య ప్రాయశ్చిత్తిః. ॥౧౦॥

యద్యాత్మన్య రణ్యోర్వాసమాన రూఢేష్వగ్నిషు యజమానో
మ్రియతె పూర్వవదగ్న్యాయతనాని కల్ప యిత్వాయజమానాయతనే
ప్రేతం నిధాయగార్హపత్యాయతనే లౌకికాగ్ని ముపసమాధాయ
ప్రేతస్య దక్షిణంపాణి ముపసంగృహ్యతత్పుత్రోభ్రాతావాన్యోవా ప్ర
త్యాసన్న బంధురుపావరోహేత్యు పావరోహయత్యపివో పావరోహ
జాతవేదఇమంతం ప్రేతం స్వర్గాయలోకాయనయప్రజానన్ ఆయుః
ప్రజాంరయిమస్మాసుధేహి ప్రేతాహుతిం చాస్యజుషస్వస్వాహేతిలౌ
కికేగ్నా వుపావరోహ యత్యరణ్యో ర్వోపావరోహ్య మంథేత్యదర
ణ్యో స్సమారూఢా నస్యాంనిర్వర్తమనే ప్రేతమన్వారంభ యిత్వైతం
మంత్రం జపే ద్విహరణాది సమానం ప్రవాసమరణే సంగ్రామహతేవా
శరీరమాదాయ విధినాదాహ యె దాహితాగ్నిం జనేప్రమీత ముపశ్రు
త్యాగ్న యే పథికృతే పురోడాశ మష్టాకపాలం నిర్వపే ధామిక్షాం
పూర్ణాహుతిం కుర్యాత్ ప్రాచీనావీతి జుహోత్యేతస్మిన్నేవ విహారే
పైతృమేధికం కర్మప్రతిపద్యతె యద్యేతస్మిన్నహనిశరీరాణ్యాహరంతి
యద్యన్యస్మింస్తస్యాభి పాన్యవత్సాయై పయసాగ్ని హోత్రమిత్యుక్త
మాశరీరస్యాగ్నిభి స్సంస్పర్శనాదాహితాగ్నిం జనంప్రమీతంత్రైలద్రో
ణ్యానువశాయ్యాశకటే నాహరంతి సర్మంథేనవాదగ్ధ్వా కృష్ణాజినేస్థీన్యు
పనహ్య నిధాయాహతేన వాససాసంవేష్ట్య దీర్ఘవంశేనప్రబధ్యా
యోనిధానాః ప్రియ తామృణ్మయభాజనా ఆహరంతి. ॥౧౧॥

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

తాని గ్రామమర్యాదాయాం ప్రతిష్ఠాప్య దహనవదవకాశం జోష
యిత్వాऽథాస్మిన్నగ్నౌ పైతృమేధికభాండాని నిహరంతి నాసతీయ య
జమానే గ్రామమర్యాదాయామగ్నీనతిహరేయుర్యద్యతిహరేయురగ్ని
కార్యం సంపద్యేరన్నితి విజ్ఞాయతే ప్రవసన్ యజమానోऽగ్నిభ్యః పరీదా
య ప్రవసనేऽతి విజ్ఞాయతే తస్మాద్గ్రామమర్యాదాయాం నాతిహరంతి.
శకృద్భిరగ్నీన్ సహారేయ దహనవదవకాశం జోషయిత్వా ప్రేతమాత్యా
ఇత్యాది కర్మ ప్రతిపద్యతే తయోరాయుః పూర్వో మ్రియేత యజమా
నః పత్నీ నాతస్యాగ్నిహోత్రయా పైతృమేధికస్సంపద్యతేయః పశ్చాత్
స్యాత్ప్రవసనే హామవంత్యేతే సహైవ పితృమేధోదార కర్మణి యద్యశ
క్తః ఆత్మార్థ మగ్న్యాధేయం కుర్యాత్ దర్శపూర్ణమాసావాగ్రయ
ణంచ శేషాణి కర్మాణి న భవంతి యద్యాహితాగ్ని రశని హతో మ్రియేత
తస్య ప్రాయశ్చిత్తం యూథాఘాసం దివో అంతరిక్షం పృథివ్యా ఇతి చతుర్గృ
హీతం జుహుయాత్ దేత దేవాస్య ప్రాయశ్చిత్తం భవతీతి విజ్ఞాయతే య
ద్యాహితాగ్నిరప్సు మ్రియేత తస్య ప్రాయశ్చిత్తమవతే హేడ ఉదుత్త
మమితి ద్వే చతుర్గృహీతే జుహుయాత్ దేత దేవాస్య ప్రాయశ్చిత్తం భ
వతీతి విజ్ఞాయతే యద్యాహితాగ్నిర్విషదష్టో మ్రియేత తస్య ప్రాయ
శ్చిత్తం నమోऽస్తు సర్పేభ్య ఇతి తిసృభిశ్చతుర్గృహీతైర్జుహుయాత్ దేత
దేవాస్య ప్రాయశ్చిత్తం భవతీతి విజ్ఞాయతే యద్యాహితాగ్నిర్దం
ష్ట్రిభ్యో మ్రియేత తస్య ప్రాయశ్చిత్తం దంష్ట్రాభ్యాం మలిమ్లూనితి
ద్వే చతుర్గృహీతే జుహుయాత్ దేత దేవాస్య ప్రాయశ్చిత్తం భవతీతి వి
జ్ఞాయతే యద్యాహితాగ్నిః పశుభ్యో మ్రియేత తస్య ప్రాయశ్చిత్త
మాగావో అగ్మన్నిత్యాదిభిశ్చతుర్గృహీతైర్జుహుయాత్ దేత దేవాస్య ప్రా
యశ్చిత్తం భవతీతి విజ్ఞాయతే యద్యాహితాగ్నిర్దక్షిణాయనే కృష్ణ
పక్షే నిశాయాం మ్రియేత తస్య ప్రాయశ్చిత్తం తాసూర్య్యా చంద్రమసేతి.

షడ్భిశ్చతుర్గృహైస్త్రైర్జఙ్ఘాపాలయా చేత దేవాస్య ప్రాయశ్చిత్తం భవతీ
తి విజ్ఞాయతే. ॥౧౨॥

యద్యాహితాగ్నిః ప్రోషితః ప్రమీతో స ప్రజ్ఞాయేతయాందిశమ
భిప్రస్థితస్స్యాత్తామస్యాగ్నిభిః కల్పయందహే. యురపి వా త్రీణి షష్టిశతాని ప
లాశవృంతానాం తైః కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కుర్వంతి. పలాశవల్కైః
కుశైర్వా సంధిషు సంవేష్ట్య చత్వారింశతా శిరసి ప్రకల్పయతి దశభిర్గ్రీ
వాం వింశత్యోరస్త్రింశతోదరం పంచాశతా పంచాశతైకైకం బాహుం తా
భ్యామేవ పంచభిః పంచభిరుపకల్పయతే సప్తత్యా సప్తత్యైకైకం సా
దం తాభ్యామేవ పంచభిరంగులీరుపకల్పయత్యష్టాభిః శిశ్నం ద్వాదశభిర్వృ
షణం తైః కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కృత్వా తాం స్నాపయిత్వాఽఽచ్ఛాద్యా
లంకృత్యాంతర్వేది కృష్ణాజినం దక్షిణాగ్రీవ ముత్తరలోమాస్తీర్య తస్మిన్నేన
ముత్తానం నిపాత్య ప్రత్యోదశేనాహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్యథాగ్నీ
పర్యుపవిశంత్యయం యస్యాసౌ యస్యైత ఇమే అగ్నయ ఇతి ప్రీతామ
త్యా ఇత్యేతదాది కర్మ ప్రతిపద్యతే యద్యేతాని న విందేరన్ సవానాం ద
ర్భాణాం యాజ్ఞికానాం వా వృక్షాణాం తైః కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం
కృత్వా తామస్యాగ్నిభిర్దహేయురితి విజ్ఞాయతే యద్యేతాని న విందేరన్
భూమ్యాం పాంసూనుద్ధృత్య విధినా దాహయేయుర్యద్యస్మిన్ కృతే పున
రాగచ్ఛేత్తం ఘృతకుంభాదుద్ధృత్య జాతకర్మ ప్రభృతి ద్వాదశరాత్రం
వ్రతం చరిత్వా పూర్వజాయయా పాణిగ్రహణం విధీయతే తస్యైవ జా
యయాగ్నీనాధాయ వ్రాత్యైన పశునా యజేత గిరింగత్వా అగ్నామహా
మాసుష్టిం నిర్వపేదీప్సితైః క్రతుభిర్యజేత యజేతేతి. ॥౧౩॥

(యద్యాహితాగ్నిః ప్రోషితః। తాని సా)మమర్యాబాయాం। య
ద్యాత్మ స్మరణో వా అథ యది చాతుర్మాస్యమధ్యే అథాజసారిణాం।
అష్టగర్భిణ్యాః। వ్యాహృతి పర్యంతం। యమ్యజ్ఞం స్వయం ప్రోక్తం। ఇ
ష్టకా ప్రతిదిశం। వృష్టాయాం ప్రరిణ్యా। శ్వభూ పశునా। దక్షగన

నాదగ్న్యాగయుక్తః। అథాతవ్యుత్తరపైతృమేధికం వ్యాఖ్యాస్యావః॥ అథా
తవ్యుత్తరశ్చాభూతేయమయజ్ఞమజనానాం యద్యాత్మనిపంచ॥ అథాత
ఉత్తరంయజేతయజేతేతి.)

ఆహ మొత్తమ్ ౧మ్ ప్రశ్నం ఖండం ౧౩.

అథాతః పైతృమేధికం దహనమనాహితాగ్నే ర్మరణసంశయే
బ్రహ్మవిదాప్నోతిపరం భృగుర్వైవారుణిరితి త్యేతావనువాకౌ బ్రహ్మవి
దోదక్షిణేకర్ణే జపతీతరస్యాయుషః ప్రాణగ్ం సంతన్వితియదిపై
తిపేత్రితామాత్యాః ప్రాచీనావీతినః కేశాన్ వికీర్య పాంసూనావపంతేపే
తం దక్షిణా శిరసందర్భేషు సంవేశయంతి సర్వస్య ప్రతిశీవరీతి సర్వే
షుసంవేశనేషు దక్షిణాశిరాః, అన్వారబ్ధమృతేఔపాసనే స్రువఆహు
తింజుహోతి పరేయువాగ్ం సమితిచిత్ర్యాది షడ్భిరనువాకైశ్చహుత్వా
శుక్లసూత్రేణాంగుష్ఠౌ బధ్వానళదమాలామాబధ్య ఔదుంబరీయా
మాసంద్యాం కృష్ణాజినందక్షిణాగ్రీవ మధరలోమా స్తీర్య తస్మిన్నేన
ముత్తానంనిపాత్యపత్తోదశేనాహతేన వాససాప్రోర్ణోతీదంత్వావస్త్ర
మితి। అథాస్యైతరతపాదత్త అపైతదూహేతి తత్పుత్రోభ్రాతావా
న్యోవాప్రత్యాసన్నబంధుః పరిధాయచరూగ్ శ్రపయిత్వా ఇమాయునజ్మీ
తి వాహకాననుమంత్రయత ఆదీయమానమనుమంత్రయతే పూషాత్వేత
శ్చ్యావయత్విత్యభర్తాసన్నిత్రిచ తురీయమధ్వనోగత్వా నిధాయ దక్షిణ
తోలోష్టానవరుజ్యతేషుచరుం ప్రతిష్ఠాప్యైకవాససో దక్షిణాన్ కేశప
క్షానుద్గ్రథ్యసవ్యాని వ్యస్యదక్షిణానూరూనాఘ్నానాస్సిగ్భిరభిధూన్వం
తోధూన్వానౌ న్వారంభణేసంగాహనేసగ్ం సర్పణ ఉదకోపస్పర్శన
ఆదర్శన ఆరోహణఇతి సర్వత్ర కనిష్ఠప్రథమాస్త్రిః ప్రసవ్యంపరియం
త్యపనశ్శోశుచదఘమితి సవ్యానుద్గ్రథ్య దక్షిణాన్విస్రస్య సవ్యానూ
రూనాఘ్నానా అనభిధూన్వంతః ప్రాచీనావీతిన ఏవంత్రిః ప్రదక్షి

ణాపరియంత్యపనశ్శో శుచదఘమితి మేక్షణేనలోష్టేన చరోస్త్రిః ప్రి
యాతిపరీత్య పరీత్య ప్రియాతీత్యేక ఆదీయమానమనుమంత్రయతేపూ
షేమా ఆశా ఇతిభర్తా సన్నితిచతురీయ మధ్వనోగత్వానిధాయపూర్వ
వత్కృత్వా ఆదీయమానమనుమంత్రయతే ఆయుర్విశ్వాయురితిభర్తా స
న్నితిచతురీయమధ్వనోగత్వానిధాయపూర్వవత్కృత్వా త్రితీయేన సహ
చరుంస్థాలీంప్రక్షుణియాత్ అథాస్యకపాలానిసుసంభిన్నాని సంభినత్తి
యథైషూదకం నతిష్ఠేదాదీయమానమనుమంత్రయతే ఆయురిత్యేవమా
నినోగత్వా జఘనేనదహనదేశంనిధాయో దంచోనిషాక్రమంత్యేషా
వైదేవమనుష్యాణాగ్ం శాంతాదిక్ ఆమేవైనానసూత్రాక్రిమంతీతివి
జ్ఞాయతే ప్రత్యేత్యపలాశశాఖయాశమీశాఖయావాశ్మశానాయతనగ్ం
సమ్మృష్టస్యోపేతవీతేతి సగ్ంహితాపాఠేన దక్షిణతశ్శాఖా ముదసి
క్త్వోపడపస్పృశ్య ఉద్ధృత్యావోక్ష్యమధ్యే హిరణ్యశకలం నిధాయాజ్య
బిందూన్వాతస్మిన్ దక్షిణాగ్రైః దర్భైస్తత్సగ్ స్తీర్యతేషు దక్షిణా
గ్రైర్యాజ్ఞికైః కాష్ఠైర్దారుచితించిత్వా అగ్నింపురస్తాన్నిధాయద
క్షిణాగ్రైర్దర్భైరగ్నిందారుచితించ పరిస్తీర్య దక్షిణతోదర్భాన్సం
స్తీర్యతేషు దక్షిణాప్రాక్పైకశః పాత్రాణిప్రయునక్తిస్రువమాజ్య
స్థాలీంప్రోక్షణీమితిరజ్జురపకృత్య అంగుష్ఠబద్ధసూత్రంఛిత్వా ఆసందీమ
పవిధ్యంతిరజ్జుష్వాచైవకృష్ణాజినేచోత్తానశ్శేతే ఏకపవిత్రేణ ప్రోక్షణీం
సంస్కృత్యమృతపాత్రాణిదారుచితించప్రోక్ష్యాజ్యం దర్వీంచసంస్కృ
త్య హస్తౌసమ్మృష్టిః సువర్ణేనబ్రాహ్మణస్యసువర్ణగ్ంహస్తాదితి
దేవస్యత్వేతిచఅగ్నైనంచితా వుపరవ్యాహృతి అథాస్యప్రాణాయతనేషు
(సప్తవ్యాహృతిభిః) హిరణ్యశకలాన్ప్రత్యస్యాజ్యబిందూన్వాసువర్ణం
ఘర్మమిత్యాస్యే బ్రహ్మేంద్ర మగ్నిమితదక్షిణేశతన్నియుతఇతి స
వ్యేసువర్ణకోశమితి దక్షిణేకర్ణే ఇంద్రోరాజేత్య నువాకశేషేణ స
వ్యేపునశ్చేంద్రో రాజేత్యనువాకశేషేణ దక్షిణేఘ్రాణే తేనైవసవ్యే ఆ

స్యాక్షికర్ణేష్వథనాసికాయాం పాణిశ్చైద్ధిరణ్యాన్యథ వాజ్యబిందూంశ్చ
అథాస్యైతిలతండులాన్ ప్రక్షిప్యాథైనముపోషతిమైనమగ్నే విదహైతి
ద్వాభ్యాంజ్యోతిష్మతీ మితిచ అథైనం ప్రేతముపతిష్ఠతే సూర్యంతేచ
క్షురితిసహస్రశీర్షాఇధ్వ్యస్సంభూతఇతి ద్వాభ్యాంచ నవచస్రివ ఆ
హుతీ గృహీతస్య పథోగోప్తారఇతిప్రయాసాయ స్వాహేతిచాత్రోభ
యం ప్రహరతి మేనజుహోతి పునఃపరిషిచ్య అపరేణాగ్నింప్రాఙ్ముఖము
పవేశ్య అథైనం యామ్యేనసూక్తేన నవర్చేన పరాచాను శగ్ంసతిప్ర
కేతునేతిహారిగ్౧ హరంతమితిచజఘనేన దహనదేశముదీచీస్తిస్రః ఖ
షూః ఖాత్వా అశ్మభిస్సిక తాభిశ్చోప ప్రకీర్య అయుగ్భిరుదకుంభైరపః
పరిప్లావ్య తాసుజ్ఞాతయస్సంగాహంతే అశ్మన్వతీరేవతీ రిత్యావ్యా
యస్వమదింతమేతి చజఘనేనఖషూః పలాశశాఖే శమీశాఖేవా నిఖ్నం
త్యథైనం దర్భమయేన శుల్బేన సంబధ్యైతేంతరేణప్రసర్పంతియద్వైవదే
వస్యసవితుః పవిత్రమితి జఘన్యశాఖేవ్యుదస్యతి యారాష్ట్రాత్పన్నా
దుద్వయంతమసస్పరి తరణిర్విశ్వదర్శత ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠతే ధా
తాపునాతు సవితాపునాత్వి యుష్మేమే ఇతి కేశాన్ ప్రకీర్యపాగ్ంస్నా
నోఽప్యబహ్మదండంకృత్వా. ॥౧॥

అపరేద్యుస్త్రితీయస్యాం పంచమ్యాం సప్తమ్యాం వాస్థీని సంచి
న్వంతిక్షీరోత్సిక్తేనోదకే నౌదుంబరశాఖయా ప్రకాల్యదయన్ శరీరా
ణ్యవోక్షతియంతే అగ్నిమమంథామేతి పంచభిరత ఏవాంగారాన్దక్షిణా
న్నిర్వర్త్యాతిస్రస్స్రివఆహుతీర్జుహోత్యవసృజేతి ప్రతిమంత్రమయుగ్భి
రుదకుంభైః స్సవోక్షితమవోక్ష్యఅయుజస్త్రియ స్సంచిన్వంతి యస్యాః
పునర్విజనం నస్యాత్ సాసవ్యే హస్తేనీలలోహిత సూత్రాభ్యాంబృహతీ
ఫలమాబధ్య సవ్యేన పదాశ్మానమాస్థాయ సవ్యేనపాణినాప్రథమానస్థీ
న్యమానాస్థీన్యాదత్త ఉత్తిష్ఠాతఇతిదద్భిశ్శిరసోవా తద్వాసనికుంభేవా
నిదధాతీదంత ఏకమితిద్వితీయాగ్ం సాభ్యాంబాహుభ్యాం వాపరస్తత్ర

ఏకమితి త్రితీయాం పార్శ్వాభ్యాం శ్రోణీభ్యాం వా త్రితీయేన జ్యోతి
షేతిచతుర్భ్యాంబుగ్భ్యాం జంఘాభ్యాం వాసంవేసనఇతి పంచమీప
ద్భ్యామేవమేతాయు జకారంసుసంచితగ్ం సంచిన్వంతి భస్మాభిసమా
హ్యాసగ్ంహృత్య శరీరాకృతింకృత్వా అపూపాదీనిదత్వా శరీరాణ్యా
దాయోత్తిష్ఠ త్యుత్తిష్ఠ ప్రేహీతి శమ్యాం పలాశమూలేవా కుంభంనిద
ధాతిజఘనేన కుంభం ఖిష్వాదీ సమానమాస్నానాస్మదాస్నాతీ
త్యేకే. ॥౬॥

నవమ్యాంవ్యష్టాయాం యజ్ఞోపవీత్యం తరాగ్రామంశ్మశా
నంచ శాంతిహోమం కరిష్యఇతి సంకల్ప్య అగ్నిముపసమాధాయ సం
పరిస్తీర్యత ద్వేతస మాలినోజ్ఞాతీనా రోపయత్వా రోహతేతి అర్ధైనా
నానుపూర్వ్యాక్ కల్పయతియథాహానీతి ప్రతిలోమకృతయా వారుణ్యా
స్రుచా ద్వేచతుర్గ్సహీతేజుహోతి నహితే అగ్నేతనువాఇతి దశచస్రువ
ఆహుతీరపనశ్శోచదఘమితి హుత్వా పాత్ర్యాగ్ం సంపా
తానవయత్యత్రోభయం ప్రహరతి యేనజుహోతి పునఃపరిషిచ్య అపరే
ణాగ్నిం లోహితోనడ్వాక్ప్రాఙ్ముఖోవస్థితో భవతితంజ్ఞాతయోన్వార
భంతేఽనడ్వాహమన్వారభామహాఇతి ప్రాంచోగచ్ఛంతిమేజీవాఇతజఘ
న్యోవేతసశాఖయా వకాభిశ్చపదాని సంలోపయన్నితిమృత్యోః పదమి
త్యగ్నిభ్యోధ్వర్యుర్దక్షిణతోశ్మానం పరిధిం పరిదధామీతిస్త్రీణామంజలీ
షుసంపాతానవయతీమానారీ రితిత్రైర్మఖాని విమృజంతె యదాంజ
నంత్రైకకుదమితి త్రైకకుదేనాజ్య యదిత్రైకకుదన్నాధి గచ్ఛేద్యే
నకేనచిదంజనేనాంజీరన్ పృథివ్యామోషధిస్తంబం ప్రతిష్ఠాపయతియ
థాత్వముద్భినత్తోస్యేవషధఇతి ప్రత్యేత్యగ్రహానుత్తరపూర్వదేశేఽగార
స్యానందహోమం కరిష్యఇతి సంకల్ప్య అగ్నిముపసమాధాయసంప
రిస్తీర్య అనులోమకృతయా వారుణ్యా స్రుచా ద్వేచతుర్గృహీతేజుహో
త్యానందాయ నవైతత్రఇత్యతోభయంప్రహరతియేనజుహోతిపునఃపరి

షిచ్య అజమేతదహః పచంతియవౌదనంచ అజోసీత్యజస్యపాణిమ్ షతి యవోసీతి యవౌదనం పుణ్యాహం కుర్యాత్. ౩॥

ఆజ్యార్ఘ్యగ్రహణంభుక్తి స్థానశోధనమేవచ। ఆవాహనంవిప్రపాదక్షాళనంవరణంతథా॥ అర్ఘ్యదానాలంకరణె దక్షిణాదానమేవచ। అర్ఘ్యదానం పునస్తత్ర పరిధ్యాదితతో భవేత్ ॥ పైతృయపిండదత్తేర్ఘ్యయోగః పిండస్త్రిధాకృతః। గోపాథేయప్రదానేన పిండయోగో యథాయథం॥ పితాపితామహశ్చైవ తథైవప్రపితామహః। మమతృప్తిం ప్రయాంత్వద్య విప్రదేహేషుసంస్థితాః ॥ ప్రణీతిరర్ఘ్యంభూశుద్ధివిధిధృతసమిత్పదా। క్షాళనం వరణంచేధ్మం ముఖమావాహనంతథా ॥ అర్ఘ్యదానమలంకారః పితృమేధేయమాహుతిః ।. ప్రోక్షణీహవిర్ఘ్యాజ్యశుద్ధిమావాహనంతథా । క్షాళనంవరణంవస్త్రమర్ఘ్యదానంయమాహుతిః.

శ్రీమైనమః.

అపరప్రయోగానుబంధిన.

స్త్రీశత్యాఖ్యప్రమాణశ్లోకాః.

జీవితం విష్ణుభక్తస్య వరంపంచదినాన్యపి। నతుకల్పసహస్రాణి భక్తిహీనస్య కేశవె ॥ తెశవాకపరికీర్తంతెయేషాంహృదిన కేశవః ! కేశవార్పితచిత్తాయె నశవానపునర్భవాః ॥ యత్తుబ్రహ్మవిదాత్యక్తమపితన్మంగళంవపుః। దృష్ట్వాస్పృష్ట్వావిముచ్యేత బ్రహ్మహా బ్రహ్మహత్యయా॥ యేవహంతిమహాత్మానం దృష్ట్వాస్పృష్ట్వాద్విజాతయః । హయమేధఫలంతేషామస్తీత్యేవవిదుర్బుధాః ॥ పైతృకృత్యేషు పత్రేషు ప్రాచీనావీతమిష్యతె। దక్షిణాగ్రాశ్చదర్భాస్స్యుస్సచవైదక్షిణాముఖః. ౫॥

ప్రాచీనావీతినాకార్యం ప్రేతకర్మచపైతృకం । నివీతినోవహేయుస్తే జ్ఞాతయోన్యేచవాహకాః ॥ ఆవాహనేఘ్యార్ఘ్యసంకల్పే పిండదానేతిలోదకే । అక్షతాసనయోఃపాద్యేగోత్రంనామచకీర్తయేత్ ॥ తర్పణంపిండదానంచ బలిదానంపితౄనను ప్రతి ! దీయమానంచతత్సర్వంకుర్యాద్దైవపితృతీర్థతః ॥ శుచింరక్షంతి దేవాశ్చ రక్షంతిపితరశ్శుచిం । శుచేర్బిభ్యతిరక్షాంసి యేచాన్యేదుష్టచారిణః ॥ ఊర్ధ్వపుండ్రధరోమర్త్యో మ్రియతే యత్రకుత్రచిత్ । శ్వపాకోపి విమానస్థో మమలోకేమహీయతే. ॥౧౦॥

సర్పందృష్ట్వాయథాలోకే దదుర్భరాభయవిహ్వలాః । ఊర్ధ్వపుండ్రాంకితంతద్వత్సంత్రసంతేయమకింకరాః ॥ విష్ణుపాదోదకంయస్మాదుషిత్వాసిక్తవాన్మనసే । ప్రాప్తితోస్మిత్వయా తస్మాత్తద్విష్ణోః పరమంపదం ॥ మహాపాతకయుక్తోవా యుక్తోవాసర్వపాతకైః । పరంపదంప్రయాత్యేవమహద్భిరవలోకితః ॥ విద్యాప్రవసతోమిత్రంభార్యామిత్రంగృహేసతః । ఆతురస్యభిషఙ్మిత్రం దానంమిత్రం మరిష్యతః ॥ యథాకథంచిద్గోవిందె కీర్తితేవాశ్రుతేపివా । పాపినోపివిశుద్ధాస్స్యుశ్శుద్ధామోక్షమవాప్నుయుః. ॥౧౫॥

పుత్రః సపత్నీపుత్రః పుత్రికాపుత్రః దత్తః పౌత్రః ప్రపౌత్రః ధనహారీదౌహిత్రః దౌహిత్రః పత్నీ పతిః దుహితా భ్రాతా తత్పుత్రః అసోదరభ్రాతా తత్పుత్రః పితా మాతా స్నుషా భ్రాతృ దౌహిత్రీ పౌత్రస్యపత్నీ తత్పుత్రీ దత్తస్యపత్నీ భగినీ భాగినేయః సపిండః సోదకః మాతృసపిండః సగోత్రః। శిష్యః ఋత్విక్ గురురాచార్యః సహాధ్యాయీజామాతాసఖారాజేతి పూర్వపూర్వాభావేపరః పరః కర్తా ॥ నహ్యస్మిన్విద్యతేకర్మ కించిదామౌంజిబంధనాత్। నాభివ్యాహారయేద్బ్రహ్మ స్వధానియమనాదృతే ॥ పుత్రస్త్వనుపనీతోపి పితౄస్సంసారమర్హతి । అన్యోన్యవ్యభిచారవేస్మిం

త్వాంస్త్రేనకర్మాణికారయేత్ ॥ అసంస్కృతేనపత్న్యాచ అగ్నిదానంస
మంత్రికం। కర్తవ్యమితరత్సర్వం కారయేదన్యమేవతు ॥ అనుపేతోపికు
ర్వీతమంత్రవత్పైతృమేధికం । యద్యసౌకృతచౌళస్స్యాద్యదిస్యాచ్చత్రివ
ర్షకః ॥ సప్తతేసప్తవ్యాహృతీభిఃపూర్వందేవేత్యృచాతతః। మాత్వా
వృక్షావితిద్వాభ్యామగ్నిభ్యావర్తినీస్తతః. ॥౨౮॥

చతుర్గృహీతేనాజ్యేనహుత్వాషోడశచాహుతీః। మ్రియమాణ
స్యచేద్భార్యా సూతికర్తుమతీతవా ॥ దుర్గాంమనస్వతీంహుత్వాతత
స్తంతుమతీమృచం। ఉద్బుధ్యస్వేత్యస్త్రీంశద్వ్యాహృత్యాచ సమస్త
యా ॥ అనాజ్ఞాతంవ్యాహృతీభిః ప్రీకృతంతుసమాచరేత్ । యతివ్రత్యోః
కపాలాగ్నిస్తుపాగ్నిర్బాలకన్యయోః । విధురంవిధవాంచైవదహేదు
త్తపనాగ్నినా॥ దివావాయదివారాత్రౌశవస్తిష్ఠతికర్హిచిత్ । తత్ప
ర్యుషితమిత్యాహుర్దహనేతస్యకాగతిః. ॥౨౯॥

దగ్ధేష్వగ్నిసమారోప్య పునర్దర్భేషుసంస్థితః। పునర్మృత్యుం
తరాయాధోపహిన్నస్తుపనాహ్వయేత్॥ బ్రాహ్మణేభ్యోవిధింలబ్ధ్వాకృ
చ్ఛ్రిత్రయమథాచరేత్ । పంచగవ్యంతుసంసృజ్యపావమాన్యాభిషిచ్యచ।
జలేనస్నాపయిత్వాచతచ్ఛవంమంత్రవద్దహేత్ ॥ నిశికృష్ణేచ పక్షేచ
మరణేదక్షిణాయనే । తాసూక్త్యేతిషడ్భిశ్చైవహుత్వాస్యాత్సంస్కృ
యాత్తతః॥ జలేమృతస్యజుహుయాదిమంమేవరుచేత్యృచా । సర్పేణచే
న్నమోస్తుత్రిభిర్హుత్వాతుసంస్క్రియా ॥ సర్పప్రతిమాంగాంచాపి
దత్వాసంస్కృతిమాచరేత్ । పశుభిర్మారితోయస్తు ఆగావో అగ్మన్న
తేత్యృచా. ॥౩౦॥

అశన్యభిహతోయస్స్యాన్మాధాగనందివఇత్యృచా । దంష్ట్రిభ్యో
మరణంస్యాచ్చేద్దంష్ట్రాభ్యా నేజనేత్యృచా ॥ మంటపేగోపురేకట్వా
ప్రాసాదేహర్మ్యభిత్తిషు । అకామతోమృతానాంతుచాపమేదైందవ
ద్వయం ॥ ప్రాజాపత్యంచరేత్కృచ్ఛ్రంపరాకేణవిశుధ్యతి ! గోభిర్హ

తోజలోద్భూతైర్బ్రాహ్మణైర్యస్తుహారితః ॥ తంస్పృశంతితుయేవిప్రా యేధారశ్చాగ్నిదాయకాః । తప్తకృచ్ఛ్రేణశుధ్యంతి పరాశరవచోయథా ॥ బ్రాహ్మణేనవధేప్రాప్తే చండాలస్యకరేణవా । ఆత్మనాశస్త్రఘాతైర్వాశూద్రవద్దాహయేద్ద్విజం. ॥౩౯॥

ప్రాజాపత్యాదికృచ్ఛ్రంచతప్తకృచ్ఛ్రత్రయంతథా । చాంద్రాయణంతతఃకుర్యాన్నారాయణబలింతథా ॥ కృత్వైవతద్వత్సరస్యాంతేవిదధ్యాదౌర్ధ్వదైహికం । షణ్మాసాద్ద్విగుణం కార్యంత్రిమాసాత్త్రిగుణంభవేత్ ॥ చతుర్గుణంత్రిపక్షేస్యాత్సద్యః పంచగుణంభవేత్ । యదేతత్తులసీకాష్ఠం మధ్యేవాపిచితౌకృతం ॥ దాహకాలేభవేన్ముక్తిః పాపకోటికృతస్తథా । పుష్పైస్తుగంధమాల్యాద్యైః మాధవాంఘ్రిసమర్పితైః ॥ యదిప్రేతమలంకుర్యాత్సయాతి పరమాంగతిం । త్రివర్షాదుదకంపిండం శ్రాద్ధాన్తంపంచమాత్పరం. ॥౪౦॥

అష్టమాత్సకలంగ్రాహ్యంసపిండీకరణంవినా । సప్తమాద్వత్సరాదూర్ధ్వంగృహస్థానాంద్విజన్మనాం ॥ సపిండీకరణంకార్యం నప్రాగితియమోదితం । త్రివర్షాత్ప్రాగ్వివాహేఽపి మరణంయాతికన్యకా ॥ నిఖనేద్వాక్షిపేద్వాపి పునస్సంస్కారమర్హతి । షణ్మాసాదూర్ధ్వమాసూతేర్మ్రియతేయదిగర్భిణీ ॥ చితేఃపశ్చాన్నిధాయైనాం సవ్యోదరమథోల్లిఖేత్ । హిరణ్యగర్భమంత్రేణ సముల్లిఖ్యతముద్ధరేత్ ॥ మృతశ్చేదుద్ధృతోగర్భో ఘృతాక్తం నిఖనేద్భువి । జీవశ్చేజ్జీవతుమమపుత్రఇత్యభిమంత్రయేత్. ॥౪౧॥

అంతర్ధాయహిరణ్యాంతమభిషిచ్యాజ్యలైశ్శిశుం । గ్రామంగత్వా శిశోర్దద్యాద్యస్తైస్తనఇతిస్తనం ॥ సుప్రక్షితంకుమారంతం కృత్వాగత్వాశవాంతికం । శతాయునామేత్య(త్యా)జ్యానేనుదరేజుహుయాత్తతః ॥ ప్రయాసామేతిమంత్రేణ ప్రాణాయామ్యానువాకతః । పూష్ణేస్వాహేతిహుత్వాచ సంధామోపరిసంవ్రణం ॥ చితిమారోప్యతాంప్రేతాంత్వే

సంపూర్వవదాచరేత్ । ఉదక్యామరణే ప్రాప్తే సూతికామరణేతథా ॥ అస్పృశ్యవచనాత్పూర్వంలౌకికైరభిషేచయేత్ । ఉద్ధృతైరంబుభిశ్శుద్ధైః స్నాపయిత్వా పునఃపునః. ॥౫౮॥

సప్తభిః పావమానీభిర్యదంతియచ్చదూరగా । యజుస్సామపవిత్రాభ్యాంగోమూత్రేణోదకేనచ ॥ స్నాప్యపవిత్రైరబ్లింగైర్హిరణ్యవర్ణాదిమంత్రకైః । స్నాపయిత్వాచదర్భైశ్చశవధర్మేణ దాహయేత్ ॥ ఉదక్యాంవాప్రసూతాంవాయద్వాశౌచేమృతాందహేత్ । కృచ్ఛ్రమేకం ప్రకుర్వీతతచ్ఛుద్ధిర్విధీయతే ॥ కుర్వీతసర్వకర్మాణి బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా । బ్రాహ్మణైరభ్యనుజ్ఞానాద్దోషానశ్యంత్యసంశయః ॥ బ్రాహ్మణానాంవినావాక్యైఃకృతాస్స్యుర్నిష్ఫలాఃక్రియాః । కర్తవ్యాబ్రాహ్మణానుజ్ఞా కర్మణాంపరిపూర్తయే. ॥౫౯॥

కదాచిత్ప్రవచంభేద్యంతోమరేణశరేణవా । అపివజ్రశతాఘాతైరభేద్యాబ్రాహ్మణాశిషః ॥ స్వశేషభూతేనమయాస్వీయైస్సర్వపరిచ్ఛదైః । విధాతుంప్రీతమాత్మానం దేవఃప్రక్రమతేస్వయం ॥ ప్రాణాయామేనమస్కారే స్నానేచైవప్రదక్షిణే । ప్రేతకృత్యేచపిత్ర్యేచ ఉపవీతంవిధీయతే ॥ స్నాత్వాస్వశక్త్యాద్రవిణం దత్వాసభ్యాన్ప్రదక్షిణం । కృత్వైతైస్సమనుజ్ఞాతః కర్మసంకల్పయేత్తతః ॥ స్వసూత్రేవిద్యమానేపి పరసూత్రేణకారయేత్ । బోధాయనమతంకృత్వా స్వసూత్రఫలభాగ్భవేత్. ॥౬౦॥

యస్మిన్సూత్రేవివాహస్స్యాత్తేనప్రేతస్యచక్రియాః । పిండసంసర్జనాదర్వాక్సపిండీతుస్వసూత్రతః ॥ అల్పాత్మీయస్యసూత్రస్యశ్రాద్ధాంతం పరసూత్రతః । కుర్యాత్సపిండీకరణం స్వసూత్రేణైవనాన్యతః ॥ నిర్హారేశవదృష్ట్యాతుగ్రామోనశ్యతివీక్షితః । గచ్ఛేద్వృద్ధంపురస్కృత్య స్మశానందక్షిణాముఖః ॥ ప్రేతస్యపార్శ్వయోరగ్రేన గచ్ఛేయుఃకదాచన । తస్మాదగ్రేహిగంతౄణామాయుఃక్షీణంపదేపదే ॥

యస్యానయతిశూద్రోఽగ్నిం తృణకాష్ఠహవీంషిచ। ప్రేతత్వంహిసదాత
స్యసదాఽధర్మేణలిప్యతే. ॥౭౯॥

గ్రామస్మశానయోర్మధ్యే పతితేతుశవానలే। పునఃకర్మప్రకుర్వీ
తప్రేతాహుతిపురస్సరం॥ ప్రేతముద్దిశ్యయోగచ్ఛేత్ ఘృతప్రాశసమా
చరేత్। వర్జయేత్తదహోరాత్రం జపహోమార్చనాదికం॥ అనా
థమనుప్రేతంచ ప్రేతంకన్యామనువ్రజేత్॥ అనూచానంక్రతుశ్రేష్ఠంనప్రా
శ్నీయాత్ ఘృతంద్విజః॥ శవానుగమనేష్వారె పునస్స్నానంవిధీయతే।
ఆర్ద్రవస్త్రంపరిత్యజ్యశుష్కవస్త్రేణమజ్జనం॥ అభిమంత్ర్యతుగాయ
త్ర్యాదశకృత్వోత్తరావధి। అర్ఘాంజలిరపఃపీత్వా సర్వపాపైఃప్ర
ముచ్యతే. ॥౮౦॥

యఃప్రమీతమలంకుర్యాద్వహేద్వాప్యదహేద్ద్విజః।సశుద్ధ్య
త్యేకకాలేనకాలశేషంబహిర్వసేత్॥ గ్రామేవసేద్దినాచ్ఛుద్ధిస్త్ర్యహాత్
ప్రేతగృహేవసేత్। నిర్హృత్యయోమృతాన్నంచ భుంక్తేసతుదశాహ
తః॥ దృష్టార్థేప్రేతనిర్హారేజ్ఞాతిభ్యోద్విగుణంభవేత్। కృచ్ఛ్రపా
దోఽసపిండస్య ప్రేతనిర్హరణేకృతే॥ విహితంతుసపిండానాంప్రేతని
ర్హరణాదికం। తేషాంకరోతియఃకశ్చిత్తస్యాధిక్యంనవిద్యతే॥ యతీం
ద్రనాథనిర్హారేసద్యశ్శుద్ధిర్మహాఫలం। స్నానాగ్నిస్పర్శనాజ్యాశపు
నస్స్నానానుసంయమైః. ॥౮౫॥

ద్విజాతయోవిశుధ్యంతి సజాతీయశవానుగాః। త్ర్యహంశూద్రానుగేవి
ప్రేద్వ్యహాద్విడ్భూపయోస్స్మృతం॥ అస్నాత్వాచేద్వ్రజేద్గ్రామం
స్మశానాద్బుద్ధిపూర్వకం। త్రిరాత్రేణైవశుద్ధిస్స్యాదమత్యాహ్నావిశు
ధ్యతి॥ అస్పృశ్యస్పర్శనేచైవ త్రయోదశనిమజ్జ్యచ। ఆచమ్యప్రయతఃప
శ్చాత్ స్నానంవిధివదాచరేత్॥ అథానుమరణేపత్నీ స్నాత్వాభర్త్రా
స్సహైవతు। పత్రస్తురీయమాసాద్యసిగ్వాతైరుపవీజ్యచ। నమస్కృత్య
చితారూఢం భర్తారంవిప్రసన్నిధిం। ప్రదక్షిణం పరీత్యాథ భర్తుర్దక్షి
క్షిణమావిశేత్. ॥౮౮॥

ఇయంనారీతిమంత్రేణశాయయేన్మృతరంసుతః । ఊహేనవాద
హేమాఘర్వమాస్నాచాత్పతినాసమం ॥ ఉభయోస్సహసంకల్పఃకుండ
మేకంపృథక్చితా । వాసస్తిలోదకంపిండం నగ్నప్రచ్ఛాదనంనవం ॥ షోడ
శంచవృషోత్సర్గం సోదకుంభం పృథక్ పృథక్ । సహచర్మాధికోహశ్చ
శాంతిహోమం సమాచరేత్ ॥ దంపత్యోస్సహసంస్కారే మృతావను
మృతావపి । ఉదకాదిసపిండాంతం ప్రేతకార్యాణియాన్యపి ॥ కుర్యాత్స
మానతంత్రాణి సాంవత్సరికమేవచ । ప్రదక్షిణముపస్థానంచరుకార్యం
చితిస్తథా.

॥౭౯॥

సంచయస్తర్పణంగర్తస్సపిండీకరణంసహ । నిమిత్తహోమవర
ణశ్రాద్ధమేకోత్తరంపృథక్ ॥ వైశ్వదేవశ్చపాకశ్చ హోమాన్నాద్యైస్స
హేష్యతే । దంపత్యోస్సహమృత్యౌతుసహదాహాదికాః క్రియాః ॥ ప్రా
గ్దాహాదన్యనాశేచతదూర్ధ్వంతుపృథక్క్రియా । పితర్యుపరతేపుత్రో
మాతుశ్శ్రాద్ధం నివర్తయేత్ ॥ మాతర్యపిచవృత్తాయాం పితుశ్శ్రాద్ధం
నివర్తయేత్ । శ్లేష్మాశ్రుబాంధవైర్ముక్తం ప్రేతోభుంక్తేయతోవశః ॥ అ
తోనరోదితవ్యంహిక్రియాః కార్యాస్స్వశక్తితః । ఇతిసంశ్రుత్యగచ్ఛే
యుర్గృహంబాలపురస్సరాః.

॥౮౦॥

నగ్నప్రచ్ఛాదనంకృత్వా సప్రదీపంవిశేద్గృహం ॥ వాసస్తండుల
మప్పాత్రంకాంస్యముద్దీపనంఘృతం ॥ దహనానంతరంకుర్యాన్నగ్న
ప్రచ్ఛదనంతథా । విదశ్యనింబపత్రాణి నియతాద్వారివేశ్మనః ॥ ఆ
చమ్యాగ్న్యాదిసలిలంగోమయంగౌరసర్షపాన్ । ప్రవిశేయుస్సమా
లభ్యాక్రమ్యత్వశ్మనిపదంశనైః ॥ ద్వారస్యదక్షిణేపార్శ్వేబహిఃకుర్యాద్య
థావటం । ఏకమశ్మానమాదధ్యాదిష్టకాంవాగ్రజన్మనాం ॥ కుక్కు
టాండప్రమాణస్తుపిండఇత్యభిధీయతే । అంగుష్ఠపర్వమాత్రంస్యాదవ
దానమితిస్థితిః.

॥౮౧॥

ప్రథమేచతృతీయేచ పంచమేసప్తమేతథా । నవమ్యేకాదశేష్వై

విషణ్ణవశాద్ధృఢస్స్మృతే ॥ నశావకర్మణ్యారబ్ధే సంస్కారేచోదకే తథా । జ్యేష్ఠోథత్వంతరాగచ్ఛేత్తస్యశేషంసమాపయేత్ ॥ వాయసైస్సేవితేపిండేశునానూద్రేణదూషితే । పునఃకర్మప్రకుర్వీత ఆవృత్తిం చవిసర్జయే ॥ పిండంకాకాదిపక్షిభ్యో జంతురన్యస్స్పృశేద్యది । కృచ్ఛ్రత్రయంచరిత్వాథ పునఃపిండంచనిర్వపేత్ ॥ శిలావినాశేతుపృథక్కృతాన్యామాయాతుమంత్రేణ నిధాయకుండే । యమాయసోమంసునుతేతిమంత్రాదాజ్యాహుతిర్వైకికఏవవహ్నౌ. ॥౧౦౮॥

శిలాంతరేస్థాపితేతునష్టాదృష్టా శిలాయది । యమేఇవేతిమంత్రేణతాంవిన్యస్యాథతర్పయేత్ ॥ చతుర్థేపంచమేచైవనవమ్యేకాదశేతథా । అస్థిసంచయనంకార్యం వర్ణానామానుపూర్వశః ॥ చతుర్థేహనివిప్రాణామస్థిసంచయనంస్మృతం । అస్థ్నాంప్రతికృతేదాహే హసద్యస్సంచయఇష్యతే ॥ యదాపలాశవల్కైర్వా కృత్వాప్రతికృతిందహేత్ । భస్మాస్థివత్సంవినయాత్సద్యో మంత్రాంజపేత్తువా ॥ శ్వసూకరసృగాలాద్యైర్గ్రామసూకరకుక్కుటైః । శవాస్థిభస్మదేహానాం స్పర్శనంచేత్ప్రమాదతః. ॥౧౦౯॥

గవ్యైఃప్రక్షాళ్యకృచ్ఛ్రాణాం త్రితయంచసమాచరేత్ । క్షీరమిశ్రోదకైశ్శ్రోత్రియశమీమయ్యాథశాఖయా ॥ అంగుష్ఠోపకనిష్ఠాభ్యాను వష్టభ్యయథావిధి । అస్థీన్యాదాయకుంభే వాన్యస్యాగర్తేవినిక్షిపేత్ ॥ క్షీరితస్యాస్థీనిసంచిత్య కుంభేతానినిధాయవై । ఘృతేనగంధతోయైశ్చసిక్త్వాకుంభంనిధాపయేత్ ॥ మృత్పాత్రేసంపుటేకృత్వా వస్త్రేణపరివేష్ట్యవా । దేశేవాకుశదర్భాఢ్యే నిఖనేద్దక్షిణాముఖః ॥ కేశంవాస్థినఖందత్తం భస్మవాపినరేశ్వర । గంగాయాస్స్పర్శమాత్రేణతం నయత్యచ్యుతంపదం. ॥౧౧౦॥

అస్థిసంచయనంకార్యం ప్రమాదేనహృతంయది । అస్థిప్రతికృతీకృత్యతద్దేశాన్మృదమాహరేత్ ॥ అస్థివత్సంచయేద్విద్వాన్ లోష్టంవా

భస్మవాతతః । ప్రమాణమస్థివత్కృత్వా తన్మంత్రంతుజపేద్బుధః॥ ఔపాసనాగ్నౌచ వివాహవహ్నౌ శవానలేసూతకపావకేచ । శాంతేపహత్యాపహతేతిశన్నౌ దేవీరిత్యస్థిరపోత్థ్యభస్మ ॥ తస్మిన్ సమారోప్యసమిద్ధ్వాయంత ఆజుహ్వానోద్బుధ్యబుచాద్వయేన। లౌక్యానలేతాంసమిధంప్రహృత్యపరిస్తరాజ్యోత్పవనానికృత్వా ॥ అయాశ్చపంచహుతాచబ్రాహ్మణఏకహుతాదశ । మనస్వతీచమిందాచమహావ్యాహృతయస్తథా. ॥౧౧౯॥

అనంతరమనాజ్ఞాతంప్రకృతంతుసమాచరేత్ । హుత్వాజ్యేనాహుతీరేతాః పరిషిచ్యతతఃక్రియా ॥ ప్రథమేహనియత్పిండంతేనమూర్ధాభిజాయతే । చక్షుశ్శ్రోత్రేనాసికేచద్వితీయేహనిజాయతే॥ భుజౌవక్షస్తథాగ్రీవాతృతీయేహనిజాయతే । నాభిస్థానంగుదంలింగంచతుర్థేహనిజాయతే । సప్తమేతుసిరాస్సర్వాజాయంతేనాత్రసంశయః॥ అష్టమేతుకృతేపిండేసర్వరోమాణ్యనంతరం । నవమేవీర్యసంపత్తిర్దశమేతృప్తిరిష్యతే. ॥౧౨౦॥

దశమేనతుపిండేనతృప్తిఃప్రేతస్యజాయతే । ఆశౌచాంతేతతస్సమ్యక్పిండదానంసమాప్యతే ॥ తత్రశ్రాద్ధంప్రదాతవ్యం సర్వవర్ణేష్వయంవిధిః । మృతాహేకేశవపనందశాహేశేషవాపనం ॥ అశోభనమనాయుష్యంమృతాహేశేషవాపనం । మాతుర్దీక్షాంతకేచైవ పితామరణమాప్నుయాత్ ॥ వపనాదిక్రియాఃకుర్యాద్వపనంనైవకారయేత్ । పితుర్దీక్షాంతకేనూనోమాతాయదివిపద్యతే ॥ వపనంతుప్రకుర్వీతమాతుఃకుర్యాత్క్రియాదికం । పిత్రోర్మృతాబ్దేగర్భాబ్దేసదాపర్వణిపర్వణి. ॥౧౨౧॥

అహితాగ్నిర్వపేత్కేశాన్నవపేదితరస్త్వయోః । షణ్మాసాన్వర్జయేత్క్షౌరంతైలతాంబూలయోషితః ॥ జ్యేష్ఠాదీనాంమృతిప్రాప్తౌమాతాపిత్రోస్తువత్సరం । మాతాపిత్రోర్మృతౌసూనుర్వార్షికం

వత్సరాద్యది॥ మైథునంతుసమాసాద్య ప్రాజాపత్యవ్రతంచరేత్। య
దిశుల్కాస్తసంయోగః కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణంచరేత్ ॥ ఆహితో యది
గర్భస్స్యాద్బ్రహ్మహత్యావ్రతంచరేత్। భార్యేయస్యతు గర్భిణ్యా
వేకభార్యాప్రసూతికా ॥ వపనంనైవకుర్వీత జాతకర్మాదికారయేత్।
అన్తర్వతాపికర్తవ్యం పిత్రోర్మరణఏవతు ॥ ౧౩౦ ॥ నాన్యేషాంవ
పనంకుర్యాద్భ్రూణహత్యాసమంభవేత్। మాతామహపితృవ్యాణాం
మాతులాగ్రజయోస్తథా॥ శ్వశురాచార్యయోరేషాం పత్నీనాంచ
పితృష్వసుః॥ మాతృష్వసుర్భగిన్యాశ్చ గర్భవానపి వాపయేత్ ॥
భార్యాపుత్రకనిష్ఠానాం శిష్యాణాంచయవీయసామ్। సంస్కర్తుర్వప
నంనైవ కుర్యాత్తచ్ఛేత్కులక్షయః ॥ జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యాణాం
మాతులాచార్యయోస్తథా। శ్వశురస్యసపిణ్డానాం జ్యేష్ఠానామల్ప
వార్షికాః ॥ స్త్రియోయదిమృతాస్తాసాం క్షురకర్మవిధీయతే। ద్వి
చన్ద్రిదర్శనేదోషో మాతాపిత్రోర్నవిద్యతే ॥ ॥ ౧౩౫ ॥

మధ్యేపిణ్డసమాప్తిశ్చేత్కులక్షయకరీభవేత్। త్రయోదశీక
లామాత్రతిథౌ యస్యమృతిర్భవేత్ ॥ నాతిక్రమ్యసినీవాలీం కుర్యా
త్పిండోదకక్రియాః। చతుర్దశీకలామాత్రతిథౌయస్యమృతిర్భవేత్ ॥
అతిక్రమ్యసినీవాలీం కుర్యాత్పిండోదకక్రియాః॥ దశాహ (ఆశౌచ) మ
ధ్యేవిధుసంక్షయశ్చేద్దద్యుర్దశాహం తిలవారిపిణ్డాన్। పుత్రసుతో ద
త్తను ఔరసశ్చశేషాన్సుతాస్తత్రసమాపయేయుః॥ అష్టమాంశేచ
తుర్దశ్యాః క్షీణోభవతిచన్ద్రమాః। అమావాస్యాష్టమాంశేతుపునః
క్షీణోభవేదణుః॥ ॥ ౧౩౯ ॥

శృణోత్యనిర్దశః పుత్రః పిత్రోస్తుమరణంయది। మృతాహాత్ప్రే
తకార్యంస్యాత్తస్యశుద్ధిర్దశాహతః॥ పిత్రోర్మృతౌ చేద్దూరస్థశ్శ్రుత్వా
పితృవిపర్యయమ్। పుత్రశ్శుద్ధ్యేద్దశాహేన సంచయాత్త్ర్యాహతుశేషతః॥
ఆద్యంశ్రాద్ధమశుద్ధోపి కుర్యాదేకాదశేహని। కర్తుస్తాత్కాలికీ శు

ద్ధిరశుద్ధః పునరేవసః ॥ దశరాత్రేవ్యతీతేతు పిత్రోశ్చేదౌర్ధ్వదేహికం! పుత్రః కుర్యాత్తదాఽఽశౌచం దశరాత్రమితిస్మృతమ్ ॥ ముఖ్యకర్త్రాగమేయస్తు ప్రవృత్తోఽపి క్రియాంత్యజేత్। తతస్తు కర్మకుర్వీత సంస్కార్తావిసృజేత్తతః ॥ పునస్తిలోదకంపిణ్డం నగ్నప్రచ్ఛాదనంతథా। నవశ్రాద్ధప్రదానాది సర్వంకర్మసమాచరేత్ ॥ ॥ ౧౪౫ ॥

అసపిండోయదిదహేత్ త్ర్యహాత్రేతక్రియాంభవేత్। ప్రథమేహ్ని త్రిపిణ్డంస్యాద్ద్వితీయేచతురస్తథా ॥ త్రీంస్తుదద్యాత్తృతీయేహ్ని వస్త్రాదిక్షాళనంతతః। ఏకోద్దిష్టంచకర్తవ్యం శ్రాద్ధకర్మతతఃపరమ్ ॥ అతీతేబ్దేతుసంస్కారే ఏకాహాత్పిణ్డమర్పయేత్। శ్రాద్ధందద్యాద్ద్వితీయేహ్ని తృతీయేఽహ్నిసపిణ్డనమ్ ॥ నాస్థిసంచయనంకుర్యాన్నచచర్మాధిరోహణమ్। పుత్రాదినాతు కర్తవ్యం పునస్సంస్కారకర్మణి ॥ ॥ ౧౫౬ ॥

చిత్రాశ్రవిష్ఠాహస్తాశ్చస్వాతిశ్రవణమశ్వయుక్। మఖామైత్రంచ తిష్యంచవారుణంసోమదైవతమ్ ॥ ఏకాదశైతేకథితాఃప్రశస్తాఃప్రేతకర్మణి। ప్రేతాధిపతిదైవత్వాద్భరణీకైశ్చిదిష్యతే ॥ జేష్ఠాచమఙ్గళాభావాత్సంకటేషుతయోఃక్రియా। నన్దాయాంభార్గవదినే చతుర్దశ్యాంత్రిజన్మసు ॥ కుర్వతఃప్రేతకార్యాణి కులక్షయకరాణితు। శ్రీయంయశోవిపత్సౌఖ్యారోగనాశంచసమ్పదం ॥ అర్కవారాదివారాణాం పాపానాస్థాపనేఫలమ్। భద్రేభూమిప్రదానంస్యాత్త్రిపదత్వేహిరణ్యకం ॥ అంగారకే త్వనడ్వాహం గురౌవస్త్రంతు దక్షిణా। శుక్రేరజతదానంస్యాత్తత్తద్దివ్యప్రదస్సుఖీ ॥ వారేవారాధిదైవత్యంద్రవ్యందత్వానదోషభాక్। ప్రాప్తకాలమతిక్రమ్యకుర్యాద్వ్యదిబలిక్రియాం ॥ తత్రైవవారనక్షత్రతిథిరాశ్యంశకాదయః ॥ ॥ ౧౫౭ ॥

పితామహం మాతులంచతత్పత్నీశ్వైవాఽనపత్యకే। ప్రతీసంస్కురుతేయస్తు వ్రతలోపోనతస్యహి ॥ దీక్షితోప్యేకపుత్రశ్చ మాతాపిత్రోర్మృతిర్యది ॥ సంస్కృత్యశాలామాగమ్య యజ్ఞశేషంస

మాపయేత్ ॥ జ్యేష్ఠస్యతుక్రతోర్మధ్యేమాతాపిత్రోర్మృతిర్యది ।
దీక్షారూపంనిధాయాత్ర సంస్కుర్యాత్పితరావిహ ॥ ॥ ౧౬౦ ॥

లోహితో యస్తువర్ణేన ముఖేపుచ్ఛేచపాణ్డరః । శ్వేతః ఖురవిషాణాభ్యాం సవృషోనీల ఉచ్యతే ॥ పతివ్రతాసుశీలాచపుత్రిణీసుభగామృతా । నోత్సృజేద్వృషమేకంతు సహగాముత్సృజేద్వృషమ్ ॥ పుత్రాదన్యో యదా తస్యాశ్శ్రాద్ధకర్తా భవేద్యది । సచవైవృషముత్సృజ్య పశ్చాచ్ఛ్రాద్ధంసమాచరేత్ ॥ అపుత్రాతుయదానారీమ్రియతే భర్తురగ్రతః । వృషోత్సర్గోనకర్తవ్య ఏకాగార్గీయతేతదా ॥ పితుఃపూర్వవిధిం సమ్యక్కృత్వా మాతుశ్చపుత్రకః । వృషముత్సృజ్య పశ్చాద్ధి పిత్రాసహసపిండనమ్ ॥ యస్య దేవస్య యోభక్తస్తస్యచిహ్నాని సమాలిఖేత్ ॥ నప్రేతార్థవృషోత్సర్గే వృద్ధిశ్రాద్ధం విధీయతే । ఏకోద్దిష్టవిధానేన స్వశక్త్యాభోజయేద్ద్విజాన్ ॥౧౬౬ ॥

యద్వేష్టితశిరాభుఙ్క్తే యద్భుఙ్క్తే దక్షిణాముఖః । సోపానత్కశ్చయద్భుఙ్క్తే తద్వైరక్షాంసి గచ్ఛతి ॥ ఏకోద్దిష్టేతు యద్భోక్తురభోజ్యం శిష్టమోదనమ్ । చంద్రసూర్యోపరాగేచ శిష్టమన్నం చ వర్జయేత్ ॥ శ్రోత్రియం వేదవిద్విప్రం తదహ్నివినియోజయేత్ । తస్యచ శ్మశ్రుకర్మాణి స్నానమభ్యజ్యకారయేత్ ॥ ఏకోద్దిష్టేభవేదేక ఉద్దేశ్యో బ్రాహ్మణస్తథా ॥ అర్ఘ్యపాత్రంభవేదేకం పాణావేకాహుతిర్భవేత్ ॥ ఏకపిణ్డోభవేత్తస్మిన్నహన్యేవ నిమంత్రణమ్ । దైవంధూపం తథాదీపం స్వధాశబ్దంచవర్జయేత్ ॥ వస్త్రాలంకారశయ్యాది పితుర్యద్వాహనాదికమ్ । గంధమాల్యైరథాభ్యర్చ్య శ్రాద్ధభోక్త్రేప్రదాపయేత్ ॥ ప్రేతార్థం సూతకాంతేతుబ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్బహూన్ । ఆద్యశ్రాద్ధనిమిత్తేతు హ్యేకమేకాదశేఽహని ॥ స్వసూత్రేఽవిద్యమానేతు పరసూత్రేణవర్తతే । బోధాయనమతంకృత్వాపిస్వసూత్రఫలభాగ్భవేత్ ॥ ॥ ౧౭౪ ॥

సపిండీకరణం కుర్యాద్యజమానస్త్వనగ్నిమాన్ । అనాహితా
గ్నేః ప్రేతస్య పూర్ణేఽబ్దే భరతర్షభ ॥ ద్వాదశేఽహని షష్ఠే వా త్రిప
క్షే వా త్రిమాసి వా । ఏకాదశే వా మాసి మఙ్గళం స్యాదుపస్థితమ్ ॥ ఏ
కాదశాహమారభ్య యావదాషోడశాద్దినాత్ । సపిండీకరణం కార్యం
తతస్సప్తదశేఽహని ॥ ఏకోద్దిష్టస్య దివసే సపిండీకరణం వినా । శ్రాద్ధం
కుర్యాత్ పితృక్రోధాత్ క్షయమాప్నోతి సంతతిః ॥ ద్వాదశాహాదికా
లేషు ప్రమాదాదకృతం యది । సపిండీకరణం కుర్యాదాబ్దికాత్పూ
ర్వవాసరే ॥ వత్సరాంతే యదా కుర్యాత్సపిండీకరణం సుతః । తదా తు
తిథివారాదీన్కుర్యాదేవావిచారయన్ ॥ ఊనాబ్దికాత్పరం కుర్యాదా
బ్దికాత్పూర్వవాసరే । అకృతే ప్రాప్తకాలే తు శ్రాద్ధకాలోఽత్ర వక్ష్య
తే । కన్యాకుంభగతే భానౌ కృష్ణపక్షే విధీయతే ॥ కన్యాకుంభగతే
సూర్యే పితరః ప్రీతిసంయుతాః । పితృలోకాత్సమాయాన్తి వంశజా
నాం గృహం ప్రతి ॥

॥ ౧౮౦ ॥

సాపిండ్యాత్ప్రాఙ్మాసికాని స్వస్వకాలే కృతాని తు । నపునస్తా
న్యేవ కుర్యాదకృతాని పునశ్చరేత్ ॥ ప్రేతశ్రాద్ధాని శిష్టాని సపిండీకర
ణాంతథా । అపకృష్యాపి కుర్వీత కర్తా నాందీముఖే ద్విజః ॥ నవశ్రాద్ధం
సపిండం చ శ్రాద్ధాన్యపి చ షోడశ । ఏకేనైవ తు కార్యాణి సంవిభక్తధ
నేష్వపి ॥ జ్యేష్ఠపుత్రోఽనగ్నిమాంస్స్యాత్కనిష్ఠస్త్వగ్నిమాన్య
ది ॥ కనిష్ఠ ఏవ కుర్వీత మాతాపిత్రోస్సపిణ్డనమ్ ॥ యవీయసా కృ
తం కర్మ ప్రేతశబ్దం విహాయ తు । తదగ్రజేన కర్తవ్యం సపిణ్డీకరణం పునః ॥
జ్యేష్ఠేన వా కనిష్ఠేన సపిండీకరణే కృతే । దేశాన్తరగతానాం తు పుత్రా
ణాం తు కథం భవేత్ ॥ శ్రుత్వా తు వపనం కార్యం దశాహాన్తం తిలో
దకమ్ । తతస్సపిణ్డీకరణం కుర్యాదేకాదశేఽహని ॥ ద్వాదశేఽ
హని తత్కార్యమితి శాతాతపోఽబ్రవీత్ ॥ ఆఘారదార్వగ్నిముఖా
జ్యభాగప్రదక్షిణానుప్రజనేషు తద్వత్ । ఆఘారయోస్స్విష్టకృతి ప్రసిద్ధం

యజ్ఞోపవీతంహి కపర్దినస్స్యాత్ ॥ సపిండీకరణాదర్వాగృజుదర్భైః పి
తృక్రియా । పరతో ద్విగుణైరేవ దేవకర్మవదర్జుభిః ॥ సర్వదా దర్భపా
ణిస్స్యాద్దైవే పిత్ర్యేచకర్మణి । పాదశౌచంగన్ధలేపం నకుర్యాద్దర్భ
పాణినా ॥ ॥౧౯౧॥

సపవిత్రేణహస్తేన విప్రపాదావనేజనాత్ । యథావజ్రహతో
వృక్షస్తథైవ పితృదేవతాః ॥ ఉదఙ్ముఖస్తుదేవానాం పితౄణాందక్షి
ణాముఖః । ప్రదద్యాత్పార్వణేసర్వం దేవపూర్వంవిధానతః ॥౧౯౩॥

యోగోదానం జపోహోమః స్వాధ్యాయఃపితృతర్పణం ।
భస్మీభవంతి తత్సర్వ మూర్ధ్వపుణ్డ్రంవినా కృతమ్ ॥ బ్రాహ్మణస్యో
ర్ధ్వపుండ్రం స్యాత్ క్షత్రియస్యార్ధచంద్రకమ్ । వైశ్యస్యవర్తులాకారం
శూద్రస్యైవ త్రిపుణ్డ్రకమ్ ॥ ఊర్ధ్వంనయతి యత్పుణ్డ్రం ప్రాణినః
పాపకారిణః । తస్యాఖ్యాహ్యూర్ధ్వపుణ్డ్రేతి తస్మాత్తంధారయేద్ద్వి
జః ॥ ॥౧౯౬॥

ఉదక్యాసూతికాశౌచి మృతాహారైశ్చవీక్షణే । శ్రాద్ధేఽసు
రానపితరో భుంజతే పురుషర్షభ ॥ తాంబూలం దంతధావంచతైలా
భ్యంగం క్షురక్రియామ్ । రత్యౌషధపరాన్నాని శ్రాద్ధకృత్సప్త వర్జ
యేత్ ॥ పునర్భోజన మధ్వానం భారాధ్యయనమైథునమ్ । దానంప్ర
తిగ్రహం హోమంశ్రాద్ధభోక్తాఽష్టవర్జయేత్ ॥ నభ్రాతనిరౌనియుం
జీతశ్రాద్ధే పితృసుతావపి । విధురంగర్భవంతంచ విశిష్టమపివర్జయేత్ ॥
ఆత్మానంవానియుంజీత పుత్రంవాపిగుణాన్వితం । సోదర్యమేనవా శ్రా
ద్ధేభోజయేతద్విజోత్తమః ॥ అశ్రోత్రియః పితాయస్య పుత్రస్స్యాద్వే
దపారగః । జ్యాయాంసమనయోర్విద్ధి యస్యస్యాచ్ఛ్రోత్రియఃపితా ॥
నబ్రాహ్మణంపరీక్షేత దైవేకర్మణి ధర్మవిత్ । పిత్ర్యేకర్మణితుప్రాప్తే
పరీక్షేతప్రయత్నతః ॥ నిమన్త్రితేషువిప్రేషు యఆగచ్ఛేద్ద్విజోత్తమః ।
బ్రాహ్మణైరభ్యనుజ్ఞాతః కర్తాతమపిభోజయేత్ ॥ యద్యేకంభోజయే

శ్రాద్ధే దైవంతత్రకథంభవేత్ । అన్నంపాత్రే సముద్ధృత్యసర్వస్య ప్రకృతస్యచ॥ దేవతాయనేకృత్వా తత్రశ్రాద్ధం ప్రకల్పయేత్ ॥ ప్రాస్యేదగ్నౌతదన్నంతు దద్యాద్వా బ్రహ్మచారిణే ॥ శ్రాద్ధేనిమంత్రితోవిప్రోమన్త్ర ముచ్చారయేద్యది । త్రయస్తేనరకం యాన్తి దాతాభోక్తాతథాపితా ॥ ॥ ౨౦౯ ॥

ఆమశ్రాద్ధం గృహీత్వాఽత్తియోఽన్యశ్రాద్ధేతుమోహతః । పతంతిపితరస్తస్య లుప్తపిండోదకక్రియాః ॥ శ్రాద్ధేనియుక్తోభుఞ్జానో నపృచ్ఛేల్లవణాదికమ్ । ఉచ్ఛిష్టాః పితరోయాన్తి పృచ్ఛతో నాత్ర సంశయః । అవశ్యం యాచయేచ్ఛ్రాద్ధేపిత్రర్థముపకల్పితమ్ । అయాచితోద్విజోమూఢ స్సభవే త్పితృఘాతకః ॥ ॥ ౨౧౦ ॥

అదత్త మన్నం విప్రస్తు పాణినా స్పృశతేయది । త్రయస్తేనరకం యాన్తి దాతాభోక్తాతథాపితా ॥ నిమన్త్రితోజపేద్దోగ్ధ్రీం నియుక్తస్తునిమంత్రణే । విసృష్టోనామదేవాయ శ్రాద్ధభుగ్దోషవర్జితః ॥ దశకృత్వఃపిబేదాపస్సావిత్ర్యా శ్రాద్ధభుగ్ద్విజః । తతస్సంధ్యా ముపాసీత హోమాంశ్చాపియథావిధి ॥ ॥ ౨౧౩ ॥

దద్యాద్దేయం కృతాన్నంచ సమస్తవ్యంజనానిచ । తైలపక్వముపక్వంచ నతుదద్యాత్కదాచన ॥ ఫాణితం మాక్షికం శాకంగోరసం లవణంఘృతం । ఏతానిహస్తదత్తాని భుక్త్వానాద్యాదహర్నిశమ్ ॥ ॥ ౨౧౪ ॥

నిమంత్రితస్తు యోవిప్రోభోక్తుమన్యత్రగచ్ఛతి । నరకాణాంశతం గత్వా చండాలేష్వభిజాయతే ॥ నిమంత్రణం కారయిత్వానివారయతి దుర్మతిః । బ్రహ్మహత్యా మవాప్నోతి శూద్రయోనౌచజాయతే ॥ శ్రాద్ధందత్వాపరశ్రాద్ధేయస్తుభుఞ్జీతలోలుపః । పతన్తిపితరస్తస్యలుప్తపిండోదకక్రియాః ॥ వ్యంజనాపూపశాకాన్నం సూపంమధుఘృతంపయః । విన్యసేత్ప్రయతస్సర్వం భూమావేవసమాహితః ॥ ఉ

భాభ్యామపిహస్తాభ్యాం యదన్నంనోపనీయతే। తద్విప్రలుమ్పంత్యసు రాస్సహసావిష్టచేతసః ॥ ఆయసేనతుపాత్రేణ యదన్నముపనీయ తే। శునోమూత్రమసౌ భుంక్తే దాతాచనరకం వ్రజేత్ ॥ అపస వ్యేనయస్త్వన్నంబ్రాహ్మణేభ్యఃప్రయచ్ఛతి। విష్ఠామశ్నంతి పితరో దాతాచ నరకంవ్రజేత్ ॥ అపసవ్యేనకర్తవ్యం పిత్ర్యం కర్మాఖిలంబు ధైః। అన్నదానాదృతేసర్వమేవం మాతామహాదిషు ॥ ॥ ౨౨౩ ॥

అష్టకాయామథాష్టమ్యామమాయాంశ్రాద్ధకర్మణి। పిత్ర్యే షుచవికారేషు తైలాభ్యంగోవిధీయతే ॥ శ్రాద్ధీయేఽహని సంప్రా ప్తేరమ్యాభపృష్ఠం నకృంతయేత్ । కృంతయేద్యదిమూఢాత్మా ని రాశాఃపితరోగతాః ॥ సఙ్కల్పాసనయోష్షష్ఠీ ద్వితీయాఽఽవాహ నేమతా । అన్నదానే చతుర్థీస్యా చ్ఛేషాస్సమ్బుద్ధయ స్స్మృతాః ॥

దాహకార్యద్వయంస్యాచ్చే త్కర్తురైక్యే విశేషతః। పూ ర్వేణైవసమాప్యైత తోయంపిణ్డంద్వితీయకమ్ ॥ మాతర్యగ్రే ప్రమీ తాయాం మశుద్ధౌమ్రియతేతథా। పితుశ్శేషేణశుద్ధిస్స్యాన్మాతుః కుర్యాత్తు పక్షిణీమ్ ॥ ॥ ౨౨౪ ॥

ఔపాసనాగ్నౌ సంసృష్టేసమిధౌద్వౌప్రతాపయేత్। అయంతే యోనిరృత్వియ ఇత్యేవంయుగపత్తతః ॥ సప్తతేఅగ్న ఇతిచహుత్వా పూర్ణాహుతింతతః। అచ్ఛాగిగోమతయఇతి విభజ్యాగ్నింతతఃపునః ॥ నప్రతిష్ఠాసమిత్యస్మిన్ ప్రహరేదేకమేవహి । ఆజుహ్వానేతిమంత్రే ణప్రాయశ్చిత్తంతతోహునేత్ ॥ అయాశ్చవ్యాహృతీశ్చైవఘృతం హుత్వాతతఃపునః। ఏవంవిభజ్యచైకేనస్మార్తంకర్మసమాచరేత్ ॥ సంసృష్టాగ్నౌ గృహస్థస్యవిధిరుక్తోమనీషిభిః ॥ ॥ ౨౩౨ ॥

శ్రాద్ధేనైమిత్తికేరాజన్ క్రతుదక్షౌనియోజయేత్ । అష్టకా యాంకాలకామౌ శ్రాద్ధేనాందీముఖే పునః ॥ వసుసత్యౌతుకామ్యే తు సముద్దిష్టౌధురూరుచీ। పురూరవార్ద్రవశ్చైతౌ పార్వణేతునియో

జితా ॥ ॥ ౨౩౪ ॥

వసవః పితరో జ్ఞేయా రుద్రాశ్చైవపితామహాః । ప్రపితామహా స్తథా ఽఽదిత్యాః శ్రుతిరేషాసనాతనీ ॥ వసురుద్రాదితిసుతాః పిత రశ్శ్రాద్ధదేవతాః । ప్రీణయన్తి మనుష్యాణాం పితౄన్ శ్రాద్ధేన త ర్పితాః ॥ ॥ ౨౩౬ ॥

కుణ్డాని నిఖనేచ్ఛ్రాద్ధే యేన కేనాపి శంకునా । ఆయసేన ఖనేద్యస్తు నిరాశాః పితరో గతాః ॥ శ్రాద్ధస్యచైకం కుండంస్యాద్గజ పాదేనలక్షణమ్ । సాపిండ్యస్యత్రికుణ్డంస్యా ద్వృత్తాకారంతుదక్షిణ మ్ ॥ త్రికోణంమధ్యమంకుండ ముత్తరం చతురశ్రకమ్ , ఆయామ స్తస్య విస్తార స్తదర్ధం ఖననం భవేత్ ॥ న్యూనాతిరిక్తం యఃకుర్యా త్సభవేత్పితృఘాతుకః । సదర్భగోమయాలిప్తే తిలాక్షతసమర్చితే ॥ పా దావనేజనంకుర్యా ద్బ్రాహ్మణానాంతు భక్తితః । పాదావాజానువా ఽఽజంఘ మపివా చరణద్వయమ్ । కూర్పరాంతం కరౌ సమ్యక్ క్షా ళయేత్ప్రథమం బుధః ॥ సర్వదాదర్భపాణిస్స్యా ద్దైవే పిత్ర్యేచకర్మణి । పాదశౌచం గన్ధలేపం నకుర్యాద్దర్భపాణినా ॥ సపవిత్రేణ హస్తేన వి ప్రపాదావనేజనాత్ । యథావ్రజహతో విప్రస్తథైవ పితృదేవతాః ॥

కర్తురాచమనాత్పూర్వం భోక్తు రాచమనం యది । శునో మూత్రసమంతోయ మిత్యేవం మనురబ్రవీత్ ॥ మణ్డలస్యోత్తరే భా గే విప్రస్యాచమనం భవేత్ । అమృతంస్యాద్ధితత్తోయ మన్యత్రరుధి రం భవేత్ ॥

॥ ౨౪౫ ॥

అపరాహ్ణే సమభ్యర్చ్య స్వాగతేనాగతాంస్తతః । పవి త్రపాణి రాచాన్తా నాసనేషూపవేశయేత్ ॥ నాందీముఖే గయాశ్రా ద్ధేనవశ్రాద్ధేచమాసికే । సపిణ్డీకరణశ్రాద్ధేనజపేత్పితృసూక్తకమ్ ॥

నిదధ్యాత్పితృపిణ్డేషు ప్రేతపిణ్డం విభజ్యతు । త్ర్యృచేన మధు వాతేతి సంగచ్ఛధ్వంత్ర్యృచేనచ ॥ సపిండీకరణేప్యేతాన్ పిణ్డానప్స్వ

వనిక్షిపేత్ । అన్యథాకరణే తేషాం పితృదేవాస్సదన్తిహి ॥ ౨౪౯ ॥

పుంసస్త్రియావాసాపిండ్యే పిత్రాదీనేవభోజయేత్ । పితామహ్యాదిభిస్సార్థం మాతుః కుర్యాన్మృతేఽహని ॥ స్త్రీమృతాహే స్త్రియోభోజ్యాః పితరస్త్రీసపిణ్డనే। పిత్రాదేరేవహ్యామస్యాత్పిండదానంతువర్గయోః ॥ పిణ్డందత్వా స్వధాన్తస్యా భర్త్రాపి పాతేనినీయతు । మంత్రేణైనతుతత్పాత్రం పితృపాత్రేణసేచయేత్ ॥౨౫౦॥

అదేవపార్వణం శ్రాద్ధం సోదకుంభ మధర్మకమ్ । కుర్యాత్ప్రాగాబ్దికశ్రాద్ధా త్సఙ్కల్పవిధినాఽన్వహమ్ ॥ సప్తవింశదినాదూర్ధ్వం త్ర్యహస్సూనంతుమాసికమ్ । చత్వారింశద్దినా దూర్ధ్వం పంచాహస్సుత్రిపక్షకమ్ ॥ తథాదశసు షాణ్మాసం సప్తత్యత్రిశతాత్పరమ్ । ఊర్ధ్వంపంచదశాహస్సు చత్వారింశ చ్ఛతత్రయాత్ ॥ ఊనాబ్దికం ప్రకుర్వీత తిథావాబ్దికమాచరేత్ ॥ ద్విపుష్కరేచనందాసు సినీవాల్యాంభృగోర్దినే । చతుర్దశ్యాంచ నోనానికృత్తికాసుత్రిపుష్కరే ॥ ॥ ౧౫౯ ॥

యదామాసో నవిజ్ఞాతో విజ్ఞాతం దినమేనతు । తదాహ్యాషాఢకేమాసే మాఘేవాతద్దినం భవేత్ ॥ నజ్ఞాయేత మృతాహశ్చేత్ప్రోషితే సంస్థితేసతి । మాసశ్చేత్ప్రతివిజ్ఞాత స్తద్దర్శేస్యాత్తదాబ్దికమ్ ॥ శ్రాద్ధవిఘ్నే సముత్పన్నే నవిజ్ఞాతే మృతేఽహని । ఏకాదశ్యాంతు కర్తవ్యం కృష్ణపక్షేవిచక్షణైః ॥ దినమాసౌ నవిజ్ఞాతౌ మరణస్య యదాతిథిః । ప్రస్థానమాసదివసౌ గ్రాహ్యౌ పూర్వోక్తయాదిశా ॥ మాసస్తిథిర్వా ప్రస్థానదినంవా శ్రవణం నచేత్। యస్మిన్దినేతుసంస్కారః క్షయాహ స్తద్దినం భవేత్ ॥ ॥ ౧౬౧ ॥

మృతాహేఽమాగహర్దర్శే శ్రాద్ధం యచ్ఛమహాలయే । తన్నిత్యముదితం సద్భి ర్నిత్యవత్తద్విధానతః ॥ ప్రేతశాద్ధంసపిండత్వం సత్రాన్తిగ్రహణేషుచ । సంవత్సరోదకుంభంచ వృద్ధిశ్రాద్ధం నిమి

త్తతః ॥ తిథ్యాదిషుచ యచ్ఛ్రాద్ధంమన్వాదిషు యుగాదిషు ॥ అలభ్యేషుచ యోగేషు తత్కామ్యంసముదాహృతమ్ ॥ అమావాస్యావ్యతీపాత మన్వాదిష్వష్టకాసుచ। విద్వాంశ్ఛ్రాద్ధమకుర్వాణః ప్రాయశ్చిత్తీయ తేనరః ॥ ॥౧౬౫॥

అగ్నౌ హుతేన దేవస్థాః పితృస్థానోభ్యజ్య ద్విజైః। ప్రీణయేన్నరకస్థాంశ్చ భూమౌ పిణ్డనిపాతనాత్ ॥ దేవస్థాః పితరఃకేచిత్పితృస్థాశ్చాపరేపునః। తిర్యక్స్థాఃపితరఃకేచిత్తేషాంతృప్తిర్నవిద్యతే ॥ తిర్యక్స్థాః — నరకస్థాః, సదాచారేణదేవత్వం ఋషిత్వంచ తథైవచ। ప్రాప్నువంతికుయోనిత్వం మనుష్యాస్తద్విపర్యయే ॥౧౬౬॥

ద్వామ్యాముష్యాయణకాదద్యుర్ద్వాభ్యాం పిణ్డోదకక్రియాః ॥ ద్వాభ్యాం దేయాస్తు షట్పిండా ఏవంకుర్వన్నముహ్యతి ॥ షష్ఠ్యన్తం భర్తృశబ్దోక్త్వా బ్రూయాత్పితృతతాదికం। స్త్రీశ్రాద్ధే భ్రాతృపత్నోశ్చ నోహేన్మంత్రానితిస్థితిః ॥ యల్లిఙ్గం యద్విభక్త్యాహ్యం తల్లింగం తద్విభక్తికమ్। ఊహేత్పదం త్యదశ్శబ్దే శబ్దోద్దేశ్యస్య నిర్దిశేత్ ॥ లిఙ్గంవావచనం యత్ర వ్యత్యయేన ప్రయుజ్యతే। శబ్దాంతర నివేశోవా సవూహ ఇతిగీయతే ॥౧౬౭॥

స్త్రీశ్రాద్ధే వృణుయాద్భర్తా పత్నీ మాతృపితామహీః। పితృవ్యాగ్రజయోశ్శ్రాద్ధే తత్తత్పితృపితామహాః ॥ యేభ్యోదదాతి పిత్రాదిస్తేభ్యః పిత్రాదిజీవనే। దద్యాత్తథాయతాస్తే పతితే వ్యుత్క్రమాన్మృతే ॥ స్త్రీమృతాహే స్త్రియోభోజ్యాః పితరస్త్రీసపిణ్డనే। పిత్రాదేరేవహ్యమాసాద్య పిణ్డదానంతువర్గయోః ॥ నాందీముఖేఽష్టకాశ్రాద్ధే గయాయాంచమృతేఽహని। పితామహ్యాదిభిస్సార్ధం మాతుశ్శ్రాద్ధంసమాచరేత్ ॥ ॥౧౬౮॥

సఙ్కల్పాసనయోష్షష్ఠీ ద్వితీయాఽఽవాహనేమతా। అన్నదానే చతుర్థీస్యాచ్ఛేషాస్సమ్బుద్ధయస్స్మృతాః ॥ ప్రేతం పిత్ర్యాణ

సముద్దిశ్య భోజ్యం యత్ప్రియ మాత్మనః । శ్రద్ధయాదీయతే య త్తత్తచ్ఛ్రాద్ధం పరికీర్తితమ్ ॥ ఉర్వారుః కారవల్లీచ పటోలీకాళపత్త్రికా । కదళీకన్దళీచైవ శ్రాద్ధే హ్యత్యంత శోభనాః ॥ గవాంక్షీరం ఘృతంశాకం క్షౌద్ర మిక్షురసోగుడమ్ । ఉర్వారుఃకారవల్లీచపటోలంకాళపత్త్రికా ॥ కదళీకంటకిఫలం ధాలీపిణ్యాలచూలికా । నారంగం ద్రోణపుష్పీచ తండులీ చక్రవర్తికా ॥ వాలుకాచర్మవలయం కోశాతకిఫలంశిశుః । శ్రాద్ధే హ్యేతానిదేయాని తథాపిత్రు రుచీనిచ ॥ నాగరంవై సదాదేయం దీర్ఘమూలకమేనచ । ఘృతే నభోజయేద్విప్రాన్ ఘృతం భూమౌసముత్సృజేత్ ॥ శర్కరాః క్షీరసంయుక్తాః పృథుకానిత్యమక్షయాః । సర్పిస్నాతాని సర్వాణి పాకేసంస్కృత్యయోజయేత్ ॥ మున్యన్నానిచసర్వాణి వన్యమూలఫలానిచ । శ్రాద్ధేహ్యేతానియోదద్యాత్పితరః ప్రీణయన్తితమ్ ॥ అన్నమిష్టం హవిష్యంచ దద్యాదక్రోధనోఽత్వరః । అన్నమ్ – భక్ష్యభోజ్యలేహ్యచోష్య పేయాత్మకమ్;

ప్రశాన్తకాస్సనీవారాశ్శ్యామాకా వివిధాస్స్మృతాః । వన్యౌషధిప్రధానాశ్చ శ్రాద్ధార్హాః పురుషర్షభ ॥ యవాః ప్రియంగవో ముద్గాగోధూమాప్రీహయస్తిలాః । నిష్పావాః కోవిదారాశ్చ సర్షపాశ్చాత్రశోభనాః ॥ ప్రియంగవః కోవిదారా నిష్పావాశ్చాద్ధసమ్మతాః । సకణ్టకంచవార్తాకం పితృభ్యోదత్తమక్షయమ్ । జీరకం మరిచం శ్రాద్ధేపటోలం బృహతీం శిశుమ్ । కశేరుం కోవిదారంచపనసోర్వారుదాడిమమ్ ॥ కూశ్మాణ్డం రక్తనాళంచ ప్రదేయంశ్శాద్ధకర్మణి ॥ ॥౨౯౮॥

వర్జ్యపదార్థాః:– ఉదశ్విదపికూశ్మాణ్డ మాషకోద్రవరాజసర్షపాః । చణకారాజమాషాశ్చ ఘ్నంతిశ్రాద్ధంనసంశయః ॥ కుంభీతకంచపిణ్యాకం శ్వేతవృంతాకమూలకే ॥ కోశాతకీ బిమ్బఫలం మ

ద్యమాంసమపూనితు ॥ వంశాఙ్కురమలాబుంచ తాలహింతాలకేఫ
లే । కౌషగంలవణం శ్రాద్ధే కూశ్మాణ్డాం బృహతీఫలమ్ ॥ శ్లే
ష్మాతకంచ శిగ్రుంచ ప్రత్యక్షలవణంత్యజేత్ । తామ్రపాత్రస్థితం
గవ్యం క్షీరంచలవణాన్వితమ్ ॥ ఘృతం లవణ సంయుక్తం సర్వదా
పరివర్జయేత్ । పాయసేలవణైర్యోగేనదోషస్తద్ఘృతంపచేత్ ॥౨౯౯॥

తైలపక్వేనరహితం ముద్గమాషమధూక్షితం । అగోధూమం
చ యచ్ఛ్రాద్ధ మాయుఃక్షయకరంభవేత్ ॥ అఙ్కురాణ్యపవిత్రా
ణి వస్తూనికమలాసన । శృంగాటం లశునం శిగ్రుం నాళికాసునిష
ణ్ణకం ॥ శోభాంజనం రక్తపుష్పం మధూకంబిసకంత్యజేత్ । నీచై
ర్దత్తాం స్తథాస్పృష్టాః పతితైః ప్రతిలోమజైః ॥ అశౌచవద్భిరప్యై
శ్శూద్రాన్నంచైవ వర్జయేత్ ॥ శూద్రైస్స్పృష్టంచదృష్టంచ తత్పక్వం
తన్నిమన్త్రితం । తద్దత్తంచ తదుద్దిష్టం శూద్రాన్నం షడ్విధంస్మృ
తమ్ ॥ ఆమంశూద్రస్య శూద్రాన్నం పక్వముచ్ఛిష్టభోజనం । త
స్మాదామంచ పక్వంచ దూరతః పరివర్జయేత్ ॥ ॥ 300 ॥

విస్తరస్తు పితృమేధసారసుధీవిలోచనాదౌ ద్రష్టవ్యః.

ఇతి త్రిశతీప్రమాణశ్లోకాః.

అథ తిరువధ్యయనోత్సవవిధిః.

సపిణ్డీకరణ సోదకుంభశ్రాద్ధానంతరం తస్మిన్నేవ దినే సాయం దివ్యప్రబన్ధానుసన్ధానాదిరూప తిరువధ్యయనోత్స వోపక్రమం కుర్యాత్. తద్యథా:— సాయంసన్ధ్యాం సమాప్య సుప్రక్షాళితపాణిపాదే నాచాన్తేన శుచినాఽన్యేన భగవదారాధనం కారయిత్వా. ఆరాధనోపక్రమ ఏవ స్వస్వ గురుపరమ్పరాను సన్ధానపూర్వకం ప్రబంధసేవోపక్రమం బ్రహ్మవిద్వరైః కారయిత్వా. తిరుప్పల్లాణ్డు కణ్ణినుణ్ శిరుత్తామ్బుప్రబంధా నా మనుసంధాయ ॥ తిరువాయ్మొళితనియర్ శ్లోకగాథాశ్చప్రక్రమ్య॥ భగవతే ఫలాదికంనివేద్యకర్పూరనీరాజనం సమర్ప్య. "వేదాహమేతం + యత్రపూర్వేసాధ్యాస్సంతిదేవాః" ఇతి వేదపురుషసమ్భావనామ్ "చరణంపవిత్రం + దధాతు" ఇతి శ్రీశఠారిసంభావనాంచకృత్వా. వేదేతిహాసపురాణ శ్రీభాష్యాద్యుపక్రమం కుర్యాత్.

ఋగ్వేదః:—"హరిః ఓం అగ్నిమీళేపురోహితం యజ్ఞస్య దేవమృత్విజమ్ - హోతారంరత్నధాతమమ్,-హరిః ఓం"

యజుర్వేదః:— "హరిః ఓం ఇషేత్వోర్జేత్వా వాయవస్థోపాయ వస్థ దేవోవస్సవితాప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయకర్మణే:హరిఃఓం"

సామవేదః:—"హరిః ఓం, అగ్నఆయాహివీతయే గృణానోహవ్యదాతయే, నిహోతాసత్సిబర్హిషి, హరిఃఓం"

అథర్వణవేదః:—"హరి ఓం, శన్నోదేవీరభిష్టయ ఆపోభవన్తుపీతయే। శంయోరభిస్రవన్తునః హరిః ఓం"

("అథాతస్సామయాచారికాన్ ధర్మాన్వ్యాఖ్యాస్యామః॥ధర్మజ్ఞసమయఃప్రమాణమ్॥ వేదాశ్చ ॥ చత్వారోవర్ణా బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రాః ॥ తేషాంపూర్వఃపూర్వోజన్మతశ్శ్రేయాన్ ॥

"ఓమిత్యగ్రే వ్యాహరేత్, నమ ఇతి పశ్చాత్, నారాయణాయేత్యుపరి
ష్టాత్, ఓమిత్యేకాక్షరం, నమ ఇతి ద్వే అక్షరే, నారాయణాయేతి ప
ఞ్చాక్షరాణి ఏతద్వై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పదం, యో హ వై నా
రాయణస్యాష్టాక్షరం పదమధ్యేతి, అనపబ్రువస్సర్వమాయురేతి, విన్ద
తే ప్రాజాపత్యం రాయస్పోషం గౌపత్యం, తతోఽమృతత్వమశ్నుతే తత
తోఽమృతత్వమశ్నుత ఇతి; య ఏవం వేద, ఇత్యుపనిషత్ హరిః ఓం"

"అథ కర్మాణ్యాచారాద్యాని గృహ్యన్తే, ఉదగయన పూర్వప
క్షాహః పుణ్యాహేషు కార్యాణి, యజ్ఞోపవీతినా ప్రదక్షిణమ్")

శ్రీమద్రామాయణమ్:— తపస్స్వాధ్యాయనిరతం తపస్వీ వా
గ్విదాంవరమ్ । నారదః పరిపప్రచ్ఛ వాల్మీకిర్మునిపుఙ్గవమ్ ॥

శ్రీవిష్ణుపురాణమ్:—పరాశరం మునివరం కృతపౌర్వాహ్ణికక్రి
యమ్ । మైత్రేయః పరిపప్రచ్ఛ ప్రణిపత్యాభివాద్య చ ॥

శ్రీమహాభారతమ్:— నారాయణం నమస్కృత్య నరం చైవ నరో
త్తమమ్ ॥ దేవీం సరస్వతీం వ్యాసం తతో జయ ముదీరయేత్ ॥

శ్రీభాగవతమ్:—జన్మాద్యస్య యతోఽన్వయా దితరత శ్చార్థే
ష్వభిజ్ఞః స్వరాట్ తేనే బ్రహ్మ హృదా య ఆదికవయే ముహ్యన్
తి యత్సూరయః । తేజోవారిమృదాం యథా వినిమయో యత్ర
త్రిసర్గోఽమృషా ధామ్నా స్వేన సదా నిరస్తకుహకం సత్యం పరం
ధీమహి

అత్ర కేచిత్ త్రిసువిభక్త్యాద్యనుసన్ధానం కుర్వన్తి

శ్రీస్తోత్రరత్నమ్:— నమోఽచిన్త్యాద్భుతాక్లిష్టజ్ఞానవైరాగ్యరా
శయే । నాథాయ మునయేఽగాధభగవద్భక్తిసిన్ధవే ॥ యద్వా "మా
తా పితా యువతయః" ఇతి శ్లోకోఽనుసన్ధేయః. "యన్మూర్ధ్ని మే
శ్రుతిశిరస్సు చ భాతి యస్మిన్నస్మన్మనోరథపథ స్సకల స్సమేతి ।
స్తోష్యామి నః కులధనం కులదైవతం తత్పాదారవిన్దమరవిన్దవిలోచనస్య"

ఇత్యుక్తమనుసన్ధాయ.

తతశ్శ్రీభాష్యమ్:- అఖిలభువనజన్మస్థేమభఙ్గాదిలీలే
వినతవివిధభూతవ్రాతరక్షైకదీక్షే । శ్రుతిశిరసి విదీప్తే బ్రహ్మణి
శ్రీనివాసే భవతు మమ పరస్మిన్ శేముషీ భక్తిరూపా ॥ పా
రాశర్యవచస్సుధాముపనిషద్దుగ్ధాబ్ధిమధ్యోద్ధృతాం సంసారాగ్ని
విదీపనవ్యపగతప్రాణాత్మసంజీవినీమ్ । పూర్వాచార్యసురక్షితాం
బహుమతివ్యాఘాతదూరస్థితామానీతాంతు నిజాక్షరైస్సుమనసో
భౌమాః పిబన్త్వన్వహమ్ ॥ భగవద్బోధాయనకృతాం విస్తీర్ణాం
బ్రహ్మసూత్రవృత్తిం పూర్వాచార్యాస్సంచిక్షిపుః, తన్మతానుసారే
ణసూత్రాక్షరాణి వ్యాఖ్యాస్యంతే॥ఓమ్॥ అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా ॥
అత్రాయమథశబ్ద ఆనన్తర్యే భవతి, అతశ్శబ్దో వృత్తస్య హేతుభావే,
అధీతసాఙ్గసశిరస్క-వేదస్యాధిగతాల్పాస్థిరఫల కేవలకర్మజ్ఞానతయా స
ఞ్జాతమోక్షాభిలాషస్యానన్తస్థిరఫల బ్రహ్మజిజ్ఞాసా హ్యనన్తరభావి
నీ; బ్రహ్మణోజిజ్ఞాసా బ్రహ్మజిజ్ఞాసా, బ్రహ్మణ ఇతి కర్మణి షష్ఠీ,
"కర్తృకర్మణోః కృతి" తి విశేషవిధానాత్; యద్యపిసమ్బన్ధసామా
న్య పరిగ్రహేఽపి జిజ్ఞాసాయాః కర్మాపేక్షత్వేన కర్మార్థత్వసిద్ధిః, త
థాప్యాక్షేపతః ప్రాప్తాదాభిధానకస్యైవగ్రాహ్యత్వాత్కర్మణిషష్ఠీ
గృహ్యతే. నచ "ప్రతిపదవిధానాచ షష్ఠీనసమస్యత" ఇతికర్మణి ష
ష్ఠ్యాస్సమాసనిషేధశ్శఙ్కనీయః, "కృద్యోగాచషష్ఠీ సమస్యత" ఇతి
ప్రతిప్రసవనాత్; బ్రహ్మశబ్దేనచ స్వభావతో నిరస్తనిఖిలదో
షో ఽనవధికాతిశయాసంఖ్యేయ కల్యాణగుణగణః పురుషోత్త
మోఽభిధీయతే; సర్వత్ర బృహత్త్వంచ స్వరూపేణ గుణైశ్చయ
త్రా నవధికాతిశయం సోఽస్యముఖ్యార్థః; సచసర్వేశ్వర ఏవ. అ
తోబ్రహ్మశబ్దస్తత్రైవ ముఖ్యవృత్తః, తస్మాదన్యత్ర తద్గుణలేశ
యోగాదౌపచారికః; అనేకార్థకల్పనాయోగాద్భగవచ్ఛబ్దవత్.

త్రాపత్రిమాత్రురైరమృతత్వాయ సపవఃజ్ఞాస్యః అతస్స్వేశ్వరపవ జిజ్ఞాసాకర్మభూతంబ్రహ్మ, జ్ఞాతుమిచ్ఛాజిజ్ఞాసా, ఇచ్ఛాయా ఇష్యమాణప్రధానత్వాదిష్యమాణంజ్ఞానమిహావిధీయతే. మీమాంసాపూర్వభాగజ్ఞాతస్య కర్మణోఽల్పాస్థిరఫలత్వా దుపరితనభాగావసేయస్య బ్రహ్మజ్ఞానస్యాన (న్తస్థిర) న్తా (క్షయ)ఫలత్వాచ్చ పూర్వ వృత్తాత్కర్మజ్ఞానాదనన్తరం తతఏవహేతో ర్బ్రహ్మ జ్ఞాతవ్యమిత్యుక్తంభవతి. తదాహవృత్తికారః—"వృత్తాత్కర్మాధిగమా దనన్తరం బ్రహ్మవివిదిషే" తి. వక్ష్యతిచకర్మబ్రహ్మమీమాంసయోరైశాకస్త్ర్యమ్. సంహితమేతచ్ఛారీరకం జైమినీయేన షోడశలక్షణేనేతి శాస్త్రైకత్వసిద్ధిరితి. అతఃప్రతిపిపాదయిషితార్థభేదేన షట్కభేదవదధ్యాయభేదవచ్చ పూర్వోత్తరమీమాంసయోర్భేదః. మీమాంసాశాస్త్రమ్ "అథాతోధర్మజిజ్ఞాసే" త్యారభ్య "అనావృత్తిశ్శబ్దా" దిత్యేవమన్తంసఙ్గతివిశేషేణ విశిష్టక్రమమ్.

శ్రీమద్గీతాభాష్యమ్:— యత్పదామ్భోరుహధ్యానవిధ్వస్తాశేషకల్మషః । వస్తుతాముపయాతోఽహం యామునేయంనమామితమ్ ॥

హరిః ఓమ్ ॥ శ్రియఃపతి ర్నిఖిల హేయప్రత్యనీక కల్యాణైకతానానన్త జ్ఞానానన్దైకస్వరూపః స్వాభావికానవధికాతిశయజ్ఞానబలైశ్వర్య వీర్యశక్తితేజః ప్రభృత్యసంఖ్యేయ కల్యాణగుణగణమహోదధిః, స్వాభిమతానురూపైక రూపాచిన్త్య దివ్యాద్భుత నిత్యనిరవద్యనిరతిశయౌజ్జ్వల్య సౌన్దర్యలావణ్య యౌవనాద్యనన్తగుణనిధిదివ్యరూపః, స్వోచితవివిధవిచిత్రానన్తాశ్చర్య నిత్యనిరవద్యాపరిమితదివ్యభూషణః, స్వానురూపాసంఖ్యేయాచిన్త్యశక్తి నిత్యనిరవద్యనిరతిశయ కల్యాణదివ్యాయుధః, స్వాభిమతానురూపనిత్యనిరవద్యస్వరూపరూపగుణవిభవైశ్వర్య శీలాద్యనవధికాతిశయాసంఖ్యేయ కల్యాణగుణగణ శ్రీవల్లభః, స్వసంకల్పానువిధాయి స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిభేదా. శేషశేష

తైకరతిరూప నిత్యనిరవద్య నిరతిశయ జ్ఞానశక్త్యైశ్వర్యాద్యనంతగుణ గణాపరిమితసూరిభి రనవరతాభిష్టుతచరణయుగళః, వాఙ్మనసాఽపరి చ్ఛేద్యస్వరూపస్వభావః, స్వోచితవివిధవిచిత్రానంతభోగ్యభోగోపకరణ భోగస్థానసమృద్ధానంతాశ్చర్యానంతమహావిభవానంతపరిమాణనిత్యని రవద్యాక్షరపరమవ్యోమనిలయః, వివిధవిచిత్రభోగ్యభోక్తృవర్గపరి పూర్ణనిఖిలజగదుదయవిభవలయలీలః,

పరంబ్రహ్మ పురుషోత్తమో నారాయణః

బ్రహ్మాదిస్థావరాంతమఖిలంజగత్సృష్ట్వా స్వేనరూపేణావస్థితో బ్రహ్మాది దేవ మనుష్యాణాంధ్యానారాధనాద్యగోచరః, అపారకారు ణ్య సౌశీల్య వాత్సల్యౌదార్యమహోదధిః, స్వమేవరూపం తత్తత్సజా తీయ సంస్థానం స్వస్వభావ మజహదేవ కుర్వన్ తేషు తేషు లోకేష్వ వతీర్యావతీర్య తైస్తైరారాధిత స్తత్తదిష్టానురూపం ధర్మార్థకామమో క్షాఖ్యం ఫలంప్రయచ్ఛన్ భూభారావతరణాపదేశేనాస్మదాదీనామపి సమాశ్రయణీయత్వాయా వతీర్యోర్వ్యాం సకలమనుజనయనవిషయ తాంగతః పరావర నిఖిలజనమనోనయనహారి దివ్యచేష్టితాని కుర్వన్ పూతనాశకట యమళార్జునారిష్టప్రలంబధేనుకకాళియకేశికువలయా పీడచాణూరముష్టికకౌ(తో)సలకంసాదీ న్నిహత్య అనవధికదయాసౌ హార్దానురాగగర్భావలోకనాలాపామృతై ర్విశ్వ మాప్యాయయ న్ని రతిశయ సౌందర్య సౌశీల్యాది గుణగణావిష్కారేణా క్రూరమాలా కారాదీన్ పరమభాగవతాన్ కృత్వా పాండుతనయ యుద్ధప్రోత్సా హనవ్యాజేన పరమపురుషార్థలక్షణ మోక్షసాధనతయా వేదాంతోది తం స్వవిషయం జ్ఞానకర్మానుగృహీతం భక్తియోగ మవతారయా మాస. తత్ర పాండవానాం కురూణాంచ యుద్ధే ప్రారబ్ధే సభగవాన్ పురుషోత్తమ స్సర్వేశ్వరేశ్వరో జగదుపకృతిమర్త్య ఆశ్రితవాత్సల్య వివశః పార్థంరథిన మాత్మానంచ సారథిం సర్వలోకసాక్షికంచకార.

ఏవం జ్ఞాత్వాపి సర్వాత్మనాంధో ధృతరాష్ట్రి స్సుయోధనవిజయ బుభుత్సయా సంజయం పప్రిచ్ఛ.

ధృతరాష్ట్రి ఉవాచ। ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతాయుయుత్సవః। మామకాః పాండవాశ్చైవ కిమకుర్వత సంజయ ॥

గద్యమ్:- భగవన్నారాయణాభిమతానురూప స్వరూపరూప గుణవిభవైశ్వర్య శీలాద్యనవధికాతిశయా సంఖ్యేయకల్యాణగుణగణాం పద్మవనాలయాం భగవతీం శ్రియం దేవీం నిత్యానపాయినీం నిరవద్యాం దేవదేవదివ్యమహిషీ మఖిలజగన్మాతర మస్మన్మాతర మశరణ్యశరణ్యా మనన్యశరణ శ్శరణ మహం ప్రపద్యే ॥

ఆశీర్వాదసూక్తి:- స్వస్తి హస్తిగిరిమస్తశేఖర స్సంతనోతు మయి సన్తతం హరిః। నిస్సమాభ్యధిక మభ్యధత్త యం దేవమౌపనిషదీ సరస్వతీ ॥

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారః :- గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చనమోవాక మధీమహే। వృణీమహేచ తత్రాద్యౌ దమ్పతీ జగతాంపతీ॥ మణివరఇవశౌరే ర్నిత్యహృద్యోఽపిజీవః కలుషమతి రవిన్దత్ కిఙ్కరత్వాధిరాజ్యమ్। విధిపరిణతిభేదా ద్వీక్షితస్తేనకాలే గురుపరిషదుపజ్ఞం ప్రాప్యగోపాయతిస్వమ్॥

యతిరాజసప్తతిః :- ఉపవీతిన మూర్ధ్వపుండ్రవంతం త్రిజగత్పుణ్యఫలం త్రిదణ్డహస్తమ్। శరణాగతసార్థవాహ మీడే శిఖయా శేఖరిణం పతిం యతీనామ్ ॥

యద్వా॥యతిరాజవింశతిః:- శ్రీమాధవాంఘ్రిజలజద్వయనిత్యసేవా ప్రేమావిలాశయ పరాఙ్కుశపాదభక్తమ్। కామాదిదోషహర మాత్మ పదా శ్రితానాం రామానుజం యతిపతిం ప్రణమామి మూర్ధ్నా ॥

సప్తతిరత్నమాలికా:- భాద్రపదమాసగత విష్ణువిమల ఋ

క్షే వేఙ్కటమహీధ్రపతి తీర్థనిభూతే । ప్రాదురభవ జ్జగతి దైత్య రిపుఘణ్టా హన్తకవితార్కికమృగేన్ద్రగురుమూర్త్యా ॥

తతః కర్పూరనీరాజనం భగవతే సమర్ప్య ॥ "ఉయర్వఱ" ఇతి తిరువాయ్మొழி ప్రథమగాథామనుసన్ధాయ. తతో భగవద్విషయో పక్రమంకుర్యాత్. తద్యథా:- "ఉయర్వఱ ఉయర్నలమ్- అప్రాకృతస్వాసాధారణ దివ్యరూప భూషణాయుధ మహిషీపరిజనస్థానవిశిష్టనాయ్, నిఖిలజగదుదయ విభవాదిలీలనాయిరున్ద పరమపురుషనై ఉళ్ళపడియే వాழ்వార్ తామ్ తమ్ముడైయ తిరువుళ్ళత్తాలే అనుభవిత్తు, అవ్వనుభవజనితమాన నిరవధికప్రీతియాలే అవనై యనుభవిత్తపడియే పేశుకిఱార్. అశేషదోషప్రత్యనీకమాయ్ "తేయేశత" మిత్యనుక్రమత్తినాలే నిరతిశయ దశా శిరస్కమాక వర్ధ్యస్యమానమాయిరున్ద వానన్దాద్యసంఖ్యేయ కల్యాణగుణ మహోదధియామ్, ఇన్ద వానన్దాది కల్యాణగుణఙ్గళై యుడైయనానమేలే పోన్నమాయ్నాఱినాప్పోలే నిర్హేతుకమాక వెనక్కు- జ్ఞానత్తిల్ అజ్ఞానగన్ధమిల్లాద దొరుపడిదనై యుళ్ళపడియఱివిత్తు త్తఙ్ఙ తిరువడికళిలే నిరవధికభక్తియై యుణ్డాక్కిన విమ్మహాగుణత్తైయుడైయవనాయ్, ఇన్దకల్యాణగుణఙ్గళైయుడైయనాన తనై స్వభావతఏవ నిరస్త సమస్తదోషరాయ్ అస్ఖలితజ్ఞానరాయిరున్దుళ్ళ శేషశేషాశనవైనతేయప్రభృత్యసంఖ్యేయదివ్యపురుషర్కళుక్కు-క్కొడుత్తుక్కొణ్డిరుక్కుమ పరమౌదార్యత్తైయుడైయనాయిరున్ద వెమ్బెరుమానుడైయ ఆశ్రితజన సమస్త దుఃఖాపనోదనస్వభావమాన తిరువడిమలర్కళిలే సర్వదేశ సర్వకాల సర్వావస్థోచిత సర్వశేషవృత్తియైయుమ్ పణ్ణి ఉజ్జీవియెన్ఱుతమ్ముడైయతిరువుళ్ళత్తైక్కుఱిత్తరుళిచ్చెయ్కిఱార్" ఇత్యనుసన్ధాయ తతః "మననకే" త్యాదితిరువాయ్మొழிసేవాంకుర్యాత్.

కోయిల్తిరువాయ్మొழிయి ననుసన్ధానదశాయాం భగవ

తే అర్ఘ్యపాద్యాదికంసమర్ప్య ఫలాదికం నివేద్య కర్పూరనీరాజ
నంసమర్ప్య తతః ఉపక్రమంకుర్యాత్.

దేశభేదేనసమ్ప్రదాయభేదస్యసత్త్వేపి "సర్వంన్యాయ్యంయుక్తి
మత్త్వా" దితిన్యాయేన విద్వద్భి ర్వేదితవ్యమ్.

వేదాదిశాత్తుముఱైక్రమః.

ఋగ్వేదీయోపనిషదైతరేయీ:— ఓమ్ వాఙ్మేమనసిప్రతిష్ఠితా
మనోమేవాచి ప్రతిష్ఠిత మావిరావీర్మ ఏధీ వేదస్యమ ఆణీస్థ శ్రుతం
మే మాప్రహాసీదనేనాధీతేనా హోరాత్రాన్ సన్దధా మ్యృ
తం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామి తన్మామవతు తద్వక్తారమవత్వవ
తుమామవతువక్తార మవతువక్తారమ్॥ ఓమ్ శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః.

యజుర్వేదమ్, కాణ్వమ్. హరిః ఓమ్॥ సముద్రఉదరమన్తరి
క్షం పాయుర్ద్యావాపృథివీ ఆణ్డౌగ్రావా శేఫ స్సోమో రేతో య
జ్జంజభ్యతే తద్విద్యోతతేయద్విధూనుతేతత్స్తనయతి యన్మేహతితద్
ద్వర్షతి వాగేవాస్య వాగహర్వా అశ్వస్యజాయమానస్య మహి
మాపుర స్తాజ్జాయతేరాత్రిరేనం మహిమా పశ్చాదనుజాయత ఏతౌవై
మహిమానా వశ్వమభితస్సమ్బభూవతుర్హయో దేవా నవహదర్వా
ఽసురాన్ వాజీగన్ధర్వా నశ్వోమనుష్యాన్ సముద్రోవా అశ్వస్యయో
ని స్సముద్రోబన్ధుః.

అశ్వమేధమ్. యద్దర్శపూర్ణమాసాయజతే। అశ్వస్యైవమే
ధ్యస్యపదేపదేజుహోతి। ఏతదనుకృతి హస్మవైపురా। అశ్వస్య
మేధ్యస్య పదేపదేజుహ్వతి। యోవాఅశ్వస్య మేధ్యస్యవివర్తనంవే
ద। అశ్వస్యైవమేధ్యస్య వివర్తనేవివర్తనేజుహోతి। అసావా
ఆదిత్యోఽశ్వః। స ఆహవనీయమాగచ్ఛతి। తద్వివర్తతే। యదగ్ని
హోత్రంజుహోతి। అశ్వస్యైవమేధ్యస్య వివర్తనేవివర్తనేజుహో
తి। ఏతదనుకృతిహస్మవైపురా। అశ్వస్యమేధ్యస్యవివర్తనే వివర్తనే

జుహోతి ॥

ఆరణమ్॥ యదేకాదశేషు ప్రవృజ్యతే। ఇన్ద్రోభూత్వాత్రి ష్టుభమేతి। యద్ద్వాదశేషు ప్రవృజ్యతే। సోమోభూత్వానుత్యా మేతి। యత్పురస్తాదుపసదాం ప్రవృజ్యతే। తస్మాదితః పరాఞ్చమూన్ లోకాగ్ంస్తపన్నేతి। యదుపరిష్టా దుపసదాం ప్రవృజ్యతే। తస్మాద ముతోఽర్వాఞ్చిమాన్ లోకాగ్ంస్తపన్నేతి। యఏవంవేద। ఐవతపతి॥

కాఠకమ్:— తస్యైవాత్మాపదవిత్తంవిదిత్వా। నకర్మణాలిప్యతే పాపకేన। పఞ్చపఞ్చాశతస్త్రివృతస్సంవథ్సరాః। పఞ్చపఞ్చాశతఃపఞ్చ దశాః। పఞ్చపఞ్చాశతస్సప్తదశాః। పఞ్చపఞ్చాశత ఏకవిగ్ంశాః। వి శ్వసృజాగ్ంసహస్రసంవత్సరమ్। ఏతేనవై విశ్వసృజ ఇదంవిశ్వమసృజ న్త। యద్విశ్వమసృజన్త। తస్మాద్విశ్వసృజః। విశ్వమేనాననుప్రజాయ తే। బ్రహ్మణస్సాయుజ్యగ్ం సలోకతాంయన్తి। ఏతాసామేవదేవతా నాగ్ంసాయుజ్యమ్। సార్ష్టితాగ్ంసమానలోకతాం యన్తి। యఏత దుపయన్తి। యేచైనత్ప్రాహుః। యేభ్యశ్చైనత్ప్రాహుః॥ ఓమ్.

తైత్తిరీయోపనిషత్. తస్యైవంవిదుషో యజ్ఞస్యాత్మాయజమా నశ్శ్రద్ధాపత్నీ శరీరమిధ్మ ముఽరోవేది లోమాని బర్హి ర్వేదశ్శి ఖాహృదయంయూపః. కామఆజ్యం మన్యుఃపశు స్తపోఽగ్ని ర్దమశ్శమయి తాదక్షిణా వా గ్ఘోతా ప్రాణ ఉద్గాతాచక్షు రధ్వర్యుర్మనో బ్రహ్మ శ్రోత్రమగ్నీద్యావద్ధ్రియతే సాదీక్షా యదశ్నాతియత్పిబతి తదస్యసో మపానం యద్రమతే తదుపసదో యత్సఞ్చరత్యుపవిశత్యుత్తిష్ఠతేచ సప్రవర్గ్యో యన్ముఖం తదాహవనీయో యదస్య విజ్ఞానం తజ్జు హోతి యత్సాయంప్రాతరత్తి తత్సమిధో యత్సాయంప్రాతర్మధ్యం దినఞ్చ తానిసవనాని యేఅహోరాత్రే తేదర్శపూర్ణమాసౌ యే ఽర్ధమాసాశ్చ మాసాశ్చ తేచాతుర్మాస్యాని యేఋతవస్తే పశుబ న్ధా యేసంవథ్సరాశ్చపరివథ్సరాశ్చ తేఽహర్గణా స్సర్వవేదసంవా

ఏతత్సత్రంయ స్మరణంతదవభృథఏతద్వైజరామర్యమగ్నిహోత్రగ్ంసత్రం యఏవంవిద్వానుదగయనేప్రమీయతే దేవానామేనమహిమా సంగత్వాఽఽదిత్యస్య సాయుజ్యం గచ్ఛత్యథయో దక్షిణేప్రమీయతే పితౄణామేవ మహిమానంగత్వా. చన్ద్రమసస్సాయుజ్యంగచ్ఛత్యేతౌవై సూర్యాచన్ద్రమసో ర్మహిమానౌ బ్రాహ్మణోవిద్వానభిజయతి తస్మాద్బ్రహ్మణో మహిమాన మాప్నోతి తస్మాద్బ్రహ్మణో మహిమాన మిత్యుపనిషత్.

సామవేదమ్, ప్రకృతి. ఉన్నయా అ మి హోఇ। ఇతి త్రిః । అ ఆదిత్యం ప్రాంచంయన్తా మున్నయా అ మి హోఇ। ఇతిత్రిః । అహోరాత్రాణి కృత్రా అ ణి హోఇ । ఇతిత్రిః । ద్యౌర్నా హా ఉ । ఇతిత్రిః । తస్యామసావాదిత్య ఈయతేహా ఉ । ఇతిత్రిః । తస్మిన్నయమీయమానఈయా మహేహా ఉ । ఇతిత్రిః । ఈయా మ హే హా ఉ । ఇతిద్విః । ఈయా మహే హా ఉవ । ప్రియే ధామం స్త్ర్యక్షరే ఏ । ఇతిద్విః । ప్రియే ధామంస్త్రక్షరే ఏ ।

ఉద్వయూజ్మే । తమా అ సా స్ఫా రా అ ఇ । జ్యోతిః పశ్యన్త ఊ త్తా రా మ్ । స్వఃపశ్యన్త ఊ త్తా రా మ్ । దే వం దే వత్రా సూ రా అ । య ఔ హూ వ । అగన్మ జ్యోతి రుత్తమా మ్ ॥

ఓంతత్సవితుర్వరే ణ్యో మ్ । భ గో - దే వ స్య ధీమ హీఇ ధియో యోనః ప్రచో౩ ౩ ౩ । హిం అ । దా యో అ ॥

సామవేదీయంఛాన్దోగ్యమ్. ॥ తద్ధైతద్బ్రహ్మ ప్రజాపతయఉవాచ ప్రజాపతిర్మనవే మనుః ప్రజాభ్యః ఆచార్యకులాద్వేదమధీత్య యథావిధానం గురోఃకర్మాతిశేషేణాఽభి సమావృత్య కుటుమ్బేశుచౌ దేశేస్వాధ్యాయమధీయానో ధార్మికాన్విదధ తాత్మనిసర్వేన్ద్రియాణి సంప్రతిష్ఠాప్యా హిగ్ంసన్సర్వభూతాన్యన్యత్ర తీర్థేభ్యస్సఖల్వేవం

వర్తయన్ యావదాయుషం బ్రహ్మలోక మభిసంపద్యతే నచపు
నరావర్తతే నచపునరావర్తతే ॥

ఆప్యాయన్తు మమాఙ్గాని వాక్ప్రాణశ్చక్షుశ్శ్రోత్రమథోబల
మిన్ద్రియాణిచసర్వాణి సర్వంబ్రహ్మౌపనిషదంమాహం బ్రహ్మని
రాకుర్యాం మామాబ్రహ్మనిరాకరోదనిరాకరణమస్త్వనిరాకరణం
మేఽస్తు తదాత్మని నిరతేయ ఉపనిషత్సు ధర్మాస్తేమయి స
న్తు తేమయిసన్తు ॥

అథర్వశిరోపనిషత్. సర్వభూతస్థమేకం నారాయణమ్ । కా
రణరూపమకారంపరంబ్రహ్మౌమ్ । ఏతదథర్వశిరోయోఽధీయతే ।
ప్రాతరధీయానోరాత్రికృతంపాపం నాశయతి । సాయమధీయానోదివ
సకృతంపాపంనాశయతి । మాధ్యన్దినమాదిత్యాభిముఖోధీయానః ప
ఞ్చపాతక ఉపపాతకాత్ప్రముచ్యతే । సర్వవేదపారాయణపుణ్యంల
భతే । నారాయణసాయుజ్యమవాప్నోతి నారాయణసాయుజ్యమవా
ప్నోతి । యఏవంవేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥ హరిఃఓమ్ ॥

శ్రీమద్రామాయణమ్ :— అభ్యషిఞ్చన్నరవ్యాఘ్రం ప్రస
న్నేన సుగన్ధినా । సలిలేన సహస్రాక్షం వసవోవాసవం యథా ॥

శ్రీవిష్ణుపురాణమ్ :— ఇతివివిధమజస్య యస్యరూపం ప్రకృ
తి పరాత్మమయం సనాతనస్య । సదిశతు భగవా నశేషపుంసాం
హరిరపజన్మ జరాదికాంసమృద్ధిమ్ ॥

శ్రీభాగవతమ్ :— యోగీన్ద్రాయ నమస్తస్మై శుకాయ బ్ర
హ్మరూపిణే । సంసారసర్పసన్దష్టంయో విష్ణురాత మమూముచత్ ॥

శ్రీమహాభారతమ్ :— "ఇదంమయాతే పరికీర్తితం మహ చ్ఛ్రీ
కృష్ణమాహాత్మ్య మపారమద్భుతమ్ । శృణ్వన్నపతన్నాశు సమాప్ను
యాత్ఫలం యచ్చాపిలోకేషు సుదుర్లభం మహత్ ॥

శ్రీస్తోత్రరత్నమ్ :— అకృత్రిమత్వచ్చరణారవిన్దప్రేమప్రకర్షా

వధి మాత్మవన్తమ్ । పితామహం నాథమునిం విలోక్య ప్రసీద మద్వృత్త మచిన్తయిత్వా॥

శ్రీభాష్యమ్. యదిపరమపురుషాయత్తం ముక్తైశ్వర్యమ్, తర్హి తస్య స్వాతన్త్ర్యేణ తత్సఙ్కల్పాన్ముక్తస్య పునరావృత్తిరపి సమ్భావ్యేతేత్యత్రాహ "అనావృత్తిశ్శబ్దాదనావృత్తిశ్శబ్దాత్ ॥ అనావృత్తిశ్శబ్దాదనావృత్తిశ్శబ్దాత్" యథా – నిఖిలహేయప్రత్యనీక కల్యాణైకతానః, జగజ్జన్మాదికారణమ్, సమస్తవస్తువిలక్షణః, సర్వజ్ఞః, సత్యసఙ్కల్పః, ఆశ్రితవాత్సల్యైకజలధిః, పరమకారుణికః, నిరస్తసమాభ్యధికసమ్భావనః, పరబ్రహ్మాభిధానః, పరమపురుషోఽస్తీతి శబ్దాదవగమ్యతే; ఏవ మహరహరనుష్ఠీయమాన వర్ణాశ్రమధర్మానుగృహీత తదుపాసనరూపతత్సమారాధనప్రీతః, ఉపాసీనాననాదికాలప్రవృత్తానన్తదుస్తరకర్మసఞ్చయరూపాఽవిద్యాం వినివర్త్య స్వయాథాత్మ్యానుభవరూపానవధికాతిశయానన్దం ప్రాపయ్య పునర్నావర్తయతీత్యపి శబ్దాదేవావగమ్యతే – శబ్దశ్చ "సఖల్వేవంవర్తయన్ యావదాయుషం బ్రహ్మలోక మభిసమ్పద్యతే, నచపునరావర్తతే నచపునరావర్తత" ఇత్యాదికః. తథాచ భగవతా స్వయమేవోక్తమ్– "మాముపేత్యపునర్జన్మ దుఃఖాలయ మశాశ్వతమ్ । నాప్నువన్తి మహాత్మానస్సంసిద్ధింపరమాంగతాః ॥ ఆబ్రహ్మభువనాల్లోకాః పునరావర్తినోఽర్జున । మాముపేత్యతు కౌన్తేయ పునర్జన్మనవిద్యత" ఇతి. నచ ఉచ్ఛిన్నకర్మ బన్ధస్య, అసఙ్కుచితజ్ఞానస్య, పరబ్రహ్మైకానుభవ స్వభావస్య, తదేకప్రియస్య, అనవధికాతిశయానన్దం బ్రహ్మాఽనుభవతోఽన్యాపేక్షా, తదర్థారమ్భాద్యసమ్భవాత్పునరావృత్తిశఙ్కా, నచ పరమపురుష స్సత్యసఙ్కల్పః అత్యర్థప్రియం జ్ఞానినం లబ్ధ్వా కదాచిదావర్తయిష్యతి, యఏవమాహ – "ప్రియోహిజ్ఞానినోఽత్యర్థ మహంసచ మమప్రియః ఉదారాస్సర్వఏవైతే జ్ఞానీత్వాత్మైవమేమత

మ్॥ ఆస్థితస్సహియుక్తాత్మా మామేవానుత్తమాంగతిమ్ । బహూనాం జన్మనామన్తే జ్ఞానవాన్మాం ప్రపద్యతే ॥ వాసుదేవస్సర్వమితి సమహాత్మా సుదుర్లభ" ఇతి. సూత్రాభ్యాసశ్చ శాస్త్రపరిసమాప్తిం ద్యోతయతీతి సర్వంసమఞ్జసమ్ ॥

ఇతి శ్రీభగవద్రామానుజవిరచితే శ్రీమచ్ఛారీరకమీమాంసా
భాష్యేచతుర్థస్యాధ్యాయస్య చతుర్థఃపాదః.
శాస్త్రంచ పరిసమాప్తమ్.

శ్రీమద్గీతాభాష్యమ్:— యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణో యత్ర పార్థోధనుర్ధరః । తత్ర శ్రీర్విజయో భూతి ర్ధ్రువా నీతిర్మతిర్మమ ॥

కిమత్రబహునోక్తేన:—యత్ర యోగేశ్వరః—కృత్స్నస్యోచ్చావచరూపేణావస్థితస్య చేతనస్యాచేతనస్యచ వస్తునో యేయే స్వభావయోగా స్తేషాంసర్వేషాం యోగానామీశ్వరః— స్వసఙ్కల్పాయత్త స్వేతరసమస్తవస్తు స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి భేదః, కృష్ణః— వసుదేవసూనుః, యత్రచపార్థో ధనుర్ధరః - తత్పితృష్వసుఃపుత్ర స్తత్పదద్వంద్వైకాశ్రయః, తత్రశ్రీర్విజయో భూతిర్నీతిశ్చ, ధ్రువా - నిశ్చలేతి మతిర్మమేతి.

ఇతిశ్రీభగవద్రామానుజ విరచితే
శ్రీమద్గీతాభాష్యేఽష్టాదశోఽధ్యాయః.

గద్యమ్:— తతోభగవతా స్వయమేవాత్మసంజీవనేనావలోకనేనావలోక్య సస్మితమాహూయ సమస్తక్లేశాపహం మాత్మీయం శ్రీమత్పాదారవిన్దయుగళం శిరసికృతంధ్యాత్వా ఽమృతసాగరాన్తర్నిమగ్న సర్వావయవ స్సుఖమాసీత.

ఆళ్వార్సూక్తిః— రామానుజాంఘ్రిశరణోఽస్మికుల ప్రదీ

ప స్త్రాప్సే త్సౌమ్యామునమునే స్సచనాథవంశ్యః । వంశ్యః పరాఙ్కుశ
మునే స్సచసోఽపి దేవ్యా దాస స్తవేతి వరదాశ్రితవేక్షణీయః ॥

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారః:— నిర్విష్టం యతిసార్వభౌమ వచసా
సామాన త్రిభి ర్యౌవనం నిర్ధూతేతర పారతన్త్ర్యనిరయా నీతాస్సుఖం
వాసరాః । అఙ్గీకృత్య సతాంప్రసత్తి మసతాంగర్వోఽపి నిర్వాపి
త శ్శేషాయుష్యపి శేషిదమ్పతిదయాదీక్షా ముదీక్షామహే ॥ రహస్య
త్రయసారోఽయం వేఙ్కటేశ విపశ్చితా । శరణ్యదమ్పతివిదాం
సమ్మత స్సమగృహ్యత ॥

శ్రీయతిరాజ సప్తతిః:— గాథా తాథాగతానాం గళతిగమని
కా కాపిలీక్వాపిలీనా క్షీణా కాణాదవాణీ ద్రుహిణహరగిరస్సౌరభం
నారభన్తే ।క్షామా కౌమారిలోక్తి ర్జగతిగురుమతం గౌరవాద్దూరవా
న్తం కాశఙ్కా శఙ్కరాదే ర్భజతి యతిపతౌ భద్రవేదీం త్రివేదీమ్ ॥
శ్రీమద్వరవరముని సంప్రదాయస్థాస్తు శ్రీయతిరాజసప్తతిస్థానే “విజ్ఞా
పనం యదిద మద్యతు మామకీన మఙ్గీకురుష్వ యతిరాజ దయామ్బు
రాశే । అజ్ఞోఽయమాత్మగుణ లేశవివర్జితశ్చ తస్మాదనన్య శరణో
భవతీతి మత్వా ॥ ఇతి శ్రీయతిరాజవింశతిశ్లోకమనుసందధతే.

శ్రీసప్తతిరత్నమాలికాస్థానే:— “వేదేసంజాత ఖేదే మునిజన
వచనే ప్రాప్తనిత్యావమానే సఙ్కీర్ణే సర్వవర్ణే సతి తదనుగుణే నిష్ప్రి
మాణే పురాణే। మాయావాదే సమోదే కలికలుషవశాచ్ఛూన్యవా
దేవివాదే ధర్మత్రాణాయ యోఽభూ త్సజయతు భగవాన్ విష్ణు
ఘంటావతారః” ॥ ఇతి శ్లోకానుసన్ధానం సమ్ప్రదాయః.

తతః కర్పూర నీరాజనం భగవతే సమర్ప్య “శిత్తుమ్ శిరుకా
లే” ఇత్యాది తిరుప్పావై శాఱ్ఱు క్రమానంతరమ్ “మునియే” ఇత్యు
పక్రమ్య తిరువాయ్మొఴి ప్రబన్ధే చరమదశకమనుసన్ధాయ “శూఴ్
న్దకన్షు ॥ అవావఱచ్చూఴ్” ఇతి పాశురద్వయానుసన్ధానకాలే భగవ

ద్విషయ శాస్త్రోత్క్రమం కుర్యాత్.

భగవద్విషయమ్:—శూఴ్న్దకన్ఱు=ఇప్పడి యెమ్బెరుమానుక్కుమ్ మఱు త్తరుళ వొణ్ణాదపడి పిరాట్టి తిరువాణైయైయుమ్ తన్ తిరువాణైయైయుమిట్టు నిర్బన్ధిత్తుక్కొణ్డార్త స్వరత్తాలే కూప్పిడుమళవిల్ తామ్ మనోరథిత్తపడియే ఎమ్బెరుమాను మెఴున్దరుళ వవనైక్కణ్డు మ హదహఙ్కారాదికళెల్లావర్ఱైయుమ్ వ్యాపిత్తవర్ఱిఱ్కాట్టిలుమ్ పెరిదాన మూలప్రకృతిక్కుమ్ అత్తైయుమ్ వ్యాపిత్తదిలుమ్ పెరిదాన ముక్తాత్మావుక్కుమ్ అదిలుమ్ పెరిదాన వున్నుడైయ సఙ్కల్పజ్ఞానత్తుక్కుమ్ ఆత్మావాయిరున్ద నీ అన్దసఙ్కల్పజ్ఞానత్తిఱ్కాట్టిలుమ్ పెరువాయిరున్ద వెన్నుడైయ విడాయెల్లామె తీరుమ్పడి అన్ద జగదాకారనానపడియన్ఱియే నీయానపడియే వన్దు శూఴ్న్దాయ్; ఎన్నుడైయ మనోరథము మొరుపడియే ముడిన్ద దెన్గిఱార్.

అవానవఱచ్చూఴిరై= బ్రహ్మరుద్రాది సర్వాత్మాక్కళుక్కు మన్తరాత్మభూతనాయ్ సమస్తహేయప్రత్యనీకనాయ్ అనవధికాతిశయా సంఖ్యేయ కల్యాణగుణనిధియాయ్ అప్రాకృతస్వాసాధారణ దివ్యరూప భూషణా యుధ మహిషీపరిజనస్థానవిశిష్టనాయిరున్ద వెమ్బెరుమానై యలర్ఱియవావఱ్ఱు నిరస్తసమస్తప్రతిబన్ధకరాయ్ అవనై ప్పెఱ్ఱు కురుకూర్చ్చడకోపన్ శొన్న వవావిలన్దాదికళా లినై యాయిరముమ్ అవఱ్ఱులే తమ్ముడైయ వపేక్షిత మ్పెఱ్ఱు విడాయ్తీర్న్ద పఱ్ఱివత్తైయఱిన్దార్ పిఱన్దువెయ్త్తే అయర్వఱు మమరర్కళుక్కుమ్ మేల్పట్టా రెన్గిఱార్.

అనన్తరమ్ "ఉయర్వఱే" తితిరువాయ్మొఴిప్రబంధశాస్త్రం సమాప్య కణ్ణినుణ్ శిఱుత్తామ్బు శాస్త్రానన్తరమ్ తిరువిధ్యామియిల్ శాస్త్రాభావకాలే శ్రీరామానుజనూర్ఱన్దాది అధికారసఙ్గ్రహ ప్రబన్ధసార పిళ్ళైయన్దాది శ్రీమదాదివణ్ శఠకోపమహాదేశికాడైక్కలప్పై

త్తు శాఱ్ఱుముఱై ఇతిక్రమః. శ్రీవరవరమునిసమ్ప్రదాయస్థాస్తు అధికా
రసంగ్రహాదిస్థానే ఉపదేశరత్నమాలాది శ్రీమద్వరవరమున్యనుగృహీత
ప్రబన్ధశాఱ్ఱుముఱైక్రమమనుతిష్ఠన్తి, ఇయానేనభేదః. తతస్తిరుప్పల్లా
ణ్డు ప్రథమగాథాపాదషట్కమనుసన్ధాయ, ఆచార్యసమ్భావనాం కు
ర్యాత్. సంభావనాక్రమస్త్వస్మదీయే పూర్వప్రయోగే ద్రష్టవ్యః. త
తో వాళ్తిత్తిరునామఙ్గళ్, తతశ్చరమశ్లోకపఠనమ్, తతస్తత్సమ్భావనా,
తతో గోష్ఠీస్వామినాం తామ్బూలదక్షిణాదికం దద్యాత్. తస్మిన్నేవది
నే సాయం శుభస్వీకారం యథావిభవం యథాదేశాచారం కుర్యాత్.

ద్రామిడప్రబంధాదివివేకస్తు నిత్యానుసంధానదివ్యప్రబన్ధచతు
స్సహస్రీగ్రంథాద్ద్రష్టవ్యః.

వేదాదిశాత్తుముఱైక్రమస్సమాప్తః.

శ్రియై నమః.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీపాఞ్చరాత్రే శుకప్రశ్నే నారాయణసంహితాయామ్ ద్విచత్వారింశాధ్యాయే తిరువధ్యయనవిధిః.

ఉక్తా బ్రహ్మవిదా బ్రహ్మన్ శ్రీచూర్ణవిధిరుత్తమః । స్వ
సూత్రోక్త విధానేన సపిండీకరణావధి ॥ ఔర్ధ్వదైహిక కర్మా
ణి విష్ణోరాజ్ఞానురూపతః । కృత్వా పుత్రోఽథవా శిష్యో వైష్ణవం
శ్రాద్ధమాచరేత్ ॥ ౨ ॥ త్రయోదశ దినేవాథ అష్టాదశ దినేఽథ
వా । మాసాంతే వత్సరాంతేవా కస్మింశ్చిద్వాశుభేదినే ॥ క
ర్తవ్యా వైష్ణవీపూజా మద్భక్తైస్సహసాదరం । ఉక్తదినే శుభలగ్నే
త్వలంకృత్యచ మందిరం ॥ వితానైర్మల్లికాభిశ్చ సమాహూ
యాథ వైష్ణవాన్ । అనుజ్ఞాప్యార్చయేద్భక్త్యా దేవదేవం శ్రి
యఃపతిమ్ ॥ వివిధైరుపచారైశ్చ నైవేద్యైః ఫలసంయుతైః । పా

యథా పూపసహితైః స్వగుడైః పృథుకైరపి ॥ తతః ప్రణమ్య భక్తా
నాం దాపయేత్తాని సర్వతః । చందనాని సతాంబూలం దత్వా
సర్వాన్స్త్రీపూజయేత్ ॥ తతస్తే సన్నిధౌ విష్ణోః గాయేరన్వైష్ణ
వోత్తమాః । వైష్ణవైర్వివిధా గాథాః ఉపదిష్టాస్స్వదేశికైః ॥ తుల
సీదళాని కర్త్రా తు తదా విష్ణోస్సమర్పయేత్ । శ్రీమతే నారాయ
ణాయేత్యుచ్చరన్ సముహుర్ముహుః ॥ దశకృత్వస్తు వా వి
ష్ణోర్నామ సంఖ్యానిధిస్తు వా । దశాహం వాఽథ పంచాహం త్ర్యహ
మేకాహమేవ వా ॥ నాన్యవ్రతాని కుర్వీత దీక్షయా చ సమన్వితః ।
సాయంప్రాతశ్చ సంగమ్య గాయేరన్ ద్రామిడీం శ్రుతిం ॥ గేయే స
మాపితే తేషాం పాదతీర్థం సమాహరేత్ । పిబేయుః పుత్రప
త్న్యాద్యాః శిష్యాద్యాశ్చ యథాక్రమం ॥ పునస్సంధ్యాహారైః
స్సమ్యక్ మహానైవేద్యమర్పయేత్ । పుష్పాంజలిం తతస్సమ్యక్
సమర్ప్య ప్రణతః పునః ॥ వైష్ణవానాం యథాశక్తి సువర్ణం
దాపయేత్ క్రమాత్ । తతస్తు భక్ష్యభోజ్యాద్యైః తర్పయేద్భగ
వత్పరాన్ ॥ ఏవం కృత్వా నవాహాంతం దశమేహని సత్తమ । ప్రా
తస్సమాహూయ పునః సర్వాన్భాగవతోత్తమాన్ ॥ ఉపవేశ్యా
సనాగ్రేషు తాంబూలాదీన్ సమర్ప్య చ । ఉపలిప్య సుధాచూర్ణైః
స్థండిలం కారయేద్భువి ॥ నిధాయ తత్ర రజనిచూర్ణం స్నానీయ
మేవ చ । తైలకుంభమలంకృత్య భక్తేభ్యః ప్రణమేన్నరః ॥ విజ్ఞా
పయేత్తదా భక్త్యా కృత్వా శిరసి చాంజలిం ॥ స్వామినోఽవభృథం
కార్యమద్య యుష్మాభిరాదరాత్ ॥ తతోఽభావైష్ణవం శ్రీశం
ప్రార్థయేతామితోఽర్థితౌ । మిథ్యావ్యవస్థితం జ్ఞానం దుర్మార్గ
నం మలినం వపుః ॥ యథాఽపునర్భవేజ్జన్మ కుకుశ్రీశాద్యనస్తథా ।
భేరీమద్దళముఖ్యానాం ఘోషైరతిమనోహరైః ॥ మహానదీం తటాకం
వా పుణ్యాం కాంచిత్సరోఽపి వా । గత్వా తత్ర కృతస్సమ్యగ్వైష్ణవే

భ్యః ప్రదాపయేత్ ॥ సర్వేఽప్యభ్యంజనంకృత్వా స్నాతాస్స్యుర్భక్తి సంయుతాః । నతిథిర్నచనక్షత్రం నయోగోవామునీశ్వరాః ॥ వైష్ణవావభృతస్నానే నచదోషాయ కల్పతే । తస్మాదేవంతుతైలేలేన కుర్యురభ్యంజనం ద్విజాః ॥ సురాపో బ్రహ్మహావాపి గోఘ్నోవాస్తేయఏవవా । వైష్ణవావభృతస్నానాత్ సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ నారాయణపరాయత్ర స్నానం తన్వంతి తత్రవై । పుణ్యానద్యస్సదా సర్వాః ప్రసన్నా నివసంతిచ ॥ స్నాత్వాభాగవతశ్రేష్ఠైః పుత్రోవా శిష్యఏవవా । చతుర్వింశతిభి ర్నామ్నాం కుర్యాద్విష్ణోర్జలాంజలిం ॥ శ్రీభూమినీళా స్తృప్యంతు విష్వక్సేనశ్చ తృప్యతు । తృప్యంతు గురవస్సర్వే వైనతేయశ్చ తృప్యతు ॥ శేష స్తృప్యతు తృప్యంతు ఆయుధానిహరేస్తథా । తృప్తించంప్రచండాద్యాః యేతు తత్సేవకా అపి ॥ తృప్యంతు కుముదాద్యాశ్చ భగవత్పార్షదాగణాః । భక్తాభాగవతాస్సర్వే తృప్యంత్వితిచ తర్పయేత్ ॥ తతో భాగవతా స్సమ్య గలంకుర్యాద్యథావిధి । మాలాభిర్మల్లికాభిశ్చ జాతీపుష్పసుగంధిభిః ॥ ధృతోర్ధ్వపుండ్రా స్తేసర్వే ధృత వస్త్రోత్తరీయకాః । పద్మాక్షమాలాం బిభ్రాణా హర్షవిభ్రాంత చేతసః ॥ ఇక్షుకాండం ధారయంతః వ్రజేయుస్సర్వవీధిషు । తేతదాన్యోన్యమహాత్మ్యం స్వగురూణాంతు వైభవం ॥ గాయేరన్ ప్రాజనస్యాస్య వైష్ణవార్థం తతోమునే । పశ్చాత్తేషాం తతః కుంభం సౌవర్ణం వాథరాజతం ॥ తామ్రంవామృణ్మయంవాథ పూరితం శుభవారిణా । పాదావనేజనార్థేచ గంధపుష్పసుగంధినా ॥ అలంకృత్యచ మాల్యాద్యైః క్షౌమవస్త్రేణవేష్ట్యచ । వస్త్రేణ చామరాభ్యాంచ తాలవృంతాదిభిశ్శుభైః ॥ విరాజితంతుబిభ్రాణః పుత్రోవాశిష్యఏవవా । అనువ్రజేత్పురస్తాత్తు తేషాంగచ్ఛేయురాదరాత్ ॥ శంఖకాహళభేర్యాది

వాద్యానాంవాదకాజనాః । సంఘీభూతాస్తదా సర్వే వైష్ణవా
భగవత్పరాః ॥ చరంతస్సర్వవీథీషు వైష్ణవానాం గృహాగ్రతః ।
పాదతీర్థ ప్రదానార్థం తేషాంప్రార్థయతేముహుః ॥ తత్రతత్ర
గృహద్వారి తత్తద్గృహనివాసినః ॥ శుద్ధపుష్పోపహారాద్యైరర్చ-
యిత్వామహాపథే ॥ పాదావనేజనంకృత్వా వైష్ణవానాం మహా
త్మనాం । పిబేయుః పాదతీర్థంచ దద్యాద్భక్త్యాచ దక్షిణాం ॥
మహాపాతక సంప్రాప్తౌ దుష్టాన్నస్యచభక్షణే । భక్తానాం పాదతీర్థ
స్య సేవనాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే ॥ తస్మాత్సర్వైశ్చ కర్తవ్యం పథిపాదావ
నేజనం । వైష్ణవానాం వైభవజ్ఞైర్విష్ణుభక్తైర్విశేషతః ॥ ఏవం
తు వైష్ణవాస్సర్వే కృత్వా గ్రామప్రదక్షిణం । యజమాన గృహా
ద్వారం ప్రాప్నుయుస్తోషితాభృశం ॥ నృత్యంత శ్చైవగాయంతః
పుష్ప వర్షవిరాజితాః । గృహద్వారగతాన్దృష్ట్వా యజమానోఽ
థవైష్ణవాన్ ॥ పూర్వవత్పూజయేద్భక్త్యా పాద్యార్ఘ్యాదిభిరాద
రాత్ । తతోగృహాంగణే రమ్యే వితానైః పరిశోభితే ॥ పట్టవస్త్రైశ్చ
మాల్యాభిః ఫలైశ్చిత్రైః ప్రకీర్ణకైః । సఫలక్రముకై రంభాస్తం
భైశ్చ స్తబకైశ్శుభైః ॥ మధ్యే సింహాసనం రమ్యం న్యస్యాలంకృ
త్యచోన్నతం । తతోనివేశ్య తత్కుంభం సర్వానేకైకశః క్రమాత్ ॥
చామరైర్వీజ్య మానానాం తాలవృంతైశ్చభక్తితః । పాదౌశిరసి వి
ష్ణోశ్చ నిధాయహృదయేపునః ॥ భార్యాహస్తవిముక్తేన తేన కుంభా
మ్భసాశనైః ॥ క్షాళయేద్ధేమపాత్రేవాతామ్రేవామృణ్మయేపివా । న
క్షాళయేత్పాదయుగం కాంస్యపాత్రేకదాచన । వస్త్రేణమార్జనం కృ
త్వానమస్కృత్యవిసర్జయేత్ ॥ ఏవంకృత్వాఽథ సర్వేషాం వైష్ణవా
నాం యథాక్రమం । ప్రవిశ్య సహతైర్గేహం గేయశేషం సమాపయే
త్ ॥ సహపాత్రో వశిష్టాయ తులసీదళపాతనం । పరిపూర్ణం ప్రకు

వీం తతస్మిన్కర్మదినే హరేః॥సమ్యక్సంపూజ్య దేవేశం నైవేద్యం వ్యం
జనాన్వితం । వివిధాపూపసహితం సతాంబూలం సమర్ప్యచ ॥ పు
ష్పాంజలిం తదాకుర్యాద్వైష్ణవైస్తు సమన్వితః । సమాప్యచాంతె
సర్వేషాం మంగళాన్యభిచక్షతే ॥ తతస్తు ఋగ్యజుస్సామాథర్వణై
ర్వేదపారగైః । వేదపారాయణం కుర్యుః స్తుతిగీతంచ యథాక్రమా
త్ ॥ ఏవంకృత్వాథ సర్వేషాం దద్యాద్వైదక్షిణాం ముదా । పా
దతీర్థం పిబేద్భక్త్యా పుత్రాద్యైర్బంధుభిస్సహ ॥ తతస్తుభోజయేద్భ
క్త్యా వైష్ణవాన్సోపచారతః । స్వయంచభుక్త్వా తాంబూలం సక
ర్పూరం సమర్పయేత్ ॥ ప్రణమ్యచోపచారంతు వాక్యముక్త్వాపు
నఃపునః । విసృజ్యతాన్పునస్సర్వాన్ ఆసీమాంతమనువ్రజేత్ ॥ ఏ
వంతు వైష్ణవీపూజా కార్యాబ్రహ్మ విదామపి । వైష్ణవానాం
హివిష్ణోశ్చ ఇదం ప్రీతికరం పరం ॥ వైష్ణవత్వ ప్రసిద్ధ్యర్థం జ్ఞానవృ
ద్ధ్యై విశేషతః । ఆశౌచదోష శాంత్యర్థం శ్రేయసే ముక్తిసిద్ధ
యే ॥ కృత్వైవత ల్లభతే శ్రీమాన్ ఐహికాముష్మికీం శ్రియం ।
అనేనోక్త విధానేన యఃకుర్యాద్వైష్ణవోత్సవమ్ । తద్గ్రామవాసి
నాం ముక్తిం ప్రదదాతి రమాపతిః ॥౭౦॥

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే శుకప్రశ్నే నారాయణసంహితాయాం
ద్విచత్వారింశోధ్యాయః.

శ్రీః.

అపరప్రయోగానుబన్ధి శుద్ధపత్త్రికా.

పుటమ్	పంక్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్.
౧	౮	నమస్సఖీనాం-	నమస్సఖీనాం
,,	౧౫	ప్రత్యవ్యవస్థా	ప్రత్యవస్థా
,,	౧౬	పూర్వావ్యవస్థా	పూర్వాద్యవస్థా
౨	౭	విష్ణుః	విష్ణుస్వరూపస్య
,,	౨౫	అలంకృతం	అలంకృత్యై
౩	౩	పితుః	పితా
౪	౪	ఆగ్నా	అగ్నా
,,	౫	యసావ్య	యసాహావ్య
,,	౭	మిథు	మిథు ।
,,	౮	యజ్ఞోయజ్ఞః	యజ్ఞః । యజ్ఞః
,,	౧౦	దత్తాణ	దత్తాన ।
,,	౨౪	మధ్య	మద్య
౫	౧	మాదాయ	మాధాయ
౬	౫	తిరోహతీ	తిరోహతి
,,	౧౦	డజాయేత	డజాయత
,,	౧౩	స్వాృహా	స్వాహా
,,	౧౫	అవిధ్న	అబధ్న
౭	౧౨	యజ్ఞైన	యజ్ఞేన
,,	౨౪	రూర్జాస్వ	రూర్జా
౮	౨	సమిధస్సప్త	సమిధస్సప్తజిహ్వాస్సప్త
,,	౩	త్వాయజంతి	త్వాయజంతి
,,	౨౧	షాయు-	షాయుషా-
,,	౨౨	విశ్వస్వా	విశ్వాభిస్సయా
౯	౯	నిజహాతి	నిదహాతి
,,	,,	పరుష	పరుష

పుటమ్	పంక్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౯	౧౭	మన్వహి	మన్విహి
”	౨౩	యజ్ఞగ్	యజ్ఞగ్ం
”	౨౪	ద్దధామీ	ద్దధామి
౧౩	౮	నవమే	నమమే
”	౯	భవంతీ	భువంతీ
”	౧౩	తాస్నా్వహా	తాస్వావహా
”	౧౬	దర్శంవత	దర్ శతంవ
”	౧౮	భిచష్టే	భిచక్షే
౧౫	౩	ప్రణ	పృణ
”	౪	ఉభేద్దదాతి	ఉపేద్దదాతి
౧౫	౧౪	స్తైనాస్తస్కరా వనేచ	స్తైనాసస్తస్కరావనే
”	౧౫	యేకక్షే	యేకక్షే
”	౧౬	మప్రదక్షిం	మప్రదక్షిణం
౧౯	౨౪	ప్రిప	రిప్ర
౨౧	౨౦	శ్రవోరా	శ్రవోగా
౨౪	౧౧	నిలయన	నిలయనం
”	౨౫	ధ్యాయకః	ధ్యాయుకః
౨౫	౨౨	మానమ్మ్రతా	మాత్మానము
౨౬	౩	ఆత్మాగ్ం	ఆత్మానగ్ం
౨౭	౩౧	హామన్న	అహామన్న
”	౨౨	శ్లోకృ	శ్లోకకృ
౨౯	౮	యోగ్యతా	యోగ్యతా
”	౧౦	నప్తే	సప్తే
”	౧౮	యచ్ఛాభస్మే	యచ్ఛాభసైృ
౩౦	౧౭	నయోాదివే	నమోాదివే.

పుటమ్	పంక్తి	అశుద్ధ	శుద్ధమ్
౩౧	౪	వహ్నే	వహ్నీ
౩౨	౬	స్మృక్త	స్మృక్త
,,	౧౮	యపన	మపన
౩౩	౧౧	చ్ఛాఖయా	చిచ్ఛాఖయా
౩౪	౧౩	అఙ్గీరసః	ఆఙ్గీరసః
౩౭	౧	నుక్ల్ప్తం	నుక్ల్ప్తం-
,,	౪	హోత్రాణా	హోతృణా
౩౮	౨౩	సువర్మ	సువన్మ
౪౦	౫	లోచమానాం	రోచమానాం
,,	,,	సారయా	సాదయా
,,	౧౭	గోప్త్రార స్తేభ్య ఇదమిత్యనంతరం "యపతస్యపథో రక్షితార స్తేభ్యస్స్వాహా-పథోరక్షితార స్తేభ్య ఇదం" ఇతివాక్యోలుప్తః	
,,	,,	గోప్త్రార స్తేభ్యా	పథోగోప్త్రార స్తేభ్యార
,,	౧౮	పథోరక్షి	పథోభిరక్షి
౫౬	౧౭	ప్రాఙ్ముఖ	ప్రాఙ్ముఖ
౫౭	౧	వత్సరాః	వథ్సరాః
,,	౩	పజా	ప్రజా
,,	౬	శ్చైవ	శ్చైన
,,	౮	క్ర్వీడంతీ	క్రీడంతీ
,,	౯	స్వాషేతి	స్వాషేణ
,,	౧౧	మేవ	మేష
,,	౧౪	ప్రతిధ్రు	ప్రతిధు
,,	౧౫	హావంతు	హావంత
,,	౧౬	వృర్ధేన	వృద్ధేన
,,	౧౭	కియంత	క్రియంత
,,	౨౩	ద్రవ్యాస్య	ద్రవ్యస్య
,,	,,	శృవణాం	శృపణాం

పుటమ్	పంక్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౫౮	౧	పరీ స్త్రీర్య	పరి స్త్రీర్య
,,	౯	వదత్వా	తిదత్వా
౫౯	౧౭	ప్రెతామె	ప్రేతామై
,,	౨౬	ర్మాసాహి	ర్మాపాహి
,,	,,	దంత	దంద
,,	౨౭	ముచ్యే	నముచే
౬౦	౧౧	చకం	దకం
,,	౧౨	పయసాసః	పయసాసం
,,	౧౮	ఇత్రి	ఇతితి
,,	౧౯	తతంఆ	తతమ్మాఆపః
,,	౨౯	హుతా	హుత్వా
౬౧	౧	వహృత్య	ప్రహృత్య
,,	౧౨	త్యుక్తా	త్యుక్త్వా
౬౨	౧౬	సద్ధుత్వా	వద్ధుత్వా
,,	౨౧	వరుణ	వరణ
౬౩	౨	వ్రపితా	ప్రపితా
,,	౫	షృశ్చ	భృశ్చ
,,	,,	సమ	నమ
,,	౮	పదాధాః	పదార్థాః
,,	౧౨	దేవం	ధ్యాత్వా దేవం
,,	౧౩	వస్వాదగ్	వస్వాదీగ్ం
,,	౨౪	ప్రదయ	ప్రదాయ
౬౪	౧౦	క్రతురక్షు	ప్రణ్ణదక్షు
౬౫	౧౧	ముదేచీ	ముదీచీ
,,	౧౪	శేపంప్రాగుదశ్వో	శేషంప్రాగుదగ్వో
,,	౧౫	గుదాృ	గుదగ్వా
,,	౧౮	జపిత్తా	జపిత్వా

పుటమ్	పఙ్క్తిః	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౬౬	౨౬	పవీత్ర	పవిత్ర
,,	౨౮	సిసింధవః	సింధవః
,,	,,	మాధ్వీర్ణం	మాధ్వీర్ణ
,,	,,	మధిః	మధీః
౬౭	౩	ఇతిస్రృభిః	ఇతితిస్రృభిః
,,	౫	మ్నాపాహి	న్మాపాహి
,,	౭	రభీష్టయ	రభిష్టయ
,,	౧౨	థ్సముద్రా	థ్సముద్రాన్థ్సలిలా
౬౮	౧౬	తాస్య	త్రాస్య
,,	౧౮	సైనోవంతు	స్తైనోవంతు
,,	౧౯	దీర్త్తామవగో	ఉదీర్త్తామవగోత్పర
,,	౨౦	ఆద్భి	అద్భి
,,	౨౪	తేవా	దేవా
,,	,,	విహీ	విహి
౬౯	౭	స్యోసె	స్యోనం
,,	౮	థ్సీదంతు	థ్సీదంతు
,,	౧౧	ఊర్జ్జవ	ఊర్జంవ
,,	౧౨	రమృతం	రమృతంఘృతం
,,	౨౩	ఇదద	ఇద
,,	౨౭	పయవా	పయసా
౭౦	౪	ధిష్ణర్చతార్చ	ధిష్ణ వ్యచ్చత
,,	౭	పుహ్పాణి	పుష్పాణి
౭౧	౨	త్సర్గం	త్సర్వాం
,,	౧౨	ఉప	ఉప॥
,,	౧౩	త్వాహేతి	స్వాహేతి

పుటమ్	పఙ్క్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్.
౪౧	౨౦	తీపాత్ర	తేపాత్ర
౪౨	౩	ముఖస్య	ముఖస్స
,,	౮	భకవాఙ్	భగవాఙ్
,,	౧౧	పరార్థేషు	పదార్థేషు
,,	౨౧	అసామ	అసోమ
,,	౨౩	నిమిస్త్త	నిమిత్త
౧౦౦	౧౫	కీర్తంతే	కీర్త్యంతే
,,	౨౨	పిత్రేషు	పితేృషు
౧౦౧	౩	అక్షతా పాఠాన్తరే	అక్షయా
౧౦౨	౧౫	చేత్యృచా	చేత్యృచా
,,	౨౩	ష్వృచా	ష్వృచా
౧౦౪	౨౦	సిక్త్వా	సిక్త్వా
,,	౨౧	కేశం	కేశో
,,	౨౨	నఖందత్తం	దఖోదంతో
౧౦౫	౧౪	శేష	ఉశేష
,,	౧౫	,,	,,
,,	౧౭	వపనాది	దహనాది

౧౨౧ తమపుటే అథర్వణవేదానన్తరమ్ "అథాతస్సామయాచారికా" నితి ధర్మసూత్రోపక్రమః ముద్రాపకవిన్యాస దోషా దాపతితః; అయంచ ౧౨౨ తమపుటే "అథ కర్మాణ్యాద్యాచారాద్యానీ"తి గృహ్య సూత్రపాఠానన్తరం శ్రీమద్రామాయణ ప్రారంభాత్పూర్వ మనుసన్ధేయః. తథా ౧౩౧ తమపుటే శ్రీమహాభారత శ్రీభాగవతయోర్ద్వి నిమయస్సమాపతితః, ప్రథమం శ్రీమహాభారత సమాపన శ్లోకమనుసన్ధాయ తత శ్శ్రీభాగవత సమాపన శ్లోక మనుసన్దధ్యాత్.